ଶୋଣିତର ଗାଥା

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ରୋହିତର ଡ଼ାଏରୀ

ପଞ୍ଚଦଶ ପର୍ବ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସବି ପବ୍ଲିକେଶନ୍ସ
ବିନୋଦବିହାରୀ
କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ପଞ୍ଚଦଶ ପର୍ବ)

ଲେଖକ : ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :
ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନ୍‌ସ
ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ-୧୯୯୫

ମୁଦ୍ରଣ :
ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ଦାସ ସାହି
କଟକ-୧୨
ମୂଲ୍ୟ-୪୦.୦୦

ROHITARA DIARY

Written by Sri Chittaranjan Das, Published by Sri Nalinikanta Nanda,SB Publications,Binodbehari Cuttack-2, & Printed at Subi Printers, Cuttack-12

1st Edition-1995 Price-Rs 40-00

ISBN 81 7404 012 9

—ସେ କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଆଉ ମୋ' ଭିତରେ ଅମେଳ ବେଶୀ, ମେଳ କମ୍ । ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଓଲଟା ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛୁ । ନହେଲେ ସାଙ୍ଗରୁ କେତେ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ବାଟରେ ରହି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଛୁ । ସମ୍ଭବତଃ ମେଳଟାକୁ ଆଗ ଦେଖିଲେ ଅମେଳ-ମାନେ ହୁଏତ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ସନ୍ତାପ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

'ସେହିତର ଡ଼ାଏରି'ର ଏହି ଖଣ୍ଡଟିକୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ଗିରିଜା ଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ହାତରେ ଅର୍ପଣ କରୁଛି ।

ନିଜେ ସମୃଦ୍ଧରୁ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମୋ'ର ଆକାଶଟିକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଏପରି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କରି ତିଆରି କରିନାହିଁ, ଯେପରିକି ତାହା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଲାଭ କରି-ଥିବା ସାନ୍ନିଧ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସହିତ ମୋତେ ଫୁଟି ଉଠି ପାରିବେନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଯେତିକି ଅଧିକ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି, ଜୀବନରେ ଜମା କରିବାର ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ସେତିକି କମିଛି, ଭିତରଟା ସେତିକି ହାଲୁକା ହୋଇଛି, ତେଣୁ ସେତିକି ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ପାରିଛି । ମୁଁ କୌଣସି ଜଳାଶୟରୁ ବାହାରି ଆଦୌ କୌଣସି ଜଳାଶୟ ଭିତରକୁ ଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଜଳାଶୟକୁ ଲେଉଟିନାହିଁ । ତେଣୁ ନିଜକୁ ଏହି ସବୁଟିର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମୀପସ୍ଥ କରି ଆଣିପାରିଛି ।

୨୧ । ୨ । ୮୧

ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନକୁ ମୁଁ ଆଜି ନିଜ ଜୀବନରେ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଯେଉଁ ପୃଥିବୀ ଆସୁଛି, ତାହାରି ଜନ୍ମଦିନଟିକୁ ମୁଁ ଆଜିର ଜନ୍ମଦିନଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ପାଳନ କରୁଛି । ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହାରି ସକାଶେ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏତେବେଶୀ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି । ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନ କହିଲେ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରର ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ବୁଝିବି । ମୁଁ ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନର ନାନା କାତରତା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେହି ବର୍ତ୍ତମାନଟି ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିରାପଦ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ନା ଆପଣାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭବିଷ୍ୟଟି ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି, ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣର ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଯୋଗ୍ୟ କରୁଛି, ସେଇଟି ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ମୋ' ଜୀବନପଥର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାହାଣୀ । ମୋ'ର ସମଗ୍ରତମ କାହାଣୀ ।

ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତି ପଛରେ ବିଶ୍ୱଜନନୀଙ୍କର ନିଶ୍ଚିତ ଆଶୀର୍ବାଦ ରହିଛି । ଆଜିର ଜନ୍ମଦିନଟିକୁ ମୁଁ ସେହି ଆଶୀର୍ବାଦର ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ପର୍ଶରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ଆଜି ଦିନଟିଯାକ ମୁଁ ସେଇଠି ରହିବି. ସେଇଠି ସବୁକିଛିକୁ ଛୁଇଁ କରି ରହିବି; ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ମୁଁ ଛୁଇଁକରି ରହିବି । ମୋ'ର ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଆହୁରି ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଏହି ବୃତ୍ତର କେନ୍ଦ୍ରଟି ଯେତିକି ଏହି ସମଗ୍ରଟି ସହିତ ଏକାତ୍ମକ ହୋଇ ରହିପାରିବ, ତା'ର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ମୋତେ ନବ ନବ ଜନ୍ମର ଯୋଗ୍ୟ କରିଦେଇ ଯାଉଥିବ ।

୨୨ । ୨ । ୮୧

ମଣିଷ ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବାସନା ବଳରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପରି ହୋଇ-ଥାଆନ୍ତା ସିନା, ଖାଲି କୌଶଳରେ ସିଏ କଳ୍ପିତ ଭଗବାନମାନଙ୍କୁ ତା'ନିଜ

ଗମ୍ଭୀରଟି ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇ ଆସିଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ଆଖିରେ କିଛି ହେଲାଭଳି ଦେଖାଯିବାକୁ ସିଏ ଆପଣାକୁ ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ନମନୀୟ କରି ରଖିଥାନ୍ତା ସିନା, ଓଲଟି ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଏବଂ ଦୁର୍ବିନୀତ ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହିଁ ତା' ନିଜ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ କାମନାପ୍ରକୋଷ୍ଠଟି ମଧ୍ୟକୁ ଟାଣିଆଣି ତାଙ୍କୁ ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧିଦେଲା । ଆପଣାର କାମନାପୂରଣ ସକାଶେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଭଲି ଭଲି ସଂଜ୍ଞା ଆଣି ଯୋଡ଼ିଦେଲା, ତାଙ୍କୁ ଆପଣାର ପୋଷା ମାଙ୍କଡ଼ ପରି କେତେ ଭୂଷଣରେ ଖଞ୍ଜିଦେଲା, ତାଙ୍କୁ ନେଇ ପୁରାଣ ରଚିଲା, ଉପନ୍ୟାସ ଫାନ୍ଦିଲା ଓ ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ତାହାରି ସହିତ ଏକାଠି ଅବସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲା ।

ଆମର ଅନେକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଏଇଥି ସକାଶେ । ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଉଦ୍ବେଳନକୁ ଅଟକାଇ ରଖି ଆମେ ବାହାରେ ଏହିସବୁ ଫିକର କଲୁ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କୂପ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ, ଉଗ୍ର ଏବଂ ଶୀତଳ କରି ରଖିଦେଲୁ ! ଏହାଦ୍ୱାରା ଧର୍ମ ନାମରେ ବାହାର ସଜ୍ଜାଟା ବଢିଲା, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖାଲି ରହିଗଲା । ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଅପଚରା ହୋଇ ରହିଗଲା । ତଦ୍ୱାରା ନିଜପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ନିଜେ ବି କେତେ ଅପଚରା ହୋଇ ରହିଗଲୁ ! ସଂସାରରେ ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିଲା, ବହିଗୁଡ଼ାକ ବଢିଲା,—ବିଜ୍ଞ ମନୀଷୀମାନେ ଶୂନ୍ୟରେ କେତେ କ'ଣ ଦର୍ଶନ ଗଢ଼ିଲେ,—ମାତ୍ର ମନିଷ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟହୀନ ହୋଇ ରହିଲା ।

୨୩ । ୨ । ୮୧

ଭଗବାନ ଯଦି ଅଛନ୍ତି, ତେବେ ସିଏ ଏଇଟା କାହିଁକି କରୁନାହାନ୍ତି ଓ ସେଇଟା କାହିଁକି କରୁନାହାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସଂସାରରେ ଏଇଟା କାହିଁକି ଘଟୁନାହିଁ ବା ସେଇଟା କାହିଁକି ଘଟୁଛି, ଆମେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିବିଚାରଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃତ୍ତଟିରେ ସେହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତର ଦାବୀ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଭଗବାନ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସିଧା କହିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ମନ ଯାଏନାହିଁ ଅଥବା ଏପରି ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଭୟ ଲାଗୁଥାଏ ସତ, ତଥାପି ଆପଣାର ନାନା ସଂଶୟଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଭଗବାନ ସେହିମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଅନୁସାରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତେ, ଭଗବାନ ଯାହା କରୁଥାନ୍ତେ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବୁଝି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ସତେଅବା ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ସୂକ୍ଷ୍ମର ବୁଦ୍ଧିଫାଶ ପକାଇ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି ।

ଆମର ବୃତ୍ତଟି ସେପାଖରେ ବି ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟୁଛି—ଆମେ ନିଜ ବୃତ୍ତଟିକୁ ବଢ଼ାଇ ପାରିବାକୁ ସମର୍ଥ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇଟିକୁ ବୁଝି ପାରିବା

କିପରି ? ନିଜର ଏହି ସିଦ୍ଧ ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ ତଥାପି ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ, ଏପରି ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସେହି ପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ବି କିପରି ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବା ? ଏବଂ, ଦମ୍ଭ ତୁଟିଲେ ଯାଇ ବିଶ୍ୱାସ ଆସିବ, ନିଜର ଅଳ୍ପତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଜିଜ୍ଞାସାଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୨୭ । ୨ । ୮୧

ପୁରୁଣା ଗୁଡ଼ାକ ନୂଆ ଭିତରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଇ ପାରିବାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଭିତରେ ଏକ ସମ୍ମତି ରହିଥିବା ଦରକାର । ଏହି ସମ୍ମତି ହେଉଛି ଆରୋହଣ ଲାଗି ଏକ ସମ୍ମତି,—ଅତିକ୍ରମଣ ଲାଗି ଏକ ସମ୍ମତି ।

ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆରୋହଣ ଲାଗି ଆଦୌ ସମ୍ମତ ନଥାଉ । ହୁଏତ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗଣ୍ଠି ପରି ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥାଉ । ସେହି ଗଣ୍ଠିଟିକୁ ଆମେ ନିଜେ ପକାଇ କରି ରଖିଥାଉ ଓ ସେଇଠି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଉ । ତେଣୁ, ବାହାରର ସମସ୍ତ ପରାମର୍ଶ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ଗଣ୍ଠିଟି ମୋଟେ ଫିଟି ପାରେନାହିଁ । ବାହାରେ ସଦାଚରଣ, ସାଧୁସଙ୍ଗ, ପୂଜା, ଉପାସନା ସବୁକିଛି ଚାଲିଥାଏ । ତଥାପି ଗଣ୍ଠି ଫିଟିବାର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଉପକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ନିଜଲାଗି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅସମ୍ମତି ହିଁ ରହିଥାଏ । ହୁଏତ ଭିତରର ଏହି ଅସମ୍ମତିକୁ ସବଳିତ କରି ରଖିବାପାଇଁ ବାହାରେ ସତର ପ୍ରକାରର ବିଧିନିଷ୍ଠା ଲାଗି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟକୁ ଆଉ କାହାରି ପ୍ରବେଶ ଘଟି ପାରେନାହିଁ । ଭିତରର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜବର କରି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ କ'ଣ ଜଗତରେ ବାହାରେ ଯାବତୀୟ ବିଧି-ଆଡ଼ମ୍ବରର ବରାଦ କରା ହୋଇଛି କି ? ଏହି ଆଡ଼ମ୍ବରଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗିଲେ ହୁଏତ ତା'ପରେ ଯାଇ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗେ, ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଆଖି ପଡ଼େ; ଏବଂ, ଆପଣାର ଏକ ସମ୍ମତି ଯେ ଅବଶ୍ୟକ, ସେହି ବିଷୟରେ ହେତୁର ଉଦୟ ହୋଇଥାଏ ।

୧ । ୩ । ୮୧

ଗଣ୍ଠିଟା ଯଦି ସବାଆଗ ମୋର ପାଖରେ ଫିଟିବା ଉଚିତ, ତେବେ ମୋତେ ହିଁ ସବାଆଗ ଗଣ୍ଠିଟାକୁ ନିଜଭିତରୁ ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ଯଦି ମୋ'ର ଦମ୍ଭ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ସବୁକିଛି ହାଲୁକା ହୋଇଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥିବ, ତେବେ ମୋ'ର ସବୁ ଦମ୍ଭ ଚାଲିକି ଯାଉ । ଯଦି ଅବାଆଗ ମୋ'ର ସମ୍ମତିଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସବୁ ଅସମ୍ମତିକୁ ସମ୍ମତ କରାଇ ଆଣିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଥିବ, ତେବେ ମୋ'ର ସମ୍ମତି ସବାଆଗ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଯେପରି କୌଣସି

କୃଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ ନକରୁ । ମୋ'ର ସବୁ ଅହଙ୍କାରକୁ ମୁଁ ତୁମର ଆଗରେ ରଖି ଆଜି ଏତିକ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ ।

ଅହଙ୍କାରର ଅନ୍ୟନାମ କ୍ରୋଧ । ଏହି କ୍ରୋଧ ଯେତେବେଳେ ବାହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ତାହା କ୍ରୋଧ ବୋଲି ବେଶ୍ ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଅନେକ ସମୟରେ କ୍ରୋଧ ଭିତରେ ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ବାହାରକୁ ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାଶ ହେଉନଥାଏ । କ୍ରୋଧ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଅହଙ୍କାରର ଅନ୍ୟ ରୂପ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଯାବତୀୟ କାକଜମକ ଭିତରେ ସେତେବେଳେ ସେହି କଥାଟା ଭାରି ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ଆପଣା ଭିତରକୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଚାହିଁଦେଲି ମାତ୍ରକେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶି-ଯାଏ । ସେତିକବେଳେ, ହେ ପ୍ରଭୁ ମୁଁ ଯେପରି ସକଳ ଅହଙ୍କାରକୁ ବାହାରକୁ ବାହାର କରିଆଣି ତୁମର ଚରଣ ପାଖରେ ରଖି ଦେଇପାରେ । ଏମିତି ମୁଁ ଯେପରି ବରାବର ହାରି ବାରବାର ଜୟ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୬ । ୩ । ୮୧

ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ୟୁକୁ ଡେଇଁ ଚାଲିଗଲେ ମୃତ୍ୟୁ ଆପଣା ବୋଧମାନଚିତ୍ରର ଏକ ଅଂଶ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୃତ୍ୟୁ ଆଉ ସତେଅବା ବାହାରେ ଥାଇ ମୋଟେ କୌଣସି ଭୟ ଦେଖାଏନାହିଁ, ଏପରିକି ଜୀବନକୁ କଦାପି ଗିଳିଦେବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ପରି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ନିଜର ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୃତ୍ୟୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ରହିଥାଏ, ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଥାଏ, ସଖ୍ୟ ବି ରହିଥାଏ ।

ତେଣୁ କୌଣସି ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣାରେ ସତେଅବା କେହି ଏକାବେଳେକେ ଏଠୁ ସବୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆଉକୁଆଡେ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ ବିଚ୍ଛେଦର ସମଗ୍ର ସଂଜ୍ଞାଟି ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯାଏ । ଏବଂ, ତାହାର ଫଳରେ ବଞ୍ଚି-ବାର ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନର ବି ସଂଜ୍ଞା ବଦଳିଯାଏ । ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ ରହେ, ମାତ୍ର ସେହି ଦୁଃଖ ଆଦୌ ମ୍ରିୟମାଣ କରେନାହିଁ, ସେହି ଦୁଃଖ ନିଜ ଭିତରେ ଅଧିକ ଜୋର ବାନ୍ଧିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ସଂସାରରେ ଅନେକ ମାୟାକୁ ଭେଦ କରିହୁଏ । ଜୀବନର ଅନେକ ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିହୁଏ । ତା'ପରେ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ସାମୟିକ ଅବସ୍ଥା ପରି ମନେହୁଏ । ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜୟ କରି ହୋଇଯାଏ,—ମୃତ୍ୟୁପାଖରେ ଆସି ଅଟକି ଯିବାର କୌଣସି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।

୩ । ୩ । ୮୭

ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ମୋ' ଗୋଡ଼ରେ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଉତ୍ସାହଦାନକୁ ମୋ'ର ମୋଟେ ଭୟ ନାହିଁ । ବଉଳରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ଗଛକୁ ଦେଖିଲେ କୁଆଡେ କେତେ ଉତ୍ସାହ ଭରି ଭରି ଆସେ । ଚନ୍ଦ୍ରିକାଧବଳ ରାତିରେ ସବୁଆଡ଼ ନୀରବ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ଆପଣା ଭିତରେ ଥାଇ କେଉଁ ଆତ୍ମୀୟ ସତେଅବା କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ମୋତେ ଖରିବଲ କରିଦେଇ ଯାଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ସମୁଦ୍ର, ଝରଣା, ଚଢ଼େଇ ବି କେତେ ଉତ୍ସାହର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି । ତେବେ, ମୋ' ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହ ଦେବେ, ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଗୋଡକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇବ ନାହିଁ । ତାହା ମୋତେ ଆହୁରି ଅନେକ ଦୂରର ଆହ୍ୱାନ ଦେବ ।

ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବ ନା ଦଶଗୁଣ ବଳରେ ଆଗକୁ ଯିବ, ସେଥିଲାଗି ଅସଲ ଉତ୍ସାହ ମୋ' ଭିତରୁ ଆସିବ । ଭିତରେ ରହିଥିବା ମୋ' ବିଶ୍ୱାସରୁ ସେହି ଉତ୍ସାହ ଆସିବ । ଏହି ଜୀବନ ଓ ତାହାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ଭାବନା-ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମୋ ଭିତରେ ଯେତିକି ଆତ୍ମୀୟତା ରହିଥିବ, ସକଳ ଉତ୍ସାହ ମୂଳତଃ ସେହିଠାରୁ ଆସିବ । ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ସକଳ ଉତ୍ସାହ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଉତ୍ସାହକୁ ଆପଣାର ପରିପୂରକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ମୋ'ର ଅସଲ ଗ୍ରହଣପାତ୍ରରେ ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ତାହା ମୋ'ର ଆହୁରି ବାଟଚଲାର ପୁଞ୍ଜିରୂପେ ସାଇତା ହୋଇ ରହୁଥିବ ।

୪ । ୩ । ୮୧

ଗୁରୁ ମୁଣ୍ଡାଏ ସୁନା ନୁହନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ବାନ୍ଧି ଆପଣାର କୌଣସି ଗାତଭିତରେ ନେଇ ସାଇତି ରଖିବି । ମୋ' ଗୁରୁ ମୋ'ର ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହନ୍ତି ଯେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବଜାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ବୋଲି ପାଟିକରିବୁଲିବି । ଗୁରୁ ହେଉଛନ୍ତି ତୀର୍ଥ । ଯଥାର୍ଥ ତୀର୍ଥକୁ ଆସି ମଣିଷ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ପାରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଏ । ଗୁରୁ ଜଳାଶୟ ପରି ଝାସ ଦେବାର ପ୍ରେରଣା ଦେବନାହିଁ, ସିଏ ସତେଅବା କୌଣସି ସାଗରର ସମୀପରେ କୂଳଟିଏ ହୋଇ ସାଗରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଯୋଗ୍ୟ କରୁଥିବେ, ଯୋଗ୍ୟରୁ ଯୋଗ୍ୟତର କରି ନେଉଥିବେ । ମୋ'ର ଗୁରୁସାନ୍ନିଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରେ ଏହିପରି କେତେ କାନ୍ଥକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇଛି, କେତେ ମନ୍ଦିରର ବାଡ଼କୁ ଲଙ୍ଘିଯାଇ ମନ୍ଦିପରେ ମନ୍ଦିକୁ ସିଦ୍ଧ କରାଇଛି ।

କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମନ୍ଦରରେ ଛନ୍ଦହୋଇ ରହିବାଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ମନ୍ଦକୁ ଡେଇଁଯିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ମନ୍ଦର ସିଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଗୋଟିଏ ସିଦ୍ଧି ପରେ ଅନନ୍ତ ବୃତ୍ତରେ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ସିଦ୍ଧି ରହିଥିବା ପରି ମନ୍ଦପରେ ମନ୍ଦ ରହିଥାଏ, ବୃତ୍ତପରେ ବୃତ୍ତ ରହିଥାଏ, ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ରହିଥାଏ । ସତ୍ୟ ଏହିପରି ଭାବରେ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମୋ'ର ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଡ଼ିକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଆହୁରି କେତେ ବୃହତ୍ତର ଆତ୍ମୀୟତା ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ କରାଇ ନେବାର ଅନନ୍ତ ଭାଗ୍ୟ ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯିଏ ମୋତେ ଆପଣା ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ସେହି ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନତାର ଧାରଣା ଦେଇ ଧାଉଁଥାଏ, ସେଇ ହେଉଛି ମୋ'ର ଗୁରୁ, ମୋ'ର ଅସଲ ବନ୍ଧୁ, ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ବନ୍ଧୁ ।

୫ । ୩ । ୮୧

ମୁଁ ଅଳପରେ ମରିବିନାହିଁ, ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ମରିବି ନାହିଁ । ବାନାରେ ମରିବିନାହିଁ କି କୌଣସି ସହଜ ସମାଧାନରେ ମରିବିନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ସତ୍ୟରେ ମରିବି, ବାଟ ଚାଲିବାରେ ମରିବି, ଉନ୍ମୋଚନରେ ଏବଂ ଆବିଷ୍କରଣରେ ମରିବି ।

ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କୁ ଶୀତଳ କରିଦେଇ ଯେଉଁଠି ବାନାଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦମ୍ଭର ସହିତ ଉଡ଼ନ୍ତି, ସେଠି ମୁଁ କଦାପି ମରିବିନାହିଁ । ଆମର ଏହି କୃତ୍ରିମ ଧାର୍ମିକତାର ଯୁଗରେ ବାନାଗୁଡ଼ିକ ଅତି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ସତେଅବା ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣକୁ ଧରି ମଣିଷକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି । ନିଷ୍ଠାଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ତଃନିଷ୍ଠାରେ ପରିଣତ ହେବା ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟିଏ ଭେକ ବା ସୂତ୍ର ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାକୁ ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଛନ୍ତି, ଏବଂ, ସେହି ସୂତ୍ରର ରାଜତ୍ୱକୁ ଜାରି କରି ରଖିବାଲାଗି ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ମୂର୍ତ୍ତି କରି ଠାକୁର କରି ଥୋଇ ଦିଆଯାଉଛି । ଯିଏ ଏସବୁ କଥା କରିବାକୁ ମନ କରୁଛି ସିଏ କରୁଥାଉ, ମାତ୍ର ଏବାଟ ମୋଟେ ମୋ'ର ନୁହେଁ । ମୁଁ ବାଟରେ ଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ସବୁ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ସନ୍ଦେଶକୁ କେବଳ ମୋ'ର ଏହି ବାଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରେରଣା ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ହେଉଛି ମୋ'ର ଧର୍ମ ମୁଁ କାହାକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରି ରଖିବିନାହିଁ, ନିଜେ କେଉଁଠିହେଲେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିବିନାହିଁ । ପଥିକ ଦେଖିଲେ ସଙ୍ଗୀ ହେବାକୁ ମନ କରିବି, ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିବି, ସତ୍ୟର ବଳରେ ମୁଁ ଶୃଙ୍ଗରୁ ଶୃଙ୍ଗକୁ ଉଠିଯିବି । କେବଳ ଏତିକ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଗଡ଼ ଜୟ କରିବାର ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ ।

୧୮ । ୩ । ୮୧

ଆଗେ ଏହି ଖାତାରେ ଦିନେ ବି କିଛି ନଲେଖିଲେ ଆପଣାର ସାଙ୍ଗ ଗୁଣ୍ଡି ଆଉକୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ଗୋଟିଏ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ କରି ମୁଁ ବଡ଼ି ସକାଳୁ ସବୁଦିନେ ଏଇ ଖାତା ପାଖରେ ଆସି ବସୁଥିଲି । ଆପଣାକୁ କେତେ ବାଗରେ ଶାନ୍ତ କରିଆଣି ମନ ଭିତରକୁ ଯାହା ଆସୁଥିଲା । ତାହା ଲେଖୁଥିଲି । ଲେଖି ସାରିବାପରେ ନିଜକୁ ସତେଅବା କୃତାର୍ଥ ବୋଧ କରୁଥିଲି । ଏବେ ଆଉ ସେପରି ହେଉନାହିଁ ।

ଏବେ ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ାକ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକତା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଲୀନ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଭିତର ବାହାର କୋଉଠିହେଲେ ଆପଣାକୁ କାହାପାଖରେ ବାଧ୍ୟ କରିବାର ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ାକ କୋଉଦିନୁଁ ଭୁଲି ହୋଇଗଲାଣି । ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣାର କରି ପାଇଲେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକତା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ମୁଁ ଏଠି ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ୱାଭାବିକତା କଥା କହୁଛି । ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକତା ଖିଅ ହୋଇ ସବୁକିଛିକୁ ଏକାଠି କରି ଗୁନ୍ଥି ରଖିଛି । ଲୁଚିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ, କାହାରିକୁ ଅପ୍ରସନ୍ନ କରିବାର ବି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ନିୟମ ସକାଶେ ନିୟମକୁ ମାନିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଆପଣା ଅନୁଭବର ଅସଲ ବିନ୍ଦୁଟି ହୋଇ ରହିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକତା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଯାହାକିଛି ଥାଏ, ତାହା ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ହିଁ କ୍ରମଶଃ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିଥାଏ ।

୨୨ । ୩ । ୮୧

ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଯଦି ଏକାଠି ମିଶିବାକୁ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ଅନ୍ୟକୁ ତା'ର ଅଭାବଗୁଡ଼ାକ ଦେଇ ବିଚାର କରିବାକୁ ଯିବି କାହିଁକି ? ମୋ' ନିଜର ଅଭାବ-ଗୁଡ଼ାକୁ ଯଦି ମୁଁ ଆପଣାର ଭାବଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ଅନୁଶୀଳନ ଦ୍ୱାରା ନିରାକୃତ କରି ପାରୁଛି, ତେବେ ସେହି ଭାବଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟଭିତରେ ରହିଥିବା ଅଭାବଗୁଡ଼ିକର ନିରାକରଣରେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବି । ଅନ୍ୟର ଅଭାବ ଦେଖି ବୁଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏତ ଏହାହିଁ ପ୍ରତିପାଦିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ଯେ, ମୁଁ ଆପଣାର ଅଭାବ ଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣାର ଭାବଦ୍ୱାରା ନିରାକୃତ କରିଦେଇ ପାରିବି ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ତେଣୁ ଅନ୍ୟଠାରେ ମଧ୍ୟ ଭାବ ଅପେକ୍ଷା ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକ ବିସ୍ତାରିତ କରି ଦେଖିବାରେ ଶରଧା ରଖୁଛି ।

ଆମ ସଂସାରର ଅଧିକାଂଶ ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ଏହିଠାରେ, ଆମ ସାଧନାର ଅଧିକାଂଶ ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ଏହିଠାରେ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶ, ଯାବତୀୟ ସଂକଳ୍ପ ଓ ଯାବତୀୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅନେକ ସମୟରେ

ଠିକ୍ ଏଇଠାକୁ ଆସି ଚୂନା ହୋଇଯାଏ । ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ସାଧନାଗୁଡ଼ାକ ମନ୍ତ୍ରବାକ୍ୟ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ଓ ତେଣେ ଅଭ୍ରବଜନନ୍ତ କେତେ ପ୍ରକାରର ଜର ଆମକୁ କାବୁ କରି ରଖିଥାଏ, ଭାରି ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଭାବ ଗୁଡ଼ିକ ଜଳରି ହୋଇ ଆଉ କେଉଁଠି ଯାଇ ଲୁଚି ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୪ । ୩ । ୮୧

ବହିଲେଖା ସରିଗଲା, ବହିଲେଖା ପୁନର୍ବାର ଆରମ୍ଭ ହେବ । ତା'ର ଅର୍ଥ ମୋଟେ ନୁହେଁ ଯେ ଗୋଟାଏ ଦୁଆର ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, ଏଥର ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦୁଆର ଖୋଲିବ ଓ ପୁରୁଣା ଦୁଆରଟି ସହିତ ତାହାର ଆଉ ମୋଟେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିବନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟେ ଏପରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆପଣାର ସକଳ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଆପେ ଚାଲୁଥିବା ପଥଟିକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ତେଣୁ, ପଥ ଚାଲିବାଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା । ଏହି ପଥଟିକୁ ଚାଲିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ପଥ ଚାଲିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା,—ମୋ'ର ଲେଖା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବହିରେ ଏହି ଦୁଇଟି-ଯାକ କଥା ବ୍ୟକ୍ତ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର କୌଣସି ଲେଖା ମୋ'ର ସମଗ୍ର ଅନୁଭବର ଧାରାଟିରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମୋଟେ ଦେଖା ଦିବନାହିଁ । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଲେଖା ମୋ'ର ଏହି କ୍ରମବିକଶମାନ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିକୁ ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ମୁଁ କେଉଁ ବିଷୟରେ ଏକ ଲେଖା ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲି, ତାହା ଆଦୌ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯାହା ଲେଖିଲି, ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ନିଜକୁ କେତେ ନିର୍ମଳ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିଲି, ସେଇଟି ହେଉଛି ଅସଲ କଥା । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ'ର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକରୁ ମୋ' ନିଜର ଗୋଟାଏ ଆଖି ଯେ ଅଛି ଓ ଗୋଟାଏ ହୃଦୟ ଯେ ଅଛି, ମୁଁ ସର୍ବୋପରି ଏହି ଅନୁଭବଟି ହିଁ ଲାଭ କରିଥାଏ ।

୨୮ । ୩ । ୮୧.

ଯେଉଁଠି ସମସ୍ତେ ରହିବେ, ସେତେବେଳେଯାଏ ମୁଁ ରହିବି । ଏହି ଯାତ୍ରାରେ ସମସ୍ତେ ବାଟ ଚାଲିବେ, ସେତେବେଳେଯାଏ ମୋତେ ନିଜକୁ ବି ଚାଲିବାପରି ଲାଗିବ, ମନ୍ଦିରର ଚୂଡ଼ାଟି ଆହୁରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଦିଶି ଆସୁଥିବ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା, ସମସ୍ତେ ନୂଆ ଆଖି ପାଇବା, ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର ବନ୍ଧୁ ହେବା, ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାର ପଥକୁ ଦେଖିବା, ପରସ୍ପରକୁ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାର ଦେଖି ନିଜେ ବି ବାଟ ଚାଲିବାର ଉତ୍ସାହ ପାଇବା । ସେତେବେଳେଯାଏ ହେବ, ସେତେବେଳେଯାଏ

ଏହି ମନ୍ଦିର ମନ୍ଦିରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଲାଭ କରିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି କେବଳ ମୋତେ ବାଡ଼ଟିଏ ପରି କରିଦେଇ ଆପଣାର ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ତାହାର ଭିତରେ ଅଡୁଆ ସୂତା ମୁଣ୍ଡାଟାଏ ପରି କରି ରଖିବାର ଆଣ୍ଠ ଦେଖାଉଥିବି, ତେବେ ମୋ' ଲାଗି ସବୁ ବାଟ, ସବୁ ଜାଗରଣ ଓ ସବୁ ସମ୍ମିଳନ ସତେଅବା ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ମୁଁ ସବୁଠାରେ ରହିଥିବି, ତଥାପି ସତେଅବା ଆଦୌ କେଉଁଠି ହେଲେ ନଥିବି ।

ମଣିଷର ମୁହଁକୁ ଆପଣାର ଗଭୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନୁଭବ କରେ ଯେ, ଏହି ଜଗତକୁ ମାୟା ନୁହେଁ, ଏକ ସତ୍ୟ, ଏକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଏକ ଅନନ୍ତ ସଖ୍ୟ ହିଁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ରଖିଛି, ଏକାଠି ବେଢ଼ାଇ ଧରିଛି । ମାୟାଗୁଡ଼ାକ ମୋ' କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଭିତରେ ରହିଛି, ମୋ'ର ଭୟ ଓ ମୋ'ର ସଙ୍କୋଚ ଭିତରେ ରହିଛି । ଆପଣାର ଉଗ୍ରତା ଏବଂ ଆଶଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରହିଛି । ସତ୍ୟ ଏହି ସକାଳଟି ପରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାର ପାଖରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଜନନୀ ପରି ଆଶା କରି ବସିଛି ।

୨୯ । ୩ । ୮୧

ମୋ'ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା, ତାହାହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ହୁଏତ ମୋତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ନେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ସେହି ପ୍ରସ୍ତୁତି ସକାଶେ ସମ୍ମତି ଦେବା ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଏକମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଏହି ସକାଳ ପ୍ରସନ୍ନ ନୟନରେ ମୋତେ ଅନାଇ ରହିଛି, ତାହାର ସେହି ପ୍ରସନ୍ନତାର ବାହୁବେଢ଼ ଭିତରେ ମନକୁ ମନ ଆସି ଧରାଦେବା ଲାଗି ସମ୍ମତ ହେବା ହେଉଛି ମୋ'ର କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହି ଆକାଶ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଏହି ଆଲୋକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଫୁଟି ଆସୁଥିବା ଫୁଲଟି ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସାଥୀ ହେବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ସମସ୍ତେ ମୋର ସମ୍ମତି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏଠି ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି, ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି । ମୋ' ମନଗଢ଼ା ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକର ତିଥି ଓ ବେଳ ଅନୁସାରେ ନୁହେଁ, ତାହାର ଆନନ୍ଦ ଓ ଅଭିପ୍ରାୟର ତିଥି ଓ ବେଳ ଅନୁସାରେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି । ମୋ'ର ପ୍ରାର୍ଥନା, ମୋ'ର ପୂଜା, ମୋ'ର ଖୁସି ଓ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ,—ଏହି ସବୁକିଛି ସେହି ଅଚଳ ସମ୍ମତିରେ ହିଁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଉ । ମୋ'ର ଆକାଙ୍କ୍ଷାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସଂଶୟସୂଚକ ନହୋଇ ସମ୍ମତିସୂଚକ ହୋଇ ରହୁ । ମୁଁ ଯେ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅଛି, ଏହି ଭୁବନବ୍ୟାପୀ ଆଶୀର୍ବାଦ ଭିତରେ ରହିଛି, ମୋ'ର ସକଳ ସମ୍ମତି

ମୋ' ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୩୧ । ୩ । ୮୧

ବନ୍ଧୁମାନେ ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆଉ ମୋଟେ କିଛି ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ବେଉସାର ନାମରେ ଚାଲୁଥିବା ଅବେଉସାରଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ପରିବାର ପରିବାର ବୋଲି ଲାଗୁନାହିଁ, କର୍ମସ୍ଥାନଗୁଡ଼ାକ ନାନା ଅକର୍ମ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ହତବୀର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛି, ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହିସବୁ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇ ଓ ସଦାଧାବମାନ ରହି ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗୁଛି, ଆଉ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ ହେଉଛି ।

ମାତ୍ର, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ମଜାର କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ଯାହାକୁ ଖରାପ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ତାହାରି ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଣା ଗୁରାଇ ବୁରାଇ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଖରାପଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ତଥାପି ଭଲ ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ଦୁର୍ଜନତାର ଜଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ତଥାପି ସଜ୍ଜନ ଅର୍ଥାତ୍ ଭଦ୍ରଲୋକ ପରି ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର କିଛିକୁ ସାହସ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକ ସେହି ପୁରୁଣା ଗୁହାଗୁଡ଼ାକର ଜ୍ୟାମିତି ଭିତରେ ନସରପସର ହୋଇ ଧାଇଁଛି, ନୀତି ଅନୀତିର ବସ୍ତାନ କରୁଛି, ନୃପଦେଶର ମଣିମଣ୍ଡଳମାନ ତିଆରି କରୁଛି, ଶାସ୍ତ୍ର ଭିତରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି । ତଥାପି ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ପଙ୍କ ଭିତରୁ ଉଠାଇ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଅନ୍ୟ ପାହାଚଟିରେ ନେଇ ରଖି ପାରୁନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ସେ ଏକଥାଟିକୁ କରିପାରିବ, ସେଇଦିନ ସେ ନୂଆ ବାଟର ପ୍ରତ୍ୟୟ ପାଇବ, ସେଦିନ ଏଇ ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ଆଗାମୀ ସକାଳକୁ ଜନ୍ମ ଦେବାରେ ସମର୍ଥ ହେବେ ।

୭ । ୪ । ୮୧

ହଟିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ହଟିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ସେହିପରି, ସାହିତ୍ୟରେ ହଟିଯିବାର ବି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ଯାହା ହେବାର କଥା ତାହା ହେଉନାହିଁ; ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଯଥାର୍ଥ ସାହିତ୍ୟିକ ହେବାକୁ ମନ କରୁନାହାନ୍ତି, ତେଣୁ ଆଉ ମୋଟେ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ,—ଏଗୁଡ଼ାକ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଯେତେ ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଭିତରେ ଅସଲବନ୍ଧୁ ଓ ଅସଲ ସାଥୀଟି ମୋତେ ହଟିଯିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯାହାକିଛି କହିବାଲାଗି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିବି, ମୋ' ନିଜ ଭାଷାରେ ଓ ନିଜ ଶୈଳୀରେ କହିବି । ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋତେ ହଟି ଯିବିନାହିଁ ।

ତୋଷାମଦ ସବୁଦିନେ ଥିଲା । କପଟତା ଓ ନିଷ୍ଠୁର ସବୁଦିନେ ରହିଥିଲା । ସାହିତ୍ୟକୁ ବିନୋଦ ପରି ବ୍ୟବହୃତ କରି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଭୁଲି ରହିବାର ରୋଗଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଦରବାରରେ ରହିଥିଲା । ତଥାପି ସାହିତ୍ୟ ରହିଲା । ସ୍ଥିତି-ଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିଲା । ସାହିତ୍ୟରେ ନୂତନ ଦିଗ୍‌ବଳୟମାନ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଲା । ଚେତନାଗୁଡ଼ାକ କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ଥକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଅବସାଦ ସାହିତ୍ୟର ଆକାଶରେ ଏତେବେଶୀ ଦେଖାଯାଉଛି, ସେଇଟା ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯିବ । ମଣିଷର ଭିତରେ ରହିଥିବା ଜୀବନକାମୀ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ସାହିତ୍ୟକୁ କେତେ କେତେ ସାମୟିକତା ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର କରି ଆଗକୁ ନେଇ ଯାଉଥିବ ।

୩ । ୪ । ୮୨

ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ସବା ଆଗ ନିଜ ଭିତରେ ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସବୁକିଛି ଅଡୁଆର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଥାଉ ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତ ଜଗତକୁ ଦୋଷଦେଇ ଆପଣାର ଘର ଭିତରେ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ, ଉଗ୍ର ଓ ତପ୍ତ ହୋଇ ବସିଥାଉ । ଏହିପରି ବସିବାଟାକୁ ହିଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ନୈତିକତା ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ନିଜନିଜର ଗାତଟି ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଥାଉ, ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଧର୍ମପଥ ବୋଲି କହି ଭୁଲି ରହିଥାଉ; ମାତ୍ର ତେଣେ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ମହାସମାରୋହରେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଆମେ ସବା ଆଗ ଆପଣାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସାଙ୍ଗରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଯଦି ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାହାରୁଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ସଂସାରଟାଯାକ ଆମକୁ କେତେ ସାଙ୍ଗ ମିଳିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ନୀତି ଓ ନୈତିକତା ବିଷୟରେ ଆମର ଭ୍ରମଧାରଣା ଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିଯାଇ ପାରନ୍ତା । ଆମ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ କେତେ ସହଜରେ ବଦଳିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା !

ଏଥିପାଇଁ ସାନ ସାନ ବନ୍ଧୁଗୋଷ୍ଠୀ ଦରକାର, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପଣା ଭିତରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିସାରି ସଂସାରରେ ବନ୍ଧୁ ଖୋଜି ବୁଲୁ-ଥାନ୍ତେ । ନିଜର ସମଗ୍ର ଘରଟାକୁ ଖୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବାରେ ମୋଟେ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ କରୁନଥାନ୍ତେ ।

୫ । ୪ । ୮୨

ଜୀବନ ମୁକ୍ତ ହେବନାହିଁ, ଜୀବନ ଯୁକ୍ତ ହୋଇକରି ରହିଛି । ଆମେ ଅନୁ-ଭବ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ନିତ୍ୟଯୁକ୍ତତାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ

ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ଆପଣା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା । ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇଯିବା, ବାହାରକୁ ବାଟ ପାଇଯିବା । ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଚରଣରେ ସର୍ବ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିବ ।

ଯୋଗ ଘଣ୍ଟାକର କସରତ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅବସରର ପ୍ରତ୍ୟାହାର ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିସ୍ମରଣ ଅଥବା ପଳାୟନ ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଯୋଗର ଆଚରଣ କରାଯାଇଥାଏ, ତାହା ଆମକୁ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାରେ ହିଁ ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଅସଲ ଯୋଗ ହେଉଛି ଏହି ଜୀବନର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଘେରି ରହିଥିବା ବୃହତ୍ତର ପରିଧି-ଗୁଡ଼ିକର ଆବିଷ୍କାର କରିବା, ଅପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ବୃହତ୍ ସ୍ୱୀକୃତି ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭାରି ଧରିଥିବା ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା; ସେହି ପରିଧିକୁ ଓ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା ଏବଂ ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ସେତୁ କରି ସୋପାନକୁ ସୋପାନ ପାରି ହୋଇଯିବା,—ଯଥାର୍ଥରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ।

୭ । ୪ । ୮୧

ମୋ' ଦେଶକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ଏହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କୁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ତେଣୁ, ଏହି ଦେଶକୁ ମୁଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସମଗ୍ରରୂପେ ଦେଖି-ବାକୁ ଚାହେଁ, ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଭାବପ୍ରବଣତା ଆଦୌ ସମଗ୍ରତା ନୁହେଁ । ଭାବପ୍ରବଣତା ଆଦୌ ଭଲ ପାଇବାକୁ ବୁଝାଏନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବା ବଢ଼ିଲେ ଭାବପ୍ରବଣତା କମିଯାଏ । ଆପଣାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିଲେ ମୋହ-ଗୁଡ଼ାକ କମିଯାଏ । ଭାବପ୍ରବଣତା ମୋଟେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଦିଏନାହିଁ, ଆମକୁ ଅଳପକୁ, ନିତାନ୍ତ ଅଳପକୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ ଭିତରେ ପକାଇଦିଏ । ଆମକୁ ନିଜ ଦେଶଲାଗି, ଯେକୌଣସି ଦେଶଲାଗି ଓ ଜୀବନ ଲାଗି ଭାରି ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖେ । ଆମକୁ ଆମ ନିଜଲାଗି ମଧ୍ୟ ଭାରି ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖେ ।

ମୋ'ଦେଶର ନିନ୍ଦା ବି ମୋ'ର । ମୋ' ଦେଶର ଯାବତୀୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ମୋ' ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆହ୍ୱାନ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାରଣ ଦେଖାଇ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବି । ଏହିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅନ୍ୟ ସବୁ

ମଣିଷଙ୍କର ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇପାରିବି । ଏହି ଦେଶର ଆଗରେ ଯଥାର୍ଥରେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ରହିବ, ସେସବୁ ମୋ' ନିଜ ସ୍ୱପ୍ନର, ନିଜ ସମ୍ମତିର ଓ ନିଜ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଯୋଗ୍ୟତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବ । ମାତ୍ର, ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଭାବ-ପ୍ରବଣତା ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମୁଁ ନିଜକୁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ପକାଇ ରଖିଥିବି ।

୭ । ୪ । ୮୯

ନୂତନ ଲାଗି ମନ କଲେ ଏହି ପୁରାତନ ଭିତରୁ ହିଁ ସେହି ଉପସ୍ଥିତ ନୂତନ ଲାଗି ବାଟ ଫିଟିଯିବ । ତା'ପରେ ଆମେ ନିଜକୁ ଓ ବିଶ୍ୱସଂସାରକୁ ଅନ୍ୟଆଖିରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ନୂଆ ଆଉ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ତାହା ଆମ ନିଜର ଆସ୍ପୃହାକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବାଲାଗି ଅନିଚ୍ଛାଜନିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ । ଆମେ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଇବାକୁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ବର୍ତ୍ତମାନର ନୂଆ ଭବିଷ୍ୟତର ନୂତନଲାଗି ଭୂମିରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଭବିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଏକ ଦ୍ୱାର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ'ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମୁଁ ଦୁଇଟି ପରସ୍ପୂରକ ସୋପାନ ରୂପେ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ମୋ' ସିଦ୍ଧି ଅବିରାମ ଭାବରେ ମୋ'ର ତପସ୍ୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି ।

ନୂତନ ହଠାତ୍ କୁଆଡୁ ମାଡ଼ି ଆସିବନାହିଁ, ଆଲୋକ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ହଠାତ୍ ଆସି ଅନ୍ଧାର ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ଆଲୁଅ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ଏହି ଅନ୍ଧାରର ଭିତରୁ ହିଁ ଆଲୋକର ଉଦ୍‌ବେଳନ ହେବ । ନୂତନ ଲାଗି ମନ କଲେ ଆମ ଭିତରେ ସିଦ୍ଧିରୂପେ, ଭୂମିରୂପେ ଯାହା କିଛି ରହିଛି. ତାହା ଅଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହେବ ଏବଂ ନୂତନ ଉନ୍ମେଷିତ ହୋଇ ଆସିବାର ବାଟ ଫିଟିଯିବ । ସେତେବେଳେ ସେହି ବାଟ ଫିଟିବାରେ ନିମିତ୍ତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହିଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ମନେ ହେବ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ହିଁ ଆମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଶୀର୍ବାଦର ଭାଜନ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ।

୮ । ୪ । ୮୯

ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରାୟ କାହାରି ଚକ୍ଷୁ ନଥାଏ, ସେଠାରେ କେତେକ ମଣିଷ ବା କେତେଟା ବର୍ଗ ନିଜର ନାନାବିଧ ମୋହ ତଥା ନାନାବିଧ ଭ୍ରମକୁ ମିଶାଇ ଜାତି ବୋଲି ଗୋଟାଏ ମିଛପ୍ରତିମାକୁ ତିଆରି କରିଥାନ୍ତି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ହିଁ ଜୀବନର ଅବମାନନା ଓ ଅବଜ୍ଞା କରି ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ଏକ

ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଭ୍ରୂଣ ନଷ୍ଟ କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ମୋହ ଦ୍ୱାରା କଳ୍ପିତ ସେହି ପ୍ରତିମାକୁ ମରକତ ଦ୍ୱାରା ମଣ୍ଡିତ କରି ଫୁଲେଇ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ସେହିମାନେ ହିଁ କ୍ଷମତାରେ ବସିଥାନ୍ତି; ଏବଂ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ାକୁ ଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । ସୁବିଧା ଓ ସମ୍ଭାବନାର ଯାବତୀୟ ତାଟିଆକୁ କାମୁଡ଼ି କରି ବସିଥାନ୍ତି ।

ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟାଏ ସମୂହ ଅବଶ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର, ମେଣ୍ଢାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ପଲ ଗଠନ କରା ଯାଇପାରେ, ଆଦୌ ସେପରି ନୁହେଁ । ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ସମୂହ ସମ୍ଭବ ହୋଇ-ପାରେ । ବ୍ୟକ୍ତିର ଚେତନା ଥାଏ, ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ମାନ ଥାଏ,—ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ସମ୍ମାନ ଦେଇଜାଣେ ଓ ପାଇଜାଣେ । ବ୍ୟକ୍ତିର ମେରୁଦଣ୍ଡ ରହିଥାଏ, ଚକ୍ଷୁଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ସବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି ଚେତନା, ସମ୍ମାନବୋଧ ତଥା ଚକ୍ଷୁ ଓ ମେରୁଦଣ୍ଡର ଯୋଗ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିବେ, ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ସେହିପରି ଏକ ପରିବେଶ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍ୟମ ରହିଥାଏ । ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ାକରେ ଆନ୍ତ-ରିକତା ରହିଥାଏ,—ଶଠତାଗୁଡ଼ାକୁ ଶଠତା ବୋଲି ଚହ୍ନାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରୁ-ଥାଏ । ତେବେଯାଇ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମୂହର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରେ, ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଜାତିତ୍ୱର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼େ ।

୧୦ । ୪ । ୮୧

ଦେଶରେ, ସମାଜରେ କ'ଣ ସବୁ ହେବା ଉଚିତ, ମାତ୍ର ମୋଟେ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେ ଖୁସୀ ହୋଇ କହି ଯାଆନ୍ତି । ଏସବୁ ଯେ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ଅମୁକକୁ ଅଥବା ସମୁକକୁ ଦୋଷୀ କରନ୍ତି ଏବଂ ଅପରକୁ ଦୋଷୀ କରି ବେଶ୍ ଏକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏମାନଙ୍କର ଦେଶ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁଠାରେ ଥାଏ କେଜାଣି ? ଦେଶ ଯଦି ଯଥାର୍ଥରେ ମୋ'ର ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଏହି ଦେଶର ଗୌରବ ଯେପରି ମୋ'ର ଗୌରବ, ଦେଶର ଲଜ୍ଜାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଲଜ୍ଜା । ମୋ' ଭିତରେ ଏତିକି ଭାବନା ଆଣିଦେଇ ପାରିବା ମୋ' ଦେଶରେ ଯାବତୀୟ ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ଆମ ଦେଶରେ ତାହା ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛୁ, ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଠକ ହେଉଛୁ; ଚତୁର ହେଉଛୁ, ଅନ୍ୟର ନିନ୍ଦାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଲାଜଗୁଡ଼ାକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ । ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ପୋକମାଛି ପରି କଲବଲ ହେଉଛନ୍ତି । ତଥାପି ସିଆଣିଆପଣ ଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବାର ଆମର ଦୁରାଗ୍ରହରେ

କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନାହିଁ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଆମେ ନିଜେ ଦୃଢ଼ ଓ ସମ୍ବଳସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବତୋଭାବେ ଆମର ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛୁ । ଏହି ଦେଶ ଆମର ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ସିଆଣିଆ ମାନଙ୍କର ଭୂସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୧ । ୪ । ୮୧

ସାହିତ୍ୟରେ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଜଚେତନାର ଯେପରି ଏକ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ପାରିବ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ, ବିଶେଷତଃ ଆମ ଦେଶର ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହିତ୍ୟରେ କପଟଚେତନାର ପକ୍ଷ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ଆଲୋଚନା ଖୁବ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ହୋଇ ପାରିବ । ଚେତନାର ଯେତେ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ପାରିବ, ସମ୍ଭବତଃ କପଟର ବି ସେତିକି ଆଲୋଚନା ହୋଇ ପାରିବ । ମୋ'ର ସାହିତ୍ୟଚେତନା ଯଦି ମୋ' ଉପରେ କେବଳ ଏକ ଖୋଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଅଥବା ମୋ' ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ସହିତ ମୋ'ର ସାହିତ୍ୟିକ ନିଜ ସତେଅବା ଏକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଖୋଳ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ସେହି ଅନ୍ତଃଚରଣକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ କପଟାଚରଣ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ସାହିତ୍ୟଚେତନା ହେଉଛି ଏକ ସମଗ୍ର ଚେତନା । ତାହା ମୋ'ର ଜୀବନ ପରି ସମଗ୍ର । ଏଥିରେ ଭିତରଟାକୁ ଲୁଚାଇ ବାହାରଟାକୁ ଦେଖାଇ ହେବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଫନ୍ଦି ନାହିଁ ଅଥବା ବାହାରଟାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କିମ୍ବା ଅବହେଳା କରି ଭିତରେ ଯାଇ ଖୋଳ ତାଡ଼ି ହେବାର କୌଣସି ଆଡ଼ମ୍ବର ନାହିଁ । ଆମେ ଯେତେ ମଣିଷ ନିଜର ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟର ଉଡ଼ୁଆଳରେ ନିଜେ ଲୁଚି ବସିବାକୁ ଫିକର କରୁଛୁ ବା ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣାର ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକୁ, ଅନାତ୍ମୀୟତା ଓ ଅସମର୍ପଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ପାସୋରି ରହି ମୁକୁଟ ପିନ୍ଧି ପଦାକୁ ବାହାରିବାକୁ ମନ କରୁଛୁ, ଆମ ଚେତନାରେ ସାହିତ୍ୟ ଅଥବା ସମାଜ ଅପେକ୍ଷା କପଟ ହିଁ ହୁଏତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି ।

୧୬ । ୪ । ୮୧

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଧୁ ମହାନ୍ତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟର ଲୋକ ଥିଲେ । ମୃତ୍ୟୁପରେ ସିଏ ଆହୁରି ନିକଟରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋର ମନେହେଉଛି ।

ଅନେକ ଲୋକ ଏପରି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାପରେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅତି ପାଖରେ ଥିବାପରି ବୋଧ ହେଉଥା'ନ୍ତି । ତାହାର ଅନେକ କାରଣ ରହିଛି । ସର୍ବପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଆତ୍ମୀୟତା । ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା ବାହାରର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ସକାଶେ ନୁହେଁ । ଏହା ଏକାଠି ବାଣ୍ଟ

ଖୁଲିବାର ସମ୍ଭବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ନିଜର ବିବେକଗୁଡ଼ାକୁ ପକେଟରେ ଲୁଗୁଇ ରଖି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ ବ୍ୟାବହାରିକତାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ବିଜ୍ଞତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମଧୁବାବୁ ତଥାପି ବିବେକର ସହିତ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ, ବିବେକ ସହିତ କଥା ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲେ । ସେହି ବିବେକରେ ଏକ ଶକ୍ତି ଥିଲା । ଏକ ସଂକ୍ରମଣଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ସେଥିଲାଗି ଏତେ ଅଧିକ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ମଧୁବାବୁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବୟସର ମଣିଷଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ ଓ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲେ । ଅନେକ ମଣିଷ ଏକପ୍ରକାର ସାଂସାରିକ ବିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରି କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଖାପ ଖାଇ ରହିଯାଆନ୍ତି ଓ କୌଶଳ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ଗୁରୁଜନ ଏଣି ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ମଧୁବାବୁ ମୋଟେ ସେପରି ଦେଖା ଯାଉନଥିଲେ । ସିଏ ସହଯାତ୍ରୀର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଉଛନ୍ତି ।

୨୩ । ୪ । ୮୧

ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଛୁଇଁବା ପୂର୍ବରୁ ଯଦି ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋଭନୀୟ ବୃତ୍ତି ଭିତରେ କୋଉଠି ନୂଆ ଭେକ ପିନ୍ଧି ଅଟକି ଯାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ସମ୍ଭବତଃ କେଡ଼େ ବଡ଼ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି କେଡ଼େ ଦୁରଗ୍ରହ ସହିତ ମୁଁ କେତେ କ'ଣ ପାଇଛି ବୋଲି ଅହଙ୍କାର କରୁଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ଅଳଟିକୁ ମୋଟେ ପାଇ ପାରିନଥାନ୍ତି ।

ସମାଜରେ, ସଂସାରରେ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଆପଣା ଭିତରକୁ ହୁଏତ ମୋଟେ ସିବେନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ଆଦର୍ଶ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଛନ୍ତି, କେତେ ସହଜ ସୂତ୍ରର କ୍ରିୟାତ୍ମକତା ଭିତରେ ପଶି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବେନାହିଁ ବୋଲି କେତେ ପଇତା ଭିତରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏଇମାନେ ଆଜି ଆମ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି । ବାଟସବୁ ମିଳି ସାରିଲେଣି ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ବାନା ଉଡ଼ାଉଛନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜକୁ ଡରୁଛନ୍ତି, ନିଜ ସହିତ ସଖ୍ୟ କରିବାକୁ ଡରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ବାହାର ପୃଥିବୀ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ସଖ୍ୟ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସାରା ସଂସାରକୁ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ଆଣି ପୂରାଇଦେଲେ ସଂସାରର ଉଦ୍ଧାର ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନେ ଆଦୌ କିଛି ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହାନ୍ତି । ଅବିଶ୍ୱାସକୁ ମୂଳ କରି ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଯେଉଁ ବାହ୍ୟ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଉତ୍ସାହର ଶିକାର ହୋଇଥାଏ, ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାର କବଳରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

୧୭ । ୪ । ୮୧

ବର୍ତ୍ତମାନର ସଂସାରରେ ଆଜି ସମସ୍ତେ ସିଆଣିଆ ଓ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ବୋକା, ମୁଁ ଏପରି କଥା କେବେହେଲେ ମନ ଭିତରେ ପୂରାଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ମୁଁ ବୋକା ହୋଇ ରହିଗଲି ବୋଲି କେବେହେଲେ ମନରେ ଏତେଟିକିଏ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ ବା ତଥାକଥିତ ସିଆଣିଆ ଲୋକଙ୍କ ପରି ହେବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ ।

ତାହାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ମୁଁ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଚାଲୁଛି, ତାହାକୁ ମୁଁ ନିଜେ ବାଛିଛି । କୌଣସି ଭୟ ବା ଆର୍ତ୍ତି ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ମୁଁ କଦାପି ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରକୁ ଆସିବାକୁ ମନ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ଏହି ବାଟକୁ ଆସିଛି, ଆପଣାଲାଗି ବାଟଟିଏ ଖୋଜି ଖୋଜି ଏହି ବାଟରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ଏହି ବାଟକୁ କେହି ମୋ' ଉପରେ ଲଦି ଦେଇନାହିଁ । ପ୍ରତିବଦଳରେ କିଛି ପାଇବି ବୋଲି ମୁଁ ଲୋଭିସକ୍ତ ହୋଇ ଏହି ବାଟକୁ ଆସିନାହିଁ । ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣିଛି, ଏହି ବାଟରେ ନେବା ଅପେକ୍ଷା ଦେବା ହିଁ ଅନେକ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ଏହି ଦେବାଟାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ବୃହତ୍ କୌଣସି ଏକ ବସ୍ତୁ ଲାଗି ବଞ୍ଚିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଜୀବନର ଅସଲ ସ୍ୱରୂପ ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରୂପୀ ଚତୁର ବ୍ୟବସାୟରେ ଲାଭବାନ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋ' ମନରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଈର୍ଷା ଆସିନାହିଁ । କାରଣ ମୋ' ବାଟରେ ଚାଲି ମୁଁ ଯାହାକିଛି ପାଇଛି, ତାହାହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ଅସଲ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭିତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୭ । ୪ । ୮୧

ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ସ୍ମରଣ କରିବାର ଏକ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପ୍ରେମଶକ୍ତିର ସ୍ମରଣ କରିବା । ପ୍ରେମଶକ୍ତିକୁ ଏକ ପ୍ରତୀକରେ ପରିଣତ କରି କୌଣସି ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ାଯାଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେହି ଶକ୍ତି ବଞ୍ଚି ରହିଥାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ମନ୍ଦିରର ଉପାସନା ଭିତରେ ଭୁଲି ନଯାଇ ଅଧିକ ବ୍ୟାକୁଳତାର ସହିତ ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ତାହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିଥାନ୍ତା । ତାହାକୁ ଏକ ଅସାଧାରଣତା ଭିତରକୁ ପେଲି ନଦେଇ ଆପଣାର ସାଧାରଣ ସଙ୍ଗ ଓ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତା ।

ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରିବାର ଶକ୍ତି ହେଉଛି ପ୍ରେମର ଶକ୍ତି । ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ଏକ ଦେବତାରେ ପରିଣତ କରି ମଣିଷ ତା'ଠାରୁ କେତେ କ'ଣ ମାଗିବାର

ଅର୍ଥ ମଣିଷ ଭିତରେ ଭୁଲ୍ ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରିବାର ଶକ୍ତିକୁ କମେ ହରାଇ ବସି-ଲାଣି । ଘର କୃପଣ ହୋଇପଡ଼ିଲାଣି ଏବଂ ଦେଇ ଦେବାର ଧର୍ମକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବୋକାମି ବୋଲି କହିଲାଣି । ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିକୁ ଲେଉଟାଇ ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଜସ୍ର ଜିଦ୍ ରହିଥିବା ଦରକାର, ଅଜସ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର । ମଣିଷ ଉପରେ ନୁହେଁ, ଜୀବନ ଉପରେ ଅଜସ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର ।

୧୮ । ୪ । ୮୧

ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ଗ୍ରହୁଁ ଗ୍ରହୁଁ ମରି ଯାଉଛନ୍ତି, ପ୍ରବଳ ତୋଫାନ ଆସି ମାତ୍ର କେତୋଟା ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ଶହ ଶହ ମଣିଷଙ୍କର ପ୍ରାଣ ନେଇଯାଉଛି । ଏହିସବୁ ବଡ଼ମୂନାର କୌଣସି ଉତ୍ତର ତର୍କ ଭିତରେ ନାହିଁ, ବାହ୍ନି ଭିତରେ ନାହିଁ, ତଥାପି ମୁଁ କେବେହେଲେ କହିବାକୁ ମନ କରିବିନାହିଁ ଯେ ମଣିଷର ଜୀବନ ମୋଟେ ତା' ନିଜ ଅକ୍ତିଆରରେ ନାହିଁ । ସିଏ ଭାଗ୍ୟ ହାତରେ କେବଳ କୁଟାଖଣ୍ଡେ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ କହିବିନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସରେ ବଞ୍ଚି ପାରିବ । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଛି, ଏକ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଭୂମି କରି ନିଜର ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁ-ଥିଲେ ସିଏ ନିଜଭିତରୁ ଜୀବନର କେତେ ନା କେତେ ନିର୍ଭର ପାଇପାରିବ;-ଯାବତୀୟ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ଯାବତୀୟ ନିର୍ଭରକୁ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ସତେଅବା ଜଣେ ପରମ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବ । ତା' ପରେ ଏହି ଜଗତରେ କିଛିହେଲେ ତାକୁ ଆକସ୍ମିକ ଲାଗିବନାହିଁ । ସବୁକିଛି ସୁଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗିବ । ସହସ୍ର ଅନିଶ୍ଚିତତା ମଧ୍ୟରେ ତଥାପି ନିଜର ଟିପଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କୌଣସି ଅତ୍ୟନ୍ତ ତଳେ ଯାଇ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ପରି ମନେହେବ । ତା'ପରେ ଜୀବନଟା ମୋଟେ ଅଳୀକ ମନେ ହେବନାହିଁ । ଜୀବନର ଅର୍ଥ ମିଳିଯିବ, ଏହି ତଥାକଥିତ ଅନିଶ୍ଚିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକରୁ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥ ମିଳିଯିବ ।

୧୯ । ୪ । ୮୦

ମୋ'ର ଉପଲବ୍ଧ ତଥାକଥିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟଟି ମୋତେ ତଥାପି ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତର ସତ୍ୟଲାଗି ପରିପ୍ରେରିତ କରି ନେଇଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ପ୍ରେମ ବୋଲି ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣିଛି, ଲୋଡ଼ିଛି ବା ଅନୁଭବ କରିଛି, ଏବଂ ତାହାର ମଧ୍ୟରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଯେତେ ଯେତେ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି, ତାହା ମୋତେ ପ୍ରେମର ଅଧିକ ବୃହତ୍ତର ବୃତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟକୁ ପରିପ୍ରେରିତ କରି ନେଇଯାଇ ପାରୁଥିବା ଦରକାର । ଆମର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନୁରାଗ ଏବଂ ଆନୁଗତ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ

ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସତତ ଲାଗି ନରହିଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପରି ଏକ ଉତ୍ସାହ ହିଁ ଆମର ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିନଥିଲେ ତାହା ଆମକୁ ନାନା ପ୍ରମାଦ ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିବାର ଏକ ଆଶଙ୍କା ସବୁବେଳେ ରହିଥିବ ।

ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା । ସଂସ୍କୃତିରେ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା । ତଥାକଥିତ ଧର୍ମ ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା । ମୋ'ର ଲବ୍ଧ ସତ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଖଣ୍ଡ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଏକ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାର ସାମର୍ଥ୍ୟଟିକୁ ରଖି ପାରିଥାନ୍ତୁ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାରୁ ଯେ ସବୁବେଳେ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତର ରହିଛି ଏବଂ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାଟିରେ ଯେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବିରତି ନାହିଁ, ତାହାହିଁ ମୋ'ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅନ୍ୱେଷଣ ଓ ଯାବତୀୟ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

୨୦ । ୪ । ୮୧

ବଡ଼ ଆଦର୍ଶ ନେଇ ସମାଜ ଗଢ଼ାହେବ, ଦେଶ ଗଢ଼ା ହେବ ଏବଂ ଯୁଗ ଗଢ଼ା ହେବ ସତ, ମାତ୍ର ଏହି ସାନମନର ମଣିଷଗୁଡ଼ାଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ି ବଡ଼ ବଡ଼ ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ପାଣି ଫାଟିଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ସେମାନେ ନେତୃତ୍ୱର ଅବଧାରକ ହିସାବରେ ସୃଷ୍ଟି ତାଯାକକୁ ଖାଲି ସିଆଣିଆ ହେବାଲାଗି ଅପପ୍ରେରଣା ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସଚେତସେପରି ଏହିଭଳି ଏକ ପ୍ରବୋଚନା ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଯେ, କେବଳ ନିଜର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଓ ଦୁର୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ମଜବୁତ କରି ରଖିବାକୁ ମଣିଷ ଆଦର୍ଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି, ସ୍ୱପ୍ନ ବଖାଣିଛି, ଦେଶ ଓ ଜାତି ଆଦି ବୃହତ୍ତର ଏକକଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛି । ସିଏ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ମାୟା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ଆପଣାର ସ୍ଥିତି ଓ ପୁଞ୍ଜିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ ବୋଲି ମାନିନେଇଛି । ତେଣୁ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ ଥିବ, ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକ ଥିବ, ବହିଗୁଡ଼ାକରେ କବିତା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବ;—ତଥାପି ସଂସାରଟା ଯେମିତି ଅଛି, ଠିକ୍ ସେହିମତି ଥିବ ବୋଲି ଏବେ ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଜୋର ଦେଇ କହୁଛନ୍ତି ।

ଆଗାମୀ ମଣିଷ ଆଦର୍ଶକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହିବନାହିଁ ବା ଦେହ ଉପରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ଦେହଟାକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ଦେଖାଇବା ପକାଶେ ମୋଟେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିବନାହିଁ । ଆଗାମୀ ମଣିଷ ତା'ର ଆଦର୍ଶକୁ ପାଦରେ ଚାଲିବ । ଭଗବାନ ଏଇଠି ଆମରି ସାଥିରେ ରହିବେ,—ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ, ସଖ୍ୟ ତଥା ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସେ ରହିଥିବେ । ଭଗବାନ ଏହି ଧୂଳିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଧୂଳିକୁ ମନ୍ତ୍ରରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଦେବେ ।

୨୧ । ୪ । ୮୧

ଏହି ତଥାକଥିତ ସ୍ଥାନ ଭିତରେ ବଡ଼ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମଣିଷ, ହିଁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆପଣାର କୌଣସି ବଡ଼ ପରିଚୟ ପାଇବ ବୋଲି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ୟାକୁଳତା ନେଇ ଯଥାର୍ଥ ସୁଯୋଗଟି ପାଇ ନପାରି ସାନ ସାନ ସଂଗ୍ରହ ଓ ସାନ ସାନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅହଂକାରିତା ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ କେତେପ୍ରକାରେ ଭୁଲାଇ କରି ରଖିଛି ।

ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସୁଛି, ତାହାର ସବାମୂଳରେ ଏହି ବଡ ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ରହିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼, ଏହି ବିଶ୍ୱପରି ବଡ଼ ବା ବିଶ୍ୱଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ, ମୁଁ ତାହାରି ପାଇଁ ବଞ୍ଚିବ । ତାହାକୁ ଖାଲି ବହିରେ ପଢିବିନାହିଁ ଅଥବା ମାଳା ଧରି ଜପିବିନାହିଁ; ମୁଁ ତାହାକୁ ବଞ୍ଚିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ସାନ ବଡ଼, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମୂହିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ମାର୍ଗର ମୀମାଂସକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବ; ତାହାକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବ । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସଖ୍ୟ ତଥା ସମ୍ପର୍କସ୍ଥାପନରେ ସେଇ ମୋ'ର ପରମ ଉତ୍ସାହ ଓ ପରମ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇ ବିରାଜିତ ରହିଥିବ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଅସଲ ନମିଉଟି ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଅସଲ ଦୁଆରଟି ଖୋଲିବ, ଅସଲ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଟି ଲାଗିଯିବ । ତା'ପରେ ମୋ' ଆଖିରେ ଆଉ କେହିହେଲେ ଗୋଡ଼ାଏଅର ପରି ମୋତେ ଦେଖା ଯିବେ-ନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ବି କାର୍ପଣ୍ୟର ସକଳ ବାଡ଼ କୁଆଡ଼େ ଉଠି ପଳାଇବ,— ନିଜକୁ ଅନୁଭବ କଲା ବେଳକୁ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପରିଚିତତାର ଅନୁଭବ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ।

୨୨ । ୪ । ୮୧

ବାହାରେ ଏତେ ଘୃଣା, ଏତେ ଉଦ୍ଧତତା,—ତଥାପି ଆହୁରି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହେବ; ଆହୁରି ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନିଜ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସକାଶେ ଓ ନିଜର ଅତି ପାଖରେ ଯାଇ ବସିପାରିବା ସକାଶେ ଯେତିକ ସ୍ନେହ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦରକାର, ଆଉଜଣେ ମଣିଷର ଅତି ପାଖକୁ ଯାଇପାରିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକ ସ୍ନେହ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସହାନୁ-ଭୂତି ଦରକାର । ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ ଠିକ୍ ଆପଣାପରି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଆପଣା ପାଖରେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଏକଥା କରି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ, ମୋତେ ଯଦି ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ-ବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ ଲାଗୁଥାଏ, ଯଦି ମୁଁ ନିଜକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ନିଜପାଖରୁ ପଳାଇ ଯିବାର ଫିକର କରୁଥାଏ, ତେବେ ମୁଁ କଦାପି ଉଦ୍ଧାସ ହୋଇ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଆଉଜଣେ ମଣିଷର ଅତି କତି ହୋଇ ବସି ପାରିବିନାହିଁ ।

ମୁଁ ଏହି ସକାଳ ପରି ନୀରବ ହେବି, ଠିକ୍ ଏହି ସକାଳ ପରି ପ୍ରସନ୍ନ ହେବି । ସେହି ପ୍ରସନ୍ନତାକୁ ପାଥେୟ କରି ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବି, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବି ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବି । ତେବେଯାଇ ହେବ । ତେବେଯାଇ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ,—ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଶିବ,—ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଥିବା ବେଳେ ସବୁକିଛି ନାନା ସମ୍ଭାବନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବ ।

୨୩ । ୪ । ୮୧

ସଂସାର ଭିତରେ ଯିଏ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ, ଯଥାର୍ଥରେ ଚାଲୁଥାଏ, ସିଏ ବାଟ ଚାଲିବାର ଉତ୍ସାହ ଦିଏ । ଯିଏ ବାଟ ଚାଲୁନଥାଏ, ସିଏ ବାଟ ଚାଲିବା ଲୋକକୁ ଜାଣେ, ଚାଲିବାର ପଦ୍ଧତିଟାକୁ ଜାଣେ; ଚାଲିବାଟ ଏମିତି ନହୋଇ ସେମିତି ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ହୁଏତ ଅମୁକର ଚାଲିବା ପରି ହୋଇଥାନ୍ତା ବୋଲି କେତେ ମତ ଓ ଅମତ ଦେବାକୁ ବାହାରେ ।

ବାଟ ଚାଲିବା; ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ାଇବା, ଗଭୀରତା ବଢାଇବା ଏବଂ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ତରରେ କିଛି ଯଥାର୍ଥରେ ଜାଣିବା, ବୁଝିବା ଏବଂ ଅନୁଭବ କରିବା, ଆନ୍ତରିକ ସ୍ତରରେ ଆଉ ଜଣକୁ ବା ଆଉ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବା, ଅନେକ ମଣିଷକୁ ଏଇଟାକୁ ସତେଅବା ବୁଦ୍ଧିକ୍ଷେତ୍ରର ଏକ ଔପଚାରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସଭାରେ କଥା କହୁଥିବା ବେଳେ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଆଗେ ରାଜା କବିତା ଲେଖୁନଥିଲେ । କବିତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ରହିଥିଲେ । ସେହିମାନଙ୍କ ସଭାରେ କବିତା ଲେଖିବା-ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ ଲୋକମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ରାଜା-ମିଜାଜର ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବାଟ ଚାଲିବା ସମୟରେ ମୋଟେ ସାଙ୍ଗରେ ନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କାହାରି ଆତ୍ମୀୟ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ-ନଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ତରରେ ଉତ୍ସାହ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସଂସାରଯାକର ଅଭିଭାବକ ବନିବାକୁ ମନ କରି ସଂସାର ଭିତରେ ବାହାରି ଥାଅନ୍ତି । ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁ-ଥିବା, ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ ଏମାନଙ୍କ ଠାରୁ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ପାଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

୨୫ । ୪ । ୮୧

ଅନୁକରିବା ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସହଜ । ସଂସାରଯାକର ସବୁ ନିଧି ସବୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଓ ସବୁ ସମ୍ଭାବନା ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ, ଗୋଟିଏ ଗୁରୁ ଅଥବା ଗୋଟାଏ ପାଚେରି ଭିତରେ ଠିକ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମାନିନେଇ ସାରିବା ପରେ ନିଜର

ହୃଦୟକୁ ସେଇଠି ମଧ୍ୟରେ ପୋଷ ମନାଇ ରଖିବା ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସହଜ ! ବୋଧହୁଏ ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରରେ ସାଧକକୁ ବୀର ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସାଧନାରେ ଅଗ୍ରଗତି କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅଟକି ରହିବାର ନାନା ପ୍ରରୋଚନାକୁ ଏଡ଼ି ଏଡ଼ି ଓ ଉତ୍ତରଣକାମୀର ଯାବତୀୟ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ବାଟ ତିଆରି କରି ଆଗକୁ ଯିବା । ବୀର ନହେଲେ ସେକଥା କରି ହୁଏନାହିଁ ।

ଖାଲି ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଭକ୍ତି, ଜ୍ଞାନ ତଥା କର୍ମ ଯାବତୀୟ ପଥରେ ମଧ୍ୟ ବୀର ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ସତର୍କବାଣୀ, ଆଉ କୌଣସି ଥାନରେ ଅଟକି ନରହିବାର ଚେତାବନୀ । ଭକ୍ତିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ନଥିଲେ ସ୍ୱାନୁଷଙ୍ଗିକ ଗୁଡ଼ାକ କେଉଁ ସୂତ୍ରରେ ଯେ ଆମର ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତିରୂପେ ସଜିଥିବା ବାଡ଼ ହୋଇ ଆମକୁ ବାନ୍ଧିପକାଏ, ସେକଥାର ଭୂରି ଭୂରି ପ୍ରମାଣ ଏବେମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବାଡଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଯଥାର୍ଥ ଭକ୍ତିକୁ କେତେକେତେ ଆସ୍ଫାଳନ କରିଛନ୍ତି । କେତେ କେତେ ଉତ୍ତେଜନା ଭିତରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଭକ୍ତମାନେ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରି ତାହାକୁ ହିଁ ମୁକ୍ତି ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ବୀର ହେବାର, ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ଆହ୍ୱାନଟି ଆଜି ମଧ୍ୟ ବଳବତ୍ତର ରହିଛି ।

୨୭ । ୪ । ୮୧

କୌଣସି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ନିଜର କାମରେ ଲଗାଇବାର ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ବାହାରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିଆରେ ଆପେ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବେ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜ ଭିତରେ କୋଉଠି କ'ଣ ଏକ ଗ୍ଲାନିମୂଳକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହି ଯାଇଥାଏ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଙ୍କୁଟାକୁ ପିନ୍ଧି ହୁଏତ ଯାହାକିଛି ଦେଖାଯାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅଥବା ଅନ୍ୟକୌଣସି କାରଣରୁ ଉଗ୍ର ହୋଇଥିଲେ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ନିଜର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କାମରେ ଲଗାନ୍ତି । ଉତ୍ସର୍ଗ ଶବ୍ଦଟି ସେମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଜି ଭିତରେ କେଉଁଠିହେଲେ ନଥାଏ । ସେମାନେ କାହାରିଲାଗି ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, କେବେହେଲେ କାହାରି ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଇଏ ବି ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଦୁର୍ଗତି, ଆଉଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ।

ଆଉ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଜୀବନ ଅଛି, ଯାହାକି ନିଜକୁ ଦେଇଦେବାରେ ହିଁ ସାର୍ଥକତା ପାଏ; ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ପାଏ । ଏଠି ବଞ୍ଚିବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥଟା ହିଁ ଆଉ କାହା ଲାଗି ବଞ୍ଚିବାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଏହିପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଠାବ କରି ପାରିଥାନ୍ତି,—ତେଣୁ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ

ବି ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରନ୍ତି,—ଦାସ ପରି ଅନୁଷ୍ଠାନର ବେଠି ଖଟନ୍ତିନାହିଁ, ମାତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ପରିପୂରକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାର ଉଚ୍ଚାକାଙ୍କ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକୁ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି-ପାରିବ ଓ ମାର୍ଗ ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ଏମାନେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

୨୭।୪।୮୧

ଲୁଚାଇବା ହିଁ ମଣିଷର ଧର୍ମ ହୋଇଗଲେ ତା'ପରେ ମଣିଷ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜପାଖରେ ଲୁଚାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ନିଜ ପାଖରେ ମୁଖା ପିନ୍ଧେ, ନିଜକୁ ବି ଭେକ ଦେଇ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ଶାସ୍ତ୍ରବାକ୍ୟ କହି ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ । ତା'ପରେ ବାଟ ଚାଲିବା ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ ।

କଥାଗୁଡ଼ାକ ତଳେ ତା'ପରର କର୍ମମାନେ ମାଡ଼ି ହୋଇ ରହନ୍ତି, ନାନା-ପ୍ରକାର ଭାବପ୍ରବଣତା ତଳେ ଅସଲ ଭାବଗୁଡ଼ାକ ମାଡ଼ିହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି, ନାନା କୃତ୍ରିମତା ଭିତରେ ଅସଲ ସ୍ୱପ୍ନ ଏବଂ ସାହସଗୁଡ଼ିକ ମାଡ଼ିହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ତା'ପରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅସଲ ବର୍ଣ୍ଣିଳ କରିବାର ମାର୍ଗଗୁଡ଼ିକ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବାର ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ନିକଟ-ବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ବାଟଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଯାହାସବୁ ହେବାର କଥା, ସେହି ସବୁଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଧାନତଃ କଥାରାଜ୍ୟର ରଦ୍ଦ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ଭେକର ସୁଦୃଢ଼ତା ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଚାପିହୋଇ ରହନ୍ତି । ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଭୂମି ବା ପ୍ରସ୍ଥ ଯେ ରହିଛି, ନିଜ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି କ୍ରମେ ପାସୋର ହୋଇଯାଏ । ନିଜକୁ ବି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଯାନ୍ତ୍ରିକତା ବୋଲି ମନେହୁଏ, କେବଳ ଚାପ ଖାଇ ରହିଯିବାଟା ହିଁ ଧର୍ମରୂପେ ଗୃହୀତ ହୁଏ । ଉନ୍ମୋଚନ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇ ରହେ । ଉପଚାରଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରବଳ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ନିଜର ଅସଲ କବାଟଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ନିଜ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ହିଁ ଡର ମାଡ଼େ । ତା'ପରେ, ଖିଲୁ ହୋଇ ରହିବାର ସାଜଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାବହାରିକ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

୨୮।୪।୮୧

ଆଉ ପ୍ରାୟ ମାସକ ପରେ ହିମାଳୟ ସହିତ ପୁନଃସାକ୍ଷାତ ହେବ । ହିମାଳୟ ସେଥିଲାଗି ଆଜିଠାରୁ ହିଁ ଡାକିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି ।

ହିମାଳୟ କହିଲେ ମୁଁ ଜୀବନର ଅନେକ ଦୂରରେ ସକଳ ଶ୍ରାନ୍ତି ଓ ସକଳ ପଳାୟନର ଆଶ୍ରୟଦାତା ପରି ରହିଥିବା କୌଣସି ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀକୁ ବୁଝେନାହିଁ,—

ମୋ' ଜୀବନର ଧ୍ୟାନପକ୍ଷଟିକୁ ହିଁ ମୁଁ ହିମାଳୟ ବୋଲି ବୁଝେ । ଏହି ଧ୍ୟାନପକ୍ଷଟି ମୋ' ସମଗ୍ର ଜୀବନଟିର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ହିଁ ମୁଁ ବାହାରେ ହିମାଳୟକୁ ଅନାଇଲେ ତାକୁ ଏତେ ନିକଟର କରି ଚିହ୍ନିପାରେ । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଧ୍ୟାନ, ଆଉଗୋଟାଏ ପାଖରେ କର୍ମ; ତା'ପରେ ଧ୍ୟାନ ଓ କର୍ମ, ଓ ବୋଧହୁଏ ସର୍ବାଶେଷରେ ଧ୍ୟାନ ହିଁ କର୍ମ, କର୍ମ ହିଁ ଧ୍ୟାନ । ତଥାକଥିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ କର୍ମରତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ ତଥା ଆପଣା ବାହାରେ ସ୍ଥିର ଓ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ମୋ' ସହିତ ସବୁଟିର ଡୋର-ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ,—ସେଥିଲାଗି ଧ୍ୟାନ ବୋଲି କୌଣସି ବିଶେଷ ଧନ୍ଦା ରହିଛି ବୋଲି କ୍ରମେ ପାସୋରି ପାସୋରି ଯାଉଥାଏ । ସ୍ଥିରତା ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମଠତା ଜନ୍ମଲାଭ କରେ, ତାହାହିଁ ଜୀବନରେ ଧ୍ୟାନ ଓ କର୍ମ ଉଭୟଜନିତ ସନ୍ତୋଷ ଆଣିଦିଏ, ଉଭୟଜନିତ ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣିଦିଏ । ତେଣୁ, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଜୀବନରେ ସବୁକିଛିକୁ ଯୋଡ଼ି ଗୋଟାଏ ହୋଇ ବଞ୍ଚି ପାରିବାକୁ ନିଜକୁ ଏକ ସେତୁରେ; ଏକ ଆଧାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୭୯ । ୪ । ୮୧

ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଛି, ଯାହାକି ସବୁକିଛିକୁ ଯୋଡ଼ି ଆଣିବାକୁ ଚାହେଁ,—ସିଏ ଭୁଲିଯିବାକୁ ସଙ୍କୋଚ କରେନାହିଁ,କ୍ଷମା କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଏନାହିଁ,—ସୂତାଗୁଡ଼ିକୁ ବାରବାର ଛିଡ଼ାଇ ତଥାପି ଡୋରି ଲଗାଇ ରଖିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ରଖିଥାଏ । ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ବନ୍ଧୁ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ,—ବିଶ୍ବର ନିକଟ ଗ୍ରହଣ କରେ, ଜାତି ନବାର ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ । ତାହାହିଁ ଅସଲ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ସକଳ ଅବିଶ୍ୱାସ ସତ୍ତ୍ୱେ ତାହା ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଉପରେ ନାନା ଅସ୍ୱୀକୃତିର ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଓ ନାନା ମିଛ ସମ୍ମାନକୁ ଜଗୁ-ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତଥାପି ଭିତରେ ସିଧା ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ, ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଜନନୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଏହି ସଂସାରର ତିଷ୍ଠି ରହିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ସହିତ ଜଗତରେ, ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ, ଅହଂକାର ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଅପଢ଼ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଅହଂ କାନ୍ଥ ତିଆରି କରେ, ବାଡ଼ ବସାଏ, ଧାଡେଗାଡ଼ ଗଢ଼ିବାର ମନ ରଖିଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ସେ ସମ୍ମାନ ବୋଲି କହେ । ସେହି ସମ୍ମାନକୁ ସବୁବେଳେ ଜଗିଥାଏ । ସମ୍ମାନ ଜଗିବାକୁ ଯାଇ ତାକୁ ମୁଖା ବି ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼େ । ମୂହଁଟା ଅପେକ୍ଷା ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ହୁଏତ ଏକ

କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଏମେ ମୁଖା ପିନ୍ଧି ଶିଖେ । ଆପଣାର ଅସଲ ସମ୍ପ୍ରଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଖାଲି ଅଲୋଡ଼ା କରି ରଖିଥାଏ, ବାହାରେ ଉଗ୍ର ଓ ଭିତରେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୩୦ । ୪ । ୮୧

ପୁନର୍ବାର ସେହି କଥାଟାକୁ ଆଜି ଦୋହରି ହେବାଲାଗି ମନ ହେଉଛି ଯେ ମଣିଷକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଆଗେ ମୁଁ ଯେପରି ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବୁଥିଲି, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତାଟି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦେଇ ହିଁ ପଡ଼ିଛି । ଆମେ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି, ଅନ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ତୁଚ୍ଛ ମନେ କରି ନିଜର ଏକାକୀ ରାସ୍ତାରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବୁ ବୋଲି ଓ କେବଳ ଏକା ଏକା ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ପାଇବୁ ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରୁ, ସେତେବେଳେ ଆପଣାର ଅହଂ ଓ ଅହଂଗତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ତଥା ଭୀରୁତା ଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ଆମେ ତାହାକୁ ଭଗବାନ ବୋଲି କହୁ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ନାନା ପ୍ରକାର ମୂର୍ତ୍ତିକଳ୍ପନା ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ତା'ଫଳରେ ଆମେ ଆଉ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଭଗବାନ ପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆମର କଳ୍ପିତ ଭଗବାନମାନେ ହିଁ ଆମ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଖାସ୍ ଆମଲାଗି ସେବା ଖଟିବାକୁ ରହିଥାନ୍ତି, ଆମ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର କାମନାଗୁଡ଼ାକର ଦୋସର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଆମର ସକଳ ସାଧନା ଚେତନାକୁ ହିଁ ଭିତ୍ତି କରି ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇ ଶିଖିଲେ ଆମେ ଆଗ ମଣିଷ ଭିତରେ ହିଁ ଆମର ସକଳ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ଆହୁରି ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇପାରନ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ଆମେ ଏଇଠି ପାଆନ୍ତେ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶରେ ଆମ ସମେତ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ନୂଆ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତେ ।

୧ । ୫ । ୮୧

ଆଗେ ମୁଁ ନିଷ୍ଠା ବୋଲି ଲେଖୁଥିଲି, ଏବେ ଆନ୍ତରିକତା ବୋଲି ଲେଖୁଛି । ନିଷ୍ଠା ଅର୍ଥରେ ଆନ୍ତରିକତା ଲେଖୁଛି । ଏହି ଆନ୍ତରିକତା ଶବ୍ଦଟି ମୋତେ ଅଧିକ ଭଲ ଲାଗୁଛି ଏବଂ ତାହା ଅସଲ ଅର୍ଥଟିକୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଆଣୁଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି ।

ନିଷ୍ଠା ଅନ୍ତରର ପଦାର୍ଥ । ଅନ୍ତର ରାଜି ହେଲେ ତାହାକୁ ନିଷ୍ଠା କୁହାଯିବା କଥା । ଯେଉଁଠି ଖାଲି ଉପରଟା କାମ କରେ, ବୋଲି ମାନେ ସମ୍ପର୍କର କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ, ସେଠାରେ ବାହାରକୁ ଯେତେ ନୈଷ୍ଠିକତା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ

ତଥାପି ନିଷ୍ଠା ନଥାଏ, କାରଣ ଆନ୍ତରିକତା ନଥାଏ । ଭିତରୁ ସମ୍ମତିଟି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯାନ୍ତ୍ରିକତା ଆନ୍ତରିକତାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ସମର୍ପଣ ଦୁଇଟିଯାକର ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସହଜ ଲାଗେ, ପ୍ରକୃତରେ ବାଟ ଚାଲିବା ପରି ମନେହୁଏ, ପ୍ରକୃତରେ ଡୋର ଲାଗିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ; ଦଉଡ଼ିରେ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ କୁଆଡ଼େ ଘୋଷାରି ହେଉଥିବା ପରି ମୋତେ ଲାଗେନାହିଁ । ସେତେବେଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆନ୍ତରିକତା ସହିତ ନିଜର ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ବେଳେ ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେନାହିଁ । ଭିତରୁ ଯିଏ ସମ୍ମତି ଦେଉଛି, ଭିତର ଆଉ ବାହାର ଭିତରେ ଯିଏ ଅସଲ ସେତୁଟିକୁ ପକାଉଛି, ସିଏ ସର୍ବଦା ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଆନ୍ତରିକତା ବାହାରକୁ ଗୋଡ଼ ହୋଇ ବାଟ ଚଲାଇନିଏ, ଭକ୍ତି ହୋଇ ଅସଲ ସମର୍ପଣଟିକୁ ଶିଖାଏ, ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଅସଲ ଅର୍ଥରେ ନିର୍ଭୟ କରି ରଖେ ।

୬।୫।୮୧

ରୁଷି ବସିଲେ ସଂସାର ଅଣ୍ଟିବନାହିଁ, ଆପଣାର ହେବାକୁ ବସିଲେ ବି ସଂସାର ଅଣ୍ଟିବନାହିଁ । ଆପଣାର ପରିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ବଢ଼ାଇବାର ପଣ ନେଇ ବାହାରିଲେ କ୍ରମେ ସାରା ସଂସାରଟା ହିଁ ନିଜର ଘର ପରି ଲାଗିବ । ସମର୍ପଣର ସଂଜ୍ଞାକୁ ଜାଣି ବୁଝାଇ ପାରିବା ଆଗରୁ ଏକ ସମର୍ପଣମୟ ଜୀବନର ସତତ ଅନୁଭବ ବି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ତେଣୁ ମୁଁ ନିଜ ପାଖରେ କୋଉ କାଳରୁ ପଣ କରି ସାରିଛି ଯେ, ଏହି ଆକାଶ, ଏହି ପବନ ଓ ଏହି ଆଲୋକ ମତେ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏଠି କେବେହେଲେ ରୁଷି ବସିବିନାହିଁ । ଏହି ସଂସାର ଭଲ ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମଣିଷ ଲାଗି ରହିଥିବା ମୋ'ର ମୂଳ-ବିଶ୍ୱାସ ଗଣ୍ଠିକୁ ହରାଇବି ନାହିଁ । ପରିସ୍ଥିତି ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଦେଖାଗଲେ ଯେ ମୂଳ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକ ଯେ ବଦଳିଯିବ, ଏପରି ଏକ ଅତତ୍ତ୍ୱରେ ମୁଁ କଦାପି ବିଶ୍ୱାସ କରିବିନାହିଁ ।

ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳିଲେ ମଣିଷ ବଦଳି ଯାଇପାରେ, ତଥାପି ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ବଦଳାଇବାର ଶକ୍ତି ସବୁ ବେଳେ ରହିଛି, କେବେ ଏହି କଥାଟିର ସମର୍ଥନରେ ମୋତେ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ମିଳୁନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଏହି ମୂଳ-ସତ୍ୟଟି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବି । କାରଣ ଏହି ସତ୍ୟଟି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ଆପଣ ଉପରେ ଯଥାର୍ଥ ବିଶ୍ୱାସ, ଯଥାର୍ଥ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସ । ଜୀବନପ୍ରତି ରହିଥିବା ମୋ'ର ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି, ମୋ' ଜୀବନରେ ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ଭକ୍ତି ବଢ଼ିଛି, ଜ୍ଞାନ ବଢ଼ିଛି ଓ କର୍ମ ବଢ଼ିଛି । ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ମୁଁ ଗୁଡ଼ାଏ

ବୁଦ୍ଧି ଖରଚ କରି କେବେହେଲେ କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଉନାହିଁ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମତେ ଏହି ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଉପାୟଟିକୁ କହି-ଦେଇଛି, ମୋତେ ମାଆ ପରି ଅନେକ ପ୍ରମାଦରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଛି ।

୪ । ୫ । ୮୧

ରତ୍ନାକର ଦସ୍ୟୁ ଆଗ ବାଲ୍ମୀକି ହେଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାଇ ତା' ଭିତରୁ ଯଥାର୍ଥ-କାବ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ତା'ଠାରୁ ଯଥାର୍ଥ ସଂବେଦନା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ଆମେ ଏ ଯୁଗରେ ଭାବୁଛୁ, ଆମେ ସଂସାର ଭିତରେ ଯାହା ମନ ତାହା କରି ପାରିବା, ସଂବେଦନା ହୀନତା ଏବଂ ସ୍ୱାର୍ଥପରବଶତାର ଚରମ ସୀମାକୁ ଯିବା ପଛକେ, ତଥାପି ଆମେ ସାହିତ୍ୟ କରି ପାରିବା । ଅର୍ଥାତ୍, ଭିତରେ ସଂବେଦନା ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସଂବେଦନା ଦେଖାଇ ପାରିବା । ସାହିତ୍ୟପଟେ ସଂବେଦନାଗୁଡ଼ାକୁ ରଖି ସେଣେ ଜୀବନପଟେ ସଂବେଦନାହୀନ ଓ ଚତୁର ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିପାରିବା ।

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଘଟୁଥିବା ଏକ ଚତୁରତାର ଯୁଗ ଚାଲିଛି । ଆମେସବୁ ଆଗ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଚତୁର ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ଯାଇ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଅଧିକା ଭୂଷଣ କରି ଅଙ୍ଗସଜ୍ଜାରେ ଲଗାଇବାକୁ ମନ କରୁଛୁ । ସାହିତ୍ୟ ଯେ ମୂଳତଃ ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଆମ ଜୀବନ ସ୍ୱୀକୃତିର ଏକ ସମଗ୍ର ଧର୍ମ-ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ, ଏକଥା ଆମ ଜୀବନରେ ଆଉ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଆମ ଭିତରେ ରହିଥିବା ମୌଳିକ ବିଭାଜନ ଏବଂ ବିଭକ୍ତତାଗୁଡ଼ାକର ସଙ୍କେତ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମେ ରତ୍ନାକର ଦସ୍ୟୁ ହେବାକୁ ଯେମିତି ମନ କରୁଛୁ । ସାହିତ୍ୟ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେମିତି ମନ କରୁଛି, ଦସ୍ୟୁ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶୁଛୁ, ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତିରୂପେ ଆତ୍ମସାତ୍ କରୁଛୁ । ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ କଲେ ସାହିତ୍ୟର ହୋଇଯାଏ. ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ମନ କଲେ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜୀବନ ହୋଇଯାଏ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ମନ କଲେ ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ସହିତ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇଯାଏ । ଆମ ଦେଇ ସେ କଥା ଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

୫ । ୫ । ୮୧

ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଶିଖର ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି କେବଳ କ୍ଷମା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମ ଓ ଏକମାତ୍ର ରୀତି ହୋଇ ରହିଛି । ନିଜର ଆରୋହଣଟି ବ୍ୟତୀତ ସେଠାରେ ଆଉ କୌଣସି ବିଷୟରେ ଭାବିବାଲାଗି ବେଳ ନାହିଁ । କ୍ଷମା ଦେବାର

ଅସଲ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେବା । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ସମଧର୍ମୀର ସାକ୍ଷାତ ଘଟିପାରିଲେ ଯାଇ ଏପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କ୍ଷମାକୃପଣ ମଣିଷ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା ଉପରେ, ଏକୁଟିଆ ଯିବାଲାଗି ଘୃଣା ଆଶ୍ରା କରିଥାଏ, ତା'ର ତଥାକଥିତ ଯାବତୀୟ ସାଧନା ଏବଂ ଅନୁଧାବନର ଗୃହପାଖରେ ସିଏ କେତେ ପ୍ରକାରର ପାଚେରି ଠିଆ କରି ଘୃଣା ଅଲଗା ହୋଇ ବସିଥାଏ । ସିଏ ନିଜପାଇଁ ସଦାଚରଣ ଶିଖେ, ନିଜପାଇଁ ଧର୍ମ ଓ ଧନ ସଞ୍ଚେ, ନିଜର ପୁଣ୍ୟ ଲାଗି ଭଲର କାମନା ରଖିଥାଏ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜର ଖଣ୍ଡରେ ଆଣି ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ଫିକର କରୁଥାଏ ।

କ୍ଷମା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଡ଼େ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗରେ ନଗଲେ ଯେ ଯାବତୀୟ ବାଟ ଚାଲିବା କେବଳ ଏକ ଅହଙ୍କାରୀ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ, ଏହି କଥାଟିକୁ ସିଏ ଭଲ କରି ବୁଝିଥାଏ । କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଯାବତୀୟ ଆରୋହଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କ୍ଷମା ନଦେଇ ପାରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଓ ଅମାର୍ଜନୀୟ ବୋଲି ଘୃଣା ଯେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୂର ଆଚରଣ କରିବାକୁ ଧର୍ମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାରୁଥାଏ, ସିଏ ସେହିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସର୍ବଦା ତଳକୁ ଟାଣିହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା'ର ସକଳ ଆରୋହଣ ପଣ୍ଡ ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁ ଶିଖରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସ୍ଥାନ ରହିଛି, ସିଏ କପରି ଏକୁଟିଆ ଯାଇ ସେଠାରେ ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିପାରନ୍ତା ?

୬ । ୫ । ୮୧

ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ପଳାୟନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ଏକ ବିମୋଚନ ବି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଧର୍ମର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସତେଅବା ଏକ ଆଚ୍ଛାଦନ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ତା' ଭିତରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରେରଣାଟି ଆମକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଏବଂ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପରିଚୟ ଆଡ଼କୁ ମଧ୍ୟ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଇପାରେ । ତେଣୁ, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଆମେ ଆପଣାର କେଉଁ ପ୍ରୟୋଜନରେ ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଧର୍ମ ଆଡ଼କୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥାଉ । ଆମେ ଭିତରର ଏକ ଅଭାବକୁ ଭୁଲିବା ଲାଗି ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପଶି ପାରିବା, ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଆତ୍ମନିବେଦନର ଆକାଂକ୍ଷା ନେଇ ମଧ୍ୟ ଏସବୁର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିବା ।

ତେଣୁ, ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ନୀତିରେ ଆମକୁ ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟନିରୂପଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାହିତ୍ୟରେ କ'ଣ ଲେଖାହେଲା, ସେତିକି ଅପେକ୍ଷା, ସାହିତ୍ୟରେ କ'ଣ କାହିଁକି ଲେଖାଗଲା ଓ କିଏ ତାକୁ ଲେଖିଲା, ସେହି ବିଷୟରେ

ମଧ୍ୟ ଆମେ ଖବର ରଖିବା । ତେବେଯାଇ ସାହିତ୍ୟର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଦ୍ୱାରା ଆମେ ଆମ ନିଜ ଉନ୍ମୋଚନରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସହଯୋଗ କରି ପାରିବା । ଆତ୍ମ—ଉନ୍ମୋଚନର ବାସନା ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଲୋଡ଼ି-ବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଏହି ଯାବତୀୟ ଲୋଡ଼ିବା ଏକ ଯାହାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିବ, ଏକ ସଖ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବ, ଆମକୁ ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର କରି ଫିଟାଇ ନେଇ ପାରୁଥିବ ।

୭ । ୫ । ୮୧

ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟ ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଜାତିର, ଦେଶର କିମ୍ବା ଭାଷାର ସେବା କରିବାକୁ ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମର୍ମଗତ ଅଭିପ୍ରାୟଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନେ ଯଦି ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ମନ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜାତି, ଦେଶ ଏବଂ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ନିଜର ସଙ୍ଗମୂଳ ସେହି ଭଲ ପାଇବାର ଓ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ବିକଶିତ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତେ । ତେବେ ସାହିତ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି କଦାପି ଲାଗନ୍ତାନାହିଁ, ଏକ ମାର୍ଗ ପରି ହିଁ ଲାଗନ୍ତା । ଯେଉଁ ମାର୍ଗଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ସବୁରି ଲାଗି ଓ ସବୁଟି ଲାଗି ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେଇହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ମାର୍ଗ ପରି ଲାଗନ୍ତା । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ସ୍ନେହ ବଢ଼ାଇ ପାରନ୍ତା, ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇ ପାରନ୍ତା, ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ହ୍ରାସ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତା, କୃତ୍ରିମତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରନ୍ତା ।

ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁତନରେ ସେଥିଲାଗି ସାହିତ୍ୟିକ ହିଁ ସବାଆଗ ହୋଇ ରହିଛି । ତା' ନିବେଦନର ସ୍ତରଟି ହିଁ ତା'ର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟରଚନାର ସ୍ତର-ନିରୂପଣ କରୁଛି । ସେହି ସ୍ତରଟି ଅନୁସାରେ ହିଁ ଜାତି, ଦେଶ ବା ଭାଷାର ସେବା କରୁଛି ଅଥବା କ୍ଷତି ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ଘୃଣା ବଢ଼ାଉଛି, ଉଗ୍ରତା ବଢାଉଛି, ଅଥବା ସେଗୁଡ଼ାକୁ ହ୍ରାସ କରୁଛି । ଆପେ ଏକ ବାଟ ଖୋଲୁଛି, ଅଥବା ଅଟକି ରହିଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ବାଟକୁ ବଣା କରି ରଖିଛି ।

୮ । ୫ । ୮୧

ଜୀବନରେ ଖୁସୀକୁ ଖୋଜିବା, ଖୁସୀର ସେତୁ ଦେଇ ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବଧାନକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା, —ହାଲୁକା ହୋଇ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଓ ଏହି ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପାରିବା ଓ ଅଜାଣତରେ ଆପଣାର ସବୁକିଛିକୁ ମୁକୁଳା କରିଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବା, —ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଗୁରୁଦେବ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ

ଠାରୁ ହିଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପାଇଛି । ଏବେ ବି ଏହିସବୁର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ମୁଁ ଶାନ୍ତିନିକେତନର ସେହି ନୀରବ ତରୁବୀଥି ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ବୁଲୁଛି । ସେଇଠି ଏକଦା ଯେଉଁ ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇଥିଲି, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ସେଦିନଠାରୁ ସମଗ୍ର ସଂସାରରେ ସତେ ଅବା ସେହି ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ହିଁ ଠାବ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅଶାନ୍ତି ଦୂର ହେଲେ ଶାନ୍ତି ଆସେନାହିଁ, ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଛୁଇଁ ପାରିଲେ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅଜସ୍ର ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅଜସ୍ର ଆତ୍ମୀୟତାର ଜାଗରଣ ହୁଏ, ତାହାରି ସକାଶେ ହିଁ ଶାନ୍ତି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଅଶାନ୍ତି ଭିତରୁ ବି ସେହି ସମଗ୍ର ଆଖି ଏକ ଶାନ୍ତିର ଅନୁଭବ ଲାଭ କରେ, ଅନ୍ଧକାରକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ଆଲୋକ ସହିତ ସେତୁ ଲାଗିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏହି ଧନଟିକୁ, ସେହି ଆଖିଟିକୁ ମୁଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନରୁ ପାଇଛି ।

ଆପଣା ସହିତ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ପୁଳାଏ ନେଇ ସଂସାର ଭିତରେ ଓ ଜୀବନ ଭିତରେ ବୁଲୁଥିବାରୁ ହିଁ ମୁଁ ସମ୍ଭବତଃ କେବେହେଲେ ନିରାଶ ହୋଇନାହିଁ, ନାନା ନକାରାତ୍ମକ ନୈତିକତାର ଅବଜ୍ଞା ଦେଖାଇ କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ବି ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇନାହିଁ । ମୁଁ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଆସିଛି ।

୯ । ୫ । ୮୧

ବଦ୍ରୀନାଥର ଦେବତାଙ୍କୁ ବଦ୍ରୀବିଶାଳ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଦିଗଟି ବିଶାଳ, ବୃହତ୍ତ୍ୱ, ଯେଉଁ ଦିଗଟି କୌଣସି ବୃତ୍ତର ଘେରଟିକୁ ମାନି ସେଇଠାରେ ହିଁ ଅଟକି ରହି ଯାଏ ନାହିଁ, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ମଣିଷର ଦେବତ୍ୱର ଦିଗ । ସେହି ଦେବତ୍ୱ ହିଁ ତା' ଜୀବନରେ ଅସଲ ଗନ୍ଧ ଆଣିଦିଏ ।

ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ସାନ ସାନ କଥାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ବିଶାଳ ପ୍ରସ୍ଥ ରହିଛି । ସାନ ସାନ ବ୍ୟାପାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଏକ ସଂପ୍ରସାରଣର ଆୟାମ ରହିଛି, ଯାହାକି ଆମକୁ କେତେ ଗଭୀରକୁ ନେଇଯାଏ, କେତେ ଅଧିକ ଖବର ଦିଏ, କେତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରେ ଓ କେତେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ନିକଟ କରିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଜୀବନର ଆକୂତି ଗୁଡ଼ିକ ସତେ ଅବା ଆକାଶକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ, ଏହି ପବନକୁ ଅଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଆପଣାର କରିନିଏ । ଯୁଆଡ଼େ ଅନାଇଲେ ବି ଏକ ଆଲୋକର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରେ । ସେହି ଆଲୋକର ସୂତ୍ରଟି ସବୁକିଛିକୁ ଏକ ଅଭେଦ ସୂତ୍ରରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଗଣ୍ଠାଇ ରଖିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସେହି ଆଲୋକଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ, ସଂସାରକୁ ବି ଚିହ୍ନିହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଅତୀତଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ପଛରେ କେଉଁଠି ରହିଗଲା ପରି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନଟା ଆପଣାର ଘର ପରି ଦେଖାଯାଏ ଏବଂ

ଭବିଷ୍ୟ କେଉଁ ନର୍ଭରରେ ସତେଅବା ଜନନୀ ପରି ଡାକେ । ଜାତି, ଦେଶ, ଭାଷା ଏବଂ ସମାଜ—ଏସବୁ ଭିତରେ ଏକ ବିଶାଳ ପରିଚୟ ମିଳିଯାଏ । ସବୁଠାରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୁଏ । ମାୟା ଗୁଡ଼ି ପଳାଏ, ଅନିତ୍ୟ ଭିତରେ ନିତ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟର ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ସେହି ବିଶାଳ ଏହି ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟ କରେ ଜୀବନକୁ ତା'ର ଲୋଡ଼ିବା ସମ୍ପଦଟି ପାଖରେ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଏ ।

୧୦ । ୫ । ୮୧

ସୂଅ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୂଅ ହିଁ ଲଢ଼ିବ, ପଥର କଦାପି ଲଢ଼ି ପାରିବନାହିଁ । ପଥର ସୂଅକୁ କେବଳ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅଶିକ୍ଷା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଶିକ୍ଷା କେବେହେଲେ ଲଢ଼ି ପାରିବନାହିଁ । ଅଶିକ୍ଷା ବିରୁଦ୍ଧରେ କେବଳ ଶିକ୍ଷା ହିଁ ଲଢ଼ି ପାରିବ । ଅମଣିଷ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଣିଷ ଲଢ଼ି ପାରିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିବା ଶିକ୍ଷାକୁ ଆମେ ଅଶିକ୍ଷା ବୋଲି ହିଁ କହୁଛୁ । ଏ ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ଖର୍ବ କରିଦେଉଛି, ମଣିଷକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଅଧିକ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ କରି ପକାଉଛି, ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ଭାବଗତ ଚେରଟି ସହିତ ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଉଛି, ତେଣୁ ଏ ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ଭାରି ଅଲକ୍ଷଣା କରି ପକାଉଛି, ଜୀବନକୁ ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର କରି ରଖୁଛି, ମଣିଷ ଏହି ଶିକ୍ଷାର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ନିଜ ଭିତରକୁ କୌଣସି ବାଟ ପାଉନାହିଁ । ତେଣୁ, ନିଜ ଭିତରେ ସିଏ ଯେଉଁଠାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଆତ୍ମୀୟ ହୋଇ ରହିପାରନ୍ତା, ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ସିଏ ଭାରି ଡରୁଛି । ନିଜ ଭିତରେ ଅନାବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି ନିଜ ପାଖରେ ସତେଅବା ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ରହିଯାଉଛି । ତେଣୁ, ଏହି ଅଶିକ୍ଷାକୁ ଆମେ ଶିକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ବଦଳାଇବାକୁ ବାହାରିଛୁ । ଆମେ ଖୁସୀ ହେବୁ, ଆମେ ଜୀବନ ପାଖରେ ହୁଁ ଭରିବୁ, ଭାବାତ୍ମକ ଭାବରେ ଜୀବନକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବୁ । ସଂସାରକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି କହି ଆମେ ଏଠୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ବା ସେହି ବାହାନାରେ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୁଦ୍ଧିସମ୍ବଳିତ ସ୍ୱାର୍ଥ ବା ଅହଂକାର ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବୁ ନାହିଁ । ବଜାରରେ କିଣିବା ସକାଶେ ଆମେ ମୋଟେ ଚଲାଖ ହେବୁନାହିଁ । ଆମେ ଆପଣାକୁ ସଦାନିବେଦିତ କରି ରଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିବୁ । ଆମ ଶିକ୍ଷାର ଅସଲ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ଏହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ହୋଇ ରହିବ ।

୧୧ । ୫ । ୮୧

ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଥାନରେ ଜାଣି ଜାଣି ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଏ, ଜାଣି ଜାଣି ଲଜ୍ଜା ଛୁଟିଯାଏ, ଜାଣି ଜାଣି ଚକ୍ଷୁ ଫିଟିଯାଏ, ପ୍ରହରୀମାନେ କୁଆଡ଼େ ବିଦାହୋଇ

ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ତଥାପି ସୁରକ୍ଷିତ ଥିବାପରି ମନେହୁଏ । ଗୋଡ଼ ଖସି ଗଲାପରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଗ୍ଲାନି ଅନୁଭୂତ ହୁଏନାହିଁ । ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ ହୁଏନାହିଁ । ଭିତରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ କୌଣସି ସ୍ଖଳନ ହୋଇଥିବାର ବୋଧ ହୁଏନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସାଙ୍ଗ ମିଳି ଗଲାପରି ଲାଗେ । ତେଣୁ, ନିଜକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଲୁଚାଇ ହୁଏନାହିଁ । ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା କୁଆଡ଼େ ପାସୋରି ଯାଏ ।

ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଭିତରୁ କିଏ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଲାପରି କହେ ଯେ, ଏହି ଯାତ୍ରା ଆଦୌ ଏକାକୀ ଯାତ୍ରା ନୁହେଁ । ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲିଲେ ବାଟ ଆହୁରି ପବିତ୍ର ହୋଇଯିବ, ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ହେବ, ଅଧିକ ଆଶୀର୍ବାଦପ୍ରାପ୍ତ ଏବଂ ଅଧିକ ସମ୍ପାଦକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିବ । ଆପଣାକୁ ଦେଇ-ଦେବାରେ, କାହାପାଖରେ ଓ କାହାଲାଗି, ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଥାଏ, ତାହା ଠିକ୍ ଏହିପରି ବେଳମାନଙ୍କରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଅନେକ ଧାରା ଏକାଠି ମିଶି ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଧାରାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ । ସେତେବେଳେ ମୋ' ଧାରାଟି ଆଉ ମୋଟେ କେବଳ ମୋ'ରି ଧାରା ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ତାହା କେବଳ ମୋତେ ସିକ୍ତ ବା ଶୀତଳ କରି ଦେବାଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ରାଧା ଘରଛାଡ଼ି ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିଆସେ । ତାଙ୍କର ଧାରା ହିଁ ଆପଣାର ନିଜ ଧାରାଟି ପରି ଲାଗେ । ସତେଅବା ଆଉ କାହାଲାଗି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅଭିସାରରେ ବାହାରି ଗଲାପରି ମନେହୁଏ ।

୧୬ । ୫ । ୮୧

ପଥ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ଭଲ ଲାଗେ । ମତଠାରୁ ପଥ ଅଧିକ ଭଲ ଲାଗେ । ପଥଉପରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚାଲି ପାରିବ ବୋଲି ଓ ପଥରେ ଚାଲିବାକୁ ଅଧିକ ମନ କରି ପାରିବ ବୋଲି ମୁଁ ମତଗୁଡ଼ାକୁ ଓ ପଥଯାତ୍ରାର ବିଗତ ସଂଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ିବା ଲାଗି ଆଦୌ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଅରାଜି ନଥାଏ ।

କେବଳ ପଥ ସରିଲେ ଯେ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନ ହୁଏ, ଇପ୍‌ସିତକୁ ଲାଭ କରିଯାଏ, ସେକଥା ମୋଟେ ନୁହେଁ । ପଥ ଚାଲିବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା କାହାସହିତ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ଦର୍ଶନର କାରଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପଥ ସରିଲେ ଯେଉଁ ମନ୍ଦିର ମିଳିବ ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଲେଖା

ହୋଇ ରହିଛି, ସେହି ମନ୍ଦିରକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଲୋଡ଼ୁନାହିଁ । ଏହି ପଥ ଚାଲିବାର ପଥରେ ଏକ ବାସନା ରହିଛି ଏବଂ ସେହି ବାସନା ହିଁ ମୋତେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯାବତୀୟ ମନ୍ଦିରଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମନ୍ଦିର ଅଛି, ସେହି ପଥ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ପଥ ଚାଲିବାଟା ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବାସନାନୁରୂପ ସାଧନା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଅସଲ ସହାୟ ଗୁଡ଼ାକ ମହଜୁଦ ରହିଥିଲେ ପଥରେ ଚାଲିବା ସମୟରେ ଯେ ଆଦୌ ଅସହାୟ ମନେ ହୁଏନାହିଁ, ମୁଁ ସେକଥା ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଜାଣିଛି । ମୋ' ଜୀବନରେ ସେହି ପଥର ହିଁ ଜୟ ହେଉ. ମୋ'ର ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଏକ ପଥରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇ ରହୁ ।

୨୩ । ୪ । ୮୧

ଏ ଶରୀରକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଛି । ଶରୀର କେତେ କଥା ମାନେ । ଭୃତ୍ୟ ପରି ନୁହେଁ, ଠିକ୍ ବନ୍ଧୁ ପରି । ବନ୍ଧୁପରି ପାଖେ ପାଖେ ଥାଏ, ବନ୍ଧୁପରି ସହ-ଯୋଗ କରେ, ବନ୍ଧୁପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । କେବେହେଲେ ନିଜପାଇଁ କୌଣସି ଜିଦ୍ କରେ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଶରୀରର ଯେ ଗୋଟାଏ ଅଲଗା ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରହିଛି, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ସେକଥା ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲି ଯାଇଥାଏ । କୋଉ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏହି ଶରୀରକୁ କାହିଁକି ଯେ ମାୟା ବୋଲି କହିଥିଲେ ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବଥାଏ । ଆଗ ଶରୀରକୁ ସାଧି କରି ତା'ପରେ ଯାଇ କୁଆଡେ ସାଧନାପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବା ସମ୍ଭବ ବୋଲି କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି । ଶରୀରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ମନ କଲେ ଯେ ଶରୀର କେବେହେଲେ ଧୋକା ଦିଏ ନାହିଁ, ପଣ୍ଡିତ ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ କ'ଣ କେବେ-ହେଲେ ଏକଥା ଅନୁଭବ କରିନଥିଲେ ?

ମୋ' ଚେତନାର ସମଗ୍ର ମେଦିନୀଟି ଭିତରେ ଶରୀର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ରହିଛି । ତେଣୁ, ତା'ର ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ତାକୁ ମୋଟେ ଟାଣିକରି ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ତାହାହିଁ ମୋ'ର ମହାଭାଗ୍ୟ । ତାହା ମୋ'ଲାଗି ଜୀବନ ବିଧାତାର ଏକ ବଡ଼ କରୁଣା । ଶରୀର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ଯୋଗୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ କେବେହେଲେ ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି କହୁନାହିଁ । ହୁଏତ ସେଇଥି ସକାଶେ ସଂସାରରେ ଏତେ କଥା ମୋତେ ଏତେବେଶୀ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ମଣିଷ-ମାନେ ବି ଏତେ ଭଲ ଲାଗୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ ପ୍ରକାରର ଜଳବାୟୁ ଓ

ସବୁପ୍ରକାରର ଚଳଣି ଏତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆରେଇ ହୋଇ ଯାଉଛି । ସବୁଠାରେ ଘର ପରି ମନେ ହେଉଛି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଶରୀରଟା ସାଙ୍ଗରେ ଅଛି ବୋଲି ରୋଗ ମାହିଏ କରି ମୋତେ ଭିତରକୁ ପଶି ପାରୁନାହିଁ । ମୋ'ର ଏହି ଶରୀର ପାଖରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି କୃତଜ୍ଞ ।

୧୭ । ୫ । ୮୧

କର୍ଣ୍ଣପ୍ରୟାଗଠାରୁ ଗୋପେଶ୍ୱର, ବାଆଁ ପାଖରେ ପରିଚିତା ଅଲକାନନ୍ଦା, ଡାହାଣ ପାଖରେ ହିମାଳୟର ସଜୀବ ପର୍ବତମାଳା । ମନକୁ ଓ ହୃଦୟକୁ ଏହି ହିମାଳୟ ପରି ବିଶାଳ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ହିମାଳୟକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଚହ୍ନି ହୁଏ । ହିମାଳୟକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଯେ ମନ ଓ ହୃଦୟ ବିଶାଳ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ସବୁ ସମୟରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଯିଏ ଯେତିକି ବିଶାଳତାର ବାସନା ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସେ, ଏହି କାନ୍ତାରର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରୁ ସିଏ ସେତିକି ବିଶାଳ ହେବାର ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରେ ।

ଦୀର୍ଘ ବାଇଶିବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ମୁଁ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିଲି । ଆଜି ସେହି ସତ୍ୟଟି ହିଁ ପୁନର୍ବାର ମୋ'ର ଅନ୍ତର ମନକୁ ହିମ ଶିଖରର ସମ୍ମୁଖରେ ଏପରି ମୌନ କରି ରଖିଛି । ଅନିକେତ ଭିତରେ ହିଁ ନିକେତ ରହିଛି;—ଅନ୍ତର ଭିତରେ ରହିଛି, ଏହି ଆକାଶ ଭରି ରହିଛି,—ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ମନ କଲାମାତ୍ରକେ ସର୍ବତ୍ର ହିଁ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, ଏହି ମହୀରୁହକୁ ମୁଁ ବାହୁ ପରି ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରୁଛି ଏତିକି କ'ଣ କମ୍ ଭାଗ୍ୟ ? ଏହାହିଁ ଜୀବନରେ ସେହି ପରମ ସ୍ୱୀକୃତିର ଅନୁଭୂତି, ଏକ ଗଭୀର ଓ ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକତାର ଅନୁଭବ । ସେହି ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକତା ମୋତେ ସେତୁପରି କରି ହିମାଳୟଠାରୁ ଓଡ଼ିଶା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଅଭିନ୍ନତା ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମୀୟତା ରୂପେ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେ ସେଥିଲାଗି ଏକ ସେତୁ ହୋଇ ପାରିଛି, ମୋତେ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇଯାଉଛି । ଏଇ ଜଗତର ସବୁ ମଣିଷ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସେତୁ ହେବାଲାଗି ଯେ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ମୋତେ ତାହାର ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇଯାଉଛି ।

୨୦ । ୫ । ୮୧

ପଥରକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ବିଗ୍ରହ କରି ପାରେନାହିଁ । ପଥର ଯାହାର ପ୍ରତୀକ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ସର୍ବଦା ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ପଥରକୁ ମଧ୍ୟ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତୀକଟିଏ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ପଥର ପାଖରେ ଆସି ଅଟକି ଯାଇଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ କେବେହେଲେ

ମେଲ ଖାଇ ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷାକୁ ହିଁ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରାଚୀର ଭିତରେ କେଡ଼େ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀରକଟିକୁ ଖୋଳିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରାଚୀରକଟିକୁ ଖୋଳି ମଣିଷ ଯେ ସୋପାନ ସୋପାନ ହୋଇ ଉଠିଯାଇ ପାରିବ, ସୋପାନ ସୋପାନ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବ, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା ଭିତରେ ସେଭଳି କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ବି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ ।

ମୁଁ ଯେତିକି ଦେଖେ, ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରେ ଓ ଯେତିକି ଛୁଏଁ, ତାହାକୁ କଦାପି ସେତିକି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ନେଇ ସମ୍ଭାରି ପାରିଥିବା ବୃତ୍ତଟିକୁ ମୁଁ କଦାପି ସର୍ବଶେଷ ବୃତ୍ତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରେନାହିଁ । ବୃତ୍ତର ସେ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଅନାବିଷ୍କୃତ ଆହୁରି କେତେ ବୃତ୍ତ ରହିଛି । ମୋ' ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନର ବୃତ୍ତଟିକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରେ, ଆପଣାର ବୋଲି କହେ । ମୋ'ର ପରିଚୟଗୁଡ଼ିକ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୋ'ର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ମୋତେ ଆକାଶ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ମୋତେ ଅଶେଷ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

୨୧ । ୫ । ୮୧

ଆଗେ ଅନାସକ୍ତିରୁ ଆରମ୍ଭ ନକରି ଆସକ୍ତିରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ ଆମେ ହୁଏତ ଆପଣାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ଆସକ୍ତି ଭିତରେ ଯେ ଅନେକ ସୋପାନ ରହିଛି, ଆସକ୍ତି ଯେ ଅନୁରାଗ ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇ ଯାଇପାରେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁରାଗ ଯେ ଆମକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରେ; ଆସକ୍ତିରୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ ଆମେ ହୁଏତ ଅଧିକ ସହଜ ଭାବରେ ସେହି କଥାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତୁ ।

ମୋ'ର ଏଇଟା ଦରକାର ନାହିଁ, ମୋତେ ଏଇଟାକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେବ,—ମୋ'ର ପ୍ରକୃତିରେ କେଉଁଠିରେ ଆସକ୍ତି ବା ଅନୁରାଗ ରହିଛି ସେଇଟାକୁ ସ୍ଥିର କରି ସାରିଥିଲେ ଯାଇ ସେସବୁ ଅନାସକ୍ତି ଓ ତଥାକଥିତ ବର୍ଜନର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ରହି ପାରିବ । ଆମକୁ ଯୋଉମାନେ ଆଗ ଅନାସକ୍ତିର କଥା କହନ୍ତି, ଆଗ ସଂସାରବିରାଗୀ ବା ଜୀବନବିରାଗୀ କରାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ହୁଏତ ସେମାନେ ବି ଜୀବନରେ କୌଣସି ଅନୁରାଗ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିନଥାନ୍ତି, କୌଣସିଠାରେ ଧରା ଦେଇନଥାନ୍ତି, କାହାରି ଲାଗି ଆପଣାର ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରିନଥାନ୍ତି ।

ତେଣୁ ଆମ ଆସକ୍ତିର ସ୍ତର ହିଁ ଆମ ଅନାସକ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ମୂଲ୍ୟକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବ । ମୁଁ ଯଦି ଆଉ ନିଜକୁ ଆପଣାର ଆସକ୍ତିର ଭୂମି ଉପରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିବି, ତେବେ ମୋତେ ଅନାସକ୍ତି ବୋଲି ଆଉଗୋଟାଏ ସାଧନା ଲାଗି କୌଣସି ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା ମୋଟେ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବି, ଖୋଳଗୁଡ଼ାକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖସି ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୨୨ । ୫ । ୮୧

ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ହୋଇ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କମ୍ ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି କେତେ କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରୋପଦେଶ ଜରିଆରେ କୁହାହୋଇ ଆସିଛି । ଦୟାକୁ ସେବା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ଓ ଆହୁରି ପାଦେ ଆଗକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇ ସେହି ସେବାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ।

ମଣିଷର ନିଜଭିତରେ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ସତତ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିବାର ଏକ ଈଶ୍ୱରଦତ୍ତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଛି, ମଣିଷର ସେବା କରିବାକୁ ଆପଣାର ବ୍ରତ ଅଥବା ବୃତ୍ତିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ମଣିଷମାନେ ଯଦି ତଥାକଥିତ ସମସ୍ତ ଦୟାଭାବରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେତିକ ଆଧାର ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ପାରିଆନ୍ତେ କିମ୍ବା ସବୁ ମଣିଷ ସେହିପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଭଳି ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରି-ଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତାହା ପୃଥିବୀର ମଣିଷଭାଗ୍ୟ ଲାଗି ଅଧିକ ହିତକାରୀ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଅନେକ ସମୟରେ ଦୟା ଉପରର ଦୟା କରୁଥିବା ମଣିଷକୁ ତଳେ ରହିଥିବା ଦୟା ଲାଭ କରୁଥିବା ମଣିଷଟି ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖେ । ସେହି ଦୟାକୁ ସେବା ଓ ଧର୍ମର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧାଇ ନାନା ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଭିତରେ ତାହାକୁ ମଣ୍ଡାଇ ରଖି ଦୟାଳୁ ମଣିଷକୁ ଭାରି ଆତ୍ମସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କରି ବି ରଖାଯାଏ । ତଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟାୟ ବଢ଼େ, ଅଧର୍ମ ବଢ଼େ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସରୁ ଏଠାକୁ ଆସିଛୁ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲୀଳାର ସହଚର-ରୂପେ ଆସିଛୁ, ସଂସାରରେ ଏହି ସତ୍ୟଟି ଭାରି ଭୁଲ ହୋଇଯାଏ ।

୩୧ । ୫ । ୮୧.

ମୋ' ଚେରଗୁଡାକ ମୋ' ଗୋଡ଼ତଳର ଭୂଇଁ ଭିତରକୁ ମାଡ଼ିକରି ରହି-ଥିବ, ଆଖି ବୁଲିଦେଲା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ସକଳ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଉପରେ ମୁଁ ଶୁଭ୍ର ହିମାଳୟର ଦର୍ଶନ ଓ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରି ପାରୁଥିବି,—ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଏହି

ଧରଣୀକୁ ମୋ'ର ମାଆ ଓ ଆକାଶକୁ ମୋ'ର ବାପା ବୋଲି କହିପାରିବି । ଠିକ୍ ଗଛର ଜୀବନରେ ଯାହା ହୋଇଥାଏ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ସେହିପରି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥି-ଲାଗି ହିଁ ଗଛର ଜୀବନରେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଜୀବନରେ ବି ଫୁଲ ଫୁଟାଇବା ସମ୍ଭବ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥାଏ ଠିକ୍ ଏହି ରୀତିରେ ।

ମୋ' ହିମାଳୟକୁ ମୁଁ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ବୁଲୁଥାଏ । ଏଣେ ମୋ' ଚେରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଏକ ଗୌରବମଣ୍ଡିତ ସ୍ୱପରିଚୟ ସହିତ ସର୍ବଦା ମୋ'ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭୂମିଟି ଉପରେ ମୋତେ ଟାଣି କରି ଧରିଥାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଯେ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ହିମାଳୟଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଭୂମିଟାକୁ ଲାଗି ଆସି ମୋ'ର ଚେର-ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତି ଓ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଚେରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବା ମାତ୍ରକେ ହିମାଳୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଆସିଲା ଭଳି ମନେହୁଏ, ସେ କଥା ନିଜେ ବି ଠଉରାଇ ପାରେନାହିଁ । ଏକଥାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ତା'ପରେ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ବା କୌଣସି ନିଷେଧ ମୋତେ ମୋ' ନିଜପାଖରୁ ଅଲଗା କରି ରଖି ପାରେନାହିଁ । ମୋ' ନିଜଭିତରେ ହିଁ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସବୁ ନିଷେଧନିୟମର ସମାଧାନ ହୁଏ । ଦୁଇଆଡ଼କୁ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଯଥାର୍ଥତରେ ଯେଉଁଠାରେ ମିଳେ, ତାହାମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧସିନ୍ଧୁର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ମୁଁ ଅସଲ ଅଳଙ୍କି ପାଇ ରହିଥାଏ ।

୧ । ୬ । ୮୧

ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଠିକ୍ ମୋ'ରିପରି ମଣିଷ,—ମୁଁ ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ଉପଲବ୍‌ଧି କରି ପାରିବାଲାଗି ଏହାହିଁ ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥତମ ସୋପାନ । ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ସେହି ଅନ୍ୟ ଉପଲବ୍‌ଧିଟି ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆମକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିବାକୁ ହେବ । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅହଂବାଦୀ ସମାଜରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଅସ୍ୱସ୍ତିକର ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଅସ୍ତିତ୍ୱରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ଲାଗି ଅହରହ କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁ-ଥାନ୍ତି । କେତେ କାହାଣୀସ୍ଥ କାମ୍ୟତାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ କେଡ଼େ ଉତ୍ସାହିତ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏହିପରି କରି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ଅଥବା ପାମର ଦୈତ୍ୟପରି ତିଆରି କରିବାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପାଚନ ଓ ଇନ୍ଧନ ଯୋଗାଇଥାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ମଣିଷ ହେବାର ଅନେକ ଦୂରରେ ରହିଥାନ୍ତି । ପୁଣି, ଯେତେବେଳେ ଏହି ତଥାକଥିତ ଅହଂପରବଶ ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ କୌଣସି ଧର୍ମ ଅପରାକ୍ତ ଦାଦା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚଣ୍ଡତାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୀଭତ୍ସ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟକୁ ଆସି ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମଘାତର ହିଁ କାରଣ ହୋଇଥାଏ ।

ତେଣୁ, ଆପଣାଲାଗି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ପଡ଼େ। ଅଳପର ପରିମାଣବ୍ୟବଧାନ ଲାଗି ସମଗ୍ରଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହୁଏ। କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାରର ପ୍ରମତ୍ତତା ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟତା ସହକାରେ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲିବାର ଆନନ୍ଦଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ହାଲୁକା କରି ନେବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଅସଲ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଅସଲ ମୁକ୍ତି ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୨ । ୭ । ୮୧

ବାହାରର ତଥାକଥିତ ସଫଳତାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଔଚିତ୍ୟ ଦେବାଲାଗି ଭିତରର ସଫଳତା ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ତାହାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ। ସଫଳତାଗୁଡ଼ିକ କଦାପି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟଜୟ କରିବାଭଳି ମୋଟେ ଅନୁଭୂତ ନ ହେଉ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସେଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଉଠିଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଥାଉ ।

ଆମେ ଯେ ଗୋଟିଏ ବାଟକୁ ଚିହ୍ନି ସେଇଥିରେ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରିଛୁ, ତାହାହିଁ ସଫଳତା । ଆମେ ଯେ ଆପଣାର ମନୋମତ ବାଟଟିଏ ବାଛିନେଇ ପାରିଛୁ, ତାହାହିଁ ଅସଲ ସଫଳତା । ତେଣୁ, ଆମକୁ ମୋଟେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ, ମୋଟେ ମୁଖା ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ,—ଆମେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଆଗକୁ ଚାଲିଛୁ, ଏହି ଜୀବନ ସହିତ ଓ ଏହି ଜଗତ ସହିତ ଆମର ଆତ୍ମୀୟତାଟି ସେତିକି ଅଧିକ ଗାଢ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ତାହାହିଁ ସଫଳତା, ତାହାହିଁ ଅତି-କ୍ରମଣ । ଆମେ ଯେତିକି ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଉଥିବା, ସେତିକି ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା । ଆପଣାର ଘରକୁ ଫେରି ଆସୁଥିବା ପରି ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଘରଟିକୁ ନିତ୍ୟନୂତନ କରି ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିବା ପରି ଆମେ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା । ଆମର ଆଖି ନିତି ନୂଆ ଦିଗନ୍ତରେ ଓ ନୂତନ ନାନା ଆୟାମରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥିବ । ଯାବତୀୟ ପ୍ରୟାସରେ ଆମର ଆଖି ସେହି ପ୍ରୟାସର ଅନୁରାଗରୂପୀ ଆୟାମଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଥିବ । ତେବେଯାଇ ଅସଲ ସଫଳତା ମିଳିବ, ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାର ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତିଟି ମିଳିଯାଇ ପାରିବ ।

୩ । ୭ । ୮୧

ନିଜ ଭିତରର ଖରାପଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ନିଜକୁ ଛାଡ଼ି ସଂସାରରେ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅବାଆଗ ସେଇ ଖରାପଟାକୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ

ଖୁବ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରର ଖରାପପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସାହସ ହେଉନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଖରାପଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲି ତାଡ଼ି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହ ଆସୁଥାଏ । ନିଜ ଭିତରର ଖରାପପଣାକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ ଓ ତାହାକୁ କୌଣସି କାରଣରୁ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଖରାପଗୁଡ଼ାକୁ ସବାଆଗ ଦେଖି ସେଇଥିରୁ ଏକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବାର ବାଟଟି ଆମକୁ ଖୁବ୍ ସହଜରେ ମିଳି ଯାଇଥାଏ ।

ତେଣୁ, ମୋ' ଭିତରେ ଯାହାକିଛି ରହିଛି, ମୁଁ ତାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବ ଓ ତାହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବ । ଜୀବନରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭୂମି ଉପରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାଲାଗି ଯଥାର୍ଥରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ମୋ'ର ତଥା-କଥିତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପାଖଗୁଡ଼ାକ ସେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ନିଜ ଅନ୍ଧାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଆଲୋକର ସମ୍ଭାବନାଟିର ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧାନ ପାଇ ପାରିବ । ତା'ପରେ ମୁଁ ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲିବାରେ ଆପଣାକୁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଲାଭ କରି ପାରିବ । ତା'ପରେ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିର ସ୍ପର୍ଶ ଓ ପ୍ରେରଣାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ । ମୋତେ ଜୀବନରେ ଅସଲ ସାହଚର୍ଯ୍ୟଟି ମିଳିଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଏକ ଆସକ୍ତିତାମୁକ୍ତ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ, ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଆନନ୍ଦମୟ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ।

୪ । ୭ । ୮୯

ଆପଣାକୁ ସବାଆଗରେ ରଖି ଆମେ କଦାପି କାହାରକୁ ଆପଣା ମଧ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସଂସାରର କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ରଖି ଆମେ କେବେହେଲେ ସଂସାରର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାନାହିଁ । ସଂସାରର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଆପଣା କେନ୍ଦ୍ରଟିର କୌଣସି ସୂତ୍ର ଲଗାଇ ପାରିବାନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ ବୃହତ୍ତର ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ରୂପେ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାକୁ ହେବ । ବୃହତ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ର । ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆମେ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ପରିଚୟଟିକୁ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା । ସମଗ୍ର ଭିତରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ର ସହିତ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଓ ଏହି ସବୁକିଛି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବା । ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର

କରିବା । ଏହି ଡୋରଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛି ଆତ୍ମୀୟତାର ଡୋର, ଏହି ଚେରଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛି ଆତ୍ମୀୟତାର ଚେର । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଆପଣାର କୌଣସି ଆବଦ୍ଧ ଗଣ୍ଡିର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କଦାପି ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବାନାହିଁ । ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ହିଁ ଆମକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବ । ସବୁକିଛିକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାଲାଗି ଆମର ଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ଯେତିକି ଉତ୍ତେଜନାଯୁକ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ, ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଦୁଃଖଦ ଭାବରେ ଏହି ସବୁକିଛିଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ।

୭ । ୬ ; ୮୧

ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ସମାଜ ବଦଳିବ । କିନ୍ତୁ ଅପରକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଶିକ୍ଷିତ କରୁଥିବା ଦ୍ୱାରା । ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ସାହସ ଦିଏ; ମଣିଷର ଭୀରୁତାକୁ ଭାଙ୍ଗେ, ଜଡ଼ତାକୁ ଭାଙ୍ଗେ । ଶିକ୍ଷିତ ମଣିଷ କଦାପି ମେଣ୍ଢାପରି ସବୁକିଛିକୁ ସହି ଯାଏନାହିଁ । ସିଏ ଆପଣାଲାଗି ଏକ ପଥ ବାଛିନିଏ ଓ ସକଳପ୍ରକାର ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ତଦ୍ୱାରା ତାକୁ ବିରୋଧର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହୁଏ । ତଦ୍ୱାରା ପୁରୁଣା ଓ ନୂଆ ଭିତରେ ବଳ କଷାକଷି ହୁଏ । ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସେଇଥିରୁ ଆସେ ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ଆପଣାକୁ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା ଦିଏନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ର, ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ମନସ୍ଥ କରିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତିନାହିଁ ସେମାନେ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଅନ୍ୟକୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ଶୀତଳ ହୋଇ ରହିବାର, ବୋଲ ମାନିବାର ଓ ବାଧ୍ୟ ହେବାର ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା, ଧର୍ମ ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିର ନାନା ଜଳ୍ପପଦ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦେଇ ସେମାନେ ଘରଆଡ଼ର ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ କେବଳ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ମଣିଷର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ବି ଅନେକ ସମୟରେ ଆଦର୍ଶବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ହୁକୁମ ମାନି ଶୀତଳ ହୋଇ ରହିବାର ଜର୍ଜରତାକୁ ଆଦର୍ଶ ରାଜ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଶାସନ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ସର୍ବାଗ୍ର ବୋଲି ମନେ କରିବେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ କ୍ଷମତା ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିବେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ମଣିଷ ହେବେ ।

୧୦ । ୭ । ୮୧

କୌଣସି ବଡ଼ ଆଦର୍ଶକୁ ଭାବପ୍ରବଣ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ହୁଏତ ନିଜେ ହିଁ ନିଜକୁ ଅତିବଡ଼ ପରି ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଉ ।

ତା'ପରେ ଆଦର୍ଶ ସାନ ହୋଇଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗୌଣ ହୋଇଯାଏ । ଆମେ ଆପେ ହିଁ ଆପଣା ପାଖରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ହୋଇ ରହୁ । ଆପଣା ପାଖରେ ସତେଅବା ପରମ ସେବା ଓ ପରମ କାମ୍ୟ ହୋଇ ରହିଯାଉ । ତା'ପରେ ଆଦର୍ଶ ନାମରେ ଆମର ସମ୍ଭୋଗ ଓ ଆମର ସ୍ଥିତି ଲାଗି ଦେଉଳ ଗଢ଼ାହୁଏ, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଖୁଆଡ଼ ଭିତରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ମଣ୍ଡଳୀମାନ ତିଆରି ହୁଏ; ଭଗବାନଙ୍କ ନାଆଁରେ ହୁଏତ ଆମେ ନିଜେ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଫୁଲିବାରେ ଲାଗିଥାଉ ।

ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଭଗ୍ନହୃଦୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଯାହାକିଛି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଘଟେ, ତାହା ଏହି ମଣ୍ଡଳୀଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମୋଟେ ଘଟେନାହିଁ;—ଆପଣାକୁ ନିବେଦନ କରିଦେବାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ହିଁ ତାହା ଘଟିଥାଏ । ନିବେଦନ କରିବାର ଆନନ୍ଦ ଲାଗି ହିଁ ଆପଣାକୁ ନିବେଦିତ କରିଦେବାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବିଦ୍ୟାଟିକୁ ଶିଖିବାକୁ ହୁଏ । ତା'ପରେ, ମୁଁ କେତେ ଦେଲି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ କେତେ ଦେଲେ, ସେକଥା ବିଚାର କରିବାର ବି ବେଳ ନଥାଏ । ଏହି ଜୀବନଟା ସତେଅବା କୌଣସି ଅଭିସାରରେ ବାହାରିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଅଭିସାରର ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ପରିଧିମାନ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ । ସେହି ପରିଧିବୃଦ୍ଧି ଅସଲ କାମ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣୁଥାଏ । ସେହି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ହିଁ ଅସଲ ସିଦ୍ଧି ।

୨ । ୭ । ୮୧

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ସବାଆଗ ଦେଖେ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତଳକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ କୌଣସି ଦ୍ୱିଧା ପ୍ରକାଶ କରେନାହିଁ । ସେହି ଆପଣାକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଦେଖିବାକୁ ସିଏ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାର ସମ୍ମାନବୋଧ ବୋଲି କହିଥାଏ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଏହିପରି ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଅହଙ୍କାରୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ଓ ଅସମ୍ମାନିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ବାହାରେ ଯେଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ସାନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ନେଇ ଭାରି ସନ୍ତପ୍ତ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେହି ସନ୍ତାପ ଓ ସେହି ଉତ୍ତେଜନା ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଅଟକାଇ ରଖିଥାଏ ।

ସେପରି କୌଣସି ସମ୍ମାନବୋଧ ମୋତେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରିନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସମ୍ମାନିତ କରି ରଖିବା ନାଆଁରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୁଁ

କେବେ ହେଲେ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ତଥାକଥିତ ଅସମ୍ମାନର ସୃଷ୍ଟି ଆଶଙ୍କା ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ମଣିଷର ନିକଟକୁ ଯାଉଛି, ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ସହିତ ମୋ' ଭିତରେ କେଉଁଠି ଏକ ନିବିଡ଼ ଯୋଗସୂତ୍ର ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ସର୍ବଦା ଅନୁଭବ କରୁଛି ଏବଂ ସେହି ଅନୁଭବଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

୩ । ୭ । ୮୧

ସାମନାକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଭିତରଟା ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ସାମନାଟା ବି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି । ଯାହା ଭିତରେ ଅଛି, ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ମୁଁ ବାହାରକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଅବିକଳ ତାହାକୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି । ସେଠାରେ, ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ, ମୁଁ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହୁନାହିଁ । ସେଠି ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି । ସବୁ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଅଛନ୍ତି । ସହଯୋଗୀ ଓ ସହଯାତ୍ରୀ ଭାବରେ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ନିଃସଙ୍ଗତାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଭିତରେ ନାହିଁ କି ବାହାରେ ନାହିଁ ।

ସଂସାରରେ ଯେଉଁମାନେ ନିଜଲାଗି ପୃଥିବୀକୁ ଚାହାନ୍ତି, ନିଜଲାଗି ହିଁ ସଙ୍ଗ ଚାହାନ୍ତି ଓ ଏପରିକି ନିଜଲାଗି ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଅଭିପ୍ରେତ ଅନେକ ସଙ୍ଗଲାଭରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଲେ ସେମାନେ ନିଃସଙ୍ଗତାର କବିତା ଲେଖନ୍ତି । ରାଜନୀତି ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ସେମାନେ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକୁ ଏକା ଏକା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଦେଶଟାକୁ ନିଜର ଖାଇବାଲାଗି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତଟାକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟତ ବୋଲି ଭାରି ବାଉଳା ହୋଇ ଭାବନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାରି ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ତଥା ନିଜ ବାହାରେ ନିଜକୁ ଭାରି ନିଃସଙ୍ଗ ଓ ତେଣୁ ଅସହାୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ।

୪ । ୭ । ୮୧

ଯେଉଁମାନେ ସରଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ନା ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାଲାଗି ଆଗ ଯୁକ୍ତି ଖୋଜି ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ? ଯେଉଁମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ଖୁସୀ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ନା ଯେଉଁମାନେ ଖୁସୀର ସବୁଯାକ ସର୍ତ୍ତ ଓ ଅନୁସର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ାକ ଆଗ ପୂରଣ ହୋଇଯିବା ପରେ ଯାଇ ଖୁସୀ ହେବାର ଏକ କାରଣ ପାଇବେ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ? ଯେଉଁମାନେ ଅତି ସହଜରେ

ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ନା ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଦେବା ବଦଳରେ କ'ଣସବୁ ପାଇବେ, ସେଗୁଡ଼ିକର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ହିସାବ ନମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିର୍ବୋଧ ? ଆମ ସଂସାରରେ ଏହି ଦୁଇ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଦିନ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗିରହିଛି । ସିଆଣିଆମାନେ ଅପର ପକ୍ଷକୁ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିଦେବା ସକାଶେ ସବୁପ୍ରକାରେ ତତ୍ପର ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ସିଆଣିଆମାନେ ହିଁ ସବୁବେଳେ ଜିତୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ସିଆଣିଆ ନୁହନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ସେଇମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ସଂସାର ରହିଛି ।

ବିଶ୍ୱାସ ସକାଶେ ସଂସାର ରହିଛି, ଖୁସୀ ସକାଶେ ସଂସାର ରହିଛି, ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ସଂସାର ରହିଛି । ଭଲ ଉପରେ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ହିଁ ଭଲ ଟିଷ୍ଟି ରହିଛି । ଖୁସୀ ହେବାଦ୍ୱାରା ହାଲୁକା ହେବାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ନାନା ଅଳିତାକୁ ଲଙ୍ଘି ହେଉଛି, ସ୍ୱୀକୃତ ନାନା ବୃତ୍ତିକୁ ଡିଙ୍ଗି ସେପାଖକୁ ଛୁଇଁବା ଓ ସେପାଟକୁ ମନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ଜୀବନ ଆଗକୁ ଯାଇପାରୁଛି ।

୫ । ୭ । ୮୧

ଆଖିର ଅସଲି ରଙ୍ଗ ବୋଧହୁଏ ସବୁଜ । ସେଇଥିଲାଗି ସବୁଜ ଦେଖିଲେ ଆଖିକୁ ଏତେ ଭଲ ଲାଗେ । ମୋ' ଭିତରେ ଯେଉଁଠାରେ ହୃଦୟର ସହିତ ଆଖିର ଖିଅ ଲାଗିଛି, ସେଇଠି ଯାଇ ବାହାରର ସକଳ ସବୁଜିମାର ସ୍ପର୍ଶ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । କେତେ ଭଲ ଲାଗେ, କେତେ ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ, କେତେ ତରୁଣ ଲାଗେ ।

ସବୁଜ ହେଉଛି ତାରୁଣ୍ୟର ରଙ୍ଗ । ଜୀବନ ଯେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ଶୁଖିଲା ପତର ଯେ ନୂଆପତର ଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପୃଥିବୀକୁ ଅମର କରି ରଖିଛି, ବର୍ଷା ସମୟରେ ଏହି ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ପାହାଡ଼, ଧାନବିଲ ଆଉ ତୋଟାଗୁଡ଼ାକୁ ଅନାଇଲେ ସବାଆଗ ସେହିପରି ଲାଗେ । ଜୀବନର ଅର୍ଥ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ସମଗ୍ର ଜୀବନଟି ସତେଅବା ଏକ ନୂତନ ଅର୍ଥ ସହିତ ଆପଣାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଆସେ, ଏକାବେଳେକେ ହୃଦୟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ଏହି ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ସଂସାରରେ ସବୁକିଛି ଭଲଲାଗେ । ମଣିଷଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଧୂଳିମାଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସେତୁ ଲାଗିଯାଏ । ଭଗବାନ ସେତୁରୂପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ର କଥା ଗୁଡ଼ାକ ସତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯାଏ । ସତ

ଗୁଡ଼ାକ ଅନୁଭବରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତି । ଭଗବାନ କହିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏମିତି ଏକ ପ୍ରସାରକୁ ବୁଝାଉଥିବ,—ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ ସବୁଜ, ସହଜ ଓ ଉନ୍ମୀଳନ-କାରୀ ପ୍ରସାରକୁ ବୁଝାଉଥିବ ।

୬ । ୭ । ୮୧

ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନ୍ତଃପ୍ରକୃତିକୁ ବହିଃପ୍ରକୃତିର ଏକ ଅଂଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତା । ଅର୍ଥାତ୍. ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେହିପରି ବିସ୍ତୃତ, ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ତେବେଯାଇ ସିଏ ହୁଏତ ଏହି ବହିଃବିଶ୍ୱଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ବୁଝୁଥାନ୍ତା, ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ନିଜଭିତରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରନ୍ତା । ଅନ୍ତଃବିଶ୍ୱ ଓ ବହିଃବିଶ୍ୱ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଲାଗି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନ୍ତଃବିଶ୍ୱ ବା ବହିଃବିଶ୍ୱ କାହାରି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ, କୌଣସିଟିକୁ ଆଦରି ନେଇ ପାରେନାହିଁ । ଦୁଇଟାଯାକକୁ ହୁଏତ ଏକ ମୁଖା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ, ଗୋଟାକରୁ ପଳାଇଯାଇ ଅନ୍ୟଟି ମଧ୍ୟରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ ।

ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ସବୁଟିକୁ ଗୋଟିଏ କରି ଦେଖିବି । ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁଟି ଭିତରେ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି । ଏଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ବାହାରେ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୋର ଅନ୍ତଃସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥିବେ । ବାହାର ମୋ'ର ଅନ୍ତରକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବ, ମୋ'ର ଅନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ଘର ପରି ଏହି ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ପାରୁଥିବ । ଏହି ଆକାଶ, ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଏହି ବିସ୍ତାରିତ ପ୍ରକୃତି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ଉଦ୍‌ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିବା ଆଲୋକ;—ସବୁ ନିଜର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିବ । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ମନ କରିବି ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବି । କାରଣ, ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଯେ ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଲାଗୁଛି, ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି ବୋଲି ତ ସେପରି ହେଉଛି !

୭ । ୭ । ୮୧

ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ଏହି ପାହାଡ଼ ଓ ତା'ପରେ ଅଭସ୍ର ଡେଣା ପ୍ରସାର କରି ରହିଥିବା ଆକାଶକୁ ଅନାଇଦେଲା ବେଳକୁ ବୋଧ ହେଉଛି, ଏହି ସଂସାରରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମାଗିଛି, ତାହା ସେତେବେଳେ ପାଇ ପାରିଛି । ଏହି ଜୀବନରେ ନିଜକୁ କେବେହେଲେ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ ।

ସଙ୍ଗ ମାଗିଛି, ସଙ୍ଗ ପାଇଛି; ଅଭୟ ମାଗିଛି, ଅଭୟ ପାଇଛି । ଏପରିକି, ସ୍ପର୍ଶ ମାଗିଛି, ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଛି । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାନ କରି ଏହି ଜଗତ ସତେଅବା ବନ୍ଧୁପରି, ଆପଣାର ଗନ୍ଧାଘର ପରି ଓ ଆପଣାର ସହସ୍ର ସାକ୍ଷାତର ତୀର୍ଥପରି ମୋ' ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ମାଗିନାହିଁ, ଅଥଚ ମୋ'ଲାଗି ସତେଅବା ସବୁ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସମ୍ଭବତଃ ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସର ବିଜୟ ଘୋଷଣା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ କେତେ କ'ଣକୁ ସମ୍ଭବ ଓ ସାଧ୍ୟ କରିବାଲାଗି ଭିତରେ କେତେ ବଳ ଆଣି ଦେଇଛି । ନିଜ ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କ'ଣ ସମ୍ଭବ ଓ ସାଧ୍ୟ କରିବାଲାଗି ବଳ ଆଣି ଦେଇଛି । ମୋତେ କେତେ କେତେ ଉପାୟରେ ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ବସିବାର ଓ ଦୀନ ହୋଇ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିବାର ଦୈନ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା କରିଛି । ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ସବୁକିଛି ଭରି ରହିଥାଏ, ଅର୍ଣ୍ଣି ଭରିହୋଇ ରହିଥାଏ, ତଥାପି ସେମାନେ ଆର୍ତ୍ତ ହୁଅନ୍ତି କାହିଁକି କେଜାଣି ? ସମ୍ପତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ସେମାନଙ୍କର ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତଥାପି ସେମାନେ ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜିବା ଲାଗି ଏପରି ବାତୁଳ ଓ ଏପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି କାହିଁକି କେଜାଣି ? ସେମାନେ କ'ଣ ନିଜ ପାଖରେ, ଏହି ପର୍ବତ ଓ ଏହି ଆକାଶ ପାଖରେ କେବେହେଲେ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁପରି ଘଡ଼ିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ, ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବସି ନଥାନ୍ତି ? ସେହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ କରି ସାଥିରେ ନେବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।

୮ । ୭ । ୮୧

ମଣିଷ ଅସତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିଥାନ୍ତି, ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅସୁନ୍ଦରତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ିଥାନ୍ତି; ନିଜ ଜୀବନରେ ସିଏ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଟିର ଅନ୍ୱେଷଣ କରି ସିଏ କେତେ କେତେ ବାଟ ଫିଟାଇଥାନ୍ତି ! ନିଜ ଭିତରେ କେତେ କେତେ ସଂଯୋଗକାରୀ ସ୍ପର୍ଶର ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତି, ଏବଂ ତାହାରି ବଳରେ କେତେ କେତେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତାର ଡୋରକୁ ତା'ର ସାମୂହିକ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟଦେଇ ଦୃଶ୍ୟ କରାଇ ପାରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ, ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମର ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ଏପରି ଅବାଗିଆ ହୋଇ ରହିଲା ଯେ; ଆମେ ମୂଳତଃ ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢ଼ିଲୁ, ପରସ୍ପରର ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ କଲୁ ଏବଂ ଆମର ତଥାକଥିତ ଆଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ାକୁ ଏହି ଲଢ଼ାଇରେ ହତିଆର ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । ଆଦର୍ଶ ଗୁଡ଼ାକ ଆମ ସ୍ୱାର୍ଥାକାଙ୍କ୍ଷାର ନାନା ବିକୃତି ଭିତରେ ଚାପା ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ଉଭୟ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ମଣିଷ ଯଦି ଅସତ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଲଢ଼ିଥାନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି ସେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ନିଜର ଭିତରେ ଏବଂ

ବାହାରେ ଭଉସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥା'ନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଏପରି ଦମ୍ଭନୀୟ ଭାବରେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ବାହାରେ ଅସତ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟାୟ ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଲଢ଼ିବା ଲାଗି ଏତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇ ନଥା'ନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର ଅସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଉପରେ ହୁଏତ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗର୍ବ କରୁଥିବାରୁ ଓ ସେଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଭରସା ରଖୁଥିବାରୁ ହିଁ ସିଏ ବାହାରର ଅସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଲଢ଼ିବି ବୋଲି କହି ତତ୍ଜନିତ ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକର ଅପନୋଦନ କରିବାକୁ ମନ କଲା । ତାହା ଫଳରେ ଅସତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ଅମରପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ । ମଣିଷର ଅସଲ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ଅଲେଡ଼ା ହୋଇ ରହିଗଲେ । ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଅପୁଚ୍ଛା ହୋଇ ରହିଲେ । ଭିତରେ ଯାହା ସବୁ ସତର୍କ ପାଳିତ ହୋଇ ରହିଲା, ବାହାରେ ତାହାହିଁ ମଣିଷର ଜୀବନଦରିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଲା ।

୧୦ । ୭ । ୮୧

ଶିକ୍ଷା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ଭିତରେ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷ ତଥାପି ପାଠ ପଢ଼େ, ପରୀକ୍ଷାରେ ଭଲ କରେ, ତା'ପରେ ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଭିତରେ ପଶେ ଏବଂ ଯେଉଁଠି ଆପଣା ଲାଗି ନିରାପଦ ଉଚ୍ଚ ଆସନଟିଏ ସ୍ଥିର କରି ସେଇଠି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ ଲାଖି କରି ରହିଯାଏ । କେବଳ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅତିଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ହେତୁ ସିଏ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ନିର୍ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆପଣାର ପ୍ରସାରଣ ଡୋରି ଗୁଡ଼ାକୁ ସିଏ ଏକାନ୍ତ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ ଅସ୍ୱୀକାର କରେ ।

ଶିକ୍ଷାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ବି ପାଠ ପଢ଼େ । ପାଠରେ ସିଏ ମୋଟେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଶିକ୍ଷାକୁ ମନ କରେ ବୋଲି ପାଠକୁ ସିଏ ବିଦ୍ୟା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ; ବିମୁକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ସଂପ୍ରସାରଣର ଏକ ସାଧନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ । ସିଏ ନିରାପତ୍ତା ଖୋଜେନାହିଁ, ଜୀବନ ସହିତ ଅଶେଷ ପ୍ରକାରେ ଯୁକ୍ତ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଜୀବନ ଲାଗି ଆପଣାକୁ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ଜୀବନ ପାଖରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୋଇ ସିଏ ଜୀବନ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧାଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ସେ ବିଶ୍ୱ ଭିତରେ ରହେ, ବିଶ୍ୱ ବାହାରେ ଆପଣାର ସମୃଦ୍ଧି ଲାଗି ମୋଟେ କୌଣସି ଗାତକୁ ଲେଉଟିବାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ସହସ୍ର ଚକ୍ଷୁ କରେ, ସହସ୍ର ଦ୍ୱାର କରେ । ଯୁକ୍ତ କରେ, ବିମୁକ୍ତ କରେ । ଜାଗ୍ରତ କରି ରଖେ ।

୧୧।୭।୮୧

କୌଣସି ଏକ ଧର୍ମ ପୁସ୍ତକରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ fiercest of avengers ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ଧର୍ମୋତ୍ସାହୀମାନେ ନିଜ ଧର୍ମକାମନାଗୁଡ଼ାକର ପୂର୍ଣ୍ଣି ଚରିତାର୍ଥ ବିଧାନ ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଏପରି ଏକ ବିଶେଷଣକୁ ନେଇ ଯେ ଲାଗି ଲାଗି ଦେଉଥିବେ, ସେଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସର୍ବଭୟଙ୍କର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଅଧିକାରୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ନୃଶଂସ ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହୀ ଭକ୍ତମାନେ ଆପଣାକୁ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ସେହି ଅଧିକାରଟି ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖୁଥିବେ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଭରି ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ ବୁଝି ହେଉଛି । ମାତ୍ର; ମୁଁ ନିଜେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ସେପରି ଭାବରେ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ଆପଣା ବାହାରେ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଯେଉଁ ପରମବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଭୟ କରିନାହିଁ । ସେହି ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିକୁ ଲାଭ କରି ମୁଁ ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ କେତେ କେତେ ଭୟକୁ ଲଙ୍ଘନ କରିଯାଇ ପାରିଛି ।

ମୋ' ଚେତନାରେ ଏହି ସବୁଟି ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜୋର ପ୍ରାୟ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ଅଶେଷ ଭାବରେ ଲାଗି ରହିଛି, ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରି ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଯଦି ସିଏ ଭୟଙ୍କର ହୋଇଥାନ୍ତେ ଯଦି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ଅଧିକାର ରଖିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ପଳାଇ ଯିବାଲାଗି ସର୍ବଦା ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହନ୍ତି ନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ, ପ୍ରେମାସ୍ପଦ ବୋଲି କଦାପି କହନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣା ଭିତରର କୋମଳତମ ଓ ସର୍ବାଧିକ ଗ୍ରହଣକ୍ଷମ ଉପାଦାନଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୧୨।୭।୮୧

ଭଗବାନ ଭୟଙ୍କର ହୋଇଥିବେ, ଭଗବାନ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇ ପାରୁଥିବେ । ମୁଁ ଏକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି କଥାଟି ମୋ' ନିଜ ଧର୍ମରେ କୁହାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କଦାପି ସେଇଟିକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ, ଭଗବାନ ଏହି ସଂସାରର ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେହିପରି ଏକ ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସରୁ ହିଁ ସେହି କଳ୍ପନାଟି ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି, ଏକ ମୂଳଭୂତ ଭୟରୁ ହିଁ ତାହା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛି ।

ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭୟ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବାପାଇଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ ଅନୁଭବ କରନାହିଁ । ନିର୍ଭୟ ହେଲା ବେଳେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣା ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଅନେକ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ମଧ୍ୟରୁ ବାହାରକୁ ବାହାରଯାଇ ପାରୁଛି ଓ ଯାହାକରୁଛି ବୃହତ୍ତର ଓ ସତ୍ୟତରର ଆବିଷ୍କାର କରିପାରୁଛି । ଭଗବାନ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣକରି ରହିନାହାନ୍ତି । ଭଗବାନ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁଭଳି ରହିଛନ୍ତି, ବନ୍ଧୁଭଳି ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ବାଟ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁପରି କ୍ଷମା ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ସତେଅବା ହାତ ଧରି ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉଠାଇ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସିଏ ମୋ' ଆଖି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ଆଖି ମୋ' ଭିତରକୁ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ଓ ମୋ' ବାହାରେ ଏହି ଗିରଣଖର ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ସିଏ ତାହାର ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ସିଏ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ଆଖି-ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ଆଖିଭରା ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ଆଖିର ମାର୍ଗ ଦେଇ ଗଭୀରତମ ତଥା ଉଚ୍ଚତମ ସହିତ ସ୍ପର୍ଶ ଘଟାଇଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ।

୨୩ । ୭ । ୮୧

ଭିତରେ ଆପଣାଲାଗି ଅସଲ ସମ୍ମାନଟି ରହିଥିଲେ ତଥାକଥିତ ବାହ୍ୟର ସମ୍ମାନକୁ ଜଗିବାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ବେଶୀ ବେଳ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବନାହିଁ । ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ଇଚ୍ଛା ଓ ଅସଲ ଅନୁରାଗଟି ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭୟ ଭାବରେ ସକଳ ସ୍ଥାନକୁ ଗତି କରିପାରେ, ସକଳ ପାତ୍ରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ, ସେହି ବିଷୟରେ ତାହାର ଆଉ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ରହେନାହିଁ । ନିଜଭିତରେ ଅସଲ ସମ୍ମାନଟି ରହିଥିଲେ ମଣିଷକୁ ଆଉ ବୃଥା ଆପଣାଟାକୁ ନେଇ ପହରା ଦେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ,— ସେତେବେଳେ ଆପଣା ବିଷୟରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଚେତନତା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ଆପଣା ଭିତରୁ ସଭିଙ୍କ ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ଡୋର-ଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି । ସମ୍ମାନ ସଚେତନତାର ସବୁ ପାଚେରୀ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ସଭିଙ୍କ ସହିତ ଏବଂ ସବୁକିଛି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସେତେବେଳେ ଭୂମା ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାପ୍ରତି ହୁଏତ କେଉଁଠି ଏକ ଲୋକ୍ଷ୍ମଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥାତ୍ ହୀନମନତା ରହିଥିବା ସମୟରେ ହିଁ ଅନ୍ୟପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେ । ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ପାଖରୁ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଲେ ଯାଇ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତ ସମ୍ମାନରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ, ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ରହି-ଥିଲେ ଯାଇ ଅନ୍ୟପାଖରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଏବଂ ସହଜ ହେବାଲାଗି ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେ । ଏହି ସଙ୍କୋଚକୁ ପୁଣି ଅନେକ ସମୟରେ ନାନା ନୈତିକତା ଏବଂ ଅସୂୟାପୂର୍ଣ୍ଣ

ସମ୍ଭ୍ରମତା ଦ୍ୱାରା ସୁନାଗୁଡ଼ିକ କରି ଦେଖାଏ । ଭିତରେ ଏତେ ବଡ଼ ହୋଇ ଫୁଲକରି ରହିଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର ଅହଂତା ତଦ୍ୱାରା ଖାଦ୍ୟ ପାଣି ପାଏ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସଂସାରଦର୍ଶନ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

୧୫ । ୭ । ୮୧

ମୋ' ଦେଶ କହିଲେ ମୁଁ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶକୁ ବୁଝେ । ଏପରି ଏକ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ବୁଝେ, ଯାହାମଧ୍ୟରେ କି କେହି କୌଣସି ପ୍ରକାର କ୍ଷୁଦ୍ରତାକୁ ନେଇ ଘାଣ୍ଟି ହେଉନଥିବେ । କେହି ନିଜର ଦେଶଟାକୁ ନିଜର ସାନ ଗାତ ଏବଂ ସାନ ସ୍ୱାର୍ଥଗର୍ତ୍ତାକ ଲାଗି ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିବେ । ଆଗେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶକୁ ବିଦେଶୀ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାର ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ, ଏଠି କେତେ ଲୋକ ଦେଶଲାଗି ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରୁଥିଲେ, ଶହୀଦ ହେଉଥିଲେ । ଦେଶ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିପରି ଅନେକ ସନ୍ତାନ ବାହାରନ୍ତେ; ଯେଉଁମାନେ କି ଦେଶଲାଗି ଆପଣାର ଜୀବନଟିକୁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କରି ରଖି ପାରନ୍ତେ । ସେମାନେ ଦେଶଲାଗି ଆପଣାକୁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠାଇନେଇ ପାରନ୍ତେ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସକଳ ପ୍ରକାରର ଆବରଣ ଓ ଭୟାକୁଳତା ମଧ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ କରି ସେମାନେ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ପରସ୍ପର ପାଖରେ ସେହି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର କଥା କହିପାରନ୍ତେ, ପରସ୍ପରକୁ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନାନୁସାରୀ ସାହସ ଏବଂ ସମର୍ପଣ ବୋଧ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ତେବେ, ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ଦେଶଗତ ଯାବତୀୟ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣସୀମାକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଦେଶତ୍ୱର ସୀମା ଓ ସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ାକ ସତେ ଅମପ୍ରସାରିତ ହେଉଥାଆନ୍ତା । ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିବୋଧ ବି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତା । ଅନୁଭବ ବଢ଼ୁଥାଆନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାଆନ୍ତା । ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ଅପଣାର କରିପାରୁଥାଆନ୍ତା ।

୧୭ । ୭ । ୮୧

ଏହି ପାହାଡ଼, ଏହି ଅରଣ୍ୟ, ଏହି ଆକାଶ, ଏହି ବସ୍ତିତ.—ଏସବୁ ମଣିଷର ପାଖେ ପାଖେ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ହୁଏତ ଅନେକ ସମୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣା ସହିତ ରଖି ପାରୁନାହିଁ । ମଣିଷ ଆପଣାକୁତ ନାନା ବାଡ଼ ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତଥାକଥିତ ଅନେକ ଅଲଗା ସଂସାରରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି;— ସେଥିଲାଗି ଏଗୁଡ଼ିକୁ

ଆପଣାର ସଂସାର ଭିତରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା' ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି. ତା' ପାଇଁ ସତେଅବା ତା' ବୈରାଗ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାଧନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ଯିଏ କୌଣସି କାରଣରୁ ସଂସାର ଭିତରୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଘରଛଡ଼ା ହୋଇ ବାହାରି ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ସେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ କରୁଛି, ଏଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଘଡ଼ିକ-ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁଛି ।

ଏହି ପର୍ବତ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ଆକାଶ,— ଏହି ବିସ୍ତୃତ ମୋ' ନିଜ ଘରଟି ଭିତରେ ରହିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ସହିତ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗାତ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିବାର ପ୍ରମାଦ ଭିତରୁ ତଥାକଥିତ ସଂସାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରୁଛି । ଏମାନେ ମୋ' ନିଜ ଆସ୍ଥାନଟି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ମୋ' ଧ୍ୟାନର ମୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ହୁଏତ ଉପୁଜି ପାରୁଥିବା ଅନେକ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରୁ ମୋତେ ପରିତ୍ରାଣ କରି ରଖି ପାରି-ଛନ୍ତି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ପର୍ବତ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅନାଇ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଏହିସବୁ କଥାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଏ ଘରଟା ଯେ ମୋତେ ସାନ ନୁହେଁ, ଏହି ଘରଟି ଯେ କେତେ ବଡ଼ ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ବହନ କରି ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଘର ହୋଇ ରହିପାରିଛି, ମୁଁ ସେହିକଥା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

୧୮ । ୭ । ୮୧

ଆମେ କେହି କାହାକୁ ହରାଇବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ କେହି କାହା ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ପରିଚୟରେ ଆସିନାହୁଁ, ଠିକ୍ ବାଟ ବା ଠିକ୍ କଥା କହିଲେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ବାଟ ବା ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ପରସ୍ପରର ସହଯୋଗ ଓ ଅନୁଭବ ସହିତ ଆମେ ଏଠି ଜୀବନର ଓ ଜଗତର ବାଟ-ଟିକୁ ଖୋଜିବାପାଇଁ ଆସିଛୁ ଏବଂ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି-ବାକୁ ଆସିଛୁ । ପରସ୍ପରର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିବାର ଅସଲ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପରସ୍ପରର ସହଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବା । ପରସ୍ପରକୁ ଗିଳି ପକାଇବା ନୁହେଁ, ମାଡ଼ି ଚକଟି ବା ମକଚି ପକାଇବା ନୁହେଁ,—ପରସ୍ପରକୁ ସହଯାତ୍ରୀ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ପର-ସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟର ଅଧିଷ୍ଠାନଟିକୁ ଠାବ କରିବା ଏବଂ ସେହି ଅଧିଷ୍ଠାନଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନିବା; ପରସ୍ପରର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ।

ଆଉ ଏତିକି କଥା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ସାରିବା ପରେ ତା'ପରେ ଯାଇ ଆଦର୍ଶ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଧର୍ମ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଆଉ ସବୁକିଛି । ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର

ନିକଟରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ବା ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶବାଦର ଆଚରଣ କରାଯାଏ, ସେହି ଧର୍ମ ଓ ସେହି ଆଦର୍ଶ ସତେଅବା ନିଜ ଉପରେ ଉଗାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ, ନିଜକୁ ଗ୍ରାସ କରି ତାହା ନିଜଲାଗି ମଙ୍ଗଳ ସମ୍ମିଳନ ଏବଂ ସକଳ ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ସତେଅବା ସୁଦୂରପରାହତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆଗ ବାଛ ଗ୍ରହଣବାର ଆସ୍ପୃହା; ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନ୍ତଃସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ଅଗ୍ରଗତ କରିବାର ଅବିରାମ ଶ୍ରଦ୍ଧା,— ତା'ପରେ ଯାଇ ଆଉ ଯାହାକିଛି ଅଭିନୟ । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ ନେଇ ହିଁ ଆମର ପରସ୍ପର ସହିତ ପରିଚୟଗୁଡ଼ିକ ଘଟି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ସହିତ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଅଙ୍ଗୀକାର ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ, ସାମୂହିକ ସମ୍ପର୍କର ଯାବତୀୟ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ ।

୧୯ । ୭ । ୮୧

ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ାକ କିଛି ଭୁଲି ହୁଏନାହିଁ । ଅସଲ ମଣିଷଟି ମୋଟେ ପାସୋରି ଯାଏନାହିଁ । ସିଏ ଭିତରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା-ରୂପେ ସାରଣୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତାର ଭାଜନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅସଲ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ବି କଦାପି ଭୁଲି ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତରର ଅନେକ ଗଭୀର ଭିତରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସମୟ ପାଇଲେ ପୁଣି ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି,—ଦୁଃଖ ରୂପରେ ନୁହେଁ, ପୁନଃପ୍ରାପ୍ତ ସମ୍ପଦରୂପେ ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ।

ବାହାରର ଅବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ବଡ଼ କରି ଧରି ଅନ୍ତରର ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକୁ କଦାପି ଊଣା କରି ପକାଇବି ନାହିଁ । ଦିନେ ମୋ'ର ସକଳ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଓ ଅନୁ-ଭବକୁ ଆକୁଳ କରି ବହିଥିବା ଅଶ୍ରୁଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ଖେଦ କରି ମୁଁ ଆପଣାର ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଣଟି ସହିତ କଦାପି ବାଦ କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । କଟି ହାଇଥିବା ଲୋରଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ମୁଁ ସମଗ୍ର ସ୍ମୃତିଟିକୁ କଦାପି ନିନ୍ଦିବିନାହିଁ । ପୁଣି ସେହି ଆତ୍ମୀୟତା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାର ଆନନ୍ଦ ମୋ'ର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ମହନୀୟ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ କରି ରଖିବ । ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆହୁରି ଦୃଢ଼ କରିବ । ମୁଁ ଯେ ସର୍ବଦା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସର୍ବଦା ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ବସିଛି, ସର୍ବଦା ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲା କରି ରଖିଛି,— ମୋ'ର ହିସାବ ନେଉଥିବା ବିଧାତା ଯେପରି ମୋ' ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ଏହି କଥାଟିକୁ କହି ପାରିବ । ସେତିକି ହୋଇପାରିଲେ ରାତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତୀକ୍ଷାର ଶୁଭମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି ମନେ ହେବ । ରାତିଗୁଡ଼ାକର ଏକ ଆବ-ଶ୍ୟକତା ରହିଛି ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ ହେବ । ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ବନ୍ଧୁ ପରି ମନେ ହେଉଥିବେ ।

୨୦ । ୭ । ୮୧

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଖୁବ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ସଂସାରଯାକ ସବୁ ମଣିଷ କାହିଁକି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବଦଳି ଯାଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଏତେ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହେ, ସେତିକିବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜକୁ ବଦଳାଇବାର ସବାଆଗ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ଭୁଲିଯାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଗୁଆ କରିବାଲାଗି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ି ସିଏ ଆପେ ପଛୁଆ ହୋଇ ରହିଯାଏ, ଏବଂ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ତିଆରି କରିବାର ସନ୍ତାପରେ ପଡ଼ି ଆପେ ସବୁଠୁଅଧିକା ଦର୍ବିର ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

ସେଥିଲାଗି ସବାଆଗ ନିଜକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ, ନିଜକୁ ଅବାଆଗ ପଚାରିବାକୁ ହୁଏ ନିଜ ସହିତ ଦୁଃଖସୁଖ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ହୁଏ, ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ସାହ ଦେଇ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ହୁଏ । ନାନା ଅନ୍ୟ କାରଣରୁ ଅନେକ ଲୋକ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କଥା ଆଗ ଭାବନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୋଟେ ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି ଭାବି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପିଛୁ ଧରନ୍ତି; ନିଜ ଉପରୁ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଥିବା ପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଖୁବ ହରିଗଣ ହୁଅନ୍ତି, ଏମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମର ଚକଟି ହୁଏତ ମୋଟେ ନବୁଲି ଯୋଉଠି ଥାଏ ସେଇଠି ରହିଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଅନେକ ଗୁଣକୁ ଚିହ୍ନି ନପାରି ସେମାନେ ସବୁଠୁଅଧିକ ଖୁବ ନିଃସହାୟ ଭାବରେ ଏକ ଦାନକଥା ସ୍ୱପ୍ନବରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଦଳାଇ ଦେବାଲାଗି ଆଣ୍ଠୁ କରୁଥାନ୍ତି, ଜଡ଼ ଧଇଁ ବସିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ ହୁଏନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେବା ବି ଆଦୌ ସହଜ ହୁଏ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଏଇମାନେ ହିଁ ଆମ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପଛରେ ଅଧାସିଆଣିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ଖୁବ ଅନମନୀୟ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି, ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ବନ୍ଦ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଓ ଅନେକ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୧ । ୭ । ୮୧

ଭାରତବର୍ଷରୁ ଯେଉଁମାନେ ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ପାଇଁ ବିଦେଶ, ଅର୍ଥାତ୍ ବିଲାତ ବା ଆମେରିକା ବୁଲି ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ତେଣୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ସେହି ବିଦେଶରେ ହିଁ ଆପଣା ଚେତନାରୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ବା କେତେ ଅଂଶ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଏହି ଦେଶକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୁବ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଫେରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ବିଦେଶରୁ କେତେଟା କଥା ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଘରକୁ ଫେରୁଥିଲେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର କଥା ହେଉଥାନ୍ତା । ତଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିବା ଆଖି ଏବଂ ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକ ଦେଇ ଏଠି ମଧ୍ଯ

ଆପଣା ଘରଟିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କ-ଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଏତ ସମର୍ଥ ବି ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ ।

ବିଦେଶରେ ବି ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି । ବିଦେଶରେ ବି ମଣିଷର ଏକ ଘର ଅଛି । ସେମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଖି ରହିଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବୁଲିବା ସକାଶେ ସେଠାକୁ ଯାଉ, ସେମାନେ ଉପରୁ ଉପରୁ କେତେଟା କଥା ଦେଖି ସେଇଥିରେ ଲେଖିଯାଉ । ଜୀବନକୁ ନ ଦେଖି ସେଠାରେ ଆମେ ବଜାରଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁ । ବଜାରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ବାଆ ହୋଇଯାଉ, କେତେପ୍ରକାରେ ଅଟକିଯାଉଁ । ସେଠିକାର ବଜାରଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଆମେ ଆମ ଏଠିକାର ବଜାର-ଗୁଡ଼ାକର ତୁଳନା ବି କରିଥାଉ । ତେଣୁ, ଆମ ଘରଟି ଲାଗି ସେଠାରୁ ହୁଏତ ଆମେ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ବି ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ପାରୁନାହିଁ । ଆମ ନିଜ ଘର ସହିତ ଆମର ଏଠାରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମୀୟତା ରହିଥିଲେ ହୁଏତ ସଂସାରଯାକ ସବୁ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେହି ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଇ ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ଏଠା ଜୀବନର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କଗତ ସାରକୁ ବହନ କରି ପାରୁଥିଲେ ହୁଏତ ଆମେ ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ସାର ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ମାତ୍ର ଆମଦ୍ୱାରା ସେକଥା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆମର ସେହି ଦେଖିବାଦ୍ୱାରା ଆମର ପ୍ରାପ୍ତି କୌଣସି ସମୃଦ୍ଧି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୨୩ । ୭ । ୮୯

ବାଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରେରଣା ଭିତରୁ ଆସେ, ବାଟରେ କୋଉଠି ଅଟକି ଯିବାର ପ୍ରଲୋଭନ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭିତରୁ ଆସିଥାଏ । ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ଖିଅ ଗୁଡ଼ାକ ଛିଡ଼ିଗଲା ପରି ଲାଗେ, ଏହି ଆକାଶ, ଏହି ଆଲୋକ ଏବଂ ଏହି ପବନ ଅନେକ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି, ସେତିକବେଳେ ସତେଅବା ଆଳସ୍ୟ ହିଁ ପରମ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ମୋତେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅଧିକାର କରିବା ଲାଗି ଆସେ; ଅବିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ାକ ବାସ୍ତବ ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଓ ନିଜର ବଳଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ପାଖରେ ସତେଅବା ମୋଟେ ଧରା ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନଥାନ୍ତି ।

ଖିଅ ଗୁଡ଼ାକ କାହିଁକି ଛିଡ଼ିଯାଏ, ଆପଣା ଭିତରକୁ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଅନାଇଲେ ସେହି କଥାର ହୁଏତ କିଛି କିଛି ଆଭାସ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯାଏ, ମାତ୍ର ଖିଅ ଗୁଡ଼ାକ ପୁନର୍ବାର କାହିଁକି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଆନ୍ତି, କେତେବେଳେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ାକର କିଛି କାରଣ ଜାଣି ହୁଏନାହିଁ । କାରଣ ଜାଣିବାକୁ ବେଳ ମଧ୍ୟ ନଥାଏ ହୃଦୟ ଆପଣା ଭିତରେ ବାଟ ପାଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ସତେଅବା କେବଳ ଆନନ୍ଦ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଆତଯାତ ହେବାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ରୂପେ

ଅନୁଭୂତ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଭିତର ଆଉ ବାହାର ଭିତରେ ମୋଟେ କୌଣସି ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ରହେନାହିଁ । ଭିତରଟା ଯାକ ସତେଅବା ଏକ ଦ୍ୱିଧାହୀନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଳସ୍ୟ ବହୁଦୂରକୁ ହଟି ପଳାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ଯାବତୀୟ ଆଳସ୍ୟର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିଷେଧକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଜୀବନଟାଯାକ ଖାଲି ବନ୍ଧୁମୟ ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ଭିତରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ସହିତ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ, ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁହଁ ଭିତରେ କେବଳ ସେହି ବନ୍ଧୁର ମୁହଁଟି ହିଁ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥାଏ ।

୨୫ । ୭ । ୮୧

ଗୁଡ଼ାଏ ବଗ୍‌ଦଦିଆ କାମ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଅଧାପନ୍ତରିଆ ପରି ମନେହେଉଛି । ମୋ' ଚାରିପାଖରେ ଯେପରି କେତେ କ'ଣ କାମ ପଡ଼ି ରହିଛି, ଅଥଚ ମୁଁ କୌଣସିଟିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କରି ପାରୁନାହିଁ, କୌଣସିଟି ଲାଗି ଆପଣାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରଦ୍ଧାଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ସେଇଥିଲାଗି ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗୁଛି, ଭାରି କ୍ଳାନ୍ତ ବି ଲାଗୁଛି । ନିଜର କାମ ଗୁଡ଼ାକ ପୁରାପୁରି ନିଜର ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାର ଅସଲ ପ୍ରେରଣା ମୂଳଟି ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ ନିଜର ସମସ୍ତଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ନିଜ ହାତରେ ରହିଥିବ । ସମସ୍ତଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆଗେ ଆଗେ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇବାରେ ଲାଗିଥିବ ଏବଂ ମୁଁ ତା'ପଛରେ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଧାଉଁଥିବି ଅଥଚ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଦୌ ଧରି ପାରୁନଥିବି, ଏକଥା କଦାପି ହେବ-ନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ନିଜକୁ ଯେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ଜାଲ ଭିତରେ ଆସି ପଡ଼ିଯିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ସେତେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଅସହାୟ ଲାଗେ, ଆପଣାର ବଳଗୁଡ଼ାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ମୋଟେ ବ୍ୟବହାର କରି ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଅସହାୟ ଲାଗିବା, ଏହାଠାରୁ ବଳି ଆଉ କୌଣସି ଶୋଚନୀୟ ପରିସ୍ଥିତି କିଛି ଅଛି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣାନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣିଛି, ଏହିପରି ଏକ ଅବସ୍ଥାରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ସ୍ଥିର କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାର ରଜ୍ଜୁ-ଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମଶଃ ସଳାଡ଼ି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଖୋଜି ପାଇପାରିବି, ଆପଣାକୁ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବି,—ଜୀବନଟା ମୋ' ନିଜର ଘର ପରି ଲାଗିବ ।

୨୭ । ୭ । ୮୧

ଜ୍ଞାନ ଭିତରକୁ ଗଲେ ବିଶ୍ୱାସରେ ପରିଣତ ହୁଏ ଏବଂ ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ଜୀବନ ଗଢ଼ାହୁଏ । ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏପରି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଜ୍ଞାନ ନଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆଗ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପକାଇ ଥାଆନ୍ତି; ଅନେକ ଗୁରୁ ଏପରି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ବାଟରେ ନଯାଇ ଆଗ ବିଶ୍ୱାସର ବାଟରେ ଯିବାଲାଗି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସର ମାର୍ଗକୁ ସହଜ ବୋଲି କହନ୍ତି, ଏହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଭକ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ଜ୍ଞାନ ନଥିଲେ ବିଶ୍ୱାସ ଉଗ୍ର ହୁଏ, ଭକ୍ତି ଦୃଷ୍ଟିହୀନ ହୁଏ । ଜୀବନ ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଥାଏ । ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନୀ ଗୁରୁ ବି ଅନେକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଭକ୍ତି ସହିତ ଜ୍ଞାନର କଥା କହିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଭକ୍ତି ସହିତ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରେରଣା ଦେବାକୁ ପ୍ରମାଦ ମଣନ୍ତି ଓ ଜ୍ଞାନ ଲାଗି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜନ୍ମିଲେ ଭକ୍ତି ବିପଥଗାମୀ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଥାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ହିଁ ଭକ୍ତିରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସଚଳତା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଜ୍ଞାନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଣିଷର ଭକ୍ତି ଏପରି ଏକ ସୋପାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ, ଯେଉଁଠାରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ତାରତମ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ; ଯେଉଁଠି ଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ କୌଣସି କାତରତା ରହେ-ନାହିଁ ଅଥବା ଭକ୍ତି ବିଷୟରେ ବି କୌଣସି ଆତୁରତା ରହେନାହିଁ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ହିଁ ଦୁଇ ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଭକ୍ତି ଉଦ୍ୟତ କରେ, ଜ୍ଞାନ ବିନମ୍ର ଆଣିଦିଏ, ଜ୍ଞାନ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖେ ଏବଂ ଭକ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇଦିଏ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ଏକାଠି ମିଶିଲେ ଜୀବନରେ କର୍ମଦ୍ୱାରା ହିଁ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି ! ସେତେବେଳେ ଯାଇ କର୍ମ ଏକ ଜଞ୍ଜାଳର ସୋପାନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଏକ ଅନୁରାଗ ମାର୍ଗରେ ପରିଣତ ହୁଏ ।

୨୮ । ୭ । ୮୧

ମୁଁ ଆହୁରି ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିବି, —ସାବଧାନ ବା ସତର୍କ ହୋଇ ନୁହେଁ, ଆହୁରି ନୀରବ ହୋଇରହିବି । ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଅସଲ ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ମୋଟେ ବାହାରକୁ ଦେଖା ନଯିବ । ମୁଁ ଯେ କୋଉଠି ଶରଣ ପାଇଛି, କାହାର ପାଦ ଛୁଇଁ ପାରିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି କୋଳାହଳ କରିବିନାହିଁ । ବାହାରେ ମୋତେ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି ଚଗଲା ବୋଲି ହିଁ କହୁଥାନ୍ତୁ;—ମାତ୍ର, ଭିତରେ ମୁଁ ଯେ ଏକ ବରଦ ଆକାଶର ଅଭୟ ତଳେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲି ପାରୁଛି, ଏହି ଦିନ ଓ ଏହି ରାତି ସହିତ ମୋ'ର ଯେ ଏକ

ସଂଜୀବନକାରୀ ଶିଅ ସର୍ବଦା ଲାଗି ରହିଛି,—ଏଠି ଯେ ମୋ’ ସହିତ ତଥାକଥିତ ଜୀବନଧାରୀ ଓ ନିର୍ଜୀବ ସମସ୍ତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି, ଏବିଷୟରେ ମୁଁ ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି କୋଳାହଳ ନକରେ। ମୋ’ ବାହାରୁ ଯେପରି ଏଗୁଡ଼ାକର କୌଣସି ଖବର ନମିଳୁ।

ମୀତ ଖୋଜୁଥିବା ମଣିଷ ମୋ’ ଭିତରେ ସିଏ ବୁଝିଲା ଭଳିଆ ଆଦୌ କୌଣସି ମୀତ ଥିବାପରି ଠାବ ନପାଉ, ସଙ୍ଗତ ଖୋଜୁଥିବା ମଣିଷ ଆଦୌ କୌଣସି ସଙ୍ଗୀତ ନଦେଖୁ। ସୂର ଦେଇ ସବୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ସୁଧୀମାନେ ମୋତେ ସକଳ ସୂକ୍ଷ୍ମଯାତ୍ରର ବାହାରେ ବୋଲି କହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରନ୍ତୁ। ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଯାବତୀୟ କୋଳାହଳର ବାହାରେ ମୋ’ ନିଜ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟରେ ସବୁଦିନେ ରହି ପାରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ। ଏବଂ, ଏଣେ ମୋ’ର ଝରକା ଓ କବାଟଗୁଡ଼ାକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଥାଉ;— ଯିଏ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ମୋ’ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, ତା’ଲାଗି ମୋ’ ଜୀବନରେ କିଛିହେଲେ ବାଉଣ ହୋଇ ନରହୁ।

୨୯। ୭। ୮୧.

ଆମ ଦେଶ ଏତେ ଏତେ ଦେଶର ସମକକ୍ଷ ହେବ, ବଡ଼ ହେବ, ବିଖ୍ୟାତ ହେବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଭାରି ଉଲ୍ଲାସର ସହିତ କହି ବୁଲୁଥାନ୍ତି ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣା ପିଲାମାନଙ୍କର କଥା ଭାବୁଥାନ୍ତି। ଆମ ଦେଶର ଭବିଷ୍ୟକୁ ଏମାନେ ବଡ଼ କରି ଗଢ଼ିବେ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣା ପିଲାଙ୍କର ବା ଆପଣା ଭବିଷ୍ୟର ହିଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି। ଦେଶରେ ଯେ ଏତେ ପିଲା ଅଛନ୍ତି ଓ ଏତେ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋଟେ ସେସବୁ ଭାବନ୍ତି-ନାହିଁ।

ଦେଶକୁ ଉପରଆଡ଼ୁ ତଳକୁ ନୁହେଁ, ତଳୁ ଉପର ଆଡ଼କୁ ତିଆରି କରିବାକୁ ହୁଏ। ଆଗ ମୂଳଦୁଆଟିକୁ ଗଠନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ଅର୍ଥାତ୍, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ଆମ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନମାନେ ସେପରି ଚିନ୍ତା କରନାହାନ୍ତି। ଦେଶ, ଭବିଷ୍ୟ, ସମୃଦ୍ଧି ଓ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ସେହି ଉପରସ୍ତରର କେତେଟା ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଅଭିକରଣକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି। ଅନେକ ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଦାରୁଣତମ ହତାଦର ଦେଖାଇ ସେସବୁ ହେଉଛି। ଆମେ ଦଳେ ବଡ଼ ଓ ଆହୁରି ବଡ଼ ହେବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛୁ, ଆହୁରି ଉପରକୁ ଯିବାକୁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛୁ, ତଳଗୁଡ଼ାକ ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ ଯିବାରେ ଲାଗିଛି। ତେଣୁ ଦେଶଟାଯାକ ସବୁଠାରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଫାଙ୍କ ଫାଙ୍କ ହୋଇ

ରହିଛି । ମଣିଷ ମଣିଷଠାରୁ ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି, ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ପଶୁପରି ଦେଖୁଛି, ପଶୁପରି କାମରେ ଲାଗୁଛି । ତେଣୁ, ବର୍ବରତାମାନେ ଖୁବ୍ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଉଛନ୍ତି । ଆତ୍ମୀୟତା ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହିଛି, ଏଇଟାକୁ କି'ଣ ଦେଶ ବୋଲି କହନ୍ତି ?

୩୦ । ୭ । ୮୯

ମନ ଲାଗୁନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁପରି ପରିବେଶଟିଏ ରହିଥିଲେ ମନ ଲାଗୁଆନ୍ତା, ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେହି ପରିବେଶଟିକୁ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ସେହିପରି ଏକ ପରିବେଶ ଲାଗି ଲଢ଼େଇ କଲେ ଯେ ସେହି ପରିବେଶଟି ମିଳିଯିବ, ସେକଥା ବି ନୁହେଁ । ହୁଏତ ସେହି ଲଢ଼େଇରୁ ହିଁ ଯାହା ସାନ୍ତ୍ୱନା ମିଳିବ ଓ ଲଢ଼େଇ ପରେ ହୁଏତ ଖୁବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ବି ଲାଗିବ । ଏପରିକି, ନିଜ ପାଖରେ ହାରି ଯାଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିବ । ତାହା ଆହୁରି ଅଧିକ କ୍ଷତିକାରକ । ତେଣୁ, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣା ସହିତ ଆହୁରି ବନ୍ଧୁତା କରିବାକୁ ହେବ । ସତତ ଅସଲ ଥାନଟି ସହିତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଖିଅ ଲଗାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ବାଟଟି ଯେଉଁଠି ମୋ' ନିଜ ଭିତରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଟି ଅସଲ ଖୁସୀଟି ମୁଁ ସବାଆଗ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ପାଇବି । କେବଳ ସେହି ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ହେବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥିର ହୋଇ ତଥାପି ଏଇଠି ରହିବାକୁ ହେବ । ଆପଣାକୁ କେତେବେଶୀ ବନ୍ଧୁ କରିନେଲେ ଯେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ, ତା ମୁଁ ନିଜ ଅନୁଭବରୁ ଜାଣେ । ମୁଁ ନିଜ ଘରଟି ଭିତରେ ରହିଛି, ଆପଣାର ଘନିଷ୍ଠତମ ବନ୍ଧୁଟି ପାଖରେ ବସିଛି, ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଭବ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହେବ । ଘରଟି ସେହି ଭିତର ଆଉ ବାହାରର ସବୁକିଛିକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି ଓ ସବୁକିଛିକୁ ଏପରି ଆପଣାର କରି ରଖିଛି, ମୁଁ ଯେପରି ସକଳ ଅବସରରେ ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବି । ବାବାଜୀ ହେଲେ ସେହି କଥାଟି ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ସ୍ଥିର ହେଲେ ହେବ । ଖୁସୀ ହେଲେ ହେବ, କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ଯାଇ ହେବ ।

୩୧ । ୭ । ୮୯

ମୋ'ଲେଖିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ମୁଁ ଆଗକୁ ହାତ ବଢ଼ାଏ । ମୋ'ଭିତରେ, ସଂସାର ଭିତରେ, ଜୀବନର ନାନା ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଖୋଜୁଛି, ଯାହା-ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି, ମୋ' ଲେଖିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ସତେଅବା ତାହାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

ସେଇଥିପାଇଁ ଆପଣାକୁ ଢାଏ । ଆପଣାର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଲେଖେ । ମୋ'ର ଲେଖା ମୋ' ଭିତରେ,ଅନେକ ଭୟ ଭଙ୍ଗାଏ । ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଏକାଠି ଏକ ସ୍ନେହର ଆଧାର କରି ଧରି ରଖିଥିବା ସୃଷ୍ଟିକୁ ନିଜଭିତରେ ବି ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଭାବିଗୁଡ଼ାକୁ ଉଣା ହୋଇଯାଏ । ସୃଷ୍ଟିକୁ ହରାଇଥିଲେ ଯେଉଁ ଦରିଦ୍ରତା ଓ ଯେଉଁ ଉଗ୍ରତା ମୋତେ କେତେ ବିକଳ କରି ରଖିଥାନ୍ତା, ମୋ' ଲେଖା ମୋତେ ସେହି ଦରିଦ୍ରତାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖେ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଲେଖନ୍ତି ଆପଣାକୁ ଆହୁରି ଏକୁଟିଆ କରି ରଖିବାକୁ । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନେ ଗୁଡ଼ାଏ ଅଲଙ୍କାର ପିନ୍ଧନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ମତଲବରେ ଲେଖନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର ଲେଖାଟି ଜରିଆରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଧରିବା କାଠିକର ପାଠ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ନିଜର ଲେଖାକୁ ମୁଖାପରି ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, । ପୁଣି ଆଉକେତେ ଲେଖକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସତେଅବା ଆପଣାଠାରୁ ଆଉକୁଆଡ଼େ ଖସିଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ହିଁ ଲେଖନ୍ତି । ସେମାନେ ଘଡ଼ିକଲାଗି ନିଜପାଖରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବା ସକାଶେ ଲେଖନ୍ତି । ଭିତରର ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି । ଅଥବା, ତାକୁ ଖାଲି ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହିସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବା ସମୟରେ ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଯୋଜନ ଯୋଜନ ଦୂରରେ ଯାଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ ।

୧ । ୮ । ୮୧

ବୟସ କମି କମି ଯାଉଛି । କାରଣ ଦୂରତା କମି କମି ଯାଉଛି । ସ୍ୱର୍ଗ-ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଉ ଖୋଜିବାକୁ ହେଉନାହିଁ, ବହି ପଢ଼ି ବୁଝିବାକୁ ବି ହେଉନାହିଁ । ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, ସେହି ଅନୁଭବ ଭିତରେ ହିଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛି । ଏହି ଆଲୋକ, ପବନ ଏବଂ ଆକାଶକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ।

ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନେକ ମଣିଷ ଏପରି ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ଯେ, ସେମାନ କ୍ରମେ ଆଲୁଅ, ପବନ ଓ ଆକାଶର ସ୍ୱର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅନୁରାଗ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟଟିକୁ ହରାଇ ବସନ୍ତି । ସେମାନେ ଏଠୁ ଯିବାଟା ବିଷୟରେ ଏତେବେଶୀ ଚିନ୍ତା ଭିତରେ ଭ୍ରମି ରହିଥାନ୍ତି ଯେ, ଏଠାରେ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱର୍ଗ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ସତତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ତାହାକୁ ଲୋଡ଼ିବାର ସାଧାରଣ ଆକାଂକ୍ଷାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ହରାଇ ବସନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି କହନ୍ତି —ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ମାୟାର ଖେଳରେ ସତେଅବା ଏକ ଅନିଚ୍ଛୁକ ଖେଳନା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ନିଜର ତଥାକଥିତ

ମୁକ୍ତ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଏତେବେଶୀ ବ୍ୟସ୍ତତତ୍ପର ହୋଇ ରହିବାରେ ଲାଗନ୍ତି ଯେ, ଏଠି ଆଲୋକ, ଆକାଶ ଏବଂ ପବନକୁ କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟତା ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏବଂ, ଆତ୍ମୀୟତା ନଥିଲେ କୌଣସି ସ୍ପର୍ଶ ବା ସମ୍ଭବ ହେବ କିପରି ? ମୁଁ ଏପରି ଏକ ବାସ୍ତବୈଚିତ୍ର୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରି-ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିଲେ ବାହାରର ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକ ଯେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଯେ ଆଉ ମୋଟେ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସେହି କଥା ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

୨।୮।୮୧

ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ହେଉନାହିଁ, ବରଂ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବେଶି ବୁଝି ହେଉଛି । ବୁଢାମାନେ ଆଉ କିଛି ବୁଝୁନାହାନ୍ତି । ଯିଏ ଯେଉଁ ଆଟିକାଟିକୁ ଜୀବନ-ସାର କରି ତୁଣ୍ଡରେ କାମୁଡ଼ିଛନ୍ତି, ଆଟିକାଗୁଡାକ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେଇ ଗୁଡ଼ାକର ଭଙ୍ଗା ଫାଳଗୁଡ଼ାକୁ ବେକରେ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ତଥାପି ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ପରି ଦଉଡ଼ିବେ ବୋଲି ଭାରି ମନ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତରେ ହୃଦୟଭରି କପଟ ରହିଛି, ହୃଦୟଭରି ଭୟ ରହିଛି, କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ନବଦଳିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଏତେ ବଡ଼ ଏବଂ ଏତେ ବିପଜ୍ଜନକ ଜିଦ୍ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏବଂ, ବାହାରେ ଗଦା ଗଦା ଚିହ୍ନ ରହିଛି । ବାହାର ସୁବିଧାଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି ।

ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ହେଉଛି । ନୂଆମାନଙ୍କୁ ବୁଝି ହେଉଛି । ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତରଳ ରହିଛନ୍ତି, ଇଚ୍ଛୁକ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜର ଅନେକ ଭିତରେ କୋଉଠି କିଛିକୁ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ବହିମାନଙ୍କରେ କିଛି ଲେଖା ହୋଇନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ପଛକେ, ଆପଣା ଭିତରର ସେହି ଅସଲ ଅସ୍ତିବାଚକତାଟିକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ବାହାରେ କେତେଟା ପିତୁଳାକୁ ପରମ ଭରସା ବୋଲି ଧରି ଭିତରେ ପଥର ହୋଇ ବସିଥିବା ବଡ଼ମାନଙ୍କୁ ସେମାନେ କପଟୀ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜରେ ଚିହ୍ନି ପାରୁ-ଛନ୍ତି, ଲମ୍ପଟୀ ବୋଲି ସନ୍ଦେହ ବି କରୁଛନ୍ତି ।

୩।୮।୮୯

ଦେହ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନ,—ଏମାନେ ସବୁବେଳେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଛନ୍ତି । ଅଧସ୍ତନ ଭାବରେ ନାହାନ୍ତି, ଅକିଞ୍ଚନ ଭାବରେ ବି ନାହାନ୍ତି, ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଝ ଅଥବା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବା ଅନର୍ଥ ଭାବରେ ନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ଆଲୋକଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛନ୍ତି । ହଁ, ବେଳେବେଳେ ଏପରି ବି ଲାଗୁଛି ଯେ ସେମାନେ ସେହି ଆଲୋକଟିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଆଲୋକ ଚିରଦିନ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିଲା । ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ପାଇ ଅସଲ ସ୍ପର୍ଶମଣିଟି ସକାଶେ ତାହା ଭିତରୁ ବାହାରି ବାହାରର ବୃହତ୍‌ଟି ସହିତ ମିଶିଲା । ଜଡ଼କୁ ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ କଲା, ଏବଂ ତୁଚ୍ଛା ଉପେକ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପରିଣତ କରିଦେଲା ।

ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଆପଣାର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବହନ କରି ବାଟ ଚାଲିଛି । ଏମାନେ ସାଙ୍ଗରେ ନଥିଲେ ମୋତେ ହୁଏତ ଅନେକ ସମୟରେ ଗୋଟାଏ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରର ଶୁଷ୍କ ବାଦର ଲଙ୍ଗୁଳ ଭାରି ଉଚ୍ଚ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତା । ନିଜକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବହିର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ମାୟା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ଆଗ ମଣିଷର ମୁହଁଟାକୁ ନଦେଖି, ତା'ର ମୁହଁଟିରୁ ହିଁ ତାକୁ ନଚିହ୍ନି ମୁଁ ତାହାର ଗୁହ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ଓ ଗୁହ୍ୟଗୁଡ଼ାକରୁ ହିଁ ତା'ର ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି । ସବୁ ଘରକୁ ହୁଏତ ଉପେକ୍ଷା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏବଂ ସକଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବିରକ୍ତ ଓ ବୈରାଗୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଡ଼ସଚେତନ ହେବାକୁ ହିଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜ-ଭିତରେ କେତେ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆକାଶଟା କେତେ ଜାତିର ଭେଦବିଚାର ଦ୍ୱାରା ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତା ।

୫।୮।୮୯

ପ୍ରବନ୍ଧ ପାଠ ପରେ ଆଲୋଚନା ହେବାର ଥିଲା । ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରି-ଯାଇ ସାରିବାପରେ ଅଧିକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋଚନା ହେବ; ଏହାହିଁ ପ୍ରବନ୍ଧ-ପାଠର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅଭିପ୍ରାୟ ଥିଲା । ପ୍ରବନ୍ଧ ଏକ ତଥ୍ୟ ବା ସତ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବା ଓ ତା'ପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖିଥିବା ଅଫିସ୍ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ, ତାହା ଏକ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଅଧିକ ଭାବିବାକୁ, ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ଏବଂ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବ । ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲାଭ ହେବ ।

ମାତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧପାଠ ପରେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ହେଲାନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଖୁସୀ ହେଲାପରି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଖୁବ ଭଲ ହୋଇଛି ବୋଲି କହିଲେ ଏବଂ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଘରକୁ ଗଲେ । ଶ୍ରୋତାମାନେ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଅଧ୍ୟାପକ । ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ନିଷ୍କ୍ରିୟ ଭାବରେ ଖୁସୀ ହୋଇ ବିଦାୟ ନେବାର ଦେଖି ମୁଁ ନିରାଶ ହେଲି । ସତେ ଯେପରି କାହାରି ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବାର ଅନୁମତି ନପାଇବା ପରି ହିଁ ମନେହେଲା । ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀରେ ମଧ୍ୟ ଖାଲି ଏମିତି ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ବାହାରି ଆସୁଥିବେ । ସେଠି ମଧ୍ୟ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉନଥିବ ବା ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ଆଲୋଚନା ହେଉନଥିବ । ଶୁଣିଲାବାଲା ଓ କହିଲାବାଲାଙ୍କର କୌଣସି ଭେଟ ହେଉନଥିବ । ଏହିପରି ଏକ ଲୁଙ୍ଗସାରକୁ ଅଧ୍ୟାପନା ବୋଲି କହି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କାଳକ୍ରମେ ଆପଣାର ଜାଜ୍ଞସାକୁ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ସେମାନେ ଆଉ କାହାରି ସହିତ ଏକାଠି ବସିବାକୁ ହୁଏତ ଭାରି ଭୟ କଲେଣି, ଏବଂ ଏକାଠି ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଗୋଟିଏ ବିଷୟର ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା,— ସେହି ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଭାରି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ହରାଇ ବସିଲେଣି ।

୭।୮।୮୯

ବୋଝ ମୁଣ୍ଡଉପରେ ରହିଛି, ତଥାପି ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ବୋଝ ପରି ଲାଗୁନାହିଁ । କାରଣ, ଏହିସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ମୁଁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଖୁସିରେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ନେଇଛି । ମୋତେ କେହି ବାଧ୍ୟ କରି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମୋ' ଉପରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ମୋ' ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ କାଢ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ମୋଟେ ମନ କରୁନାହିଁ । ମୋ' କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ଇଚ୍ଛାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଛି, ଇଚ୍ଛା ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାରି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟିର ସେଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ମୁଣ୍ଡଉପରେ ତଥାକଥିତ ବୋଝଗୁଡ଼ାକ ଲଦାହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ହାଲୁକା ଲାଗୁଛି, ତଥାପି ଖୁସୀ ଲାଗୁଛି ।

ତେଣୁ, ସକଳ କର୍ମସଂଗ୍ରହ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ପଡୁନାହିଁ । ମୋ' ସହିତ ସର୍ବଦା ଆଉଜଣେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସିଏ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ଯେଉଁଠାରେ ମନେ ପକାଉଛି, ସିଏ ସେଠି ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ସେଠି ରହିଛି । ମୋ' ବାହାରେ ବି ରହିଛି, ବାହାର ଆଉ ଭିତରକୁ ସତେଅବା ଏକ ସେତୁପରି ଏକାଠି ଯୋଡ଼ି ରଖିଛି ।

ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେଇଥିଲାଗି ଏହି କାମଗୁଡ଼ାକୁ କରିସାରିବା ପରେ, ମୋ'ର ତାଦ୍ୱାରା କେତେ ଲାଭ ହେବ, ମୁଁ ତାହାର କୌଣସି ହିସାବ କେବେ କରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ଏପରି ବି ହେଉଛି ଯେ; ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ମୋ'ର ଲାଭ ହେବ, କେବଳ ସେହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ ଆସି ମୋ' ପାଖରେ ଜୁଟୁଛି । ମୋ' ସହିତ କିଏ ରହିଛି ବୋଲି ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ସେଇ ମୋ'ପାଇଁ ସବୁ ବାଛିଦେଉଛି । ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ଦେଉଛି, ଗ୍ରହଣ ଓ ତେଣୁ ବର୍ଜନଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ବାଛିଦେଉଛି । ମୋତେ ନିର୍ଭୟ କରି ରଖିଛି । ଲୋଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସର୍ବଦା ଉପଯୁକ୍ତ ସହାୟ ଲାଭ କରୁଥିବା ଜଣେ ଧନୀ କରି ରହିଛି ।

୧।୮।୮୯

ମଣିଷର ଅହଂଟା ଯେତିକି ଅଧିକ ବଶକୁ ଆସେ, ତା'ର ଅନୁରାଗ ସେତିକି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାର ସୁବିଧା ପାଏ । ଅହଂଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୁପିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ସଂସାରର ନାନା ଥାନରେ ନାନା କୋଳାହଳ ଭିତରେ ରହିଥାଏ ଓ କେତେ ପ୍ରକାରର ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଉଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ କୌଣସିଠାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଅନୁରାଗ ନଥାଏ । ନିଜର କାରାଗାର ଗୁଡ଼ାକରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ଅସଲ ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତ ପାଆନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ତାହାକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଅବସର ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ତା' ପୂର୍ବରୁ ଭିତରେ ଏକ ମୂଳଭୂତ ବିରକ୍ତି ହିଁ ବାହାରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନାନା ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାରେ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ନାନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଗ୍ରହ ଓ ଅନୁରାଗ ବୋଲି କହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ତେଣୁ, ଅନୁରାଗର ପର୍ବଟି ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଆପଣାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରର ସକଳ ବିରକ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କଲେ ଯାଇ ବାହାରେ ଉତ୍ତେଜନା ଦେଖାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଅନାବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼େ । ଆଉ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣା ପ୍ରତି ସର୍ବଦା ବନ୍ଧୁପରି ଆଚରଣ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଜୀବନରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର କ୍ଷେତ୍ରମାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ, ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁପରି ଲାଗେ । ଯେଉଁମାନେ ଭିତରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନିଜପାଖରେ ରୁଷି ବାହାରେ ବାବାଜୀ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସଂସାରର ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ସଂସାର ସେମାନଙ୍କୁ ଡ଼ରିକରି ରହେ । ସେତେବେଳେ ଅନୁରାଗ ମଧ୍ୟ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅସଲ ଅନୁରାଗୀର ଶରୀରଟା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରତିଫଳନ ହୁଏ,—ଅନୁରାଗୀର ଘରଟାଯାକ ସୁସ୍ଥତାର ନିର୍ମଳ ବାୟୁ ଓ ସହଜ ଆଲୋକରେ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସଂସାରଯାକର ସ୍ୱାଗତ କରୁଥାଏ ।

୯।୮।୮୧

ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ଥର ହାରିବାକୁ ହୁଏ । ଭଲ ପାଇବାକୁ ଜିତାଇବାକୁ ହେଲେ ବାରବାର ଆପଣାର ପରାଜୟ ସହିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର କେତେ ଅଭିମାନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଯେ ସମସ୍ତ ସଂସାର ଚାଲିବ, ଏହିସବୁ ଧୃଷ୍ଟତାକୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଅନେକେ ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ଠିକ୍ ଓଲଟା କଥାଟାକୁ ହିଁ ବୁଝିଥାଆନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ସେମାନେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେହି ଉତ୍ତେଜନାଟାକୁ ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ କରି ରଖିବାର ପ୍ରାପ୍ୟ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଧନ ବୋଲି ବୁଝନ୍ତି । ଭଲ ପାଇଲେ ଯେ ମଣିଷ ଆପେ ଆପେ ଚୁପ୍ ହୋଇଆସେ, ସେ କଥା ସେମାନେ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାକୁ ସବାଆଗ ନିରଖି ଅନେକ ଅପେକ୍ଷା କରି ଶିଖିବାକୁ ହୁଏ । ଅନେକ ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ —ଏଗୁଡ଼ାକୁ ବହି ପଢ଼ି ଶିଖା ଯାଏନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଏକ କୌଶଳରୂପେ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଅନ୍ତରର କେଉଁ ପ୍ରେମାକାଙ୍କ୍ଷୀର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ,—ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବକୁ ସତେଅବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଭୂମି ଉପରେ ଆଣି ଉପସ୍ଥାପିତ କରେ । ସେହି ଭୂମିକୁ ଆସି ସବୁକିଛୁ ଭଲ ଲାଗେ, ସବୁକିଛୁ ହାଲୁକା ଲାଗେ । ଆଖିଟା କାହାର ସ୍ପର୍ଶ ବାଜି ବା କେଉଁ ବାସନାର ଜାଦୁ ସ୍ପର୍ଶ ଦ୍ୱାରା ଭାରି ନିର୍ମଳ ହୋଇଯିବା ପରି ମନେହୁଏ ।

୧୦।୮।୮୧

ସଂସାର ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଘନିଷ୍ଠ ହେଲେ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇହୁଏ । ଜୀବନ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଘନିଷ୍ଠ ହେଲେ ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇହୁଏ । ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଘନିଷ୍ଠ ହେଲେ ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇହୁଏ । ଶିକ୍ଷକର ଛାତ୍ର-ଉପରେ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସ ଘନିଷ୍ଠ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଏ, ତାହା ଭଲ ପାଇବାର ପରିଧିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଘନିଷ୍ଠ ହେଲେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇହୁଏ । ପାଖରେ ଦେଖି ହୁଏ, ପାଖରେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ପାଖରେ ସ୍ପର୍ଶ କରିହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଅମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଆଉ କଦାପି କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରମତ୍ତ ପୌତ୍ତଳିକତା ମଧ୍ୟରେ ନେଇ

ଛାଡ଼ିଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କୌଣସିଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆକର୍ଷିତ ହେବା, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ଆକର୍ଷିତ ହେବା, ପାଖରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ଭଲ ପାଇବା, କୌଣସି ଶଙ୍କା ନରଖି ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବା । ଭଲ ପାଇବା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ । ସେଇଥିଲାଗି, ବିଶ୍ୱାସଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତାର ସମର୍ଥ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ଭଲ ପାଇବାରେ ପରିଣତ ହେବାରେ ଲାଗେ । ସେହି ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ିଲେ ହିଁ ମଣିଷ ଯଥାର୍ଥରେ ଧନୀ ହୁଏ, ମାୟାର ମାୟାତ୍ମଗୁଡ଼ାକ କଟିଯାଏ ।

ଏହି ଜୀବନଟି ଉପରେ ମୋ'ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘନିଷ୍ଠ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । ତେଣୁ ଏହି ସକାଳଟି, ସକାଳର ଏହି ନୀରବତା ଏବଂ ଖୁସିଟି ପାଖରେ ଆସି ବସିବା ମାତ୍ରକେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କେଉଁ ଆତ୍ମୀୟ ପାଖରେ ବସିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ସବୁଟି ପାଖରେ ଆଜି ଆପଣାକୁ ଭାରି ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଲାଗୁଛି ।

୨୧ । ୮ । ୮୧

ଜୀବନର ଯାହାକିଛି ଉପଲବ୍ଧି; ଶାସ୍ତ୍ରର ଭାଷାରେ ତାହା ମୋ' ଜୀବନରେ 'ନିଃଶ୍ୱାସବତ୍' ହୋଇ ରହିପାରିବା ଉଚିତ । ମୋ'ର ଭଲ ପାଇବା, ମୋ'ର ଆନ୍ତରିକତା, ମୋ'ର ଆସ୍ପୃହା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ମୋ' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଗତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ମୋ'ର ସକଳ କର୍ମ ମୋ' ଜୀବନରେ ଠିକ୍ ନିଃଶ୍ୱାସ ପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

ଜୀବନରେ ଭୁଷଣର ପ୍ରୀତି ହୁଏତ କୋଉଦିନରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଗଲଣି । ସେଇଟା ଯେ ମୋ' ଭିତରେ କୋଉଦିନ ଥିଲା, ସେକଥା ବି ଆଉ ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୋ'ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ାକୁ ବିଦାୟ ଦେଲାବେଳେ ମୁଁ କୌଣସି ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରିନାହିଁ କିମ୍ବା ସେଗୁଡ଼ାକର ଦାଉରୁ ଆପଣାକୁ ବାହାର କରି ଆଣିବାଲାଗି ମୋତେ ନିଜକୁ ସାଧ କରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କୃଚ୍ଛ୍ର କରିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, ସେଗୁଡ଼ାକ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ କେବେ କୌଣସି ଚୋଟ ମାରିନାହାନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ସେହି ଚୋଟର ଆଘାତଗୁଡ଼ାକୁ ଜୀବନ ଉପରେ ବହନ କରି ରହିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କେବେହେଲେ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟର କେବଳ ଗୋଟିଏ ବାଟରେ ହିଁ ପରିଶୋଧ ହୋଇପାରିବ,— ତାହା ହେଉଛି କୃତଜ୍ଞତା । ଏହି ସବୁକିଛିଟା ପାଖରେ, ଜଡ଼ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମର୍ମଯାଏ ସବୁଟି ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନରେ

ସତେଅବା ନିଃଶ୍ୱାସ ପରି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମୋତେ ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟଟି ମିଳିଲା- ଅଥବା ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟଟି ମିଳିଥିବାର ପ୍ରତିଦାନ ସ୍ୱରୂପ ହିଁ କୃତଜ୍ଞତାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଅନ୍ତରତମ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକତମ ବାସନା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲି, ସେହି ତର୍କ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ପଡ଼ିବାଲାଗି ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ବେଳ ନାହିଁ ।

୧୨ । ୮ । ୮୧

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୋଳାହଳଶୂନ୍ୟ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିର, ଅଥଚ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସକ୍ରିୟ । ମୁଁ ଯାହାକୁ ଖୋଜୁଛି, ସିଏ ସତେଯେପରି ମୋ'ର ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଏକ ପ୍ରସନ୍ନତା । ଯାହା ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଯେଉଁଟି ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ସତେଅବା ତାହାହିଁ ଫଳବତୀ ହୋଇ ମୋ'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହିଥିବା ପରି ଏକ ସକ୍ରିୟତା । ଏହା ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠି ହେଲେ ସଂଶୟ କିମ୍ବା ଅବସାଦର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ମୋ'ର ଯାବତୀୟ କଥା କେବଳ ଏହି ପ୍ରସନ୍ନତା ଓ ସକ୍ରିୟତାର ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କେବଳ ସ୍ଥିର ହୋଇ ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସ୍ଥାନଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବି । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବାହାରେ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ ଆଦୌ କେହି ନଥିବେ । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବାହାରେ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲି ବି ଆଉ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ନଥିବ । ମୋ' ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏହି ଜଗତର ଯାବତୀୟ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ କାଟିକାଟି ଯାଉଥିବି । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ଆଗ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ମାରି ତା'ପରେ ଏହି ଜଗତରେ ବନ୍ଧୁଭାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ମୋଟେ ନାହିଁ । ଏହି ଆଲୋକ, ଏହି ପବନ ଏବଂ ଏହି ଆକାଶ ମୋ'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଲାଗି ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାଲାଗି ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଛି, ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ମୁଁ ସଂସାରର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଂଶକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ଏହି ସଂସାର କ୍ରମେ ମୋ'ର ନିଜ ଘରପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ତେଣୁ ମୋ' ନିଜ ଭିତରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା କଟି କଟି ଯାଉଛି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୁଆର ଖୋଲିଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧୪ । ୮ । ୮୧

ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ପାଖ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୁରୁପାଖରେ ଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସବା ଆଗ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ଦୀର୍ଘ

ଚଉଦଶହି ବର୍ଷର ରାଜନୀତିକ ଉତ୍ଥାନପତନ ପରେ ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବେଶ ପିନ୍ଧି ଠିଆ ହୋଇଥିବାର ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଛଳେ ଅଛନ୍ତି । ଏବେ ବି ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦର ରହିଛନ୍ତି । ନରମାନଙ୍କୁ ନାରାୟଣ ବୋଲି ଏବେ ବି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ଜଣେ ଜଣେ ନର ହିସାବରେ ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଚତୁରାନ୍ନଖ ନାରାୟଣ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ କୋଉକାଳୁ ପାସୋରି ସାରଲେଣି । ଏମାନେ ମୂକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆଗକୁ ଆଉକିଛି ଆସିବ ବୋଲି ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । ଆଉଦଳେ ତୋଷାମଦକୁ ହିଁ ଶ୍ରୀଭଜନ ହେବାର ପରମ ମହାବିଦ୍ୟା ଓ ମହୋପଚାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମେରୁଦଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକ ଯାଇ ପେଟଭିତରର ଲଟାଗୁଡ଼ାକରେ ପଶିଲଣି । ଏମାନେ ଚତୁର ପରି ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଚତୁରତାର ଅବଲମ୍ବନକୁ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜିତିବାର ଅନ୍ୟ ନାମ ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ଦୁଃଖୀ ଅସଲ ମଣିଷଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି ଓ ତାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ବ୍ୟାଧିଟାକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିବେ ବୋଲି ଉପରେ ରାଜଦରବାର ମାନଙ୍କରୁ ପାଇଥିବା ପାଟକନା ଗୁଡ଼ାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଉପରକୁ ଭାରି ଚହଟ ଓ ଚକଣ ଦେଖାଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଏମାନଙ୍କୁ ଅଶେଷ ପ୍ରକାରର ଧ୍ୱଜଭଙ୍ଗ ଧାରିଛି ।

ତେଣୁ ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷମାନେ କାହାନ୍ତି ? ଦୈତ୍ୟବିନାଶକାରୀ ନରସିଂହ କାହାନ୍ତି ? ଏଠି ଖୁଣ୍ଟ ପାଲଟି ଯାଇଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସିଏ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନ୍ତର୍ଗତ ନିର୍ଭର ସହିତ କହି ପାରୁଥିବା ଜୀବନଭକ୍ତ ଓ ଶକ୍ତିନିଷ୍ଠ ପ୍ରହ୍ଲାଦ-ମାନେ ବି କାହାନ୍ତି ?

୧୪ । ୮ । ୮୧.

ଆମେ କେହି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଚିରଦିନ ଲାଗି ରହିବାନାହିଁ । ଆମକୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହି ପୃଥିବୀ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ । ଏକଥା ମନୀଷୀମାନେ ଅନେକ ଆଗରୁ କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସେଥିଲାଗି ଏହି ପୃଥିବୀର ଜୀବନକୁ ମାୟା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମାୟାକୁ କାଟି ସତ୍ୟ ପାଖକୁ ଆସିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ମାୟାକୁ କାଟିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଅଳପଣ୍ଡୁ କାଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅହଂର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ କାଟିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମାତ୍ର ଅହଂ, ମାୟା ଓ ଅଳାପକୁ କାଟି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ବାହାରକୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ-ନାହିଁ । ଅହଂକୁ କାଟିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅହଂର ଉପର ଆବରଣଗୁଡ଼ାକୁ ଭେଦ

ଆତ୍ମର ଗଭୀରକୁ ଯିବା ଓ ସେଠାରେ ଏକ ଆତ୍ମାର ଆବିଷ୍କାର କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଅଶେଷ ଅଥଚ ସହଜ ଆତ୍ମୀୟତାର ଆବିଷ୍କାର କରିବା । ଅଳପକୁ ଛାଡ଼ି ଅଳପର ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ବହୁତ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ପରି ଆମକୁ ଅଳପକୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡ଼େ ମୋଟେ ପଳାଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଅଳପର ଗଭୀର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଆମକୁ ବହୁତର ଓ ଭୂମାର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ । ମାୟା-ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନେକ ଗଭୀରରେ ସତ୍ୟର ସ୍ତରଟିକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେ ଯାହାକୁ ନିଜର ଦେଶ ବୋଲି କହୁଛୁ, ତା'ର କେବଳ ଉପରିସ୍ଥ ଆବରଣ ଗୁଡ଼ାକରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା କେବଳ ବାନ୍ଧି ପକାଇବ, କେବଳ ଅଳପ ଭିତରେ ଭ୍ରମ କରାଇ ରଖିଥିବ, ମାୟାପରି ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ବହୁତର ଅନୁଭବ ହେବ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତା ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । ଦେଶର ମାଟି ପବିତ୍ର ମାଟିରେ ପରିଣତ ହେବ ।

୧୭ । ୮ । ୮୧

ଭଗବାନଙ୍କୁ ଖାଲି ମାଗିବାରେ ହିଁ ସଂସାରଯାକର କେତେ କେତେ ମଣିଷ ଜୀବନ ବିତାଇଲେ ! ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା କେତେ ନିଃସ୍ୱ ଓ କେଡ଼େ ନିଃସହାୟ ଦରିଦ୍ର ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ କେଜାଣି, ଖାଲି ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ନେଇ ଘର ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏବଂ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଦରିଦ୍ର ପରି ହିଁ ଦେଖିଲେ ।

ଶୂନ୍ୟଭାବରେ ଯେଉଁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବଟିର ପରିଚୟ ଆମକୁ ମିଳି ପାରୁଥାନ୍ତା, ତାହା ଆମ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ଠାରୁ କେଉଁଦିନୁଁ କେତେ ଅନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରିଆସେ, ଆପଣା ଭିତରେ ଭଗବତ ମହିମାର ଆବିଷ୍କାର କରେ, ତା'ପରେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ଦେଇଦେବାରେ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ସିଏ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଦିଏ । ଦେବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ଅଧିକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଖାଲି ଅଖାଗୁଡ଼ାକ ଭର୍ତ୍ତି କରିବେ ବୋଲି ଖାଲି ବୋହିନେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ଧନ ଓ ଯଶର କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ଅନ୍ତର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି,—କେବଳ ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ଆର୍ତ୍ତ ରହି ବାହାରେ ଅତ୍ୟାଡ଼ମ୍ବର କରିବାର ଏକ ନିଃସହାୟ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିମାନଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଭଗବତ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ ଭରି ସ୍ଥାନମାନ

ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଲାଳସାଗୁଡ଼ାକ ଅନୁଶୀଳନୀୟ ଗୁଣରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୁଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହୋଇ ପରସ୍ପରର ଧନ ଲୁଟିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରୁ ଭଗବାନ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୯ । ୮ । ୮୧

ମଣିଷ କ'ଣ ଅଳପ ଚାହୁଁଥାଏ ବୋଲି ଅଳପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ ? ବା ଗୋଟାଏ କଥାକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ଭାବରେ ଚାହୁଁଥାଏ ବୋଲି ଆଉଗୋଟାକୁ ଅଳପ ଚାହେଁ ? ଆପେ ଆପଣାଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନେବାକୁ ଚାହେଁ ବୋଲି ଆପେ ଦେଲାବେଳକୁ ଅତି ଅଳପ ଭିତରେ ଆପଣାର ଦେବାର ଇଚ୍ଛାଟାକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥାଏ ଓ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ସିଏ ଆଉ ନେବାଲାଗି ଅଧିକ ମନ କରି ପାରେ ନାହିଁ ? ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ଦାବୀ କରୁଥିଲେ ସଂସାରଠାରୁ ଅଧିକ ଦାବୀ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ରହେନାହିଁ ଏବଂ ନିଜଠାରୁ ଅଳପ ଦାବୀ କରୁଥିଲେ ସିଏ ସଂସାର ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦାବୀ କରି କୋଳାହଳ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ? ସିଏ ଅଧିକ ନେବାକୁ ଚାହେଁ, ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା କୌଣସି ଏକ ମୂଳଭୂତ ଆଳସ୍ୟକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଗଣ୍ଠି ପରି ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ସେହି ଆଳସ୍ୟ ପାଖରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସିଏ ସୁଖଦ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ନିଜର ଅନ୍ତରତମ ଅନ୍ତଃପୁରୁଷଟି ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅନିଚ୍ଛୁକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତା'ର ରଜ୍ଜୁଗୁଡ଼ାକର ବାହାରେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଜୀବନ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ କୋଉଦିନୁଁ ତୁଚ୍ଛ କରି ବାହାରି ଆସିଛି । ନିଜ ପାଖରେ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବା ଓ ବାହାର ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେବା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତଥାକଥିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱକୁ ମୁଁ କୋଉଦିନୁଁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଛି ।

୨୦ । ୮ । ୮୧

ବଙ୍ଗଳାଦେଶରେ ଆତତାୟୀ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରକାରୀମାନେ ଫାଶୀ ପାଇଲେ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶାସକଙ୍କୁ ଗାଦିଚ୍ୟୁତ କରିଥାନ୍ତେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନରୁ ମାରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ତା'ପରେ ନିଜେ ସେହି ଗାଦୀଟିକୁ ଅଧିକାର କରିଥାନ୍ତେ ଓ ବଙ୍ଗଳାଦେଶର ଶାସକ ହୋଇଥାନ୍ତେ ।

ବଙ୍ଗଳା ଦେଶରେ ଯିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନରେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ମୂଳ ଧର୍ମଟି ହେଉଛି ସମରର ଧର୍ମ । ସମରଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ସିଏ ରାଜନୀତିର ଧର୍ମକୁ ଅଧର୍ମ ରୂପେ କାମରେ ଲଗାଇ ଦେଶରେ ସର୍ବେସର୍ବା ହୋଇଛନ୍ତି । ହୁଏତ ଏହାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆଉକିଏ ମାରିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବଣି । ସେଥିଲାଗି ସେଠାରେ ନ୍ୟାୟର ବିଗ୍ରହ କେବଳ ଫାଶୀଦ୍ୱାରା ହିଁ ହେଉଛି । ମଣିଷ ହତ୍ୟାରେ ସଫଳ ହେଲେ ଯେଉଁ ଖୁରୁମାନଙ୍କୁ ରାଜମୁକୁଟ ମିଳେ ଓ ତା'ପରେ ଯେଉଁମାନେ ଜନଭାଗ୍ୟର ପେଗମ୍ବର ବା ପରିତ୍ରାଣରୂପେ ଚିତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି, ରାଜନୀତିରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ କ'ଣ କୁହାଯିବ କେଜାଣି, ମାନବନୀତି ଅନୁସାରେ ଏମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଶଇତାନ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଏମାନେ କ୍ଷମତାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ଅନ୍ଧଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଉପରେ ଏକମାତ୍ର ଆଖି ବୋହାଇ ଶୋଷି ନାଇବାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ଯୋଉ ଦେଶରେ ଯେତେ ବଡ଼ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଯେକୌଣସି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଜୀବନଲାଗି ଆତଙ୍କର ପ୍ରତୀକ, ଘାତକତାର ପ୍ରତୀକ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ, ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାରେ ଗତ ତିରିଶିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ଅଭିନୀତ ହୋଇଥିବା ହତ୍ୟା—ରାଜନୀତିଟାକୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷର ଉଦୟ ଏସବୁ ଦେଶରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବହୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୧ । ୮ । ୮୧

ଏହି କୋହଲ ସାଗର ଆବେଗଟି ସାରା ଆକାଶକୁ ପୃଥିବୀ ସହିତ ଛୁଆଁଇ ଆଣୁଥିବା ପରି ମୋ' ମନର ଅଜ୍ଞାନ ସତେ ଯେପରି ସେହିପରି ହୋଇ ସଂସାରର କେତେ କେତେ ଘରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଆସୁଛି । ଆଖିକୁ ଆଖି ମଧ୍ୟ ଏହି ସଂସାରରେ ସତେଅବା କେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଥଚ, ନିଶ୍ଚିତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲାଗି ରହିଛି । ମୁଁ ଯାହାକୁ ଦେଖି ଏତେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଛି, ସତେଅବା ସିଏ ବି ମତେ ଦେଖି ଏତେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ତା'ର ଏହି ଅସଲ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରି ନପାରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ତଥାପି ରହିଛି । ସେହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନିବା, ତଥାକଥିତ ବାସ୍ତବତାଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବାସ୍ତବ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବା, ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ମଣିଷ ହେବାର ଅସଲ ଯୋଗ୍ୟତା, ଏକ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଅସଲ ଆନନ୍ଦ । ସେହି ଅସଲ ଆନନ୍ଦଟିରୁ ଆଉ ସକଳ ଆନନ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ଓ ସ୍ଫୁରଣ ।

ସେହି ସୂତ୍ରଟି ଲାଗିଥିବାରୁ ହିଁ ବୋଧହୁଏ ସବୁଠାରେ ଏପରି ହାଲୁକା ଲାଗେ, ସବୁ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଏଡ଼େ ଆନନ୍ଦ ଲାଗେ । କାହିଁ ବାରି ହୁଏନାହିଁ ।

ସତେଅବା ସ୍ମରଣ ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ଚିହ୍ନା ଜାଗା ବା ଚିହ୍ନା ମଣିଷର ଭେଟ ମିଳିଯାଏ । ମୁଁ ଏଠି କାହାରିଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ଠିକ୍ ଏହି ଆକାଶ ଓ ଏହି ପୃଥିବୀର ଗଛଲତା ଯେମିତି ମୋଟେ କାହାରିଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି । ଅନେକ ଭିତରେ ଏକର ଅନୁଭବ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଆତ୍ମୀୟତା, ଆମ ଜୀବନର ଏହି ଆଧାରଟିରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଯାବତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନୁଭବର ମୂଳଦୁଆ ପଡ଼ିଛି ।

୨୨ । ୮ । ୮୧

ଖାଲି ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଖାଇ ନାହିଁ,—ମଣିଷର ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଖାଇ ରହିଛି । ଏହି ଗୋଟାଏ ମଣିଷ,—ଭିତରେ ସିଏ ହୁଏତ ଏପାଖରୁ ଅନାଇଲେ ସେପାଖକୁ ଦେଖା ଯାଉନାହିଁ । ଏ ପାଖରୁ ଅନାଇ ସେ ସେପାଖଟାକୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହିଁ । ଗୋଟାକୁ ଲୁଚାଇ ନରଖିଲେ ହୁଏତ ଆଉଗୋଟାକୁ ଭଲ କରି ଦେଖାଇ ପାରୁନାହିଁ, ସେ ନିଜ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ କେତେ କେତେ ଖଣ୍ଡ ରାଜ୍ୟର କଳ୍ପନା ଓ ସର୍ଜନା କରି ରଖିଛି । ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟରୁ ଲୁଚି ପାରିଲେ ଯାଇ ସିଏ ଆଉ ଗୋଟାଏ ରାଜ୍ୟରେ ବିଚରଣ କରି ପାରିବାର ଭରସା କରିପାରୁଛି । ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ବା କେତେ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଛି, ଆପଣାର ଘର ଭିତରେ ସତେଅବା କେତେ ଘର ହୋଇ ରହିଛି ।

ନିଜ ଭିତରେ ସେଥିଲାଗି ଆକାଶର ଧ୍ୟାନ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ନିଜ ଭିତରେ ଆକାଶକୁ ଦେଖିପାରିବା ଉଚିତ୍, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ବିସ୍ତାରକୁ ଗୋଟିଏ ଆକାଶର ସମଗ୍ର ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟରେ ମିଶାଇ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ଆକାଶ ଶୂନ୍ୟ ନୁହେଁ, ଆକାଶ ସମଗ୍ରତାର ପ୍ରତୀକ, ସବୁଟିକୁ ଏକତ୍ର ସମ୍ଭାରି ରଖିଥିବା ସ୍ନେହର ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ପ୍ରତୀକ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଏହି ଆକାଶଟା ହିଁ ଦିଶି ଯାଉଥିବା ଉଚିତ, ଆପଣାର ଏକାନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ ପରି ଦିଶି ଯାଉଥିବା ଉଚିତ । ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁଟିକୁ ଏକତ୍ର ଗୋଟିଏ ଅଭୀପ୍ସା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭାରି ଧରିଥିବା ଗୋଟିଏ ଆକାଶ ପରି ଦିଶି ଯାଉଥିବା ଉଚିତ । ତା'ପରେ, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଯାହା ଦେଖିବ, ସିଏ ତାହାକୁ ଆଉ କଦାପି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଦେଖିବନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଗୋଟିଏ କରି ଦେଖିବ, ଗୋଟିଏ କରି ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ।

୨୩ । ୮ । ୮୧

ଜୀବନରେ କେତେଟା କଥାକୁ ମାନୁଛି ବୋଲି ଆଉ କେତେଟା କଥାରେ ମଣିଷ ଅମାନିଆ ହେବାକୁ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରୁଛି । ଯେଉଁ ମଣିଷ ସଂସାର ଭିତରେ ସବୁକିଛିକୁ ମାନେ, ସିଏ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସତକୁ ସତ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ବି ନିଜର ହୃଦସ୍ଥ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସିଏ ଜଗିପଦ ହୋଇ ରହିବ ବୋଲି ସବୁକିଛିକୁ ମାନେ । ଏବଂ ଭିତରେ ସବୁକିଛିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ରହିଥାଏ ।

ଶୁଣିଛି, ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ ସବୁକଥାକୁ ମାନେ । ତାହାର ପାଖରେ ଆମାନିଆ ହୁଏନାହିଁ । ଯୁଗକୁ ମାନେ, ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ହାଉଆ ଗୁଡ଼ାକୁ ମାନେ, ଯୁଗାସନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ମାନେ, ସ୍ୱୀକୃତ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ବି ମାନେ । ସେ କାହାରି ପାଖରେ କେବେହେଲେ ଅପରାଧୀ ହୁଏନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇ କାରଣରୁ ହିଁ ଆପଣା ପାଖରେ ଖାଲି ଅପରାଧୀ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ନିଜର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ତା'ର ମୋଟେ ବେଳ ନଥାଏ । ନିଜର ବିବେକକୁ ସିଏ ପ୍ରାୟ ଏତେଟିକିଏ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଏନାହିଁ । ବିବେକଗୁଡ଼ାକ ତା'ଲାଗି ପ୍ରାୟ ବାହାରୁ ହିଁ ଆସନ୍ତି । ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ମଣିଷ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ସାଧନାରେ ତା'ପାଇଁ ସତେଅବା ଲଗୁଡ଼ି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଏଭଳି ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ ହେବାଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଘରଟିଏ ପାଇଛି, ବାଟଟିଏ ପାଇଛି, ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଘରଟିଏ ପାଇଛି ବାଟଟିଏ ବି ପାଇଛି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବାଟକୁ ଚିହ୍ନି ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଜାଣିଛି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଘରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ମୋ'ର ଜାତି ବୁଡ଼ିଯିବ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ କୌଣସି ଆଶଙ୍କା କରିନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୋ' ଜାତି କେବେହେଲେ ଯାଇନାହିଁ । କୌଣସି ଦେବତା ମୋ'ପ୍ରତି କେବେ ଅପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଦିନ ଓ ରାତି ଉଭୟଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋ'ଲାଗି ଅନାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆଲୁଅମାନେ ମୋ' ଲାଗି କେତେ କେତେ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ଆହୁରି କେତେ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ ରହିଥିବା ଅସଲଗୁଡ଼ାକର ପରିଚୟ ପାଇବାଲାଗି ମୋତେ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସଂସାରରେ ମୁଁ କେଉଁଠି ହେଲେ କୌଣସି ଛୁଆଁ ବାରିନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ସଂସାରର କୌଣସି ଜନପଦ ମୁଁ ଅଲୋଡ଼ା ବୋଲି ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିନାହିଁ ।

୨୪ । ୮ । ୮୧

ଗାଆଁରେ ଚଢ଼େଇ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି, ଗାଆଁରେ ଗଛଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷର ବନ୍ଧୁ-ଭଳି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଗାଆଁରେ ମଣିଷ ତା' ପରିବେଶଟି ଭିତରୁ ଅଲଗା ହୋଇ

ନ ଥାଏ, ବାହାରୁ ଆଉ ପରିବେଶଟିକୁ ଆପଣାର କାମରେ ଲଗାଇବାକୁ ଓ ତାହାଦ୍ୱାରା ସଫଳ ହେଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଗାଆଁର ମଣିଷ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ମନ କରେନାହିଁ । ସହରରେ ବି ଗଛ ଥାଏ, ମଣିଷର ଆଗ୍ରହ ଅନୁସାରେ ଗଛ-ଗୁଡ଼ାକ ଧାଡ଼ୀ ଧାଡ଼ୀ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ସେଠି ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ମଣିଷ ହିଁ ଆନନ୍ଦଲାଭ କରିବ ବୋଲି ତାହାରି ଫରମାଶ ଅନୁଯାରେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ତେଣୁ, ସହରରେ ସବୁ ଥାଏ, ତଥାପି କିଛି ନଥାଏ । ଭିତର ସହିତ ବାହାରର, କେନ୍ଦ୍ର ସହିତ ପରିଧି ମାନଙ୍କର ସେହି ଅସଲ ଯୋଗସୂତ୍ରଟି ନଥାଏ । ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଡ଼ାକ ସେଠି ଅହଂର ସାଜଗୁଡ଼ାକୁ ପିନ୍ଧି କେଡ଼େ ରଙ୍ଗକାମ୍ୟ ଓ କେଡ଼େ ପରିପାଟୀଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ସତ,ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ କୌଣସି ଆର୍ଦ୍ରତା ଅଥବା ନମନୀୟତା ନଥାଏ ।

ସହରରେ 'ମୁଁ'ଟା ହିଁ ସବୁକିଛିର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗାଆଁରେ ଏକ ସହଜ ଉନ୍ମୁକ୍ତତା ଭିତରେ ଅହଂଗୁଡ଼ାକୁ କୁଆଡ଼େ କେତେ ବିସ୍ତାର ଭିତରେ ମିଳାଇ ମିଳାଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ, 'ମୁଁ' ଟା ଆହୁରି କେତେ ଆତ୍ମୀୟତା ଭିତରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ କେଡ଼େ ଉଷ୍ମାସ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗାଆଁରେ ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ବେଶୀ ଦେଖନ୍ତି, ଗାଆଁରେ କେତେ କେତେ ଅଧିକ ସ୍ପର୍ଶ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ସେଠି ଡୋରିଗୁଡ଼ିକ ମୋଟେ ମାୟାଜାଲ ପରି ଲାଗନ୍ତିନାହିଁ । ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ମୁଁ ମୋ'ର ପିଲାସମୟ କଟାଇଥିଲି । ତା'ପରେ ବଡ଼ ହୋଇ ସହର ଦେଖିଲି, କେତେ କେତେ ସହରକୁ ଗଲି, ତଥାପି ସେହି ମୂଳ ଆଖିଟି ହିଁ ଅସଲ ଆଖି ହୋଇ ରହିଲା, ସେହି ସବଂମୂଳ ସହଜତା ହିଁ ଅସଲ ଭୂମି ହୋଇ ରହିଲା । ତାହାହିଁ ଅନେକ ସହଜ ପ୍ରବେଶ ଓ ସହଜ ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗି ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଦେଲା । ନୂଆ ଫଙ୍କାଗୁଡ଼ାକ ପୁରୁଣା ଫଙ୍କାମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଚିଲି ପକାଇଲେ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସମୃଦ୍ଧ କଲେ, ସ୍ୱାଭାବିକ କଲେ ଓ ହୃଦୟଟାକୁ ସଚେତଥିବା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଧର୍ମତଃ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରି ରଖିଲେ ।

୧।୮।୮୧

ମୋ' ବିଷୟରେ ଆଉକାହା ମୁହଁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା କୌଣସି ମନ୍ତବ୍ୟ ମୋ'ଲାଗି ଶ୍ରୁତିମଧୁର ନହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ତଥାପି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ଶୁଣିବା,—ଏଥିଲାଗି ନିଜର ଦରଟି ଉପରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଅନେକ ଗଭୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ସମ୍ପର୍ଣ ପରିଚୟ ଦରକାର । ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ ଯେପରି ଦେଖୁଛି; ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଠିକ୍

ସେହିପରି ଦେଖନ୍ତୁ; ଏପରି ଏକ ଧାରଣା କରି ବସିବା ଓ ନିଜ ଭିତରେ ତାହାକୁ ନେଇ ପ୍ରାୟ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ମୋଟା ହୋଇ ବସିବା ଏହାକୁ ଅତି କମ୍‌ରେ ଏକ ଅହଂକାର ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟଜଣେ ତା' ନିଜର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ମୋତେ ଦେଖିବ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ସେହି ନିଜସ୍ୱ ଦୃଷ୍ଟିଟିକୁ ଯଥା-ସମ୍ଭବ ଅଧିକ ମୋହମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବୁଝି ତାହାର ଅନୁସାରେ ହିଁ ତା'ର ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ଏଥିଲାଗି ଆପଣା ଭିତରେ ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡିତ ଓ କଳହରତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ କଦାପି ରହିବନାହିଁ ।

ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣାର ଅସଲ ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଆପଣାର ହାତରେ ନଥିବା ସମୟରେ ସତେଅବା କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଏହି ଜଗତର ଏକମାତ୍ର ସାମନ୍ତ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଘରଟି ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ପ୍ରତ୍ୟୟପତ୍ର ଗୁଡ଼ାକ ଆପଣାର ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ବାହାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଥାନ୍ତି । କେବଳ ମଧୁର ଶୁଣିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ, ଆପଣାଲାଗି ଅନ୍ୟମାନେ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ମଧୁର ବିଶେଷଣଗୁଡ଼ାକ ଆପଣାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅଳଙ୍କାର ପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଆପଣାକୁ ଚାହିଁଲେ ଯାଇ ଆପଣା ଉପରେ କୌଣସି ଭରସା କରିହୁଏ । ନିର୍ବୋଧତ ଗୁଡ଼ାକ ଭଅଁ ଭଅଁ ହୋଇ ବାଜିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

୨୨ । ୮ । ୮୧

ଅଗଷ୍ଟ ଛବିଶି ତାରିଖର ଆଉ କାହାପାଖରେ କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ଥାଉ ବା ନଥାଉ ପଛକେ, ମୋ' ପାଖରେ ଅନେକ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି । ଦିନେ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ମଝିରେ ରଖି ଆମେ କେତେଜଣ କେତେ ଉତ୍ସାହରେ ଏହି ଦିନଟିକୁ ପାଳନ କରୁଥିଲୁ । ସେତେବେଳେ ଉତ୍ସାହରେ ଆମ ଲାଗି ସଂସାର ଅଣ୍ଟୁ ନଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନଟା ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥିଲା । ପରସ୍ପରର ମୁହଁକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ନିଜନିଜକୁ ସତଅବା ଦେବତାଭିପ୍ରେତ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲା । ଜୀବନର କୌଣସି ପ୍ରକୃତ ଅନୁଭୂତି କଦାପି ଯେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ଯାଏନାହିଁ, ନିଜ ଜୀବନରେ ଏହି ଅଗଷ୍ଟ ଛବିଶିର ସାତତ୍ୟରୁ ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି ।

ଅଗଷ୍ଟ ଛବିଶି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ସବାଆଗ ଅରଣ୍ୟ ମନେପଡ଼େ, ଜୀବନମସ୍ତ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଥିବା ପାହାଡ଼ମାନେ ମନେପଡ଼ନ୍ତି ।

ସାଥିମାନେ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଲେ ଓ ସ୍ମୃତିରେ ରହିଲେ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଅଧାବାଟରୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଏକୁଟିଆ ଘରଟାଘାକର ମାଲିକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ସାଥି-ରୂପେ ହିଁ ମନେ ପଡନ୍ତି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଚାଲୁଛୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେପରି ଏବେ ମଧ୍ୟ ପରସ୍ପରକୁ ପାସୋରି ଦେଇନାହୁଁ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଆପଣାକୁ କାହାର ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇଥିଲି ପରି ମନେହୁଏ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ଖାଲି ତାରୁଣ୍ୟଟା ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ସଫଳତା ଏବଂ ବିଫଳତା ଉଭୟ ଉପରେ ଯେଉଁ ତାରୁଣ୍ୟ ଅହରହ ଆଧାର ଲୋଡ଼ୁଥାଏ ଓ ମଣିଷ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ, ମୁଁ କେବଳ ତାହାରି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଓ ସକଳ ଅନୁଭୂତି କୃତଜ୍ଞ ପ୍ରଣାମଟିଏ ହୋଇ ଆପେ ଆପେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଆସେ ।

୨୭।୮।୮୯

ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ମୁଁ କେବଳ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବା କେବଳ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଅନୁଭବ କରୁନଥିଲି, ମୁଁ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି, ଅର୍ଥାତ୍ ସମଗ୍ର ମଣିଷକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଆମେ ଯେତେ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଯେତେ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥରେ ଭୂମିନିଷ୍ଠ ହେବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଯେ ଏକାବେଳେକେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହେବ, ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ମର୍ମଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ, ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମୁଁ ମୋ' ଜୀବନଯାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । ପିଣ୍ଡ ଭିତରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଦେଖିବାର ତତ୍ତ୍ୱଟି ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିଭଳି ଏକ ପ୍ରେରଣା ଅଭିଷିକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଆମେ ପିଣ୍ଡଟି ଭିତରକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡକୁ ଟାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ସାନ ହୋଇ ରହିବାର ଫିସାଦ କରୁ, ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ନାନାବିଧ ଟହ୍ଲା ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ରଖି-ବାର ଫିସାଦ କରୁ । ପୃଥିବୀଟାକୁ ଠିକ୍ ଆମରି ଭଳିଆ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ତେଣୁ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରି ରଖିବାର ଫିକର କରୁଥାଉ । ଯଥାର୍ଥ ସ୍ଥିତିଟି ଠିକ୍ ଓଲଟା ହେଉଥାନ୍ତା । ପିଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଧରି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଗୋଟିଏ ପାହାଡ଼ର ମନୋମୁଗ୍ଧକାରୀ ଦୃଶ୍ୟ ଆମ ହୃଦୟର ଆଖି ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁ-ରାଗଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଅଦୃଶ୍ୟ ସବୁ ପାହାଡ଼ ଆଡକୁ ଲମ୍ବାଇ ନେଇଯାଇ ପାରନ୍ତା । ମଣିଷର ସ୍ପର୍ଶ, ମଣିଷର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଡୋର ଲଗାଇ ଦେଇ-ପାରନ୍ତା ଓ ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆମେ ଏକାବେଳେକେ

ସବୁ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦିଗରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ପଦକ୍ଷେପ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତେ ।

୨୮ । ୮ । ୮୧

ସଂସ୍କୃତିକୁ ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଟ ପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମଣିଷ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ସେଥିପ୍ରତି ନିଜନିଜର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜ୍ଞାପନ କରିଥାନ୍ତି । ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଲୋକସମୂହ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରରେ ସେଇଟିପ୍ରତି ନିଜନିଜର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଜ୍ଞାପନ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାଧାରଣତଃ ଦେଖା ଯାଇଥାଏ ଯେ, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଓ ଅଧିକାଂଶ ସମୂହ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବ୍ୟାକୁଳ ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ଜ୍ୱରଗ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ଯାବୁଡ଼ି ରଖି ସେହି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଟି ଜଣାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି; ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ଆଖି ନଥାଏ । କୌଣସି ସାହସ ବି ନଥାଏ । ସେମାନେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସ୍କୃତି ଅର୍ଥାତ୍ କ୍ଷୁଦ୍ର ସୁଖଗୁଡ଼ାକର ପରିଧି ଡେଇଁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଓ ଅଧିକ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ମନ କରିନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଯେତିକି ଗ୍ରହଣକ୍ଷମ ଓ ବର୍ଦ୍ଧନକ୍ଷମ ଉପାଦାନ ରହିଥିଲା, ସେଇଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିନଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା ।

ଯାହା ଥିଲି, ମୁଁ ତାହାକୁ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥିଲି ବୋଲି, ତାହାକୁ ନିଜର ଗୋଟାଏ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ମନେ କରୁଥିଲି ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ସଙ୍କଟ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି । ଏହି ସଙ୍କଟକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଚିହ୍ନି ପାରିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ, ମୋ'ପାଖରେ ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ଯାହାସବୁ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ି ରହିଛି, ମୋତେ ସେସବୁକର ପୁନରବଲୋକନ କରି ପାରିବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ମୋତେ ଆଉକିଛି ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ।

୨୯ । ୮ । ୮୧

ଯେଉଁମାନେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟକୁ ଏକ ସାଂଘାତିକ ସଙ୍କଟକୁ ଡାକିନେଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜୀବନଟାକୁ ବଞ୍ଚିବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ନକରି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଓ ଭୋଗ କରିବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି, ଦେବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ ନକରି ନେବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ଭୋଗକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେମାନେ ମିଛଜାତିତ୍ୱର ଏକ ଭାବନା ସହିତ ମିଶାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି, ଜାତିର ସ୍ମୃତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ଭୋଗର ସାମଗ୍ରୀରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ପ୍ରାପ୍ୟ ସକଳ ଆନ୍ତରିକତା ଦେଖା

ସେମାନେ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣତାର ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ଆପଣାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣ କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପୋଷଣ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଧନବାନ୍ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଚାରିପାଖରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଦରିଦ୍ର ଓ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧନବାନ୍ ହୋଇ ପାରିବାକୁ ହିଁ ବାସ୍ତବ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି । ଧନବାନ୍ ହେବା ସହିତ ସଂସ୍କୃତିବାନ୍ ହେବାର ସନ୍ତକଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମିଶାଇ ଦିଆ ଯାଇଥାଏ । ମଣିଷପ୍ରତି ଏକ ମୂଳଭୂତ ଘୃଣା ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଏକଥା ହୁଏ । ତା'ପରେ ନାଚ,ଗୀତ; ପଥର ଉପରେ କରା ଯାଇଥିବା କାରିଗରି, କାଗଜ ଉପରେ ଅଙ୍କା ଯାଇଥିବା ଛବି, ବହିପତ୍ର ଏବଂ ପଣ୍ଡିତପଣିଆକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରାକ୍ଷସପଣିଆ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସଂସ୍କୃତି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରା ଯାଉଥାଏ । ଯାହାରେ ଅନେକ ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଅନେକ ହୃଦୟହୀନତା, ଅନେକ ଉପେକ୍ଷା ଓ ଅନେକ ଅଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ଭିତରେ ସଙ୍କଟ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ, ଶୂନ୍ୟତା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଥାଏ ।

୩୦ । ୮ । ୮୧

ସଂସ୍କୃତିର ସର୍ବମୂଳ କଥା ହେଉଛି ମଣିଷ । ମଣିଷ ହିଁ ତା'ର ସଂସ୍କୃତିକୁ ଗଢ଼େ, ଆପଣାର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାରୋହଣର ଅଗ୍ରଗତିପଥରେ ସିଏ ଆପଣାର ସଂସ୍କୃତିକୁ ଭୂମିପରି ବ୍ୟବହାର କରେ, ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଦର୍ପଣ ପରି ବି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ । ସେହି ଦର୍ପଣଟିକୁ ସିଏ ଆହୁରି ଘଷି ମାଜି ତାହାକୁ ଆହୁରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଏବଂ ପ୍ରତିଫଳନକ୍ଷମ କରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଯେପରିକି ତାହାରି ଉପରେ ଆପଣାକୁ ସିଏ ଅଧିକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଖିପାରିବ, ଅଧିକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ଭାବରେ ଯେପରି ସିଏ ସତତ ନିଜର କଳନା କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉଥିବ । ଯେଉଁ ସମାଜରେ ସଂସ୍କୃତିକ୍ଷେତ୍ରର ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ସକ୍ରିୟ ଓ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି, ସେହି ସଂସ୍କୃତିକୁ ମଣିଷର ଅର୍ଥାତ୍ ମାନବତ୍ୱର ସେତେ ଅଧିକ ସହଯୋଗୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ସଂସ୍କୃତିକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଦେଖିବା ଓ ଅନୁଭବ କରିବା, ଏହିପରି ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧର ଭୂମି ଉପରେ ସଂସ୍କୃତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା, ଆଜି ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସଙ୍କଟ ଆସି ଦେଖାଦେଇଛି । ନାନା କାରଣରୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଆଜି ସଂସ୍କୃତିକୁ ସଡ଼େଇବା ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ପରି ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ କି ଅଧିକାର କରିହେବ, ଭୋଗ କରାଯାଇ ପାରିବ, ନାନା ମୋହର ଐକାନ୍ତିକ ଉତ୍ସୁକତା ଦେଇ

ଦେଇ ଯାହାକୁ ଆଉ ଏକ ସମୂହର ସଂସ୍କୃତି ବା ସମଷ୍ଟିଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ବୋଲି କହି ଗର୍ବ ବି ଅନୁଭବ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରମାଦ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ନିଜେ କିଛି ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଓ ନିଜେ କିଛି ଅନୁଭବ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଆଗ ଅଧିକାର କରିବା ଓ ଗିଳିହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଶ୍ରେୟଃପଦ ବୋଲି ଗଣିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଏଇଥିଲାଗି ହିଁ ସିଏ ଯଥାର୍ଥ ଯାବତୀୟ ଶ୍ରେୟଃରୁ ଆପଣାକୁ ଏପରି କର୍କଶ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛି ।

୨୩ । ୮ । ୮୨

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କେ. ପି. ନାୟକ ଚାଲିଗଲେ । ଠିକ୍ ତେଇଶି ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ପଶ୍ଚିମଘାଟର ପାଦଦେଶରେ ଥିବା ତାଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ଭେଟିଥିଲି ଓ ବେଶ୍ କେତେ ଦିନ ସକାଶେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ନାନା କର୍ମର ମଧ୍ୟଦେଇ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିନଥିଲି ! ତା'ପରେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲା, ହୁଏତ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଏଉ ଅଧିକ ପ୍ରସାର ଭିତରେ ଜାରି କରାଇବାକୁ ସିଏ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଗଲେ, ବଡ଼ ହେଲେ, ବିଖ୍ୟାତ ହେଲେ, ଥାନରୁ ଥାନକୁ ଗଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଜୀବନର ହୁଏତ କେତେ ଉନ୍ନତି ବୋଲି ଭାବିଲେ । ଆସନ ଉପରୁ ଦେଶର ସେବା କରୁ କରୁ ତା'ପରେ କ୍ରମେ ବୁଢ଼ା ହେଲେ, ତାଙ୍କରି କହିବା ଅନୁସାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିରାଶାବାଦୀ ହେଲେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ହୁଏତ ଯେଉଁ ଥାନଗୁଡ଼ାକୁ ତାଙ୍କର ଆଦୌ ମନ ବଳାଇବା ଉଚିତ ନଥିଲା, ସେହିସବୁ ଥାନକୁ ମନ ବଳାଇବାରୁ ହିଁ ସିଏ ଏପରି ଗ୍ଲାନିକର ଭାବରେ ପଥ ହାରିଲେ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି ବି କଲେ ।

ତେଣୁ, ଆପଣାର ବାଟକୁ ଆହୁରି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ବାଟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଆଦୌ କୌଣସି ଅସୂୟା ନରଖି ଆପଣାର ବାଟଟିକୁ ଖୋଜିବାକୁ ହୁଏ । ସେଥିଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୁଏ । ନଚେତ୍, ଅନେକ ଖ୍ୟାତି ଓ ଅନେକ ପଦ ମିଳିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ଭିତରର ଅସଲ ଫୁଲଟି ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇ ମଉଳିଯାଏ, ଭିତରର ଅସଲ ସାଥୀ ଓ ଅସଲ ସାଙ୍ଗୀଟି ଅପରିଚିତ ହୋଇ ରହେ, ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ବିଦାୟ ନିଏ ।

୨ । ୯ । ୮୨

ଅଧିକ କାମ ଆସି ଅଧୀର କରିଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ସେହି କାମଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଲାଇବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ବଳ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଥିବା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଏହି ବଳ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ବାହାରୁ ଆସେନାହିଁ, ଭିତରୁ ଆସେ । ବା ସମ୍ଭବତଃ ବାହାରୁ ହିଁ ଆସେ, ମାତ୍ର ମୁଁ ତାକୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ ନ କରି ପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ଲାଗି ତାହାର କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହିଁ ନଥାଏ । ବାହାରକୁ ବିଶ୍ୱକୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆପଣାର ବଳ ବହୁଗୁଣିତ ହୋଇଯାଏ ।

ଏହି ବଳ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜାତ କରେ । ସେହି ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଉ କଦାପି ଏକ ବୋଝ ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ତେଣୁ, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଳାନ୍ତି ଆସେନାହିଁ । ଏପରି କେତେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କାମ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ଆଠପହର ଯାକ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । କାମ ସରିଲେ ଯେଉଁ ବିଶ୍ରାମ ମିଳିବ, ସେମାନେ ସର୍ବଦା ତାହାରି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କରିନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁସବୁ କାମକୁ ମୁଁ ଆପଣାର କାମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛି; ସେଗୁଡ଼ିକୁ କେବେହେଲେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କରିନାହିଁ । ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅଂଶ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି କରିଛି । ତେଣୁ, ଯେତିକି କାମ କରିଛି; ଆପଣା ଭିତରେ ସେତିକି ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି । ଭିତରେ ପାଦଗୁଡ଼ାକ ସେତିକି ଅଗ୍ରସର ହୋଇଗଲା ପରି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୋ'ର କାମଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମୋତେ ଯାବତୀୟ କ୍ଳାନ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ବାହାର ଆଉ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ, ତାହାହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟ ।

୬ । ୯ । ୮୧

ପାଖରେ ପଇସା ନଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେହି କାରଣରୁ ଆପଣାକୁ ଅଳପ ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି ବି ଭାବିନାହିଁ । ପାଖରେ ପଇସା ଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି କାରଣରୁ ବହୁତ ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ କିମ୍ବା ଅଧିକ ସମର୍ଥ ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ । ଏଇ ହାତ ଦେଇ କେତେ ପଇସା ଆସିଛି ଓ କେତେ ପଇସା ଯାଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ାକ ହାତମୁଠାରେ ଯାବୁଡ଼ି ରଖିବାକୁ ଏବଂ ତାହାରି ବଳରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ସମ୍ପନ୍ନ ବା ସମର୍ଥ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିଜ ଭିତରୁ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।

ଜୀବନରେ ପଇସାଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଡ଼ ଏକ ଧନର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଲେ ପଇସାକୁ ତୁଚ୍ଛ ମନେ ହୁଏନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ପଇସା ନହେଲେ ଯେ ମୁଁ ମୋଟେ

ବାଟ ଗୁଡ଼ିକ ପାଉନାହିଁ, ସେହି ମୋହଟି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ମଣିଷ ମଣିଷର ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଏକ ଅନ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟତାର ପରିଚୟ ପାଇଯିବା ପରେ, ପଇସାଟା ଯେ ଏହି ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକର ଏକୁଟିଆରୁ ବଡ଼ ସତ୍ରୁ, ସେହି ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସଟି ମନଭିତରୁ ଏକାବେଳକେ ତୁଟିଯାଏ । ତା'ପରେ ସଂସାରର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଓ କୌଣସି ବନ୍ଧନ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ମୋତେ ମନେ ହୁଏନାହିଁ ଓ ପଇସା ବା ସେହିପରି ଆଉ କୌଣସି ବଳଦ୍ୱାରା ସେହି ଅନିତ୍ୟବୋଧକୁ ଭୁଲି ରହିବା ଲାଗି କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଏ ପଇସା ପାଖରେ ରଖିବାକୁ ଯଦି ମୁଁ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ଗ୍ରନ୍ଥିଟିକୁ ବିନିଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି; ତେବେ ସେହି ପଇସା ହୁଏତ ମୋ'ର ଚୁଟି ଧରି ମୋତେ ତା'ର ଆପଣା ଗାତଟି ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଥାନ୍ତା । ସଂସାରଟାକୁ ମୁଁ କେବଳ ସେହି ଗାତଭିତରୁହିଁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି,—ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଆତ୍ମୀୟତା ସେଇଠାରେ ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ଓ ମୁଁ ଭାରି ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୩ । ୯ । ୮୭.

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଇଏ ସବୁ କ'ଣ ହେଉଛି । ଭକ୍ତି ନାହିଁ, ନାନା ଉଗ୍ର ସାମୟିକ ଆଦିମତାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଚାଲିଛି । ପୂଜା ନାହିଁ କି ଆରାଧନା ନାହିଁ, ଠାକୁର ଗୁଡ଼ିକୁ ବଜାର ମଝିରେ ବସାଇ ମଣିଷ ସାଧାରଣ ଅବସର ଗୁଡ଼ିକରେ ଯାହା କରି ପାରୁନଥାନ୍ତା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦଂଶନଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ସିଏ ସେଇଗୁଡ଼ାକୁ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଧର୍ମ କେବଳ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଯାଇ ରହିଲାଣି । ବାବାଜୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲାଣି, ଠାକୁରଙ୍କ ନାମରେ ପଇସା ଖରଚ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ନାମରେ ଏକ ଚକିତଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଆସି ରହିଲାଣି । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଏସବୁ ଅବକ୍ଷୟର ଲକ୍ଷଣ, ପତନର ଲକ୍ଷଣ ଓ ଅମାନୁଷିକତାର ଲକ୍ଷଣ । ମାତ୍ର କେହି ବଜାର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଏଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ କର ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋଟେ ସାହସ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଭୀରୁତା ବଢ଼ିଲେ, ଚୋର ହୋଇ ଉପରେ ଏତେ ପାଟି କରି ନୈତିକ ଗୁରୁବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ାଇଲେ ଯାହା ହୁଏ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ।

ଭଲମାନେ ଭଲହେବା ନାଆଁରେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିବାକୁହିଁ ଧର୍ମ ଓ ନୀତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ ପ୍ରାୟ ଏଇଆ ହୁଏ । ସଂସାର ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହିବା, ଅଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ାକର ଛୋଇରୁ ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁବିଧାଜନକ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ରଖିବା, ଏଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆମ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟିର ମଞ୍ଜି ଭିତରେ ପଶିକରି ରହିଥିଲା, ଏବେ ମଉକା ପାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରୁଛି । ମୁକ୍ତିଟା ଏକାନ୍ତ

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ଆପେ ମୋକ୍ଷଲାଭ କରିବାଲାଗି ହିଁ ଭଗବାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଏହି ଜଗତର ଲୀଳା ଭିତରେ ଆଣି ପୂରାଇଛନ୍ତି, ସମସ୍ତ ଅସମର୍ଥ ପଛରେ ଏହିପରି ଏକ କୁବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଲୁକ୍‌କାୟିତ ହୋଇ ରହିଛି ।

୪ । ୯ । ୮୧

ସଂସାରରେ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଥୋକେ ଲୋକ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମାଜ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ରଖିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତ ବୋଲି ପ୍ରଚଳିତ ସମାଜ ଓ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ମାନିନେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କର ଏକ ଜାତି ଓ ଏକ ଦେଶ ରହିଛି ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ଜାତି ଓ ଦେଶକୁ ନେଇ ପୁରାତନ ମଣିଷଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ମୋହ ବୋଲି ଜାଣିଛନ୍ତି ଓ ମୋହଗୁଡ଼ାକୁ ବାଡ଼ ବୋଲି ଜାଣିଛନ୍ତି । ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଓ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି କହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ଏମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ଲୋକମାନେ କୌଣସି ବାହ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଉପଚାର ଦ୍ୱାରା ଯେ କେବେ ଏକାଠି ହେବେ, ସେକଥା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ପରି ଦିଶୁନାହିଁ । ଏମାନେ ଯିଏ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଓ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସ୍ପନ୍ଦନ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ତାହାହିଁ ଏକ ବିଶ୍ୱମୟ ବ୍ୟାକୁଳତା ମଧ୍ୟରେ କ୍ରମଶଃ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିବ ଏବଂ ପୁରୁଣା ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋହଲାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ଏହାକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୃହତ୍ ବିପ୍ଳବ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ପୃଥିବୀର ବିଗତ ଯାବତୀୟ ବିପ୍ଳବ ମଣିଷ-ମଣିଷଠାରୁ ଓ କାଳଠାରୁ ଯେତିକି ଦାବୀ କରିଥିଲା, ଏହି ବିପ୍ଳବ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଗୁଣ ଅଧିକ ଦାବୀ କରିବ ।

୫ । ୯ । ୮୧

ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟମାନେ ବି ମୋତେ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ରହିଛି ବୋଲି ଅନ୍ୟମାନେ ମୋ'ଠାରୁ ଶିକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି, ତେଣୁ ସେହି ଅନୁସାରେହିଁ ମୋତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଆଚରଣକୁ ଠିକ୍ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏହି ବୃତ୍ତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକର ବୃତ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରେ । ଯିଏ ଖାଲି ଇସ୍କୁଲରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଏ, କେବଳ ତାକୁହିଁ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି କୁହାଯିବ, ସେପରି କହିବାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ।

ବସ୍ତୁତଃ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ସେହିପରି ଏକ ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ଆପଣାର କର୍ମାଚରଣ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶିକ୍ଷକ ଯେମିତି ବୁଝିବ, କଦାପି ଆପଣାକୁ ସେହିପରି ନେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେବନାହିଁ । ସିଏ ଆହୁରି ଅଧିକ ସାବଧାନ ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆହୁରି ଅଧିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୋଇ ଅନ୍ୟପକ୍ଷଟିକୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବ ଓ ସେହି ସମ୍ବେଦନାକୁ ଭୂମିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଆପଣାର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବ । ପିଲାମାନେ ପିଲା ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷ, ଗ୍ରହଣଶୀଳ ମଣିଷ ଏବଂ ଗ୍ରହଣ ସଚେତନ ମଣିଷ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ଏକ ସମକକ୍ଷ ହୃଦ୍ୟାନୁଭୂତ ସ୍ତରରେ ରହି ଜଗତର ଯାବତୀୟ ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ବିତରଣରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଶିକ୍ଷକ ହେବାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଛୁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେହି କଥାଟିକୁ ସ୍ମରଣ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶିକ୍ଷକର ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି; ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋଟେ ନୁହେଁ । ସରକାର ଶିକ୍ଷକ ଲାଗି ପୁରସ୍କାରର ବିଧାନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପିଲାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତା'ର ଆଚରଣକୁ ହିଁ ଶିକ୍ଷକର ସର୍ବୋତ୍ତମ ବିଗ୍ରହ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୬ । ୯ । ୮୧

ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଅକ୍ତିଆରର ବାହାରେ । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଏମାନେ କେହି କାହାରିକୁ ଅକ୍ତିଆରରେ ରଖିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉନାହାନ୍ତି । ବାଙ୍ଗାଲାଖୁଡ଼ିକ ବିଶୃଙ୍ଖଳାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ଛାତ୍ରମାନେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ଅକ୍ତିଆରରେ ନାହାନ୍ତି । କୁଳପତିଙ୍କ ଅକ୍ତିଆର ଭିତରେ ନାହିଁ । ଦେଶଟା ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଅକ୍ତିଆରରେ ନାହିଁ ଓ ସେହି ଅସମର୍ଥତାଟାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବା ଲାଗି ବାହାରେ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପରି ପୋଲିସ୍ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଛାତ୍ରମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ପଇସା ଦେଇ ପ୍ରମାଣପତ୍ର କିଣିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଶିକ୍ଷାର ଅକ୍ତିଆର ଭିତରେ ମୋଟେ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଧର୍ମଟା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏକାଠି ରଚନା ଓ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକତ୍ର ବାସ କରି ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ କରାଉ ଥାଆନ୍ତା, ଆମେ ସମସ୍ତେ ହୁଏତ କୋଉଦିନରୁ ତାହାର ଅକ୍ତିଆର ଭିତରୁ ହୁଗୁଳି ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲୁଣି । ବାହାରେ କେବଳ କେତେଗୁଡ଼ାଏ କୃତ୍ରିମ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଭିତରେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବେ ଅହଙ୍କାର ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛୁ ଏବଂ ଭିତରେ ଘୋର ଅକ୍ତିଆରହୀନ ଭାବରେ ଆମ ନିଜଠାରୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ସମସ୍ତେ ଅନିତ୍ୟ ସଂସାରକୁ କେବଳ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ମଣି

ତାହାରି ଭିତରେ କେବଳ ଆପଣାଲାଗି ଅନ୍ତତଃ ନିଜର ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇପାରିବା ଭଳି ସ୍ଥାୟୀ ଖୁଣ୍ଟିଏ ପୋତିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି । ଗୁରୁଠାରୁ ଶିଷ୍ୟଯାଏ ସମସ୍ତେ ଏହି ଅକର୍ମଯାଚଣା ଭିତରେ ପଶି ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି ଓ ଛିଣ୍ଡା ଜାଲଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ସମାଜ ନାମରେ, ଦେଶ ନାମରେ ହେଉଥିବା ତାମସା ଭିତରେ ଯଥା-ସମ୍ଭବ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ହିରୋ ହୋଇ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଖବରକାଗଜରେ କେବଳ ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବା ବସ୍‌ଗୁଡ଼ାକର ଛବି ବାହାରୁଛି । କୁଳର ଚନ୍ଦ୍ରମାମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କୁଳଗୁରୁପତି ଓ କୁଳେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରଟା ଯେ କିପରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆପଣା ସ୍ୱାର୍ଥିକିଆ ହୋଇ ପୋଡ଼ିଗଲାଣି, ତା'ର ଛବି ନେବାକୁ ଫଟୋ ଉଠା ଯନ୍ତ୍ରର ବଳ କାହିଁ ?

୭।୯।୮୯

ଜୀବନରେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅନ୍ୟ ନାମ କୃତଜ୍ଞତା । କାଲି ସେଠି ମୁଁ କେବଳ ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋ' ଚେତନାର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଷ ଓ ଉପକୋଷ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ମୋ'ର ଅନେକ ଦିନର ପରିଚିତ ଗଛମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲି । ସେମାନେ ଏହି ଦୀର୍ଘ ତିନିବରଷ ସତେଯେପରି ମୋ'ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ପରି ମନେହେଲା । ବା. ହୁଏତ ମୁଁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏତେକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲି । କାଲି ପୁଣି ଚହ୍ନାଚହ୍ନି ହେବାପାଇଁ ମୋତେ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗିଲା ନାହିଁ ।

କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରି ଜାଣିଥିଲେ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସହଜରେ ଫିଟି ନଯାଏ ! ଦୂର ଗୁଡ଼ାକ କେତେ ସହଜରେ ନିକଟ ହୋଇ ନଆସନ୍ତି । ଆପଣାର ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ଦେଖିବା, ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବା ଓ ସ୍ପର୍ଶ କରିବା ମଧ୍ୟ କେଉଁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଯିବା ପରେ କେତେ ମହନୀୟ ହୋଇ ନଉଠନ୍ତି ! କାଲି ଜୀବନରେ ଆହୁରି ଗୋଟିଏ ଥର ପାଇଁ ସେହି ପୁରାତନ ସତ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଗଲି ଯେ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ମୁଁ କାହାଲାଗି ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ଦେଇନଥିଲି, କାହାରି ଉପରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇନଥିଲି, କାହାରି ନାମରେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ହିଁ ନଥିଲା । କୌଣସି ଗଣ୍ଠି ମଧ୍ୟ ମୋତେ ମୋ' ନିଜ ଅଭିମାନର ଉଦ୍ଧତତା ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ବନ୍ଦୀ କରି ନିଃଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଉତ୍କ୍ଷିପ୍ତ କରି ରଖି ନଥିଲା । ସଂସାରରେ ଏମିତି କେତେ ପାଇବାର ଆନନ୍ଦ ଲାଗି ରହିଥାଉ, ଠିକ୍ ଏହିପରି ସ୍ୱଭାବରେ ଘଟଣାଗୁଡ଼ାକ ଆଶୀର୍ବାଦର ଆନନ୍ଦ ନେଇ ମୋ' ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଉ, ମୋତେ ହାଲୁକା କରି ରଖିଥାଉ, ମୋତେ ଅବାକ୍ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ମୁଁ ସର୍ବଦା ସେହି ବିଶ୍ୱାସର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେହି ଯଥାର୍ଥ ରକ୍ଷୁଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୮।୯।୮୧

ଯିଏ ମୋ'ର ଉପକାର କଲା, କେବଳ ତାହାର ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' କୃତଜ୍ଞତା ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ହିସାବଖାତାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଯାହା ପାଖରେ ମୁଁ କୌଣସି ଦୋଷ କଲି, ଏକ ଔପଚାରିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିସାବରେ ତା' ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗି ଆସିବାକୁ କେତେ ମଣିଷ ଯେପରି ଭଲ ସ୍ୱଭାବର ହିସାବ ଭିତରେ ଗଣନ୍ତି, ଏକଥାଟି ବି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି । କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱଭାବ ବା ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । ଠିକ୍ ସେହିପରି କୃତଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ୱଭାବ ଓ ଦୃଷ୍ଟି-କୋଣ ପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରତି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅବସରରେ ଆପଣାର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିଯିବ ନାହିଁ, ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କର୍ମାଚରଣରେ ଅସଲ ଭାବଟି ଏହି କୃତଜ୍ଞତାର ହିଁ ଭାବ ରହିପାରିବା ଉଚିତ ।

କୃତଜ୍ଞ ମଣିଷ ପାଇଁ କେବଳ ଶୁଭ ହିଁ ରହିଥିବ, କେବଳ ଭଲ ମଣିଷ ହିଁ ରହିଥିବେ । ଜୀବନକୁ ସିଏ କେବେହେଲେ ଏକ ବ୍ୟବସାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଦା ବିକିବା ଓ ସବୁଦା କିଣିବା ବୋଲି ଭାବୁନଥିବ । ସିଏ ଏହି ଜୀବନରେ କାହାକୁ ହେଲେ ବର୍ଜନ କରି ପାରୁନଥିବ, କାରଣ କେବଳ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନୁହେଁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବସ୍ତୁର ହୃଦୟକୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଥିବ । ସେହି ସ୍ପର୍ଶଟି ହିଁ ସିଏ ଅସଲ ସମ୍ପର୍କ ଗୁଡ଼ିକର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ପାରୁଥିବ । କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିବା,—ଆପଣାକୁ କୌଣସି ଅବସରରେ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ବହିଃସ୍ଥ ବିଦେଶୀ ବୋଲି ନଭାବିବା ।

୯।୯।୮୧

ଜୀବନକୁ ଜୀବନ ପରି ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ସବା ଆଗ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦରକାର । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଜୀବନ ଯେତିକି ବିସ୍ତୃତ, ସେହିପରି ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରୁଥିବ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆଲ୍‌ବର୍ଟ ସ୍ୱାଇତ୍‌ଜର୍ ଯାହାକୁ Ehrfurcht fuers Leben ବୋଲି କହିଛନ୍ତି, ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏକ ଗତିଶୀଳ ଅର୍ଥରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଶବ୍ଦଟିର ବ୍ୟବହାର କରିଛି ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭକ୍ତି ବୋଲି ବୁଝାଯାଇଥାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଭକ୍ତି କହିଲେ କେତେଲୋକ କେତେ ଆଡ଼େ ଯେ ମାଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି; ତାହାର କୌଣସି ସୀମା ନଥାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ତ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଏ ଅହଙ୍କାରୀ ଓ ଓ ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଆପଣା ଭିତରେ ଭକ୍ତିକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥାନ୍ତି, ।

ଅଥବା, ଯେଉଁସବୁ ଧୃଷ୍ଟତାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ ମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ଭକ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେହି ଭକ୍ତ ମଣିଷକୁ ପୌତ୍ତଳିକ କରାଏ; ସେହି ଭକ୍ତି ନାନା ଜାତିବାରଣର ଅର୍ଗଳ ଭିତରେ ଆଣି ପକାଇ ଦେବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ମଣିଷକୁ ଅନାତିଆ କରି ରଖେ । ଏପରି ଏକ ଭକ୍ତି କି ଏହି ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ, ଯାହାକି ଗୋଟାଏ ହୃଦୟକୁ ଭୂମି କରି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସବୁରି ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବ, ଯାହାକି ବାହାରକୁ ତୁଚ୍ଛ ବସ୍ତୁ ପରି ପ୍ରତୀତ ହେଉଥିବା ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ହୃଦୟର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇପାରିବ, ଏବଂ ଆତ୍ମୀୟତା ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ । ସେହି ଭକ୍ତି ବା ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସମ୍ବଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ କଦାପି ତା' ଜୀବନକୁ ଅନିତ୍ୟ ଅଥବା ନୈରାଶ୍ୟମୟ ବୋଲି କହିବନାହିଁ । ତାକୁ ସବୁଯାକ ଧନ ଏଇଠି ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ହିଁ ମିଳି ଯାଉଥିବ; ସବୁଯାକ ଭଗବାନ ମୋ' ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ପୌତ୍ତଳିକତା ଉପରେ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରି ଏଇଠି ମହିଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଏହି ଆକାଶ ପର୍ବତର ମୌନକୁ ସଚଳ ଓ ସହୃଦୟ କରି ରଖିଥିବା ପରି ତା'ର ଜୀବନ ସତେଅବା କେଉଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବସ୍ତୁର ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ଆଶୀର୍ବାଦପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୧୦ । ୯ । ୮୧

ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଘଣ୍ଟାଏ ଏକାଠି ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ଯେ, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରର ପିଲାଟି ବଞ୍ଚିକରି ରହିଛି ଓ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ବୟସ୍କ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ବିବେକର ସହିତ ବାଟ ଦେଖାଇ ନେଉଛି । ମୋ' ଭିତରର ପିଲାକୁ ମୋ' ଅଭିମାନର ବୟସ୍କ କେବେହେଲେ ଈର୍ଷା କରିନାହିଁ । ସିଏ ସେହି ପିଲାଟାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ବାଟ ଚାଲୁଛି । ସେଇଥିଲାଗି, ବୟସ ବଢ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରର ପର୍ବତଗୁଡ଼ାକ କେବେହେଲେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ ହେଉନାହିଁ ଏବଂ ସେହିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକୃତି ଓ ସ୍ୱଭାବ ଦେଇ ଘେରି ରହିଥିବା ଆକାଶ-ଗୁଡ଼ାକୁ କଦାପି ରୁକ୍ଷ କରି ପକାଉନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ Subject ଓ Object ମଧ୍ୟରେ କେବେହେଲେ ଏକ ଧର୍ମଗତ ତାରତମ୍ୟ ବାଟ ଓଗାଳି ବସି ମୋତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ କରି ପକାଇବା ଲାଗି ମୋତେ ଆସୁନାହିଁ ।

ବୃଦ୍ଧି ଲାଗି ରହିଥିବ, ଅଥଚ ବୁଢ଼ା ହେଲାପରି ଲାଗୁନଥିବ; ନିଜର ମାର୍ଗଟି କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ବାରି ହୋଇ

ଯାଉଥିବ, ଅଥଚ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବାହାଲାଗି ମୋଟେ କୌଣସି ଈର୍ଷା ହେଉନଥିବ, ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ପରିପକ୍ୱତାଲାଭର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ମଧ୍ୟରେ ପିଲାଟି ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିଲେ ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ଅଧିକାର ମୋ' ଜୀବନର ସର୍ବପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ । ହୁଏତ ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟର ଜନ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ମୁଁ ଜୀବନଟାକୁ କେବେ-ହେଲେ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ, ଜୀବନର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କକୁ ମଧ୍ୟ ସଂସାର କିମ୍ବା ସତ୍ତ୍ୱଶୂନ୍ୟ ବୋଲି ମଣିନାହିଁ ।

୧୧ । ୯ । ୮୧

ଏକ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ ବାସ କରିବାଲାଗି ଏକ ଅନ୍ୟ ମନ ଦରକାର । ସେହି ମନର ଚେର ହୃଦୟଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବ । ତେବେଯାଇ ଏକ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କଲାଗି ସାହସ ହେବ । ବାହାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଝରୁକାଟିକୁ ଦୂରିହିଁ ଆଣି ଆପଣାର ଭୟସମାକୁଳ ଗାତଟି ଭିତରେ କେବଳ ନିଜପାଇଁ ଜମା କରି ରଖିବାର ମୋଟେ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରିବା ଓ ଖୁସୀ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ବିତରଣ କରିଦେଇ ପାରିବା ।

ଭବିଷ୍ୟତର ସମାଜ ଠିକ ସେହିପରି ହେବ । ଭବିଷ୍ୟତର ସେହି ସମାଜ ଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ସାହସଟିକୁ ଆଣି ଦେବାଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ରଖିବ । ପୁରୁଣାଟାକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଲମ୍ବାଇ ପକାଇଲେ ଅଥବା ପୁରୁଣା ଉପରେ ସୁଦୃଶ୍ୟ ନୂଆକଳାମାନ ଗୁଡ଼ାଇ ତାହାର ଭିତରେ ନୂଆ ଶବ୍ଦାବଳୀରେ ଆପଣାକୁ ଭୟପ୍ରଣୋଦିତ ସତର୍କତାଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ଆମେ କଦାପି ନୂଆର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବାନାହିଁ । ନୂଆ ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମତିଟି ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବାଙ୍ଗକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମ ଭିତରେ ଅସଲ ସାହସଟି ଆସିବ, ଅସଲ ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ଆସିବ । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ପାରୁଥିବ, ପ୍ରତ୍ୟହ ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟି ଲାଗି ନୂତନ ସଖ୍ୟର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରୁଥିବ ।

୧୨ । ୯ । ୮୧

ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଜୀବନକୁ ଖୋଜିବା ଓ ସାହିତ୍ୟର ଆସ୍ୱାଦନରେ ଜୀବନର ଆସ୍ୱାଦନ କରିବା, ଏଇଟି ହେଉଛି ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି । ଜୀବନ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଖୋଜିବା ଏବଂ ଜୀବନର ଆସ୍ୱାଦନ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଆସ୍ୱାଦନ କରିବା, ଏଇଟି ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ଜୀବନର ଅଧିକତର ଅଂଶଟି ପ୍ରତି ବରଂ ହୋଇ, ସେଇଟି ଭିତରୁ

ପଳାଇ ଯାଇ ଆଗେ ସାହିତ୍ୟରସିକ ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟକୁ ମନ ବଳାଉଥିଲା, ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଶାନ୍ତି ପାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲା ଓ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହିଁ ସିଏ ସାହିତ୍ୟର ଅର୍ଥାତ୍ କାବ୍ୟର ଆସ୍ୱାଦନ କରି ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟିକର ବ୍ରହ୍ମ ଜୀବନକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ନୁହେଁ । ବ୍ରହ୍ମ ଏଇଠି ଏହି ଜୀବନର ଗଭୀରତମ ଆକୃତିକେନ୍ଦ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ଯେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି ତାହାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଆଧୁନିକ ଦୃଷ୍ଟି । ତେଣୁ, ଏହି ଜୀବନର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଖୋଜିବା ଏବଂ ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବା, ଏଇଟି ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ମୋ'ର ଏହି ଉପଲବ୍ଧିଟିକୁ ନେଇ ମୁଁ କଦାପି କାହାରି ସହିତ ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ତଥା ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ ଯେ ଏକମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ ଉପଲବ୍ଧି, ମୁଁ ଯେକଥା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଦାବୀ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତଥାପି ମୋ'ନିଜର ଉପଲବ୍ଧିଟିକୁ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରେ ସତ୍ୟପାଥେୟ ରୂପେ ବହନ କରିବି ଓ ସେଇଟି ଅନୁସାରେ ବାଟ ଚାଲିବି ସେହି ସତ୍ୟଟିରୁ ହିଁ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଉଦ୍‌ବୋଧନଟିକୁ ଲାଭ କରିବି ଏବଂ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ଜୀବନ ଓ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଉଥିବ । ଏଇଟିକୁ ମୁଁ ମୋ'ର ନିଜର ବାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛି ।

୧୩ । ୯ । ୮୧

ମେଘ ଘୋଟି ଘୋଟି ଏକ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଅନୁରାଗମୟ ଆକାଶତଳେ ଘନ-ସବୁଜ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳଗମ୍ଭୀର ପର୍ବତମାଳା,— ଏହିଗୁଡ଼ାକୁ ଦୁଇ-ପାଖରେ ରଖି ବାଟ ଚାଲିବାବେଳେ ମୁଁ ସତେଅବା ସବୁଯାକ ଭୂଗୋଳ ଭୁଲିଯାଏ । ମୁଁ ଢେଙ୍କାନାଳରେ ଅଛି, ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଛି, ଭାରତରେ ଅଛି ବା ଏପରିକି ପୃଥିବୀରେ ଅଛି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଯାଏ । ଅନନ୍ତ ଯୁଗରୁ ମୋ' ଭିତରେ ଏବଂ ମୋ' ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖୁଥିବା ଏକ ସହାନୁଭବ ବା ଏକାନୁଭବର ସୂତ୍ର ଲାଗିରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଓ ସେହି ଅନୁଭୂତି ମୋତେ ନିର୍ଭୟ କରିଦିଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ହାଲୁକା କରିଦିଏ ।

ଏହି ସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀଟିକୁ ଭଗବାନ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନେକ ଅନୁ-ଭବୀ କହିଥାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ମୁଁ ଭାବେ, ଏସବୁକୁ ମୋଟେ କେହି ତିଆରି କରିନାହାନ୍ତି । ଏସବୁ ସବୁଦିନେ ଯେପରି ରହିଥିଲେ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ରହିଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ଯୋଉଦିନରୁ ଅଛନ୍ତି, ଏଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସେହିଦିନଠାରୁ

ରହିଛନ୍ତି । ଏକାତ୍ମକତାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଅର୍ଥାତ୍ ଚେତନାର ସଂସାର ଅନୁଭବ ସମ୍ଭାବ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଆହ୍ୱାନଟି ହୁଏତ ଭାରତର ଏହିପରି ଭାବରେ ରହିଆସିଛି । ଯିଏ ଆପଣାର ନୀରବ ଜୀବନ ନିବେଦନଟି ଦ୍ୱାରା ସେହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଯେତିକି ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଶୁଣି ପାରୁଛି, ଯିଏ ଯେତିକି ଜାଣୁଛି, ଏହି ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ସେତିକି ପରିମାଣରେ ସିଏ ଅମରତ୍ୱ ଲାଭ କରୁଛି । ପ୍ରକୃତ ମୋତେ କେବେ ହେଲେ ଜୀବନର କୌଣସି ବିରକ୍ତି ଭିତରୁ ଶାନ୍ତିଦାୟୀ ହିସାବରେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଯାଇନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ ଓ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ପାରିବାଦ୍ୱାରା ଯେ କପରି ବିରକ୍ତି ଓ ଆସକ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଅନୁରକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି; ଏହି ସବୁଜ ପର୍ବତର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଲାଭ କରି ମୁଁ ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଛି ।

୧୪ । ୯ । ୮୧

ବିନୋବାଜୀ କେତେ ପଛରେ ଯାଇ ରହିଗଲେଣି । ଏହି ଦେଶର ଜୀବନ ସିଡ଼ିରେ ଆକାଂକ୍ଷା ଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ସତେ ଯେମିତି କେତେ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଲାଣି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏପରି ମୋଟେ ଘଟି ନଥିଲା । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଶେଷ କ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଦେଶର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ରହିଥିଲେ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ମହାତ୍ମା କହି ସେତିକି ଉପରକୁ ଟେକି ଦେବାଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ମନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତଥାପି ଆମ ସହିତ ରହିଥିଲେ । ସେ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତି ସହିତ ରହିଥିଲେ । ହୁଏତ ଆଜି ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି ।

ମଣିଷ ସହିତ ତା' ଜୀବନର ନିକଟ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ସାହସ ଦରକାର । ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଈଶ୍ୱରାନୁରକ୍ତି ଏବଂ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସାହସ ରହିଥିବା ଦରକାର । ତା' ନହେଲେ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜୀବନ ପ୍ରତି ଏକ ବୈରାଗ୍ୟକୁ ହିଁ ସର୍ବସାର କରି ଧରି କ୍ରମଶଃ ଏକ ଆତ୍ମ ଅପସାରଣରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଏକ ଆଶଙ୍କା ସବୁବେଳେ ରହିଥାଏ । ବିନୋବା ଆପଣା ବାଟରେ ଆଗକୁ ଗଲା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସିଏ ଆମର ଆହୁରି ଅଧିକ ନିକଟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରମଟିକୁ ହିଁ ସିଏ ସବାଶେଷକୁ ଆପଣାର ଆକାଶରେ 'ପରିଣତ କରି ରଖିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଋଷିର ବିବେକ ଭିତରୁ ନିର୍ଭୀକ ବାଣୀ କିଛି ଶୁଣିବ ବୋଲି ଦେଶରେ କେତେ ଲୋକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ମୌନ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ, ମୂକ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏ ଯୁଗ ଋଷିର ଯୁଗ, ଆରୋହଣର ଯୁଗ, ଜୀବନର ଯୁଗ,

ସାହସର ଯୁଗ । ଯିଏ ତଥାପି ମୌନ ଅବଲମ୍ବନ କରି ରହିବ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରି ରଖିବ, ତାକୁ ଏହି ଯୁଗ ପଛରେ ପକାଇ ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବ । ମୁକ୍ତ ପ୍ରତି ତା'ର ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ କୌଣସି ଊଣା ହେବନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଯିଏ ତାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଆଗକୁ ବାହାରିଯିବ ।

୧୫ । ୯ । ୮୧

ସନ୍ଥ ବିନୋବା ଆଗ ବୈରାଗୀ, ତା'ପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ । ମୋକ୍ଷ କହିଲେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସିଏ ତଥାପି ଆଗ ନିଜର ମୋକ୍ଷକୁ ବୁଝନ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ପରମେଶ୍ୱର ପରମସତ୍ତାଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ କେତେବେଳେ କିପରି ହୋଇ ରହିବ, ସିଏ ହୁଏତ ସବା ଆଗ ସେହି ଗହନଟିକୁ ବୁଝନ୍ତି, ସେହି ଗଣ୍ଠିଟି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହିଁ ପରମ ଚିନ୍ତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ଜୀବନଦର୍ଶନ ସାଧାରଣତଃ ଏହିପରି ଏକ ବୈରାଗ୍ୟଭିତ୍ତିକ ପ୍ରତ୍ୟାହାର-ଧର୍ମୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହୋଇ ରହି ଆସିଥିଲା । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟଭାଗ ଠାରୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିଟି ଆସି ଭାରତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଧିକ ଜୀବନଧର୍ମୀ କରାଇଲା, ସମୂହଧର୍ମୀ କରାଇଲା,—ତଥାକଥିତ ଅନ୍ନମୟ ଓ ଆନନ୍ଦମୟଙ୍କୁ ଜୀବନୋଦ୍ୟମର ବହୁତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକତ୍ର କରାଇ ଆଣିବାରେ ତାହା ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ମଣିଷ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଲା, ମଣିଷର ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ମହତ୍ତମ ସମ୍ଭାବନା-ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଅଗ୍ରତମ ଅଧିକାର ଦେଇ ସାମୂହିକ ଜୀବନଟିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଇହସଂସାରଟିକୁ ଅଧିକ ଈଶ୍ୱରାନୁକୂଳ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ସେଥିରୁ ଏକ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଥିଲା ।

ସେହି ପ୍ରେରଣା ଆମେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥାଉ । ଏକ ସମନ୍ୱୟାତ୍ମକ ଆହ୍ୱାନର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଭାରତବର୍ଷର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଏହିମାନଙ୍କର କର୍ମପ୍ରଧାନ ମାନବଦୃଷ୍ଟିରେ ଜ୍ଞାନ, ମୋକ୍ଷ, ପୁରୁଷାର୍ଥ ଓ ଭକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞାଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିଗଲା । ଭାରତବର୍ଷକୁ ତାହା ଏକ ନୂତନ କର୍ମପ୍ରୟାସର ପ୍ରେରଣା ଆଣିଦେଲା । ଏମାନଙ୍କ ସହିତ ବିନୋବାଜୀଙ୍କର ହୁଏତ ଅନେକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଛି । ସିଏ ପ୍ରତ୍ୟାହାରକୁ ହିଁ ମାନବଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଥ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ଆମର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୌନ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।

୧୬ । ୯ । ୮୧

ପିଲାଟିବେଳୁ ଏହି ଦେଶର ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଶ ବିଷୟରେ ଏପରି ଧାରଣା ଦିଆ ଯାଉଥାଏ, ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଡ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ପକ୍କା

ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତି । ନିଜ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଇବା ବିଷୟରେ ଏପରି ଏକ ଜୀବନ-ଧର୍ମୀ ନୈକଟ୍ୟ ଓ ଆତ୍ମୀୟତାର ପ୍ରେରଣା ଦିଆ ଯାଉଥାନ୍ତା, ଯାହାକି ସେମାନେ ବଡ଼ ହେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ଏକ ଭଲପାଇବା ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ସମର୍ପଣ ଶକ୍ତିର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଆଣି ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭାବପ୍ରବଣତା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି-ରଖି ଅର୍ଦ୍ଧମୂକ କରି ଆଣିବାକୁ ମନ କରୁନଥାନ୍ତା ।

ପିଲାମାନେ ଅତି ସାନ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଆମେ ବଡ଼ମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦେଶ ନାମରେ କେତେ ଭାବପ୍ରବଣତା ଓ ଅକର୍ମୀ ଅନ୍ଧମୁଗ୍‌ଧତା ଆଣି ପୂରାଇ ନ ଦେଉଛୁ ! ଆମର ଦୁର୍ବଳସ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ଯେତିକି ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ପାରିଛି, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶଚେତନାରେ ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ବିସ୍ତାର ଆଣି ଦେଇ-ପାରୁଛୁ । ସେମାନେ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଇବା ନାଁରେ କେତେଟା ବାହାରି ଉପ-ସ୍ତରକୁ ଉପରେ ଉପରେ ଆଦରି ନେଉଛନ୍ତି, ଭାବପ୍ରବଣ କରି ରଖିଲାଭଳି କେତେଟା ଗୀତ ଗାଉଛନ୍ତି, ଅଥବା କେତେଟା ମୋହକୁ ଆବରଣ ପରି କରି ଅସଲ ହୃଦସ୍ଥ-ଗୁଡ଼ିକୁ ବାନ୍ଧି ରଖୁଛନ୍ତି । ବଡ଼ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଭାବପ୍ରବଣତା ତୁଟି ଯାଉଛି, ଚାଲାଖ ହୋଇ ସେମାନେ ଏହି ଦେଶକୁ ଯେକୌଣସି ବିଦେଶୀ ପରି ଶୋଷଣ କରୁଛନ୍ତି, ଯେକୌଣସି ବର୍ବର ପରି ଏଠି ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ ସବାର ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି । ପିଲାବୟସ ବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେ ଦେଶ ନାମରେ କେତେଟା ମଧୁର କଥା କୁହା ଯାଇଥିଲା ଓ ବଡ଼ ବେଳେ ତାହାର ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ, ଏପରିକି ଦେଶ ବା ସମାଜ ପାଖରେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆନୁଗତ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ, ଏପରି ଏକ ଅମାନୁଷିକ ଦମ୍ଭ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ପ୍ରଧାନ ପରିଚାଳନାସ୍ୱରୂପେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛି ।

୧୭ । ୯ । ୮୯

ଯଦି ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବା ପିଲାମାନେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତେ ଓ ଯଦି ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଓ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର ଜାଗାଗୁଡ଼ାକ ନାନା ବର୍ବରତାର ଦୂଷିତ ଉତ୍ୟକ୍ତତା ଭିତରେ ଅଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହନ୍ତାନି । ଏହି ଅଶାନ୍ତି ପଛରେ ଆହୁରି ଅନେକ କାରଣର ହାତ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ସେକଥା ମୁଁ ମୋଟେ ଅସ୍ୱୀକାର କରୁନାହିଁ । ତଥାପି, ବାହାରର ସକଳ ସଂକ୍ରମଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ର ଯଦି ଯଥାର୍ଥ ମନ ନେଇ ପରସ୍ପରର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସବାଆଗ

ସେହିମାନଙ୍କର ଘର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ବାହାରର କୌଣସି ଶକ୍ତି ବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିବେଶ ଭିତରେ କଦାପି କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟତା ଆଣି ଭରି ଦେଇ ପାରନ୍ତାନାହିଁ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଯାବତୀୟ ଅଶାନ୍ତି ଓ ଅମଙ୍ଗଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋ-ଳନ କରି ପାରିବାଲାଗି ଆଗ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଏକ ମନ ଦରକାର, ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଏକ ଜିଦ୍ ଦରକାର । ଏମିତି କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଛାତ୍ର ବାହାରନ୍ତେ, ଯେଉଁମାନେ କି ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଆତ୍ମୀୟତା ରଖିପାରନ୍ତେ, ବିଦ୍ୟା ଦାନ କରନ୍ତେ ଓ ବିଦ୍ୟା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତେ, ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଯାବତୀୟ ଧୂଳି ଓ ଝଡ଼ରୁ ଯେତେ ଆପଣାକୁ ଜାଣିଶୁଣି ଅଲଗା ରଖି ପାରନ୍ତେ, ତେବେ ବାଟ ପାଉନଥିବା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସମାନ୍ତର ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶିଯାଇ ପାରନ୍ତା । ମାଧ, ସେଥିଲାଗି ଯେଉଁ ସାହସ ଦରକାର, ସେହି ସାହସ ଆମ ଅଧ୍ୟା-ପକମାନଙ୍କର ନାହିଁ ? ସେଥିଲାଗି ଯେଉଁ ଅଚଞ୍ଚଳତା ଦରକାର, ସେହି ଅଚଞ୍ଚଳତା ଆମ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କଠାରେ ବି ନାହିଁ ? କିଏ ଏପରି ଏକ ଅନ୍ୟ ବାଟ ଲାଗି ସାହସୀ ହୋଇ ବାହାରି ଆସି ପାରିବ ?

୧୮ । ୯ । ୮୧

ପୁରୁଣା ପରିଚିତ ଜାଗାକୁ ଗଲେ ସତେଯେମିତି ସେଠି ସମସ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ବଗିଚାର ଗଛମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଗଛର ଫୁଲମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ପୋଖରିମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାସୋରି ସାରିଲେଣି ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ପୁରୁଣା ଥାନଟିରେ ଯାଇ, ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ଆଦୌ କେଉଁଠି କିଛି ବ୍ୟବଧାନ କେବେ ରହିଥିଲା ବୋଲି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । କାଳର ବ୍ୟବ-ଧାନଟି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଏ ।

ଯୋଉ ମଣିଷମାନେ ବାହାରକୁ ଶତ୍ରୁ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ, ଉପେକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ କବାଟ କିଳି ବସିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବି ସତେ-କେଉଁ ଚିହ୍ନା ଆତ୍ମୀୟତାଟି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥାଏ । ଏମାନେ ସତେଯେପରି କେହି ପର ନୁହନ୍ତି, କେବଳ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ପର,—ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେହୁଏ । ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷ ଏଇ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ନିଜର ଅସଲ ମୁହଁଠାରୁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ମୁଖଗୁଡ଼ାକୁ କାଟିଦେଇ ଆପଣାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ସତେଅବା ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏ । ସେହି ସମୟରେ ହିଁ ସିଏ ପର ହୋଇଯାଏ । ହୁଏତ ନିଜ ପାଖରେ ହିଁ

ଭାରି ପର ହୋଇ ରହେ। ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଆଖି ଫିଟାଇ ଦେଖିବା- ଲାଗି ସିଧା ମନା କରିଦିଏ। ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କଦାପି ଭୁଲ୍ ବୁଝି ବସେନାହିଁ। ବାହାରୁ ଦୂରତା ବୋଲି ଦିଶୁଥିବା ଉପେକ୍ଷାଗୁଡ଼ାକ ସକାଶେ ମୁଁ ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ାକୁ କଦାପି ସଂଶୟ କରିବସେନାହିଁ। ନିଜେ ଯାବତୀୟ ମୁଖାରୁ ବାହାରେ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ।

୧୯ । ୯ । ୮୧.

ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଅସଲ ଶକ୍ତି ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି। ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି। ସେହି ଅସଲ ଶକ୍ତିଟିକୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅମିତ ଶକ୍ତି ରୂପେ ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ତାପରେ ଆଉ କୌଣସି ଭୟ ରହେନାହିଁ।

ଭିତରେ ଅସଲ ଶକ୍ତି ଓ ଅମିତ ଶକ୍ତି ରହିଛି, କାରଣ ଅସଲ ବନ୍ଧୁ ସେଇ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି। ସଂସାରରେ ଯାହାକିଛି ସୁନ୍ଦର ତାଲ ପକାଇ ମେଳାଇ ମୁଁ ଏଇ ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲି ପାରୁଛି. ତାହାର ଅସଲ ମୂଳଟି ମୋ' ଭିତରେ ରହିଛି। ସେହି ମୂଳଟିକୁ ମନ କଲି ମାତ୍ରକେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଅସଲ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ କର୍ମ ଦେଇ ଏକତରିତ କରିଦେଇ ସତତ ଧନୀ ହୋଇ ରହିପାରିବା। ମୁଁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍, କାରଣ ଏହି ଜଗତ ଓ ଏହି ଆକାଶର ସବୁଯାକ ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋତେ ସେହିପରି ଧନୀ ହୋଇ ରହିବାର ରହସ୍ୟ ନିଦାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ବତାଇ ଦେଇ ଯାଉଛି। ଆପଣାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିଃସ୍ୱ ବୋଲି ମନେ କରେନାହିଁ ବଞ୍ଚିତ, ଦୁର୍ବଳ ଅଥବା ରୁଗ୍ଣ ବୋଲି କେବେ ମନେ କରେନାହିଁ। ସେଇଥିପାଇଁ ମନ କଲାମାତ୍ରକେ ମୋତେ ସହାୟତା ମିଳିଛି ଓ ଆଗକୁ ବାଟ ମିଳିଯାଇଛି। ଏବଂ, ଯେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିପରି ବାଟ ଗୁଡ଼ାକ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥିବ, ଭିତରେ ଥିବା ସେହି ସୁନ୍ଦର ସମ୍ଭାବନାଟି ସଂସାରରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଛୁଇଁ ପାରିଲା ଭଳି ପାଥେୟଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାର ଭାବରେ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବ, ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନରେ ବିଶ୍ୱାସଟା ହିଁ ଅସଲ ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଥିବ। ଏବଂ, ଅବିଶ୍ୱାସମାନେ ମାଖ ମାଡ଼ୁ ନଥିବେ। ପ୍ରାୟ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଜଣେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଭାବରେ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବା,—ଏହାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଅସଲ ଚରଣଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ। ସେହି ଯୋଗ୍ୟତା ହେଉଛି ମୋ' ଜୀବନର ଅସଲ ସମ୍ପର୍କ, ମୋ' ସନ୍ତାନତ୍ୱର ଅସଲ ଗର୍ବ।

୨୦ । ୯ । ୮୧

ବାଘ ହୋଇ ଦେଖିଲେ ବେଳକୁ ସତେଅବା କୋଉଠି କେହି ହେଲେ ନଥାନ୍ତି। ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଇ ଦେଖିଲାବେଳେ ଠିକ୍ ସେହି ସଂସାରଟି ସତେଅବା

ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଭରି ଉଠିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସଂସାରରେ ଅତି ସତର୍କ ଭାବରେ ଆଗ ଆପଣାର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଠାବ କରି ବୁଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଉଠି କେହି ଜଣେହେଲେ ବନ୍ଧୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ବନ୍ଧୁ ଖୋଜୁଥିବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ପରି ସଂସାର ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ତଥାକଥିତ ଶତ୍ରୁ-ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନ ମିଳିଯାଏ ।

ସତର୍କ ସଜ୍ଜନ ମଣିଷମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି କଥାଟାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ବୋକାମି ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ସତର୍କ ରହିବାକୁ, ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ସାଧୁତା ବୋଲି ବିଚାରୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଅସଲ ସାଧୁତା ସତର୍କ ରହିବାର ଏବଂ ଧରା ନପଡ଼ିବାର ସାଧୁତା ନୁହେଁ, ଅସଲ ସାଧୁତା-ହୃଦୟର ସାଧୁତା । ହୃଦୟ ହେଉଛି ନୈକଟ୍ୟ ସାଧକର ସଙ୍ଗୀ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା, ବହୁ ପ୍ରକାରର ବିଭିନ୍ନତା ତଥା ବୈମନସ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସବୁରି ଭିତରେ ସଧର୍ମୀଟିଏ, ଆତ୍ମୀୟଟିଏ ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଯିବା,—ଏହି ଜୀବନରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛି । ମୋତେ ତାହାହିଁ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ରସର ହେବାର ଯାବତୀୟ ଆକାଂକ୍ଷା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାର ପାଠଟିକୁ ଶିଖାଇ—ଦେଇଯାଇଛି, ସେଥିଲାଗି ମୋତେ ଆବଶ୍ୟକ ସାହସଟିକୁ ଦେଇଯାଇଛି, ମୋତେ ଅଜସ୍ର ସଂସାର ସହିତ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଯାଇଛି । ତାହାହିଁ ମୋତେ ଆପଣା ପାଖରେ ସାଧ ହୋଇ ଶିଖାଇଛି, ଆପଣାର ମିତ୍ର ହୋଇ ଶିଖାଇଛି ।

୨୧ । ୯ । ୮୧

ରାଜନୀତିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ବାନପ୍ରସ୍ଥର ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ପରିସ୍ଥିତି ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କେତେ ଭଲ କଥା ଶୁଣାଉଛନ୍ତି, କେତେ ସାଧୁବାଣୀର ବର୍ଷଣ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଆମେ ସମସ୍ତେ କିପରି ଉଚିତ ଆଚରଣ କରିବୁ, ସେଥିଲାଗି କେତେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏମାନେ କୋଡ଼ିଏ ପଚିଶି ବର୍ଷ ତଳେ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୃହସ୍ଥ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଓ ଚତୁର୍ବର୍ଗକାମୀ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟଧର୍ମ ଆଚରଣ କରୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସ ପରି ଏହି ଦେଶର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକାଶଟାକୁ ଗିଳି ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାରେ ମାତିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଲାଳସା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବାକର୍ଷକ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ବସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟରେ ଯାହାକିଛି ଉଦାର ଓ ଯାହାକିଛି ମାନବୀୟ, ଏମାନେ ତାହାକୁ କେଡ଼େ ଲୋଲୁପତା ସହିତ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ ।

ବାନପ୍ରସ୍ଥ କହିଲେ ଜୀବନର ଏକ ବିଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ତାହା ମୂଳତଃ ଏକ ବିଶେଷ ଅଥଚ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ବୁଝାଏ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟି ଗୃହସ୍ଥ ଭିତରେ ରହିଲେ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟି ରାଜନୀତି ଭିତରେ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ରାଜନୀତି ଦୂଷିତତାମୁକ୍ତ ହୁଏ । ଆମ ରାଜନୀତିର ମାମଲତକାରମାନେ ନିଜ ଗାର୍ହସ୍ଥ୍ୟ ସମୟରେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ଆମର ଦେଶ ହୁଏତ ଅନେକ ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ବର୍ତ୍ତମାନ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆସିବା ପରେ ଯେଉଁମାନେ ବାନପ୍ରସ୍ଥଗ୍ରସ୍ତ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ପରି ସାଧୂକ୍ତିମାନ ଶୁଣାଉଛନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଉତ୍ତେଜନାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାର ପରାମର୍ଶ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଆଚରଣ ପଛରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସାଧୁତା ନାହିଁ ଓ ସେଥିଲାଗି ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

୨୦ । ୯ । ୮୧

ଯିଏ ବାଟ ପାଇଲା, ସିଏ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି, ଯିଏ ଭଲ ପାଇଲା, ସିଏ ବି ଚୁପ୍ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଯିଏ ସ୍ୱନିର୍ବାଚିତ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଆଦର୍ଶକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି, ସିଏ ବି ଆପେ ଆପେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ ରାସ୍ତାମଝିରେ ଖାଲି ବଡ଼ ପାଟି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ନିଜ ଜୀବନରେ କିଛିହେଲେ ପାଇ-ନାହାନ୍ତି ? ଏମାନେ ଭଲ ପାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି, ଆପଣା ଲାଗି ବାଟଟିଏ ପାଇ ନାହାନ୍ତି,—ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ଯାହାପାଇଁ ଯଥାର୍ଥରେ ବଞ୍ଚିହେବ, ସେପରି କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ବି କ'ଣ ଏମାନଙ୍କର ହାତରେ ମୋଟେ ଧରା ଦେଇନାହିଁ ?

ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଏମାନେ ଦାଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ାକରେ କେଡ଼େ ଗୋଳ ନ କରୁଛନ୍ତି ! ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭୁଲ୍ ଦେଖାଇ ନିଜକୁ ସାଧୁ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଏମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଅସୁନ୍ଦର ଓ ଅବଜିଆ ଦିଶୁନାହାନ୍ତି ! ନିଜର ଅସଭ୍ୟତା, ଅହଙ୍କାର ଓ ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ସବୁକିଛିକୁ ଏମାନେ ବଡ଼ ପାଟିକରି ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି, ସମଗ୍ର କାଳଟାକୁ ଲଟାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି! ଏମାନଙ୍କର ପ୍ରକୋପରୁ ରାଜନୀତି, ଶିକ୍ଷା, ସମାଜସେବା ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ର କେବଳ ଏକ ଉତ୍କଟ ଜଙ୍ଗଲରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି । ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକ କ୍ଷମତାର ହାତୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ବସି ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସବୁରି ପଛରେ ଅତିଲୋଲୁପ ସାନ ଅହଂଗୁଡ଼ାକ ଆପଣାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ନିଜର ସାନପଣିଆ ଓ ଶୂନ୍ୟତାଗୁଡ଼ାକୁ

ଲୁଚାଇ ରଖିବା ସକାଶେ ଚିଜଗୁଡ଼ାକୁ ଦଶଟା ଗୋଡ଼ ଦେଇ ଦଶହାତ ଉଚ୍ଚ କରି ରଖାଯିବାରେ ଲାଗିଛି। ଏବଂ, ଉପରେ ଯାହା ରହିଛି, ତାହାକୁ ହିଁ ତତ୍ତ୍ୱ କୁହାଯାଉଛି। ଭକ୍ତମାନେ ବି ଏତେବଡ଼ ପାଟି କରି ସେହି ତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାନ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି।

୨୩।୯।୮୧

କେବଳ ହୃଦୟ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ। ମସ୍ତିଷ୍କ ବା ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ମୋଟେ ହେବନାହିଁ। ସିଏଣିଆପଣ ଦ୍ୱାରା ପରିଶେଷରେ କେବଳ ଆପଣା ପାଖରେ ହିଁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଘୃଣାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତେଜନା ବଢ଼ିବା ହିଁ ସାର ହେବ; ମାତ୍ର ଯାହା ହେବାର କଥା, ତାହା କେବଳ ହୃଦୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ।

ହୃଦୟ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ। ମସ୍ତିଷ୍କ, ବୁଦ୍ଧି, ଚତୁରତା ଓ ଘୃଣା ପ୍ରଭୃତିକୁ ଅତିକ୍ରମି ଯିବାପରେ ଯେତେବେଳେ ସବୁଠିର ଗଭୀରରେ ରହିଥିବା ହୃଦୟସ୍ତରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିହେବ, ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର କରି ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଆପଣାକୁ ସବୁରି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିହେବ। ସେହି ହୃଦୟ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ି ପାରିଲେ ହିଁ ବୁଦ୍ଧି ମସ୍ତିଷ୍କ ଦୀପ୍ତିମନ୍ତତାର ଏପରି ଏକ ସ୍ତରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବେ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ଅଳସତାର ଯାବତୀୟ ବାଡ଼ ଭୁସୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ, ଯାବତୀୟ ଭୟର ଅବସାନ ଘଟିବ। ବାହାଗୁଡ଼ାକ ହୃଦୟର ଅସଲ ଭାବଟି ଦ୍ୱାରା ଅନୁସିକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ କେଡ଼େ ଜୀବନ୍ତ ପରି ଅନୁଭୂତ ହେବେ ଏବଂ ନାନାବିଧ ଦୂରତା ଓ ନାନାବିଧ ସଙ୍କୋଚ କାଠିନ୍ୟ ହେତୁ ଆମ ଜୀବନରେ ଯେତେ ଯେତେ ସମସ୍ୟାର ଉଦ୍‌ଭବ ହୋଇଥାଏ ଓ ଯାହାକୁ ଆମେ ଜୀବନର ଏତେବଡ଼ ବୋଝଟିଏ ପରି କରି ଇତସ୍ତତଃ ହରକତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଉ ଅଥଚ ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥାଉ, ଆମେ ସେହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଆଖିରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା। ମାତ୍ର, ସେହି ହୃଦୟଟି ଉପରେ ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ରଖିପାରିବା ସକାଶେ ନିଜପାଖରେ ଯେ କେତେ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର ଓ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଯେ କିପରି ଜୀବନର ଏକ ସର୍ବମୂଳ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିବା ଦରକାର. ଏହି କଥାଟି ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ମନେ ରହିଥିବା ଉଚିତ।

୨୪।୯।୮୧

ସମର୍ପଣ ଆମ ଜୀବନର ନାନା ସାଧନ ଭିତରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ସାଧନ ନୁହେଁ, ତାହା ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଟି ଏକ ମୂଳ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆମ ଜୀବନରେ ଏହି ସମର୍ପଣ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ । କୃତଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଠିକ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ । କୃତଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର କେବଳ ଏକ ସାଧନ ନୁହେଁ ବା କେବଳ ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ତରାଜୁରେ ଓଜନ କରି ଗୋଟାଏ ଆନରେ କୃତଜ୍ଞ ହେବାକୁ ଉଚିତ ବୋଲି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ନେଇ ବେଶ୍ ଏକ ସଫଳ ବ୍ୟବସାୟ କରି ପାରନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ମୋଟେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କୃତଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଏକ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । ଜଗତରେ ନିଜର ସକଳ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଦେଇ ସବୁଟି ସହିତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବାର ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ।

ସମାଧିକୁ ସାଧନାର ସାତୋଟି ବା ଆଠୋଟି ଅଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ସମାଧି ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ କି ପ୍ରଥମ ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକର କୃଚ୍ଛ୍ର ବଳରେ ଅର୍ଜନ କରି ଯାଇପାରେ । ସମାଧି ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଏକ ମୂଳ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଏକ ସମଗ୍ର ରଙ୍ଗ, ଯାହାର ସର୍ବମୂଳ ଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ସାଧି କରିଯାଇ ପାରେ । ନହେଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଧିର ମୂଳ ଦୃଷ୍ଟିଟି ଦ୍ୱାରା ନିଜର ଅନୁରକ୍ତିକୁ ରଙ୍ଗାଇ ରଖିନଥିଲେ ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ techniqueରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହେ । ସେହି t chnique ଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ବିଭିନ୍ନ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଆଣି ଦିଅନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ବା ଉତ୍ତରଣ ଆଣି ମୋଟେ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୨୫।୯।୮୧

ତିନିବର୍ଷ ତଳେ ଯେଉଁମାନେ ପିଲାବୋଲି ଲାଗୁଥିଲେ, କାଲି ସେମାନେ ସତେଅବା ସମର୍ଥ ବୋଲି ଲାଗିଲେ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ଏହିପରି ସମର୍ଥ ବୋଲି ମନେହେବ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଯେତେବେଳେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ମନେହେବ, ସେତେବେଳେ ସଂସାରଟା ଆଉ କଦାପି ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଲାଗିବ ନାହିଁ, ମାୟା ବୋଲି ଲାଗିବନାହିଁ ।

ମୁଁ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଲି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ନିଜ ଖୁସିରେ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଆଗକୁ ବାହାରିଗଲେ, ଅଥବା, ମୁଁ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲି, ବଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତିଟିକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଆସିଲି ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ବଳ, ସାମର୍ଥ୍ୟ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ରହିଲେ, ଯେତେବେଳେ ଏହିପରି ଏକ ଈର୍ଷାଜନିତ ଦୁଃଖ ଆପଣାକୁ ଅଧିକାର କରି ରଖିଥାଏ, ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ମାୟା ଓ ମିଥ୍ୟାର ଦାର୍ଶନିକ ଗହ୍ୱର ଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ଆକର୍ଷକ ବୋଧ ହୁଏ । ଆମେ କେହି କାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଆସୁନାହୁଁ, ଏକ ଅପରନ୍ତ ଅଥଚ ଉତ୍ତରଣର ପଥରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଛୁ, ଅନବରତ ଚାଲିଛୁ, ଜୀବନରେ ଖୁସି ହୋଇ ରହିବାର ଓ କେତେବେଳେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ବୋଲି ନଭାବିବାର ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସର୍ବପ୍ରଥମ ଉପାୟ । ମୁଁ ସେହି ଉପାୟଟିକୁ ଜୀବନରେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଛି, ତେଣୁ ତରି ଯାଇଛି । ତେଣୁ ଜିନିଷକୁ ଈର୍ଷା କରିବାକୁଟି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ତେଣୁ, ଆପଣାକୁ କେବେ ହେଲେ କାହାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ଜୀବନକୁ କେବେହେଲେ ଯମର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ଯିଏ ଘଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପସନ୍ଦ କରିଛି, କେବଳ ତାହାରିଠାରୁ ସର୍ବଦା ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୋଇଛି । ଯିଏ ଜିନିଷ-ମାନଙ୍କୁ ସର୍ବାର୍ଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା କେବଳ ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ମନେ କରିଛି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ହାତୁଡ଼ି ଦେଇ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଛାଞ୍ଚରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛି, ତାହାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୋଇଛି ।

୨୭ । ୯ । ୮୧

ଏହି ଝଡ଼ର ରାତି, ଏହି ଝଡ଼ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟିସ୍ନାତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ସକାଳଟି,— ଏମାନେ ମୋ'ର ଅତି ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ଠିକ୍ ଯେମିତି ଜହ୍ନରାତି, ବର୍ଷାସ୍ନିଗ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଥିର ବେଳାଭୂମି, ପର୍ବତ ଉପରେ ଲୀନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅରଣ୍ୟ ଅତି ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି, ଅବିକଳ ସେହିପରି । ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଝଡ଼ୁଆ ସକାଳରେ ସବାଆଗ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ଏବଂ, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି-ନେବାକୁ ହୁଏ । ଉପରର ପରସ୍ତଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତି, ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାନ୍ତି, ଭାରି ସତର୍କ ପ୍ରହରୀମାନେ ସତେଅବା ନିଜକୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ କରି ଆଉକୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଦୁଆରଟି ଭିତରକୁ ସିଧା ବାଟ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଆଉ

କୋଉଠିହେଲେ ଝୁଣ୍ଟିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ମୋଟେ କୋଉଠିହେଲେ ପାଦ ଅଟକି ଯାଏନାହିଁ । —ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଓ ବାହାରୁ ଭିତରକୁ ସିଧା ବାଟ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହିସବୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅପ୍ରୋଚଚସ୍ପନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ, ଭାରି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ । ଆପଣା ସହିତ ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ମିଳାଇ ସମଗ୍ର ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରି ଦେଖିବାର ଏହି ବାଟରେ ଆଉ କୌଣସି ଭାଉ ବା କୌଣସି ଅନିଚ୍ଛା ମଝିରେ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ଆସେନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରର ସବୁଯାକ ବୈରାଗୀ ସତେଅବା ହଠାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ହୋଇଉଠନ୍ତି, ନୀରବ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ହୋଇ ହିଁ ରହିଥାନ୍ତି । ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଙ୍ଗମାନେ ମଙ୍ଗି ଯାଆନ୍ତି; ଆପଣା ଭିତରର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଚରଣସ୍ପର୍ଶ କରିବେ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଏହି ଅପେକ୍ଷା,—ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଆଗ୍ରହ । ଏହି ଆଗ୍ରହ ମୋ'ର ସକାଳଗୁଡ଼ିକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଥାଏ । ମୋ'ର ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ସାର୍ଥକ କରିବ ବୋଲି ବର ପାଇ ବାହାରିଥାଏ ।

୨୭ । ୯ । ୮୧

କଲେଜରେ ଇଉନିଅନ୍ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । କିଏ ଜିତିଲେ କିଏ ହାରିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ହାରିଲେ, ସେମାନେ ଆପଣାର ଲଜ୍ଜାକୁ ଭୁଲିବା ସକାଶେ ହଷ୍ଟେଲ ଭିତରେ ପଶି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପିଟିଦେଇ ଆସିଲେ । ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ୁଥିବା ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପିଟିଦେଇ ଆସିଲେ । ମଣିଷର ଜୀବନରେ ପୁରୁଷାର୍ଥ ବୋଲି ଯେଉଁ କଥାଟି ରହିଛି, ତାହାର କେତେ ମ୍ଳାନ ପରିଚୟ ସେମାନେ ଦେଇ ଆସିଲେ! ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ବି ଯେ ମଣିଷ ଭିତରର ବର୍ବରତା ତଥାପି ଭିତରେ ରହିଥାଏ, ସାଆନ୍ତଙ୍କ ପୁଅ ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତର୍ପଣ ନିହିତ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଓ ଜୀବନର ଅସଲ ଲଜ୍ଜା ଓ ଅସଲ ଶାଳୀନତାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ହତ୍ୟା କରି ଏକାବେଳେକେ ନିବସନ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ, ସେମାନେ ତାହାର ପରିଚୟ ଦେଇ ଆସିଲେ ।

ଏଠି ପିଲାମାନେ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣ କଲେ, ହୁଏତ ବଡମାନଙ୍କର ପ୍ରରୋଚନା ଓ ପ୍ରୋତ୍ସାହନରେ ଏପରି କଲେ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗିନିପିଗ୍ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ୱଜନଙ୍କ — ଗହନର ବୀରମାନେ ଏବେ କୁଆଡ଼େ କଲେଜମାନଙ୍କରେ ବି ନିର୍ବାଚନ ଲଢୁଛନ୍ତି ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆପଣା ଧାରାରେ ଆପଣାର ଏକ ଦାସ୍ୟାଦକୁଳ ଗଢ଼ୁଛନ୍ତି । ଆଉଗୋଟାଏ ପୁରୁଷକୁ ନଷ୍ଟାନ୍ତ

ଦାୟିତ୍ୱଶୂନ୍ୟ ଓ ବିବେକଶୂନ୍ୟ କରି ତିଆରି କରୁଛନ୍ତି । ବିବେକଶୂନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଭଲଲୋକଙ୍କ ପରି ଏସବୁକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ଶରଶଯ୍ୟା ଉପରେ ଥାଇ ସେମାନେ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଶୁଣାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଦେଶ ଓ କାଳ ଏହି ଯାବତୀୟ ବର୍ବରତା ଏବଂ ମୂର୍ଖତାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବ ବୋଲି ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି, ଉପଯୁକ୍ତ କର୍ମିଷ୍ଠମାନେ ବାହାରିବେ ବୋଲି କାଳରୂପୀ ରଥକୁ ଗଡ଼ାଇ ନେଉଥିବା ବିଧାତା ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ବର୍ବରତାକୁ ଯେତେବେଳେ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ବି ବର୍ବରତା ବୋଲି କହିପାରିବେ ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଏହି ବର୍ବରତା ଯିବ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ବର୍ବରମାନଙ୍କୁ ବର୍ବର ହେବାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିବ, ବର୍ବରମାନେ ପାଠଘର ମାନଙ୍କରେ ପଶି ପାଠଘରର ବିଧିଗୁଡ଼ାକୁ ମାଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଲଜ୍ଜା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

୨୮ । ୯ । ୮୯

ଯେଉଁ ଦେଶରେ ସବୁଜମାନେ ଗେହ୍ଲା ସାମନ୍ତଙ୍କ ପରି ଆଚରଣ କରନ୍ତି, ସେହି ଦେଶରେ ଆମେ ସବୁଜମାନଙ୍କୁ ବା ସେହି ଦେଶରେ ଧର୍ମବସ୍ତ୍ର ଜବର ହୋଇ ସବୁଯାକ ଦଗକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ସାମନ୍ତବାଦକୁ ବା ସେହି ଦେଶକୁ ଦୋଷ ଦେବା ନା ଆଉ କାହାକୁ ଦୋଷ ଦେବା ? ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବି ଗୋଟାଏ ଯୁଗକୁ ଏବେ ଆମ ସାମନ୍ତମାନେ ସବୁଜ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ସେହିପରି କହି ଆପଣାର ପିଲାବେଳର ଉତ୍ତେଜନାଗୁଡ଼ାକୁ ମନେ ପକାଇ କେତେ ଗୌରବ ବି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ତରୁଣ ବୟସରେ ଅଛନ୍ତି, ଆମର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାଳୟମାନଙ୍କରେ ପାଠ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି, ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ଭାବରେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସବୁଜ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରନ୍ତା । ସେମାନେ ମନ କଲେ ନିଜକୁ ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜ କାଳଟାକୁ ବି ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଗଢ଼ିପାରନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତାହା କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ନିଜ ବୃତ୍ତିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୟସ୍କ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ସେହିମାନଙ୍କର ଅଶାନ୍ତ ଭିଆଣ କରିବାଭଳି ଏଇଟା ବା ସେଇଟା କରୁଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ନିଜେ ସାମନ୍ତ ହୋଇ ସେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ ଫନ୍ଦା କରି ବାହାରିଛନ୍ତି ।

ଅସଲ ଲଢେଇ ବୁଢା ବା ବୟସ୍କମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନୁହେଁ, ଅସଲ ଲଢ଼େଇ ହେଉଛି ସାମନ୍ତବାଦୀ ଗେହ୍ଲାପଣ ଗୁଡ଼ାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ଗେହ୍ଲାମାନେ ନିର୍ବିବେକ ଭାବରେ କରି ଯାଉଥିବା ଅସୁନ୍ଦରତା ଏବଂ ବର୍ବରତାଗୁଡ଼ାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିଏ ଲଢ଼ିବ, ସିଏ ବୟସରେ ସାନ ହୋଇଥାଉ ବା ବଡ଼ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ତାହାକୁ ହିଁ ଅସଲ ତରୁଣ ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ସେହି ତରୁଣମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲେ, ସାହସ ବଢ଼ିଲେ ଏବଂ ଅଭୀପ୍ସୁତା ବଢ଼ିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ।

୨୯ । ୯ । ୮୧

ନିଜକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା ମାତ୍ରକେ ଏହି ଖଣ୍ଡ-ପ୍ରବଣତା ଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ସ୍ଥାନରୁ ଆହୁରି ସାନ ହୋଇ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ନିଜକୁ ଆପଣାର ଅତି ପାଖରେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ଜିଦ୍‌ ଗୁଡ଼ାକ ବି କୁଆଡ଼େ ଆପଣାର ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ ହୁଗୁଳା କରି ଦେଇ ଲୁଚି ପଳାନ୍ତି ।

ବାରମ୍ବାର ଫେରି ଆସିବାର ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟଟି ମୋତେ ଯେପରି ଆଦୌ କେଉଁଦିନ ହେଲେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିନଯାଉ । ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ସବୁଦିନ ଯେପରି ନିଜର ଅସଲ ନିର୍ଭରଟିକୁ ପାଇବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଉଥାଏ । ଦୁଃଖ ଆସୁ, ଜଞ୍ଜାଳ ଆସୁ, ନୈରାଶ୍ୟ ଆସୁ, ମାତ୍ର ତଥାପି ମୁଁ ଯେପରି ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ସବୁବେଳେ ରହିଥାଏ ! ସେହି ଅସଲ ନିର୍ଭରଟି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନରେ ସବୁ ରହିଥାଏ. ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ଯେତେ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ହାତକୁ ଫେରି ଆସୁଥାଏ । ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେଲା ମାତ୍ରକେ ନିଜର ଘରଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଯାଏ । ସେହି ଘରେ ନିଜକୁ ଫେରିପାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନିଜର ଉପାୟଦ୍ୱାରା ହରାଇ ବସିଥିବା ପୃଥିବୀଟିକୁ ଫେରିପାଇବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଯେତିକି ହୋଇ ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନରେ ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ତେଣୁ, ଆଜି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ନିଜକୁ ମୁଁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ଖାଲି ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ପୋତି ନପକାଏ, ନିଜକୁ ଫୁଲାଇ ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଏତେ ଅହଙ୍କାରୀ କରି ନଦିଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସେହି ଆଖି ଜୀବନଟାକୁ ଦେଖି ପାରିବାଲାଗି ଏକାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ରହିବ । ଯେତେବେଳେ ଆଖିର ଦୃଷ୍ଟିସାମର୍ଥ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେବେଳେ ହୃଦୟ ଆଉ ଆଖି ଭିତରେ ରହିଥିବା ସୂତ୍ରଟି ଛିଣ୍ଡିଯାଏ; କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସଂସାରର ସବୁଯାକ ଗ୍ଳାନି ଗ୍ରାସ କରିବାପାଇଁ ମୋ'ର ଚାରିଆଡ଼ୁ ହୁଙ୍କାର କରି ଦଉଡ଼ି ଆସନ୍ତି ।

୩୦ । ୯ । ୮୧

ଆମେ ଯାହାର କଥା କହୁଛୁ, ସିଏ ଆମଠାରୁ ସର୍ବଦା ଆଗରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଆମେ ଯାହାର କାମ କରୁଛୁ, ସିଏ ସର୍ବଦା ହିଁ ଆମ ଆଗରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଆବଶ୍ୟ ଯଦି ଆମେ କେବଳ ନିଜର କଥା କହିବାପାଇଁ ଅଉ ଯାବତୀୟ

କଥା କହୁଛୁ ଓ ନିଜର କାମ କରିବାପାଇଁ ଆଉ ଯାବତୀୟ କାମ କରିବାରେ ଧାଇଁଛୁ, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଅଲଗା କଥା ।

ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣା ଭିତର ଏକ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ହିଁ ଆମେ ଆମ ମୁହଁ ଦେଇ ଆଉଜଣକର କଥାକୁ କହିବାକୁ ମନ କରିଥାଉ ବା ଆଉ ଜଣକର କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରିବାଲାଗି ନିଜ ଜୀବନର ବ୍ରତରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ । ଆମେ ପଛରେ ଥାଉ ସିଏ ଆମ ଆଗରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଆମେ ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । କ୍ରମେ ହୁଏତ ଆମେ ଆଉଏକ ମୋହ ଭିତରେ ଆସି ପଶିଯାଉ । କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହିବାର ଉତ୍ସାହରେ ଆମେ ଆଗ ଆମକୁ ଦେଖୁ, ଯାହାର କଥା ତାକୁ ହୁଏତ ତା'ପରେ ଯାଇ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରୁ । କାମ କରିବାର ଏକ ଅହଂପ୍ରେରିତ ଉତ୍ତେଜନାରେ ଆମେ କାମ ଗୁଡ଼ାକରୁ ଆଗ ନିଜେ ବାହାବୁଦ୍ଧି ନେଉ, ତା'ପରେ, କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯିଏ ଯଥାର୍ଥ କର୍ତ୍ତା, ତାଙ୍କୁ ପଛେ ଯାଇ ମନେ ପକାଉ । ତାଙ୍କର କାମ କରି ଆମେ ସତେଅବା ତାଙ୍କୁ ଅନୁଗୃହୀତ କରୁଛୁ ବୋଲି ଅନୁଭବ ବି କରୁ । ତା'ପରେ ଆମର କଥା ଓ କାମରେ ବିଭ୍ରାଟ ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ଆମେ କ'ଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଆଉ କ'ଣ କହିପକାଉ ଓ କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଆଉ କ'ଣ କରିବସୁ । ଯାହାର କାମ, ତା'ର କୌଣସି କ୍ଷତି ହୁଏନାହିଁ, ଯାହାର କଥା, ତାକୁ କୌଣସି ଅପବାଦ ସ୍ପର୍ଶ କରେନାହିଁ । ଆମେ ହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଉ, ସେହିଠାରେ ରହିଯାଉ । ଆମର ଆଗକୁ ଯିବାର ସବୁ ଆଶା ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆମର କଥା ଓ ଆମର କାମଗୁଡ଼ାକ ତା'ପରେ ଆମଲାଗି ଅର୍ଗମ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

୧।୧୦।୮୧

ସମ୍ମିଳନୀ ଭାବର ହେଉ, ସଦ୍‌ଭାବର ହେଉ । ଅଧିକ ଭାବର ସୃଷ୍ଟି କରୁ; ଅଧିକ ସଦ୍‌ଭାବ ଆଣିଦେଉ । ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରୁ । ଅଧିକ ନିକଟ କରୁ । ଯେକୌଣସି ସାମୂହିକ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ଯେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଅପେକ୍ଷା ଆତ୍ମୀୟତା ଅନେକ ବେଶୀ ଦରକାର, ସେହି ବୋଧଟିକୁ ଆଣିଦେଉ । ସମ୍ମିଳନୀ ଆମକୁ ପରସ୍ପରର ଅଧିକ ନିକଟ କରୁ, ଆମକୁ ନିଜର ବି ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇ ଆଣୁ । ଆମର ନିବିଡ଼ତମ ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ରହି ଯିଏ ଆମକୁ ସବୁରି ସହିତ ତଥା ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ବି ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇଆଣୁ ।

ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ, ତାହା ହେଉଛି ଯଥାର୍ଥରେ ବୀରମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ । ବାଟ ଚାଲିବାକୁ, ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ନଥିବା ସ୍ଥାନରେ ବାଟଟିଏ

ତିଆରି କରିବାକୁ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ବାହାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମ୍ମିଳନୀ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ପରସ୍ପରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାର ସମ୍ମିଳନୀ, ଆପଣାକୁ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଗୃହୀତ ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତ କରି ରଖିବାର ସମ୍ମିଳନୀ । ଆମେ ଅସୁନ୍ଦରତାକୁ ମାନିବୁ ନାହିଁ, ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ଆମେ ସେହି ଅସୁନ୍ଦରତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବୁ । ଆମେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି ମାନିବୁ ନାହିଁ, ଏକ ସଂକଳ୍ପ ଲାଗି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଆମେ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବୁ । ଆମେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହେବୁ, ସଂସାରକୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଗଢ଼ିବୁ । ଆମର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇ ରହିବ । ଭିତର ନୀରବ ହୋଇ ଆସିବ, ଆକାଶରେ ଅସଲ ତାରାଟି ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଜଳୁଥିବ ଏବଂ ଆମେ ଜୀବନଟାକୁ ତାଙ୍କର ଏକ ଦାନ ଏବଂ ଆଶୀର୍ବାଦ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଏକାଠି ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବୁ । କାହାକୁ କେହି ଛାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ, କାହାକୁ କେହି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବୁ ନାହିଁ । ସମ୍ମିଳନୀ ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବୁ ।

୬।୧୦।୮୧

ଏହି ସବୁକିଛିକୁ କେବଳ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସମ୍ଭବତଃ କେବଳ ଗୋଟିଏମାତ୍ର ଅନୁଭୂତି ରହିଛି । ତାହା ହେଉଛି ଏକ ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଅନୁଭୂତି । ଯାହାର କିଛି କାରଣ ଜାଣି ହୁଏନାହିଁ, ଅଥଚ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭେଦିକରି ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଦୂର ହୋଇ ରହିଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ, ସେମାନେ ଅତି ନିକଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଅନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେ ଯେପରି ଆଦୌ କେବେହେଲେ ଦୂର ହୋଇ ରହିନଥିଲେ, ହଠାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ସେହିପରି ଏକ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ମନେହୁଏ, ହୁଏତ ମୁଁ କୌଣସି କାରଣରୁ ଆପେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିଲି ବୋଲି ଏତେଦିନ ଯାଏ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ସେଭଳି ମନେ ହେଉଥିଲା ।

ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷର ବାହାରଟାକୁ ଦେଖି ହିଁ ତାକୁ ଭୟ କରିବାକୁ ମନ କରେ । ନିଜେ ନିଜ ଭିତରକୁ ଦେଖି ନପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବି କେବଳ ବାହାରଟା ହିଁ ସତେଅବା ଏକ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ପରି ଆପଣାର ଚେତନା ଉପରେ ଆସି ବାଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେଇଥିରୁ ଭୟ ଜାତ ହୁଏ ଏବଂ ଭୟରୁ ଦୂରତା ଜନ୍ମଲାଭ କରେ । ନିଜର ଭିତରଟାକୁ ସବାଆଗ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼େ, ତାହାର ସହିତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଏବଂ, ସତେଅବା ତାହାରି ଏକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ସ୍ୱରୂପ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭିତରଟା ବି କ୍ରମେ ଜାଣିହୁଏ ।

ତା'ପରେ ସମସ୍ତେ ମୂଳତଃ ବନ୍ଧୁ ପରି ଲାଗନ୍ତି, ଖୁବ ନିକଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି, ଦୂରତାମାନେ ଲଙ୍ଘିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିବା ଜାଗାମାନେ ପୁଣି ନିକଟ ହୋଇ ଆସନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମନେହୁଏ, ସତେଅବା ମୋ'ର ଉପରେ ଏତେଦିନ ଯାଏ କୌଣସି ଏକ ଆବରଣ ରହିଥିଲା, ସେଇଟା ଖସିପଡ଼ିବାରୁ ତଥାକଥିତ ଦୂରମାନେ ପୁଣି ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଲେ । ଏହି ସୌଭାଗ୍ୟଟିକୁ ଆଣି ଦେଇଥିବାରୁ ଯେତେବେଳେ ଏଯାଏଁ ଦୂର ହୋଇ, ଶତ୍ରୁ ପରି ହୋଇ ରହିଥିବା ସୁହୃନ୍ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମନ ଆପେ ଆପେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇଆସେ ।

୩ । ୧୦ । ୮୧

ମହାତ୍ମାମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ବାର ବାର ଫେରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ଫେରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ କେବେହେଲେ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇ ନଥାନ୍ତି, ଆମକୁ ଅସମ୍ଭବ ଓ ଅଯୋଗ୍ୟ ମଣି କେବେହେଲେ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପାଖରେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ଆମ ପରିବେଶ ଭିତରେ ଆମର ସମ୍ମତି ଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭରସା ରଖି ଆମକୁ ବେଷ୍ଟିତ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ଆମର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସ୍ମରଣ କଲା ମାତ୍ରକେ ଆସନ୍ତି, ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଆସନ୍ତି;—ଆମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ସମର୍ଥ କରନ୍ତି, ବଳ ଦିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଆମର ଭିତରେ ଆମ ସମ୍ମତି ସକାଶେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଅମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ସେମାନେ ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେ ସର୍ବଦା ଆମର ଭିତରେ ରହିଥିଲେ, ତା'ପରେ ସେହି ସତ୍ୟଟି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତା'ପରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲା ପରେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କଲା ପରେ ଏହି ଜୀବନ କେଡ଼େ ଆପଣାର ମନେ ହୁଏ, ଏହି ମାର୍ଗଗୁଡ଼ାକ କେଡ଼େ ଆପଣାର ମନେହୁଅନ୍ତି, ଏହି ସଂସାରଟା କି କେଡ଼େ ଆପଣାର ମନେ ହୁଏ, ମହାନ୍ ଆତ୍ମାମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରି ସକଳ ଆତ୍ମାକୁ ହିଁ ମହାନ ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଆମଠାରୁ କୁଆଡ଼େ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଇ ନଥିଲେ । ଯେଉଁ କପଟୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଜ୍ଞ ଜନମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଦା ରକ୍ତମାଂସର ଶରୀରଟାଏ ବା ସୁନ୍ଦର ପିତୁଳାଟିଏ ବୋଲି ଭାବି ଯାବୁଡ଼ି କରି ଧରିଥିଲେ, ସିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦୂର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ସହଯୋଗୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯିଏ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି, ସିଏ

ମନ କଲ ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଅତି ପାଖରେ, ନିଜର ଗୃହପାଖରେ ଓ ନିଜର ଏକାନ୍ତ ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ । ଯିଏ ସବୁଦିନେ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି, ବାଟ ଚାଲିବା ସମୟରେ ଯିଏ ଏକୁଟିଆ କେତେବେଳେ ନୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ନିଜର ବୋଲି କହିବାକୁ ଅଥବା ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆଉ କୌଣସି ଜୟନ୍ତୀ ରୂପକ ବିଶେଷ ଅବସରର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ । ସଙ୍ଗୀ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ହୃଦୟ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଥିକ ମନ କଲ ମାତ୍ରକେ ସଙ୍ଗୀର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ ।

୪ । ୧୦ । ୮୧

ଭିତରେ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ଖୋଲି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ଭିତରେ ଆମର ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଡର ମାଡ଼େ । ଭିତରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ରଖିବାରେ ନାନାଭାବେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲା ବେଳେ ଆମେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିପାରିବୁ ବୋଲି ବିଚାର କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ମାତ୍ର, ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିକ୍ ତାହାର ଓଲଟା ହୋଇଥାଏ ।

ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ଲୁଚି ଲୁଚି ରହିଥାଉ । ଆପଣାର ଅସଲ ପରିଚୟଟି ପାଖରୁ ଭାରି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଆପଣା ସହିତ ଯେଉଁ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାଟିର ଛିଅ ଲାଗିଥିଲେ ଆପଣାକୁ ନିର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଏବଂ ଉଶ୍ୱାସ ଲାଗି ପାରୁଥାନ୍ତା, ଆମେ ସେହି ଆତ୍ମୀୟତାରୁ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଉ । ଏବଂ, ଭିତରଟା ବନ୍ଦ ଏବଂ ବାରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରଟା ମଧ୍ୟ ବାରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମ ନିଜ ଗ୍ରହଣଦ୍ୱାର ଏବଂ ସମ୍ପର୍କଦ୍ୱାର ଗୁଡ଼ାକରେ ସତେଅବା କେଉଁ କବାଟ ପଡ଼ିଥାଏ କେଜାଣି, ଆମେ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଆତ୍ମକାତରତା ଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜର ହୋଇ ବାହାରେ କାହାରି ସହିତ କୌଣସି ଗଣ୍ଠି ପକାଇବାରେ ଭାରି ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ବାହାର ପୃଥିବୀଟା ଆମକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଶତ୍ରୁଦୁର୍ଗ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ବାହାରର ମଣିଷମାନେ ମୋ'ର ସହୃଦୟତା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋଟେ ମନେ ହେଉନଥାଏ । କିନ୍ତୁ, ଭିତରେ ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇ ଦେବାର ସାହସଟି ଆସିଗଲା ସହିତ ବାହାରେ ନାନା ଧର୍ମିକ ଏବଂ ସହୃଦୟତା ମଧ୍ୟରେ ଆପେ ଆପେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଜୀବନରେ ଅସଲ ଛିଅଟିକୁ ଲଗାଇ ପାରିବା ସକାଶେ ବାହାରର ଏହିସବୁ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ ସତେଅବା ଏକ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ମର୍ଦ୍ଦିବାଟ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଭିତରେ ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଥିବା ଯାଏ ବାହାରେ ଭାରି ଡର

ମାଡ଼େ । ତେଣୁ ସଂସାରରେ ଖୁବ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେ । ଏବଂ, ସଂସାରରେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ସହିତ ମୋଟେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବାସ କରି ହୁଏନାହିଁ । ଘରଗୁଡ଼ାକ ଗାତରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ନିର୍ଭରଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୫ । ୧୦ । ୮୧

ଧର୍ମ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଭିତରେ ଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ପାଖରେ ସାନ ସାନ କଥାଲାଗି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ରହିଥାଏ । ଧର୍ମ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକର କଳ୍ପନା କରେ, ମହର୍ଲୋକର କଳ୍ପନା କରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଏଇ ଘରଟିକୁ ଲୋଡ଼େ, ଏଇ ଘରଟିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ତାହାର ସକଳ ଗଭୀରତା ଦେଇ ଅତି ପାଖରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ । ଧର୍ମ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ କରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଗୁନ୍ଥି ରଖିବାର ମନ ରଖିଥାଏ । ଧର୍ମ ଶୁଦ୍ଧ ଅଶୁଦ୍ଧ ବାଛେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟତା ଦ୍ୱାରା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ତଥାକଥିତ ଅଶୁଦ୍ଧତାକୁ ମଧ୍ୟ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ଧର୍ମ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହେଲେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରିବାକୁ ମନ କରେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଗାଢ଼ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନୀରବ ହୋଇ ଆସେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ନୀରବ ହୋଇଆସେ; ଏହିପରି ଭାବରେ ସହଜସ୍ୱାଭାବିକ ଅଥଚ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଯଥାର୍ଥ ନୀରବତା ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ମନ ରଖିଥାଏ ।

ଉଚ୍ଚରୁ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚକୁ ମନ କରି ଧର୍ମ ଗାତଭିତରୁ ଯାଇ ଆହୁରି ଗାତରେ ପଶିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ବ୍ରହ୍ମର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ କରିବ ବୋଲି ମୂର୍ତ୍ତି ପାଖରେ ଯାଇ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ, ପରମାର୍ଥ ବା ପରମସ୍ୱାଦକୁ ଲାଭ କରିବ ବୋଲି ନାନା-ବିଧ ପୌତ୍ତଳିକତା ଏବଂ ଆତ୍ମମନ୍ତ୍ରତା ଉପରେ ଯାଇ ଲେଶି ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆଡମ୍ବର ଭିତରେ ଆରୋହଣମାନେ ଅପମାନିତପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧା-ମାନେ ବୈରାଗ୍ୟ ବୋଲି ହୋଇ ଆତ୍ମଗୋପନ କରନ୍ତି,— ଆଦର୍ଶମାନେ ଠାକୁର ହୋଇ ଭୋଗ ଖାଆନ୍ତି ଓ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଅଭିଯାନ ମାନଙ୍କରେ ବାହାରନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମି-କତାରେ ପଶିଲେ ଦଶାଗୁଡ଼ାକ ଠିକ୍ ଓଲଟା ହୁଏ । ବାହାର ଖୋଳଗୁଡ଼ାକ ଖସିପଡ଼େ, ସଂସାରକୁ ବାଡ଼େଇ ପିଟି ଭଲ କରିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ । ସଂସାରର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟକୁ ଆସିବାଲାଗି ମନହୁଏ । ଜୀବନର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟକୁ ଆସିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ କେଜାଣି, ଆପଣାଲାଗି ଏକ ଆକର୍ଷଣ ବଢ଼େ,

ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକୁ ଖୋଲିଦେବା ପରେ କିଏ ଭିତରୁ ଆଉ ତଥାପି ଆହୁରି ପାଖରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ଡାକିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ନିଜକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାପରେ ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାରେ ଆଉ କୌଣସି କଷ୍ଟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡେ-ନାହିଁ ।

୬ । ୧୦ । ୮୯

ଆମେ ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ଯେତେ ବେଶୀ କଷ୍ଟାର ହେତୁ ମାନୁଛୁ, ତେଣେ ଆମ ଭିତରେ ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବାଦଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ପ୍ରକୋପର ସହିତ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ନିଜ ସହିତ ମଧ୍ୟ ନାନାବିଧ ବିଭାଜନର ଏକ ଉଦ୍ୟମମୟ କୈବଲ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ କେତେପ୍ରକାର ବାଦ ଓ ବିଷମତାର ଜାଲ ବିସ୍ତାରକରି ରଖିଛୁ । ମୁଁ ନିଜେ ହେଉଛି ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ନିୟମନିଷ୍ଠ; ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣା ପାଖରେ ଏହି କଥାଟିକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବାଧିକ ଶକ୍ତିର ବିନିଯୋଗ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ତଥାପି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆମ ନିଜଭିତରୁ ନିଜ ଜୀବନଲାଗି କୌଣସି ନିୟମର ଅନ୍ତରାକାଂକ୍ଷା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ନିଜ ଜୀବନରେ ଏକ ଗନ୍ତବ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୟ ସ୍ଥାନର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ପାରିଲେ ଯେଉଁ ଅସଲ ଆନୁଗତ୍ୟ ଏବଂ ଅସଲ ଶୃଙ୍ଖଳାଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ଆମ ଜୀବନରେ ଆମେ ହୁଏତ ସେପରି କୌଣସି ସ୍ଥାନର ଠାବ କରି ପାରୁନାହୁଁ । ଭିତରେ ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ ଅଭାବ-ଗୁଡ଼ାକ ଆମକୁ ପ୍ରାୟ କାବୁ କରି ରଖି ଯେତିକି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଲଗାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ବାହାରେ ଆମ ଉପରେ ନାନା କାରଣରୁ ଲଦା ହୋଇଥିବା ନିୟମଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ହୁଏତ ସେତେ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ସେତିକି ଅତର୍ପ୍ରୀତି ସହିତ କାମୁଡ଼ି ଧରିବାର ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଏହିପରି ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଫଳରେ ନିୟମର କୌଣସି ଲାଭ ହେଉନାହିଁ ଓ ଆମର ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଲାଭ ହେଉନାହିଁ । ଅଥଚ; ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ଭିକ୍ଷା ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଆଦରିଥିବା କାରଣରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଥିବା ଜୁଗୁପ୍ସାଗୁଡ଼ାକ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି ଓ ସେହି ନକାରାତ୍ମକତାଟିକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ଆବରଣ ଦେଇ ରଖିବା ସକାଶେ ଆମର କୃତ୍ରିମତାଗୁଡ଼ାକ ବି ପ୍ରାୟ ନିର୍ବିବେକ ଭାବରେ ପ୍ରବଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କୃତ୍ରିମତା ହିଁ ଆମ ନୈତିକତାର ପ୍ରାୟ ଏକମାତ୍ର ପରିଚ୍ଛଦ ହୋଇ ରହିଛି । ପରିଚ୍ଛଦମାନେ କ୍ରମେ ମୁଖା ହେବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସହଜ କୋମଳତାକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଜୀବନର ସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ତାହାକୁ ଏକ ନୈତିକ ଜୀବନ ବୋଲି କିଏ କାହିଁକି କହିବ ?

୭।୧୦।୮୧

ପିଲାମାନେ ହିଁ ସବାଆଗ କୃତ୍ରିମତାଗୁଡ଼ାକୁ ଧରିପାରନ୍ତି । ଭିତରର ପିଲାଟି ମରି ମରି ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୃତ୍ରିମତା ଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ସ୍ଵାଭାବିକତା ପରି ମନେ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପିଲାକୁ ସମସ୍ତେ ଦେଖିପାରନ୍ତି, । କାରଣ ତା’ ଭିତରର କୌଣସି ଅଂଶକୁ ସିଏ ଆଦୌ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥାଏ । ବୟସ୍କ ବେରସିକର ଭିତର ମଣିଷଟା ସର୍ବଦା ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ସେଣୁ ତା’ର ଭିତରଟାକୁ କେହି ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ତା’ ବେରସିକତା ଗୁଡ଼ାକ ଖରା ପଦାରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ତା’ର ତଥା-କଥିତ ସ୍ଵାଭାବିକତାଗୁଡ଼ାକ ବି କେବଳ ବେରସିକତା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି ।

ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କରେ କେବଳ କୃତ୍ରିମତାକୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର ଓ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି କୃତ୍ରିମତାଟା ଭାରି ସୌଖିନ୍ ଭାବରେ ରାଜତ୍ଵ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅଳଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ସତ୍ୟ ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏହାଦ୍ଵାରା ହୁଏତ ଅନେକ ଅଭିପ୍ରାୟ ସାଧିତ ହୋଇପାରେ ସତ, ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବେରସିକତାଟା ଖୁବ୍ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ବେରସିକ ମଣିଷମାନେ ଆପଣାର ସେହି ବେରସିକତା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଗୁରାଇ ତୁରାଇ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସୁନ୍ଦରଗୁଡ଼ାକୁ ଅସୁନ୍ଦର କରି ଏମାନେ ନିଜେ ବି ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି । ସହଜ ଗୁଡ଼ାକୁ ଜଟିଳ କରି ଏମାନେ ନିଜେ ବି ଭାରି ଅବାଗିଆ ଦିଶନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାଠାରୁ ସତେଅବା କୌଣସି ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ନାନା ଅଳଙ୍କାରମଣ୍ଡନର ନୈକଟ୍ୟପ୍ରତୀତିକୁ ବୁହାଇ ଦେଇ ଏମାନେ ଗୋଟାପୁଣା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାର କେତେ ପ୍ରତୀତି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି, ତଥାପି ଭାରି ଦୂର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଭାରି ଅଘର ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ସେହିମାନଙ୍କ ସକାଶେ ହିଁ ଆମ ସଂସାରଟା ଭାରି ଦରିଦ୍ର ଦେଖା ଯାଉଥାଏ, ଆମର ଅତି ପାଖରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆମଠାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂରରେ ରହିଥାଏ; ସଂସାରଟା ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୮।୧୦।୮୧

ସରିବା ବେଳକୁ ମନେ ହୁଏ, ସରିଲା ନାହିଁ, ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ସୋପାନଟି ସରିଲା, ତା’ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନଟି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆମେ

ଯାହାକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନ ବୋଲି କହୁଛୁ, ତାକୁ ସେତିକି ମଧ୍ୟ ସରିଯିବ । ଏମିତି ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ, ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ ଖୋଲି ଯାଉଥିବ । ଏହି ଅତିକ୍ରମଣ କରିବାରେ ଏବଂ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯିବାରେ ଯେଉଁ ଗତି, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଗତି । ସେହି ଗତି ଜୀବନର ସତେଅବା ଜନନୀ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେହି ଗତି ଜୀବନର ଅସଲ ଗର୍ଭର ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ।

କେତେ ନୂଆ ମଣିଷଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲି, କେତେ ନୂଆ ମୁହଁ ଉପରେ ସେହି ଚିହ୍ନା ହସଟିକୁ ଦେଖିଲି; ଆତ୍ମୀୟତାର କେତେ ନୂଆ ନୂଆ ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଲି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା ଉଚିତ, ଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଆପଣା ମଧ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବା ଉଚିତ । ଏହି ସତତ ସ୍ୱୀକାରର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପେ ବାରବାର ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା, ଏହି ସତତ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପେ ବାରବାର ଗୃହୀତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା,—ତାହାହିଁ ଜୀବନକୁ ବିକାଶବନ୍ତ କରେ, ସମ୍ପଦବାନ୍ କରେ । ତାହାହିଁ ବନ୍ଧା ଛଡ଼ାଏ, ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ଦୁଃସମସ୍ତ ମୁଦ୍ରାକରେ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବା ସଙ୍କୋଚଗୁଡ଼ାକକୁ ବିମୋଚିତ କରି ନେଇଆସେ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିକୁ ଯୋଗ୍ୟତର କରେ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କର୍ମକ୍ଷମ କରେ । ତେଣୁ, ଏହି ସବୁକିଛି ସମ୍ପର୍କ ଓ ପରିଚୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ମୁଁ ନିଜପାଇଁ କୌଣସି ଏକ ବଡ଼ ଗଣ୍ଠି ତିଆରି କରି ରଖିବାକୁ କଦାପି ମନ ବଳାଇନାହିଁ । ଏହି ଯାବତୀୟ ସ୍ପର୍ଶ ଓ ସମ୍ପର୍କ ସତେଅବା ଏକ ରସାୟନ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରି ମୋତେ ଅଧିକ ନମନୀୟ କରୁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ମୋତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଯୋଗ୍ୟ କରୁ ।

୯ । ୧୦ । ୮୧

ସବାଶେଷରେ ନିଜପାଖକୁ ହିଁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହୁଏ । ବାହାରର ଯାବତୀୟ ସମ୍ମିଳନ ତଥା ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଆଦୌ ନୁହେଁ, ବାହାରକୁ ସତେଅବା ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଆପଣା ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ କୋଳାହଳଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମେ ଶାନ୍ତ ହୋଇଆସେ, ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟତର ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗନ୍ତି ।

ଆଠଦିନ କାଳ ସେଠି ସକଳ ସମୟରେ ସତେଅବା ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ସଖ୍ୟର କୋଳାହଳ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଦିନ ରାତି ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା, ସକାଳ ସଞ୍ଜ ବି ଜଣା ପଡ଼ୁନଥିଲା । ଆପଣାକୁ ନିଃଶେଷିତ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଦେଇପାରିଲେ ଯେ ଆପଣାର ସଂଗ୍ରହପାତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ କଦାପି ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ, ସେହିପରି ଏକ ସହଜ ଉପଲବ୍ଧି ସେତେବେଳେ

ସକଳ କର୍ମବ୍ୟସ୍ତତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆପଣାକୁ କେତେ ପୁଲକରେ ଭରି ରଖିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଗହଳି ଭିତରୁ ନିଜ ଘରକୁ ଆସି ମନେ ହେଉଛି, ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକାକୀ ନିଜ ଘରଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାନ୍ତି । କେହି ଗୋଟିଏ ହେଲେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତିନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଆକାଶରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଭାଗୀ ହୋଇ ଆପଣାର ଅଧିକ ଆଲୋକସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପରି ସେତେବେଳେ ଭାରି ମନେହୁଏ । ଏହି ସମ୍ମିଳନୀ ଲାଗି ମୁଁ ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲି । ସମ୍ମିଳନୀ ଆସିଲା, ଗଲା, । ମୋତେ ଏକ ତୀର୍ଥ ଦର୍ଶନର ସୌଭାଗ୍ୟ ଦେଇଗଲା, ଏକ ପୁନଃସ୍ପର୍ଶର ଅଭିଭୂତି ଦେଇଗଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଛ ସହିତ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଯେଉଁ ସଖ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥାଏ; ତାହା ସେହିରୂପେ ସେହି ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତାହା କଦାପି ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏନାହିଁ । ସେହି ସଖ୍ୟ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଅର୍ଜନ କରି ଯାଇଥିବା ସଖ୍ୟ ମଧ୍ୟକୁ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇଯାଏ । ମଣିଷକୁ ଅନେକ ଅହଙ୍କାର-ମୁକ୍ତିର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଣିଦିଏ । ତାକୁ ଅସୀମ କରି ରଖେ, ଅପରିମେୟ କରି ରଖିଥାଏ ।

୧୦।୧୦।୮୧

ଜାତିକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ମନ କରି ଅନେକ ମଣିଷ ଏକ ପ୍ରକାରର ଭାବ-ପ୍ରବଣତା ପାଖରେ ଅଟକି ରହିଯାଆନ୍ତି । ନିତାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାର୍ଥପରତାର ସ୍ତରଟି ଠାରୁ ଜାତିର ସ୍ତରକୁ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଶସ୍ତତର ସ୍ତର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର ତାହାକୁ ହିଁ କଦାପି ଜୀବନର ଅଧିକ ସ୍ତର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ହେବନାହିଁ । ଜାତିର ମଧ୍ୟଦେଇ ଜାତିର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମୀୟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ତେଣୁ ମୋ' ଜାତି ମୋତେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ସକାଶେ ଏକ ସହଜ ଓ ପରିଚିତ କ୍ଷେତ୍ର ଯୋଗାଇଦେବ । ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ତା' ସେପାଖକୁ ଆପଣାର ଜାତିତ୍ୱଟାକୁ ନେଇ ଯାହାକିଛି ଉତ୍ତେଜନା ପ୍ରକାଶ ପାଏ, ତାହା ଆମକୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଭାବପ୍ରବଣ କରିପକାଏ, ଗାରଭିତରେ ବାନ୍ଧିପକାଏ, ଆମକୁ ନାନା ପ୍ରକାରର ଘୃଣା ବି ଶିଖାଏ । ସେହି ଘୃଣାଗୁଡ଼ାକ ବାହାରରୁ ଭଲ ପାଇବା ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଆମକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଉଦ୍ଧତ ହୋଇ ରହିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେହି ଘୃଣା ଏକ ଅଙ୍ଗୁସ୍ରାହିର ସ୍ରୋତ ଉପରେ ବସି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଆସି ପଶେ, ତଥାକଥିତ ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ସଂକ୍ରମିତ କରେ; —ଆପଣା ଜାତିକୁ ନିଜର ବୋଲି ମନେ କରି ଭଲ ପାଇବା ପଛରେ ଯେଉଁ

ମାନବିକ ଆବେଦନଟି ରହିଥାଏ, ସେଇଟି କୁଆଡ଼େ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହି-ଯାଏ । ତା'ପରେ ଜାତି ଜାତି ଭିତରେ ଲଢ଼େଇ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ, ଗୋଟିଏ ଜାତିକୁ ଆଉଗୋଟିଏ ଜାତିଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଖାଲି ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଆୟୋଜନକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଯାଏ । ମଣିଷମାନେ ଅସଲ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲି କାଗଜସୂତାର ମାଳାକୁ ଦେହରେ ଲଗାଇ ମାନବିକଧର୍ମର ଆଡ଼ମ୍ବର କରନ୍ତି । କଲ୍ୟାଣଗୁଡ଼ାକର ଭୂଗୋଳ ଲେଖାହୁଏ । ତେଣୁ ଯାବତୀୟ କଲ୍ୟାଣଭାବନା ବହୁ ବିକୃତ ହୋଇପଡ଼େ । ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶୁଭ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମଶଃ ଗୁଡ଼ାଏ ବିକୃତିରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହେ ।

୧୧ । ୧୦ । ୮୨

ଛାତ୍ର ଗାଆଁରୁ ଆସୁଛି, ଆତ୍ମୀୟତା ଭିତରୁ ଆସୁଛି । ଏଠି ସହରରେ ଅବସ୍ଥିତ ତା' କଲେଜ ଭିତରେ ପଶିବା ମାତ୍ରେ ତାକୁ କେତେ ନା କେତେ କୃତ୍ରିମତା ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ତା' ନିଜ ଗାଆଁରେ ସିଏ ଜୀବନ ବୋଲି ଯେଉଁସବୁ ଜିନିଷକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲା, ଏଠି ସହରରେ ସେଗୁଡ଼ାକ କୁଆଡେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ ହେଉଛି । ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ବିଭକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, କୃତ୍ରିମ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଏହିପରି ଟୋଟାଏ ଅପଶିକ୍ଷା ଛାତ୍ରର ସବୁଯାକ ଆସ୍ଥାସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଟାଳି ଚୂରମାର କରିଦେବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରୁଛି । ବିଦ୍ୟାଲାଭ କରି ସିଏ ସତେଅବା ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ର-ଗୁଡ଼ିକରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ରହୁଛି ।

ବିଦ୍ୟା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଘରକୁ ବାହାର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା, ଗାଆଁକୁ ସହର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରୁଥାନ୍ତା, ନିକଟକୁ ଦୂର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମୀୟତା ବଢ଼ୁଥାନ୍ତା । କୃତ୍ରିମତାଗୁଡ଼ାକ କୃତ୍ରିମତା ବୋଲି ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତା । ବିଦ୍ୟା ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ବିଭାଜନ ଉପରେ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଏବେ ତାହା ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ସହରର ଶିକ୍ଷାଳୟଗୁଡ଼ାକ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଆଉ ମଣିଷପରି ଦେଖୁ-ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଛାତ୍ରର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଂଶକୁ ଦେଖି ପାରୁଛନ୍ତି । ସମଗ୍ର ଭୂମିଟିର କେବଳ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ଥକୁ ହିଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ଆଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଅଂଶର ହିଁ ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ସମଗ୍ର ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ଘରଛଡ଼ା କରି ପକାଉଛି । ଚେରଛଡ଼ା କରି ପକାଉଛି । ଆପଣାର ପତଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଏକ ପ୍ରତିଭାସ ପରି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ତେଣୁ, ଏହି ବିଦ୍ୟାଦ୍ୱାରା ବଳ

ବଢ଼ୁନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ମୋଟେ ବଢ଼ୁନାହିଁ । ଆପଣାର ଅସମର୍ଥତା ଗୁଡ଼ାକ ବିଷୟରେ ଅତିଚେତନା ଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରବଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆପଣାର ମନଭିତରେ ମଣିଷ ଭାରି କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇ ରହିଯାଉଛି ।

୨୬ । ୧୦ । ୮୧

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ସବାଆଗ ମଣିଷର ତାରୁଣ୍ୟକୁ ହିଁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରି ପାରୁ-ଥାନ୍ତେ । ମୋ' ଭିତରେ ଯାହା ତରୁଣ ହୋଇ ରହିଛି, ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଯିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି ଓ ଦେଖିପାରୁଛି, ସେଇଟି ହିଁ ସବାଆଗ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଡାକି ଆଣି ପାରୁଥାନ୍ତା, ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏତେ ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ୍ ମଣିଷ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ମଣିଷ ଭିତରର ତାରୁଣ୍ୟକୁ ନୂତନ ଉଦ୍‌ବୋଧନରେ ଜାଗରୂକ ଓ ସଚଳ କରି-ଦେବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଭାରତବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧମାନେ କେଡ଼େ ଚତୁରତା ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ପକାଇଛନ୍ତି କେଜାଣି, ସେମାନେ ସତେଅବା ସେହି-ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଖୁଣ୍ଟରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଯେମାନେ ଠାକୁର ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ପତାକା ଉଡ଼ୁଛି । ଧର୍ମ ଦାସ୍ୟ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି, ମୋକ୍ଷ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ପାପସଚେତନ ବିରକ୍ତ ପ୍ରକୃତିର ବୃଦ୍ଧମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ଧର୍ମାଚରଣରେ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିତୁଳା ପରି ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ନିଦ୍ରାଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ତରୁଣମାନେ ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବେ । ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ ସବାଆଗ ତରୁଣମାନେ ହିଁ ଚିହ୍ନିପାରିବେ । ଭାରତବର୍ଷର ବୈରାଗ୍ୟଲୋଭୀ ଜୀବନନିନ୍ଦୁକ ଭକ୍ତମାନେ ଏହି ମହାମନୁଷ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ ଯେ ଏତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଅବତାରରେ ପରିଣତ କରି ମିଉଜିଅମ୍‌ରେ ସୁରକ୍ଷିତ କରି ରଖିଲେ, ଭାରତବର୍ଷର ତରୁଣମାନେ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ପରମ୍ପରାଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବେ । ଅବତାରମାନଙ୍କୁ ସତତ ସହଗାମୀ ଏକ ପ୍ରେରଣାରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ପୁରାତନ ମଧ୍ୟରୁ ନୂତନ ମଧ୍ୟକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବେ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଆମର ଐତିହ୍ୟଟି ଆମର ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ପାରିବ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ କୁସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିବାର ଏକ ମୂଳ-ଭିତ୍ତି ତିଆରି ହୋଇ ପାରିବ ।

୨୩ । ୧୦ । ୮୧

କେତେକ ବୋଲ ମାନି, ଦେହ ଓ ମନକୁ ବାନ୍ଧି ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାଲାଗି ଗୋଟାଏ ଉତ୍ପୀଡ଼ନପ୍ରିୟ ପୋଲିସ୍ ହୋଇ ରହିଲେ କଦାପି ନିଜ

ଭିତରେ ରହିଥିବା ଫୁଲବଗିଚାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ ଅଥବା [illegible] ବେଲାର ସମତଳଟି ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶନ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ [illegible] ବନ୍ଧୁ କରିନେଇ ପାରିଲେ ଆପଣାର ଭିତରେ ତଥା ବାହାରେ ପରମବନ୍ଧୁର ସ୍ପର୍ଶ ମିଳେ । ଏହି ଜୀବନଟା ତା'ପରେ ମୋଟେ ଏକ ବନ୍ଧନପରି ମନେ ହୁଏ-ନାହିଁ । ଆପଣାର ସାହସ ପଡ଼ିବା ଓ ଝୁଣ୍ଟିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବାଟ ଚାଲିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ମିଳେ । ଆପଣା ଭିତରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଅବାରିତ ଭାବରେ ହିଁ ବନ୍ଧୁର ପ୍ରେରଣା ମିଳୁଥାଏ ।

ତା'ପରେ କ'ଣ ନୀତି ଓ କ'ଣ ଅନୀତି, ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ନିଜର ଭିତରୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । କେଉଁଟା ପ୍ରଭବ ଓ କେଉଁଟା ଅପ୍ରଭବ, ସେକଥା ନିଜ ଭିତରୁ ଭିତରେ ବସିଥିବା କେଉଁ ବନ୍ଧୁର ଇଙ୍ଗିତ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ବନ୍ଧୁ ଘୃଣା କରେନାହିଁ, ବର୍ଜ୍ଜନ କରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ମୋଟେ ଚାଲିଯାଏ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଛୁଇଁଲା ମାତ୍ରକେ ଗୁଡ଼ାଏ ଫୁଲ ଉଠିବାପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଆପଣାକୁ କାହାର ସନ୍ତାନ ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ସେହି ସନ୍ତାନତ୍ୱକୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ପବିତ୍ରତମ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଏତେ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼ୁ ଆସେ କେଜାଣି ? ସେହି ଶକ୍ତିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରେ କେବଳ ଏକ ନୂଆମାନ ଆଲୋକର ଦର୍ଶନ ମିଳେ । ସେହି ଆଲୋକ ହେଉଛି ନିଜକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିବାର ପୂର୍ଣ୍ଣସମ୍ମତିର ଆଲୋକ । ସେତେବେଳେ ସବୁଯାକ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ଭିତରେ ସଂଚିତଥିବା ଜିଏ ଆପେ ଆପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । ଆପଣାକୁ ବାଧ୍ୟ ମନେହୁଏ । କାହାର ଦ୍ୱାରା ବା କାହାର ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଭୟଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଆପଣାର ବାଟ ଚାଲିବାରୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ମିଳୁଥିବା ଏକ ବିଶ୍ୱାସରୁ ସେହି ନମନୀୟତା ଉପଲବ୍‌ଧ ହୋଇଥାଏ । ନିଜ ଘଟରେ ଅବାଧ ହେବାଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ନଥାଏ ।

୧୪ । ୧୦ । ୮୧

ଆଗେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସାଧନାର ପଥରେ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନର ପଥରେ ପରସ୍ପରକୁ ସହଯାତ୍ରୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ଉପନିଷଦର କେତେ ବାକ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ ଏହିପରି ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଯେ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଆଦର୍ଶ ସମ୍ବନ୍ଧ ବୋଲି ମନେ କରାଯାଉଥିଲା, ସେହି କଥାଟିର ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଉଛି । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧଟି ଯେ ମୂଳତଃ ସହାନୁଭୂତିର ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା, ସେହି କଥାଟିର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଏବେ ବିଦ୍ୟାସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ ସବୁ ଅଛି, ସହାନୁଭୂତି ନାହିଁ। କୋଠା ଅଛି, ନାନା ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଅଛି, ନିୟମ କାନୁନ୍ ମାନ ବି ରହିଛି,—ସବୁ କିଛି ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ଚାଲିବ ବୋଲି ମୂଳରୁ ହିଁ ସୁଚିନ୍ତିତ କେତେ ପ୍ରକାରର ଶୃଙ୍ଖଳା ଜାରି କରି ଦିଆଯାଇଛି। ମାତ୍ର ସହାନୁଭୂତି ନାହିଁ, ସହଭାବତା ନାହିଁ। କେତେକ ମଣିଷ ଏକାଠି ରହିଲେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସହବୃଶତାର ଯେଉଁ ଭାବନାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ଏବେ ସେଇଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯେଝା ବାଟରେ ଚାଲିଛନ୍ତି, ଯେଝା ମାର୍ଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି। ଏମାନେ ହୁଏତ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତ୍ୟେକର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଭାବରେ ଆପଣାର ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଚାଲୁଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଏକ ଉପେକ୍ଷାଭାବ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ହିଁ ଉଚିତ ପନ୍ଥା ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି। ବଡ଼ମାନେ ବଡ଼ମାନଙ୍କ ସଂସାର ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ସାନମାନେ ସାନମାନଙ୍କ ସଂସାରରେ ରହିଛନ୍ତି। ଭେଟାଭେଟି ହେବାର ମୋଟେ କୌଣସି ସଂସ୍କାର ନାହିଁ। ପରସ୍ପର କେତେ ଔପଚାରିକ ଭାବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦିଶି ଯାଉଛନ୍ତି। କୃତ୍ରିମତାଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ଅସଲ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅସଲ ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି। ବିଦ୍ୟା ଓ ବିନୟ ପରାହତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି।

୨୫।୧୦।୮୧

ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ବେଳକୁ ଆଲୋକ ଦେଖାଯାଏ। ପୁଣି କେତେବେଳେ ଖାଲି ସିଂହାସନଟିଏ ଦେଖାଯାଏ, କେତେବେଳେ କେବଳ ପାଦଦୁଇଟି ଦେଖାଯାଏ, କେତେବେଳେ କାହାର ପ୍ରିୟ ଓ ପରିଚିତ ମୁଖଟି ଦେଖାଯାଏ, ଆଉ କେତେବେଳେ କେବଳ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ଗୋଟିଏ ପଦ୍ମଫୁଲ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ଦେଖା ଯାଏ ନାହିଁ। ପୁଣି କେତେବେଳେ ଅରଣ୍ୟ ଆଉ ପର୍ବତ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି। ଏବଂ, ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଦେଖାଯାଉ ପଛକେ, ଜନନୀ ପରି ଅଭୟ ଦେଇ ରହିଥିବା ଆକାଶଟିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ। ସେହି ଆକାଶଟି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖୁଥିବାରୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ କେବେହେଲେ ଭୟ ଲାଗେନାହିଁ, କେତେବେଳେ ବି କୋଳାହଳ କିମ୍ବା ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନାହିଁ। ଏଠି ସଂସାରରେ ମୋଟେ କିଛିହେଲେ ବୋଝପରି ଲାଗେନାହିଁ, କିଛିହେଲେ ଅନିତ୍ୟ ମନେ ହୁଏନାହିଁ, କିଛିହେଲେ ଲୋଷ୍ଟ୍ରବତ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜଡ଼ବତ୍ ମନେ ହୁଏନାହିଁ।

ମୋ'ର ସେହି ଆଖିଟି ସବୁଦିନେ ମୋ' ପାଖରେ ରହିଥାଉ । ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ ମୋ'ର ଆଉ ମାଗିବାର କିଛିହେଲେ ନାହିଁ । କାରଣ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଆଖିଟି ରହିଥିବାରୁ ହିଁ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଦରିଦ୍ର ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆପଣାକୁ ଦରିଦ୍ର ମନେକରି କିଛିହେଲେ ମାଗିନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରର ଆପଣାକୁ ନେଇ କୌଣସି ଅହଙ୍କାର ଅର୍ଥାତ୍ ଭୟ ରହିଥିଲେ ହୁଏତ ମିଣିଷ କିଛି ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ମାଗିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ମୋ'ଭିତରେ ଆଉ ଯାହା କିଛି ଥାଉ ପଛକେ, ଏହି ଦୁଇଟି କଥା ମୋଟେ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି, ସ୍ୱାଭିମାନ ଅଛି, ସମ୍ମାନବୋଧ ରହିଛି, ଶକ୍ତି ବି ରହିଛି;—ମାତ୍ର ଅହଙ୍କାର ନାହିଁ, ଭୟ ନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗ କରିବାର କୌଣସି ସ୍ୱଭାବ ନାହିଁ । କୋଳାହଳ କରି ଆପଣାର ଅସ୍ତିତ୍ୱଟାକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ମୋ'ର ନାହିଁ ।

୧୬ । ୧୦ । '୧

ଏହି ସବୁଲାଗି କେତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇପାରନ୍ତା ! ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ! ଆମେ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଆମ ଗୃହପାଖରେ ବସିଥିବା ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ କେତେ ଶୀଘ୍ର ଉଠିଯାଇ ମଧ୍ୟ ପାରନ୍ତା ! ଆମର ନିଜ ଜୀବନରେ କେତେକେତେ ନୂତନ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ଉନ୍ମୋଚନ ବି ଘଟି ପାରନ୍ତା ! ମାତ୍ର ସେପରି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ଆମ ପିଲାଦିନୁଁ ଆମକୁ ଯେଉଁ ସଂସାରଗୁଡ଼ାକରେ ମଣ କରି ଦିଆ ଯାଇଥାଏ, ହୁଏତ ସେହିଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଆମ ଜୀବନବିଚରଣର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହି-ଥାନ୍ତି । ଆମର ଉପଲବ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା ଧର୍ମୋପଦେଶ ଆମର ସେହି ସଂସ୍କାର ଗତ ସତର୍କ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଟଳାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଆମେ କହୁଥିବା କଥାଗୁଡ଼ାକର ସ୍ତରରେ ସତେଅବା ଏକ ଭୂଷଣ ହୋଇ ରହିଯାଏ ଏବଂ ଆମର ଧର୍ମ କେବଳ ଆମକୁ ସଫଳତା ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଆଣି ଦେବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଉପଦେଶ ପାଇବା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଉପଦେଶ ଦେବାର ମହଜ ବାଟ ଧରି ଆପଣାର କ୍ଷତିପୂରଣ କରୁଥାଏ । ତେଣୁ ଅସଲ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଅସମ୍ଭବପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

ତଥାପି ଆମେ ବଦଳିଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଉଚିତ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଉଚିତ ସମ୍ମତିଟି ରହିଥିଲେ ଆମେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ଏହି ସ୍ଥାଣୁତା ଭିତରେ ତଥାପି ନବଜନ୍ମ ଲାଭ କରି ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଆମେ ପଢ଼ୁଥିବା ପାଠ ଓ ଆମେ ଅତିଯାତ ହେଉଥିବା ସମାଜ ଆମକୁ ଯଦି ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିର ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରନ୍ତା,

ତେବେ ତାହା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନା । ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କମି କମି ଗଲେ ବୋଧହୁଏ ମଣିଷ ଚଞ୍ଚଳ ହୁଏ, ସତର୍କ ହୁଏ, ଆପଣାର ମନୁଷ୍ୟ ପରିବେଶଟି ଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

୧୭ । ୧୦ । ୮୧

ପାଖକୁ ଓ ଆହୁରି ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଭାରି ଶଙ୍କିତ ଏବଂ ସଙ୍କୁଚିତ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ସର୍ବଦା ଗୋଟାଏ ନିରାପଦ ଦୂରତା ରଖି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ କାରବାର କରୁଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର, ତଥାପି ଏପରି କେତେକ ମଣିଷ ରହିଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ଏକାବେଳେକେ ପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୂରତାର ମଣ୍ଡଳ ରଖି ସଂସାରରେ ବିଚରଣ କରି ବାହାରି ନଥାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ କବାଟଟିକୁ ଖୋଲି ବସିଥାନ୍ତି । ଆପଣାର କର୍ମ, ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ସବୁକିଛିର ମାଧ୍ୟମରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି ।

ହୁଏତ ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଯେଉଁମାନେ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ଜୀବନରେ ସବୁକିଛିର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, କଳା, ରାଜନୀତି ଯାହାକିଛି କରନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ସେହି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ହିଁ ନିଜର ଅସଲ ଅଭିପ୍ରାୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଏକ ମଧୁରତା ବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥାଏ ଓ ସେହି ମଧୁରତାରେ ହିଁ ସେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆହୁରି ନିକଟକୁ ଆସିବାଲାଗି ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଉଥାନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସଂସାରଟା କେଡ଼େ ମମତାପୂର୍ଣ୍ଣ ପରି ମନେ ହୁଏ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ପରିବେଶରେ ଥାଆନ୍ତି, ତାହାକୁ ଭାରି ହାଲୁକା କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ସବୁ ଆଦର୍ଶର ଆହୁରି ଉପରକୁ ସ୍ୱୟଂ ମଣିଷ ଆସୀନ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଅଥବା ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଭାଷାରେ କହିଲେ, ସେଠାରେ ମଣିଷ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶଗତ ଉତ୍ସାହର କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏହିଭଳି ଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ୁଥାଉ । ପୃଥିବୀର ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଏହିପରି ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ସବୁଦିନେ ମିଳନ୍ତୁ ।

୧୮ । ୧୦ । ୮୧

ଏହି ସଂସାରକୁ ଆପଣାର ଘରପରି ମାନିନେଲେ ସଂସାର ମୋଟେ ମାୟାପରି ମନେ ହେବନାହିଁ କି ସଂସାରକୁ ଅଭିଶାପ ଦେବାର ମୋଟେ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା

ପଛାଡ଼ିବନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଆତ୍ମାର ଆହ୍ୱାନ ମାନି କୁଆଡ଼େ ଏହି ସଂସାର ଭିତରୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂସାର ବାହାରେ ଥାଇ ଆତ୍ମାର ଉପଲବ୍‌ଧି କରନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସଂସାରଠାରୁ ପରାଭବ ମାନି ଆତ୍ମାଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଆତ୍ମାର ଉପଲବ୍‌ଧି ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର କଥା । ଆତ୍ମା କହିଲେ ଏହି ସମଗ୍ରଟିର ଅସଲ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଅସଲ ଉତ୍‌ପ୍ରେରକ । ଏହି ସମଗ୍ର ଭିତରେ ତଥାକଥିତ ସଂସାର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଯେଉଁମାନେ ଆତ୍ମାର ସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଯାଇ ଶେଷରେ କେବଳ ଆତ୍ମ ସମଗ୍ର ହୋଇ ରହନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିବା ଜଗତଟିକୁ ମାୟା ବୋଲି କହନ୍ତି । ମାୟାକୁ ଡରନ୍ତି । ଆପଣା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ମାୟା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଆତ୍ମାର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ଓ ଆହୁରି ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବା ଅପେକ୍ଷା ସଂସାରରୂପୀ ଜାଲକୁ ଏଡ଼ାଇ ରହିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ଅନାସ୍ଥାତ୍ମକ ଆତ୍ମଭ୍ରମ ଓ ଭୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ସମଗ୍ରଟିକୁ ଏଡ଼ାଇ ରହିବା ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଧନ୍ଦା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ଧନ୍ଦାକୁ ସେମାନେ ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଧନ୍ଦା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ଯେମିତି ଅଛି, ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ଠିକ ସେହିପରି ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଅଭୀପ୍ସାର ସୂତ୍ରରେ ଏହି ସବୁକିଛି ଗୁନ୍ଥାହୋଇ ଓ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅଭୀପ୍ସାର ସୂତ୍ର ଅର୍ଥାତ୍ ସତତ କର୍ମର ସୂତ୍ର, ସତେ ସେହି ଆବିଷ୍କାର ସମଗ୍ରଟିକୁ କରିବାର ସୂତ୍ର । ସମଗ୍ରଟିକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବି, ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକି ସମଗ୍ର ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରୁଥିବି । ଏଥିହିଁ ସ୍ଥିତି ।

୧୯ । ୧୦ । ୮୧

ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଜୀବନରେ ଚଉହଦୀଗୁଡ଼ିକୁ ମାନି ତାହାରି ଭିତରେ କେଡ଼େ ଭଲ, କେଡ଼େ ଶାନ୍ତ ଓ କେଡ଼େ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସୁନାପୁଅ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଚଉହଦୀଟି ପାଇଁ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି, ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି, ଚଳାଣିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ନିଜ-ନିଜର ଗୃହକାନ୍ଥ ଭିତରେ ଗାର ମାନି ରହିଲେ ସମାଜ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥିତି ଓ ଅନ୍ୟ ଭୂମି କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ, ସେକଥା କଳ୍ପନା କରିବାକୁ ହିଁ ଆଉ କାହାରିହେଲେ ବେଳ ନାହିଁ ।

ଗାର ସେ ପାଖରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକର ଗାର ସେପାଖରେ ଛାତ୍ରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଗାର ସେପାଖରେ ସାନ ବା କନିଷ୍ଠମାନେ

ଅଛନ୍ତି, ତଥାକଥିତ ଉଚ୍ଚମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଘର ସେପାଖରେ ଅଧମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ରହୁଛନ୍ତି । ଧନାଢ୍ୟମାନଙ୍କର ଘର ସେପାଖରେ ଦରିଦ୍ରମାନେ ଅଛନ୍ତି । ନ୍ୟାୟ, ଭଲ ପାଇବା, ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଦାୟୀ ହୋଇ ରହିବା, ସାଙ୍ଗରେ ରହିବା,—ଏହି ସବୁଯାକ ମଧ୍ୟର ମୀମାଂସା ସେହି ଘରଭିତରେ ହିଁ ହେଉଛି । ସମସ୍ତେ ଜନପଦ ଭାବରେ ନିଜନିଜର ଘରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହି ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୀମାଂସା କରୁଛନ୍ତି । ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନର ମହତ୍ତମ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଘର ଭିତରକୁ ଟାଣିଆଣି ସେଠାଁ ସେଠାର ଜୀବନ ସୁନିର୍ମଳ ବିବେକତା ସହିତ ଚାଲିଛି । ରୁଟିନ୍ ପତ୍ର ଚାଲିଛି । କେହି କାହାର ଖବର ନେବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଅନ୍ତର ଭିତରେ କେହି କାହାରିକୁ ଜାଗା ଦେବା ସକାଶେ ଆଉ ଏତେଟିକିଏ ବେଳ କାହାରିପାଖରେ ନାହିଁ । ତେବେ ଏହି ସମାଜ ବଦଳିବ କିପରି ? ଏହି ଦୁଃସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ଯିବ କିପରି, ଜଣେ ମଣିଷ କି ଆପଣା ପାଖରେ ଆଉ ସହଜ କି କିପରି ହୋଇ ପାରିବ ? ଘରଗୁଡ଼ାକୁ ନଡେଇଁଲେ; ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ ନଗଲେ ଏସବୁ ହେବ କିପରି ?

୩୦ । ୧୦ । ୮୨

ଏହି ଆକର୍ଷଣ,—ଇଏ କଦାପି ମାୟା ନୁହେଁ । ଏହି ଅନୁରାଗ, ଇଏ କଦାପି ଆସକ୍ତି ନୁହେଁ ଅଥବା ଏକ ଜାଲ ବି ନୁହେଁ । ମାୟା ହୋଇଥିଲେ ତ ମୁଁ ତାହାରି ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି । ବା, କାହାକୁ ପାଖକୁ ଆଣିବାର ଛଳନା କରି ତାକୁ ଗିଳି ପକାଉଥାନ୍ତି ଅଥବା ଏଗୁଡ଼ାକ ମତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଲାନ୍ତ କରି ପକାଉ ଥାଆନ୍ତା, ସତେଅବା ଜ୍ୱରାକ୍ରାନ୍ତ କରି ପକାଉ ଥାଆନ୍ତା । ଏହିସବୁ ଆକର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଟାଣିହୋଇ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପାଖକୁ ଯାଉଛି, ତଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ମଧ୍ୟ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଛି; ଏବଂ, ଏହି ଜଗତଟା ଯେ ଆଦୌ ନଶ୍ୱର ନୁହେଁ, ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ମର୍ମଗତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ଏହିସବୁ ଆକର୍ଷଣ ଏବଂ ଅନୁରାଗଦ୍ୱାରା ମୋ' ଭିତର ଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ବାଟଟିକୁ ପାଇ ଯାଉଛି ।

ବାହାରର ଏହି ଆକର୍ଷଣ ଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଭିତରର ଅସଲ ସମ୍ପର୍କ ଓ ଅସଲ ଆକର୍ଷଣ ଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରି ଆଣୁଛି । ବାହାରର ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଗୁଡ଼ାକ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ସୃଜନି ବିସ୍ମୟରେ ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଜ୍ଞାନ କରି ରଖୁଛି । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକ ପଡ଼ି ଧୌତ ଏବଂ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗଛଟିଏ ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଯେପରି ଏକାବେଳେକେ ତା'ର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ

ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଆକାଶରେ ରଙ୍ଗର ଲୀଳା ଯେପରି ଚଳୁଛି ବନ୍ଧୁ ପରି ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ କେତେ ରଙ୍ଗର ଉତ୍ସବ ଲଗାଇଦେଇ ଯାଉଛି । ଆଉ ଜଣେ ମଣିଷ ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଖୁସୀ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଥିବାର ଦେଖିଲେ ମୋ'ର ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆପେ ଆପେ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏସବୁ ଯେ କିଛି ନଶ୍ୱର ନୁହନ୍ତି, ମୁଁ ବାରବାର ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ହୃଦ୍‌ଗତ କରିପାରୁଛି; ବାହାର ଆଉ ଭିତର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ସୂତ୍ରଟି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଉଛି ।

୨୧ । ୧୦ । ୮୧

ଏନେ ଏନେ ଦୂରଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ନିକଟ ପରି ଲାଗନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ମୁଁ ଦିନେ ଅତି ନିକଟ ହୋଇ ରହିଥିଲି ମାତ୍ର ଇତି ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଆସିଲିଣି ଓ ଯାହାସହିତ ମୁଁ ନିଜେ ଆପଣା ଉଗ୍ରୀବଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଲୁବ୍‌ଧ ହୋଇ କେତେ ଅଭିମାନର ବାଡ଼ ଓ ବ୍ୟବଧାନ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛି, ସେମାନେ ଦିନେ ଦିନେ ପୁଣି ଖାଲି ପାଖର ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ନିଜ ପରିଧିଟି ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ସତେଯେପରି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଅତିଶୟ ସମୀପରେ ରହିଥିଲି ବୋଲି ମାନି କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଦୂରଛଡ଼ା କରି ରଖିଲି ଓ ଏହି ଦୂରଛଡ଼ା ହେବାର ସବୁଯାକ ଦୋଷକୁ ନେଇ ସେହିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଲି, ମୋ'ର ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେହୁଏ । ବାହାର, ଆପଣା ସ୍ୱଭାବର ଉଗ୍ରତା ଗୁଡ଼ାକ ଆଗରେ ଆପଣାକୁ ଯେତେ ଦୋଷମୁକ୍ତ ହେବାପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ପାଖରେ ତଥାପି ଖାଲି ଦୋଷୀ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

ସହୃଦୟତାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ, ନିକଟରେ ରହି ପାରିବାର ଅଧିକାରଟିକୁ ବି ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବା ଉଚିତ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ବଞ୍ଚି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ, ମାତ୍ର ତଥାପି କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ସେହି କେନ୍ଦ୍ରର ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ୟାସାର୍ଦ୍ଧ ବୃତ୍ତଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ଜୀବନକୁ ବଡ଼ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଛୁଇଁ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଆପଣାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ କେତେ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଭାବରେ ଜାଣିଲେ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାରି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଭାବିଥାଏ । ସେହି ବିସ୍ମୟ ମୋତେ ଆହୁରି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଆପଣାର ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖାଏ ।

୨୨ । ୧୦ । ୮୧

ଯୋଉମାନେ ମଣିଷ ମାରି ପୃଥିବୀଟାକୁ ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ବାହାରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ୍ରମେ ଉପରମୁହାଁ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

ପୃଥିବୀରେ ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଯାବତୀୟ ଅଗ୍ରଗତିକୁ ସେମାନେ ବୁଝି ଆଉ ଗୁଳିର, ବନ୍ଧୁକ ଆଉ ବୋମାର ଭୟ ଦେଖାଇ ଯେ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଅଟକାଇ ରଖିପାରିବେ, ସତେଅବା ସେହିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ମାରିବାକୁ ହିଁ କାର୍ଯ୍ୟସାଧନର ସର୍ବବଳିଷ୍ଠ ଓ ସର୍ବ-ଫଳପ୍ରଦ ଉପାୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି କଦାପି ପୃଥିବୀଟାକୁ ଭୋଗ କରି ପାରିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜର ଅଭିପ୍ରାୟଗତ ନକ୍‌ସାଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ କଣ୍ଟକମାନଙ୍କୁ ନିର୍ମୂଳ କରି ଦେବାପରେ ପରସ୍ପରକୁ ମାରିବେ, ପରସ୍ପରକୁ ହାଣିବେ । କାରଣ; କଣ୍ଟା ଦୂର କରିବାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଜଣାନଥିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ କାଳକ୍ରମେ ଭାରି ଅନ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବେ । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଏକ ଅପକର୍ମ କରିବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁ ବିବେକଗତ ସଙ୍କୋଚ ରହିଥାଏ, ସେମାନେ ସେହି ସଙ୍କୋଚଟିକୁ ମଧ୍ୟ କେଉଁଦିନୁଁ ହରାଇ ବସିଥିବେ । ମଣିଷ ମାରିବା ଲୋକ କଦାପି ସାହସୀ ନୁହେଁ, ସିଏ ଭୀରୁ । ଖୋଲା ବାଟରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ଭୀରୁତାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ତତ୍ପର ହୋଇ ବାହାରିଥାଏ । ସାହସ, ଯଥାର୍ଥ ସାହସରୁ ଯେଉଁ ଉଦାରତା ଆସେ, ସେହି ଉଦାରତା ତା'ଭିତରେ କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସାହସ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ଅଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ଯେ ଭୀରୁତା ହିଁ ଆପଣାକୁ ରାଜା ବୋଲି ଦାମ୍ଭରେ ବାହାର କରି ନାଟକର ଶେଷ-ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଲେଖିବ, ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ଏଇଟା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜା ।

୬୩ । ୧୦ । ୮୧

ଖାତା ପରେ ଖାତା ସରୁଛି, ମାତ୍ର ଜୀବନ ସରୁନାହିଁ । ଜୀବନ ସରୁନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ଖାତାପରେ ଖାତା ସରିଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ମାତ୍ର ଆଖି ବୁଢ଼ା ହେଉନାହିଁ, ହୃଦୟ ବୁଢ଼ା ହେଉନାହିଁ, ଏବଂ ସେହି ଆଖି ଓ ହୃଦୟର ସ୍ପର୍ଶ ସନ୍ଦର୍ଭ ଲାଗି ରହିଥିବାରୁ ଏହି ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ବୁଢ଼ା ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନାହିଁ । ଦେହଟା ବି ସାଙ୍ଗରେ ରହିବ ବୋଲି ବାହାରିଛି, ପାଖେ ପାଖେ ରହିବ ଏବଂ ବୋଲ ମାନିବ ବୋଲି ବାହାରିଛି । ଏବଂ ସେହିପରି କରି ହିଁ ଦେହ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିବ ବୋଲି ବାହାରିଛି ।

ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଦେବାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ ବା ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ସଂସାରଠାରୁ ନେବାର ବି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଦେବାର ଓ ନେବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିରେ ଏପରି ଏକ ସୋପାନ ବି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି ଯେଉଁଠାରେ କି

ଦେବା ଓ ନେବାର ସକଳ ସଚେତନ ମଠ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଉଛି, କେବଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହିଁ ମୂଳଭୂତ ରଙ୍ଗଟି ପରି ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ବାଟକଟି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଆଗକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ବାଟ କେବେହେଲେ ସରୁନାହିଁ । ଏବଂ ବାଟ ସରିଯିବାର ବୋଧଟି ନଆସିବା ଯାଏ କ୍ଳାନ୍ତି ବା କାହିଁକି କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବ ? କ୍ଳାନ୍ତି ନଆସିବା ଯାଏ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ପୁରୁଣା ବୋଲି ବା କାହିଁକି ଲାଗିବ ? ତେଣୁ, ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସକାଳ ନୂତନ ଲାଗୁଛି, ଜୀବନର ସକଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହିଁ ସକାଳ ପରି ଲାଗୁଛି । ସକଳ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ନୂଆ ପରିଚୟ ନୂଆ ଆତ୍ମୀୟତା ଏବଂ ନୂଆ ଅଙ୍ଗୀକାରମାନ ଆଣି ଦେଇ-ଯାଉଛି । ତେଣୁ, ରୋଗଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଘୁଞ୍ଚିକରି ପଳାଇଲେଣି । କୋଉ-ଦିନ କାହାପାଖରେ କିଛି ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲି ବୋଲି ମୋତେ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଅଭିଯୋଗ ଯାଗା କେବଳ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ହିଁ ସଞ୍ଚାର ହେବାରେ ଲାଗିଛି; ଭିତରଟି ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା, ବାହାରଟି ସହିତ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିବିଡ଼ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ।

୨୪।୧୦।୮୧

ଯଦି ସ୍ମରଣ କରିବି, ତେବେ ବନ୍ଧୁରୂପେ ହିଁ ସ୍ମରଣ କରିବି । ଯିଏ ମୋ' ଭିତରେ ରହି ମୋତେ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ମୋ' ବାହାରେ ରହି ମୋତେ ଏହି ସବୁଟି ଆଡ଼କୁ ସତତ ଆକର୍ଷିତ କରି ନେଉଛନ୍ତି, ଯିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଳି ଦୁର୍ଗତିମୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ଆପଣା ଥାଡ଼କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗ୍ଳାନି ରଖି ଦେଖିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଆସିଛି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କେବଳ ବନ୍ଧୁରୂପେ ହିଁ ସ୍ମରଣ କରିବି । କାରଣ, ତାଙ୍କୁ ଜୀବନରେ ପ୍ରଧାନତଃ ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଛି ।

ଭୟ ଛାଡ଼ିଲେ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ବନ୍ଧୁରୂପେ ସ୍ମରଣ କରିବା ଭାରି ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ଭୟର ସବାବଡ଼ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି-ବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି । ମଝିରେ ଏକ ଦୂରତା ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ବେଶ୍ ଲୁଚିକରି ରହି ଯାଇପାରେ । ଭୟ ରହିଥିଲେ ଆପଣାକୁ ବାହାରେ ଗୋଟାଏ ଓ ଭିତରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପରି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ହୁଏତ ଭାରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୁଏ । ଏବଂ ଏହି ଧନ୍ଦା ଲାଗି-ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଯେତେ ଯାହା ଉପଚାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଗୁଡ଼ାଇ ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପାଖକୁ ଆସି ପାରେ ନାହିଁ । ମନ୍ଦିର ନାମରେ କେତେ ପ୍ରକାରର କାନ୍ଥ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ମନ ତୋଷିବା ନାଆଁରେ କେତେ ଶାସ୍ତ୍ରର ଭିଆଣ କରୁଥାଏ । ସିଏ ବାଟ ଖୋଲି ପାରେନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଦେଇ ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ବର୍ଜନଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଧର୍ମ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୨୭ । ୧୦ । ୮୧

ଜନ୍ମଦିନର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଜନ୍ମ ହେଉଥିବାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତିଟିର ସ୍ମରଣ । ଏହି ସତତ ଜନ୍ମ ହେବାର ବରଦାନଟିକୁ ଯାହାଠାରୁ ଗ୍ରହଣ କରା-ଯାଉଛି, ତାଙ୍କରଠାରେ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କରଠାରେ ଆପଣାର ସମ୍ମତି ଜ୍ଞାପନ ।

ଜୀବନରେ ଅସଲ ଆନନ୍ଦଟି ହେଉଛି ଏହି ନବ ନବ ଅବିରାମ ଭାବରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଥିବାର ଅନୁଭୂତି ଜନିତ ଆନନ୍ଦ । ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣା ଏକାତ୍ମତାର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକୁ ନବ ନବ ଭାବରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା; ମୁଁ ଯେ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ଗଅଁଠାଇ ହୋଇ ରହିଛି, ତାହାକୁ ନିଜ ଜୀବନର ଏକ ମୂଳଭୂତ ସତ୍ୟରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବା । ଯିଏ ଏହି ଆବିଷ୍କାରଟିକୁ କରିପାରେ, ସିଏ ଅନେକ ମୃତ୍ୟୁରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯାଏ, ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଅମରତ୍ୱ ଅର୍ଥାତ୍ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ମୁଁ ଯେ କାହାରିଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ତାହାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଅନୁଭୂତି ଜୀବନକୁ ଅନେକ ଅକାରଣ ଅଭିଯୋଗ କରିବାରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ତା'ପରେ ଏଠି ସମସ୍ତେ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି, ବନ୍ଧୁଟି ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି; ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ସବୁକିଛି ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି, ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ାକ ମାର୍ଗପରି ଦିଶନ୍ତି ଓ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ାକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରୂପରେ ଆପଣାର ନିଜସ୍ୱ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଜୀବନଟା ସତେ ଯେପରି ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁର ନିର୍ଦ୍ଦେଶଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତାହାହିଁ ଯାବତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ରକାମୀ ସଂଶୟ ଭିତରୁ ବଞ୍ଚାଇରଖେ,—ବଞ୍ଚିବାପରି ବଞ୍ଚିବାର ଏକ ସହଜ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତାର ଅନୁଭୂତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୨୬ । ୧୦ । ୮୧

ଯେତେବେଳେ ଘରଆଡ଼େ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିବା ସମସ୍ତରେ ଆପଣା ଭିତରେ ଖାଲି ଅନ୍ଧାରଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ, ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଜାବୁଡ଼ିଧରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେତେବେଳେ ପାଖର ମଣିଷମାନେ ସତେଅବା ଅନେକ ଦୂରରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନ କରି ରହିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣା ସହିତ ହଜି ଯାଇଥିବା ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ଏକାଠି କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼େ । ପୁନର୍ବାର ସଂଯୋଗସ୍ଥାପନଟି ସମ୍ଭବ ହେବା ସକାଶେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଆପଣାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଆଜି ଆପଣାକୁ ଖୁବ୍, ଖୁବ୍ ଅସହାୟ ଲାଗୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ଯେତେ ଯେ ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନିଜ ଭିତରର ଯେଉଁସବୁ ଉତ୍ତେଜନା ଆପଣାକୁ ପ୍ରାୟ ଘୋଟାସୁଙ୍ଗା କାବୁକରି ରଖିଥାଏ, ସେହିସବୁ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମୁକ୍ତ ରହିଛି । ଭିତରଟାଯାକ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଏବଂ ବାହାରେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ନିଜ ଭିତରକୁ ବାଟ ନପାଇବା ଯାଏ ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ବାଟ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଏହି ଅବସ୍ଥାଟା ନିଶ୍ଚୟ ବୁଲିଯିବ, ବାହାରର ପବନ ଓ ଆଲୁଅ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଭଲ ଲାଗିବ । ଭିତରେ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ପ୍ରଲମ୍ବିତ ହୋଇଯିବେ ଓ ହଜି ଯାଇଥିବା ବାଗଗୁଡ଼ିକୁ ପୁନର୍ବାର ଏକତ୍ର କରି ଆଣିବେ । ମୁଁ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।

୨୮ । ୧୦ । ୮୧

ଖାଲି ସମସ୍ତେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ବୋଲି ନୁହେଁ, ବାହାରକୁ ଅନାଇଲା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଖୁବ୍ ଖରାପ ସମୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଆସୁଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ନିଜକୁ ନେଇ, ନିଜର ଦେଶକୁ ନେଇ ଅଥବା କେବଳ ନିଜର ଜୀବନରକ୍ଷାକୁ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛୁ ଓ ସେହି ବ୍ୟସ୍ତତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ହିଁ ଆମର ରାଜନୀତି, ସମାଜନୀତି ଏବଂ ଜୀବନନୀତିର ବ୍ୟାସ-ଗୁଡ଼ାକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମେତ ଏହି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବ୍ ଖରାପ ସମୟ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ।

ତଥାପି ଭିତରୁ ନିର୍ଭର ଆସୁଛି ଯେ, ଏହି ପୃଥିବୀ ରହିବ । ଏହି ସ୍ନେହ ପ୍ରେମ ରହିବ, ଆତ୍ମଦାନ ରହିବ, ତାହାଲାଗି ବା କୌଣସି ବୃହତ୍ତର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ଲାଗି ମଣିଷ ଭିତରର ଏହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରେଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବ । ଏଗୁଡ଼ାକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମର ନାନା ଉତ୍ତେଜନାଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଯାବତୀୟ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଲୁଚିଯିବ । ଜୀବନ ରହିବ । ଜୀବନ ପଛରେ ନିହିତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟି ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ନାନା ଭସ୍ମର ସନ୍ତାପରେ ପଡ଼ି ନିଜଦ୍ୱାରା କଳ୍ପିତ ଓ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଭିତରେ ପଶିବାଲାଗି ମୋଟେ ମନ କରୁନଥିବା, ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ଆମକୁ ଶେଷଯାଏ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ ସଚଳ କରି ରଖିବ ଆଶାବାନ୍ କରି ରଖିଥିବ । ସେହି ଆଶାଟି ସକାଶେ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସକାଳ ଓ ସଞ୍ଜଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଅନ୍ତରର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଥିବା ।

୨୯ । ୧୦ । ୮୧

ଆର ଜନ୍ମକୁ ଜଣେ କୋଉଠି କିପରି ପରିବେଶରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିବ, ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚେତନା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସୋପାନକୁ ଆସି ପାରିଥିଲେ ମଣିଷ କୁଆଡ଼େ

ଭିତରେ ତାହାର ନିର୍ବାଚନ କରି ପାରିବ ବୋଲି ଭାଲି କୌଣସି ବାହାରେ ପଡ଼ୁଥିଲି । ମୁଁ ନିଜପାଇଁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାହାର କ'ଣ ନିର୍ବାଚନ କରିବି, ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ସେହି ଜାଗାଟି ଛାଡ଼ିବାକୁ ଭାରି ମନ ହେଲା ।

ମୁଁ ସେସବୁ କିଛି ହେଲେ ନିର୍ବାଚନ କରିବିନାହିଁ । କେବଳ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ହିଁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ଚାହିଁବି । ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଏତେ ଅଶ୍ରୁ, ଏତେ ସହାନୁଭୂତି ଓ ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପଦ ତ କେବଳ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିବ । ମୁଁ ଏଠି ଯେଉଁଭଳି ପରିବେଶରେ ରହୁଥାଏ ପଛକେ, ସେଠାରେ ନିଶ୍ଚୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ଥିବେ, ସବୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଆଖି ଭିତରେ ଜଣେ ପରମବନ୍ଧୁ ରହି ମୋତେ ଆକର୍ଷିତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ, ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ଓ ସଙ୍ଗଲାଭ ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରି ଆଣୁଥିବ ; ମୋ'ର ଭିତରେ ଦେଇ କେତେ ବଳ ଦେଉଥିବ, ବିଶ୍ୱାସ ଦେଉଥିବ, ଉତ୍ସାହ ଦେଉଥିବ । ଏଗୁଡ଼ାକ ମହଜୁଦ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ କୌଣସି ଦୁଃଖ କଦାପି ଦୁଃଖ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ, କୌଣସି ଅଭାବ କଦାପି ଅଭାବବୋଧର ଜ୍ୱାଳା ଆଣି ଦେବନାହିଁ, କୌଣସି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଏବଂ ଗ୍ଲାନିକର ଅସ୍ଥିରତା ମଧ୍ୟରେ କଦାପି ବାନ୍ଧି ପକାଇବ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ମୁଁ ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନ କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ସେହି ଆଶୀର୍ବାଦ ସବୁଠାରୁ ହିଁ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୩୦ । ୧୦ । ୮୯

ଆଗକୁ ଅନାଇଦେବା ବେଳକୁ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ କେବଳ ଏକ ବନ୍ଧୁର ହାତଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସେମାନେ ମୋତେ ଅହରହ ଡାକିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବାଟରେ ମୋ'ଲାଗି କେବଳ ବନ୍ଧୁମାନେ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ମୋ'ର ମୋଟେ କୌଣସି ଭୟ କରିବାର ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ କେତେ ନିର୍ଭର ଓ କେତେ ଅଭୟ ଦେଉଥାନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କର ଆମନ୍ତ୍ରଣକୁ ସମ୍ମତି ଜଣାଇ ପାରିବା ମାତ୍ରକେ ଏଠି ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଲାଗେ, ଦିଗବଳୟ ଗୁଡ଼ାକ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଗୁଡ଼ିକର ଆହୁରି ସେପାଖରେ ରହିଥିବା ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା କେଉଁ ବନ୍ଧୁର ଘର ଭିତରକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇନେବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏବଂ ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଭାରି ପବିତ୍ର ମନେହୁଏ, ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଆସ୍ଥାନଟିଏ ପରି ଲାଗେ, ମନ୍ଦିରଟିଏ ପରି ଲାଗେ । ପାଦତଳର ଏହି ପଥର ଧୂଳିକୁ ନେଇ ମୁଣ୍ଡରେ ମାରିବାକୁ ମନ ହୁଏ ।

ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଏହି ଗୋଟାଏ ଜୀବନର ଆହୁରି ସେପାପାଖରେ ରହି-ଥିବା ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ଦେଖାଯାଏ । ଜୀବନ ପରେ ଜୀବନ ପଛକୁ ପୁଣି ଜୀବନ,—ଅର୍ଥାତ୍ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇ-ଦେବାର ଅଧିକାର, ଧନ୍ୟ ହେବାର ଅଧିକାର, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଅଧିକାର । ମୃତ୍ୟୁ ବୋଲି କୋଉଠି କିଛି ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ବସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଆପେ ଖସିପଡ଼ୁଛି । ଭିତରର ଅସଲ 'ମୁଁ' ଟି ତୀର୍ଥରୁ ତୀର୍ଥ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

୩୧ । ୧୦ । ୮୨

ଆପେ କିଛି ଲେଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା । ତାହା ଠିକଣା ସମୟରେ ଗ୍ରନ୍ଥାକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରିଲେ ନିଜକୁ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗେ ସତ, ମାତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ନପାରିଲେ ସେହି କାରଣରୁ ଯେ ଲେଖକ ଭିତରେ ଲେଖିବାର ସବୁଗତି ନିରୁତ୍ସାହିତ ହୋଇଯିବ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ନିଜେ କିଛି ଲେଖିବା ହେଉଛି ଆପେ ଆପଣାର ମାର୍ଜିତ କଳନା କରିବା, ସେହି ମାର୍ଜିତ ଦର୍ପଣ ଉପରେ ନିଜେ ନିଜର ବି ଏକ କଳନା କରି ପାରିବା ।

ଆପେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହେଲେ ଯାଇ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜର ବୋଲି କହିବାଭଳି କିଛି ଲେଖିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ! ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ଏପରିକି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ବି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ଯେଉଁ ଅଂଶଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନପାରିଥାନ୍ତି, ସେହି ଅଂଶଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାରେ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରୁଥିବା ଅଂଶଟିର ପ୍ରାୟ ସମୁଦାୟ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ ହେଉଥାଏ । ଏଭଳି ଜୀବନ ପ୍ରାଏ ଏକ ଅଭିନୟରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ତେଣୁ ଆପଣା ସହିତ ତଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକରେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଉଷ୍ମତା ନଥାଏ, ନିକଟ ଓ ନିକଟତର ହେବାଲାଗି ହୁଏତ କୌଣସି ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅନୁରାଗ ବି ନଥାଏ । ତେଣୁ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ମାଖରେ ନବସିଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୁଆର ଖୋଲେନାହିଁ । ନିଜର ସାହିତ୍ୟ ଦେଇ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲଦି ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କାହାକୁ ହିଁ ସଙ୍ଗ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, କେବଳ ଠେଲିପକାନ୍ତି ।

୧ । ୧୧ । ୮୧

ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଏକ କାହିଁକିର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଟଙ୍କା କମାଇବ କାହିଁକି, କ୍ଷମତା ଠୁଳ କରି ତାହାର

ଭିତରେ ଗୁମୁରି ଗୁମୁରି ହୋଇ ବସିବି କାହିଁକି, ସାହସ୍ୟ କରିବି କାହିଁକି, ବାଟ ଚାଲିବି କାହିଁକି,—ଏହି ସବୁକଥାର ଜବାବ ଆପଣା ପାଖରେ ହିଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମପାଖରେ ଏହିସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ଜବାବ ନଥାଏ ବୋଲି ଆମେ ଯାହା କରୁଥାଉ ବା ଯାହାପଛରେ ଦଉଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ତାହାକୁ ଆହୁରି ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ କ୍ଷିପ୍ରତା ସହିତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ମାତ୍ର ତଦ୍ଵାରା କୌଣସି ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖରେ ଅସମାହିତ ହୋଇ ରହିବାର ଯାବତୀୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣାର ଭୟଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଜଟିଳ ଗଣ୍ଠିରେ ବାନ୍ଧି ଅସମର୍ଥ କରି ରଖିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ବିବେକ ବଢ଼ିଲେ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନର କାହିଁକିଟିକୁ ପଚାରିବାର ସାହସ ଅର୍ଜନ କରେ । ଆପଣାର ଅନ୍ତଃସୀମା ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ବାହାରି ଘରପାଖଟି ସହିତ ଯାହାର ଯେତେ ଆତ୍ମୀୟତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ, ତା'ର ଜୀବନଗତ ଯଥାର୍ଥ ବିନମ୍ରପ୍ରୀତି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଅନୁପାତରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ସେହି ବିନୟ ହିଁ ତାକୁ କାହିଁକିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଏ । ତା'ପରେ ଯାଇ ମଣିଷପରି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ମଣିଷ ପରି ନିଜକୁ ଦେଖିହୁଏ ଓ ମଣିଷ ପରି ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଚାଲିହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ କର୍ମ ଓ ଯାବତୀୟ ଯାତ୍ରାରେ ଜଣେ କିଏ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ତା'ପରେ ଆଉ ମୋଟେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେନାହିଁ । ନିଜର ସାନ ବଡ଼ ସବୁ ଧନ୍ଦା ସତେଅବା ଏକ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ଦୂରର ଶୁଭଗୁଡ଼ିକ ଆଶୀର୍ବାଦ ହୋଇ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।

୭ । ୧୧ । ୮୨

ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରର ଅଭାବ ରହିଥିବାରୁ ଆମ ଦେଶରେ ଯଦି ଯାବତୀୟ ଉନ୍ନତି ଓ ଅଗ୍ରଗତି ଅଟକି ଯାଇ ରହିଛି, ତେବେ ସେହି ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଖୋଜି ଠାବ କରିବାକୁ ହେବ । ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ଆମେ ଜାତୀୟତା ଭିତରେ ନୁହେଁ, ଆମର ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷିତା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମେସବୁ ଆପଣା ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସେହି ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ ଭୟ ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ଭିତରେ ଯାଇ କାଳି-ହୋଇ ରହିଛୁ ବୋଲି ଆମର ଚରିତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଆମ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଆଜି ପ୍ରାୟ କୌଣସି ସାମୂହିକ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ନାହିଁ, କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ, ମଣିଷର ନିକଟକୁ ଯାଇ ତା' ଜୀବନରେ ଭାଗୀ ହେବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ବିନୟ ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଏ ମିଛ-ନୈତିକତା

ରହିଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ମିଛ ବାଧ୍ୟତା ଏବଂ ମିଛ ଅଭିନମ୍ର ରହିଛି । ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଅମୋଘ ବୋଲି ମାନି ଆମେ ବାହାରର କେତେଟା ବିଧାନ ମାନିବାରେ ଏପରି ପକ୍କା ହୋଇଗଲୁଣି ଯେ, ଆମ ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥ ବିବେକ ବୋଲି ଆଉ କିଛି ହେଲେ ନାହିଁ ।

ଯିଏ ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ସବୁକିଛି ଅଭାବ ଏବଂ ମାଳିନ୍ୟ ପାଇଁ ଦାୟୀ କରୁଛି, ସିଏ ତଦ୍ୱାରା ଅସଲ ଦାୟିତ୍ୱଟି ପାଖରୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁନାହି ତ ? ହୁଏତ ସେଇ ଏହି ଦେଶର ଅନେକ ଅଭାବ ଏବଂ ଅନେକ ମାଳିନ୍ୟ ଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଦାୟୀ ହୋଇ ରହିଛି । ସିଏ ସିଆଣିଆ ହୋଇ ଅରଣ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ସିଂହ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରୁଛି ଓ ଆପଣା ପାଖରେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଛି । ସିଏ ନିଜକୁ ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା'ର ଆଉ ମୁକ୍ତି ନାହିଁ ।

୩ । ୧୧ । ୮୧

ସଂସାରଟିଏ ଭିତରେ ବଞ୍ଚୁ ବଞ୍ଚୁ ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର ଭିତରେ ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି, ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ କେବଳ ନିଜ ପାଇଁ ହିଁ ସଂସାରକୁ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି; ନିଜ କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ପାଇଁ ଓ ନିଜର ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକ ପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆପଣାର ବାନାଟିକୁ ଉଡ଼ାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ଭ୍ରମ କରିଥାନ୍ତି ।

ସେମାନେ ସଂସାରକୁ ଜଞ୍ଜାଳ ବୋଲି କହନ୍ତି ଓ ଏହି ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ଓତପ୍ରୋତ ହେବାରେ ହିଁ ପରମ ପ୍ରୀତି ଲାଭ କରନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ସଂସାର ଲାଗି ଦେଇ-ପାରିଲେ ଯେ ଅସଲ ପ୍ରୀତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଭୁଆଡ଼େ ପାସୋରି ରହିଥାନ୍ତି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ସେମାନେ ସେହି ସଂସାରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ ନିଜ ଭିତରେ କାହାକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଭୁଲିଥିବା ପରି ସେମାନେ ମଝିରେ ସଂସାରଟାକୁ ରଖି ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ବିବେକ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଏହିପରି ଏକ ଶୈଳୀର ଅନୁସରଣ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂସାରର ଜଟିଳତା ବଢ଼େ, ସଂସାର ଭିତରେ ଅସଲ ଜୀବନର ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସଂସାରରେ ଏହି ତଥାକଥିତ ସଫଳ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଆଖି-ଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିବା ପାଚେରି ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମୋତେ ସବାଆଗ ଦେଖାଯାଏ । ସେମାନେ କେଡେ ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ଭାବରେ ସକଳ ପରିପାଟୀ ସହିତ ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ କେଡ଼େ ସନ୍ତୋଷର ସହିତ ବିଚରଣ କରୁଥାନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କର ସେହି ସନ୍ତୋଷକୁ ଦେଖିଲେ ମତେ ଭାରି ଡର ମାଡ଼େ । ଭଗବାନ ମୋତେ ସେହି

ସନ୍ତୋଷରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଆନ୍ତୁ, ସନ୍ତୋଷର ଯାବତୀୟ ଅଗ୍ରଙ୍କାରୁ ମୋତେ ଦୂରରେ ରଖନ୍ତୁ ।

୪ । ୧୧ । ୮୧

ଜୀବନର ଗୃହପାଖରୁ ଯଦି ସମସ୍ତ ପାଚେରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠାଇ ନିଆଯାଏ, ତେବେ ଜୀବନ ଯାହା ହେବ, ତାହାକୁ ହିଁ ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ କାଟି ଦେଇ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ସହଜାନୁଭବଟି ଉପଲବ୍‌ଧ ହେବ, ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ଏକ ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବା । ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବେହେଲେ ଏକୁଟିଆ ମନେ ହେବନାହିଁ; କେବେହେଲେ ଡର ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ, କେବେହେଲେ ବିରକ୍ତ ଲାଗିବନାହିଁ । ସତେଅବା କାହାରି ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ପରି ଲାଗିବ । ଏହି ସବୁକିଛିର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ପରି ନିତ୍ୟ ଅନୁଭୂତି ମିଳି ଯାଉଥିବ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରେମ ଅଛି, ଯାହା ସତେଅବା ଅଳ୍ପ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ଦେଇଯାଏ, ଅଳପ ଭିତରେ କଳି ରଖେ । ମନ୍ଦିର ଗଢ଼େ, ଖୁଣ୍ଟରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ପାଞ୍ଚଣ ଦ୍ଵାରା ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଚାଲିବାକୁ ତାହା ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହେ । ଅସଲ ପ୍ରେମ ମୁକ୍ତ କରେ; ଯୁକ୍ତ କରିବା ଦ୍ଵାରା ହିଁ ମୁକ୍ତ କରି କରି ଯାଉଥାଏ । ଆପଣାର ଅଳ୍ପତାରୂପୀ ନାଗଫାଶରୁ ମୁକ୍ତ କରେ, ଆପଣାକୁ କେଉଁ ଅଳପର କୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ମୁକ୍ତ କରିରଖେ ।

ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ଜୀବନଠାରୁ ଅଲଗା ନୁହେ, ଏହା ଏକ ଜୀବନ । ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ ଏହି ଜୀବନଠାରୁ କଦାପି ଗୁଡ଼ିକରି ରହିନାହିଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାମୟ ବିସ୍ତାର ଦେବାଲାଗି ତାହା ଏହି ଜୀବନଟିର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମର ଲୋଡ଼ିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମ ଉପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭରସା ଓ ବିଶ୍ଵାସ ରଖି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆମକୁ ଆଦୌ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିନାହିଁ । ଆମର କୌଣସି ଅଜ୍ଞାନ ବା ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେତୁ ଆମକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ସେହି ଜୀବନର ଆହ୍ଵାନଟିକୁ ଆମେ ବନ୍ଧୁର ଆମନ୍ତ୍ରଣ ପରି ଅନୁଭବ କରିବା, ଦୁଆର ଖୋଲି ତାକୁ ଭିତରକୁ ଡ଼ାକିନେବା ।

୫ । ୧୧ । ୮୧

ଅତୀତ ଭିତରକୁ ପଶି ମୁଁ ଭବିଷ୍ୟତର ପ୍ରେରଣା ପାଏ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ କଳି ପାରିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା ମାତ୍ରକେ ଅତୀତଟା ମଧ୍ୟ ତାହା ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଏଡ଼ି

ରହିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ସମୟରେ. ଅର୍ଥାତ୍ ଅପାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ବିଷୟରେ ଆପଣା ଭିତରେ କେଉଁଠାରେ ଏକ କୁଣ୍ଠା କାମୁଡ଼ି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତୀତ ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନହୁଏ, ଅତୀତ ଭିତରେ ଅନେକ ମୋହର ସହିତ ଏକ ସୁଖକର ଦାୟିତ୍ୱହୀନତା ଆମକୁ ସତେଅବା ଭିର କାମୁଡ଼ିକରି ଧରିଥାଏ ।

ଇତିହାସ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଆହ୍ୱାନଟିକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଆଗକୁ ଯିବାର ଅର୍ଥ ଆଦୌ ପଛଗୁଡ଼ାକୁ ଗୁଡ଼ିକରି ଭୁଲିଯିବାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଇତିହାସ କେବଳ ଯାହା ଥିଲା, କଦାପି ସେତିକିକୁ ବୁଝାଏନାହିଁ । ଯାହା ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ଅନାଗତଟି ସହିତ ନିଜକୁ ଯେପରି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ତାହାହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ଇତିହାସ ସ୍ମରଣାକୁ ଅର୍ଥ ଦିଏ, ମୂଲ୍ୟ ଦିଏ, ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦିଏ । ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନଟି ଉପରେ ଆମେ ଆଗରେ ରହିଥିବା ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଅଙ୍ଗୀକାର ଗୁଡ଼ିକର ମାନଚିତ୍ରଟିକୁ ଯେପରି ଭାବରେ ଦେଖୁଥାଉ, ତାହାରି ଅନୁସାରେ ହିଁ ଆମର ଇତିହାସ ଦୃଷ୍ଟି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଯାହା ଥିଲା ତାହା ଇତିହାସ ନୁହେଁ । ସେଗୁଡ଼ାକ ତୁଚ୍ଛ ଘଟଣା । ସେହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଆମେ ଯେଉଁଭଳି ଏକ ଗୁଣାତ୍ମକ ଅଙ୍ଗୀକାର ସହିତ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଉଛୁ, ଆମର ଅସଲ ଇତିହାସସ୍ମରଣା ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହେବ ।

୭ । ୧୧ । ୮୧

ଦିନେ ଦିନେ କ’ଣ ଲେଖିବାକୁ ଭାବିଥାଏ କିନ୍ତୁ ଲେଖିଲା ବେଳକୁ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଉ କିଛି ଲେଖେ । ସ୍ଥିର ହୋଇ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ସବାଆଗ ଯାହା କିଛି ଆସି ଧରାଦିଏ, ସେଦିନ ତାହାହିଁ ଲେଖେ । ଯାହା ପାସୋରି ଗଲା, ତାହାଲାଗି ମୋଟେ ମନ ଖରାପ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଯାହା ପାସୋରି ଗଲା, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ମୋଟେ ପାସୋରି ଯାଏନାହିଁ । ତାହା ମୋ ନିଜଭିତରେ କେଉଁ ଅକ୍ଷୟ ଭଣ୍ଡାର ଭିତରେ ହିଁ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହେ । ତାହା ସେଇଠି ରହି ଉଜ୍ଜଳ କରେ, ସେଇଠି ରହି ସବୁ ଅପୂରଣର ପୂରଣ କରୁଥାଏ । ଏବଂ, ସେହି କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସ୍ମୃତି ଭିତରେ, ଯଦି ସବୁକିଛି ରହୁଥାନ୍ତା ଓ ମାଗିଲା ମାତ୍ରକେ ସେହି ସ୍ମୃତି ମଧ୍ୟରୁ ମୋତେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଆସି ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୋ’ର ଯାବତୀୟ ବିଚରଣ କେବଳ ଏହି ମସ୍ତିଷ୍କଟାର ସୀମା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହି ଯାଉଥାନ୍ତା । ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଅନୁଭବ କରେ, ଯେପରି ମୋ’ର ମସ୍ତିଷ୍କଟା ମୋ’ର ଅସଲ

ଭଣ୍ଡାରଟିର ଅନେକ ବାହାରେ । ଯାହାକିଛି ମୋ' ଭିତରେ ମୋ' ନିଜର ବୋଲି ସାଇତା ହୋଇ ରହିଛି, ତାହା ଅନେକ ଗଭୀରରେ ମୋତେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରେ, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୁଏ, ସେହିଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋ'ର ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମସ୍ତିଷ୍କଟା କେବଳ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଯନ୍ତ୍ର ବା ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପଥରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ । ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଟି ଯେଉଁ ସହଯୋଗ ସବୁବେଳେ କରେ, ସେଥିଲାଗି ସିଏ ମୋ'ର ଆଦୌ କମ୍ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଭିତର ଏବଂ ବାହାର ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ଗତ ସଙ୍ଗତିରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାରେ ମୋ'ର ସ୍ମୃତି ଓ ମୋ'ର ମସ୍ତିଷ୍କଯନ୍ତ୍ର ଯେପରି ଅକାତର ଭାବରେ ସହଯୋଗ କରନ୍ତି ଓ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ନିଜକୁ ଭାରି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

୭ । ୧୧ । ୮୧

ବୁଦ୍ଧି ସ୍ତରରୁ ଆହୁରି ଅନେକ ଆଗକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଗଲେ ବୁଦ୍ଧି ଭିତରେ ରହିଥିବା ତା'ର ପ୍ରଦୀପ୍ତିମୟ ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ବୁଦ୍ଧି କେବଳ ଆପଣାର ସୀମାଟି ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସମୟରେ ସତେଅବା କାହାର ଗୋଲାମ ପରି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣାର ଉଗ୍ରତା ଏବଂ ଆତ୍ମସର୍ବସ୍ୱତା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ପାଟିକରି ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଲାମ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାଏ । ଆପଣାର କେତେଟା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ନିୟମର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଏ ଓ ସେହି ବେଢ଼ାଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସବୁଯାକ ସତ୍ୟବୋଲି ଭ୍ରମ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ସୀମାଗୁଡ଼ିକର ସଂପ୍ରସାରଣ ଘଟାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧିର ଅସଲ ମୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନର ସମଗ୍ର ବିମୋଚନ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ଉନ୍ମୋଚନ ପଥରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ବୁଦ୍ଧି ଆମ ସମଗ୍ର ବାସନାଟିର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିଥାଏ ।

ବୁଦ୍ଧି ବୁଦ୍ଧିର ଆହୁରି ସେପାଖକୁ ବାଟ ଦେଖାଇଦେଇ ଧନ୍ୟ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଅର୍ଥାତ୍ ବୃହତ୍ତର ଭାବରେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ । ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ାକୁ ଅମୋଘ ବୋଲି ମାନିନେଲେ ସମ୍ଭବତଃ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ଉଗ୍ରତା ଆସି ଦେଖାଦିଏ ଓ ସେହି ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଟପିଯିବାର ଅନୁରାଗ ଜନ୍ମିବା ମାତ୍ରକେ ମଣିଷ ସେହିସବୁ ଉଗ୍ରତାର ବନ୍ଧନ ମଧ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଥାଏ । ତା'ପରେ ବୃହତ୍‌ପରେ ବୃହତ୍ତର ସ୍ପର୍ଶ ମିଳେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାପରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଦର୍ଶନ ଲାଭ ଘଟେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା

ଗ୍ରହଣ ଆସିଥିବା କୌଣସି ପାହ୍ୱାଚ ଆଦୌ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରହେନ୍ତନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ବରଂ ଆପଣାକୁ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ମଣ୍ଡଳର ପରିପୂରକ ରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରନ୍ତୁ ଓ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତଟିକୁ ପାଆନ୍ତୁ । ଆପଣାର ଅସଲ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରନ୍ତୁ । ମୋ' ଜୀବନରେ ବୁଦ୍ଧିର ଆଉ କୌଣସି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ନାହିଁ, ବୁଦ୍ଧି ଆପଣାକୁ ଏକ ନମିତ୍ତରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଛି, ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

୮ । ୧୧ । ୮୧

ଆନନ୍ଦିତ ହେବାର ଅସଲ ଅର୍ଥାତ୍ ସବାଶେଷ ଅର୍ଥ ହେଉଛି କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବା । ଆନନ୍ଦକୁ ଉପଭୋଗ କରାଯାଏ ନାହିଁ, ଆନନ୍ଦକୁ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ । ଏବଂ ତାହା ଏକ ସମଗ୍ର କୃତଜ୍ଞତା ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ ।

ଆନନ୍ଦ ମୋ'ର ବାହାରେ ରହିଛି, ମୋତେ ସେହି ଆନନ୍ଦଟି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଯାବତୀୟ ଶ୍ରମ ଓ ସାଧନା କରୁଛି,—ଏହିପରି ଭାବୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଆନନ୍ଦକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ ଉପଭୋଗର ବସ୍ତୁପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସିଏ ସଂଗ୍ରହ କରେ; ସଞ୍ଚୟ କରେ, ହିସାବ କରେ, ବାଣିଜ୍ୟ କରେ । ଲାଭବାନ୍ ହେଲେ ଖୁସୀ ହୁଏ, ଲାଭବାନ୍ ନହେଲେ ଖିନ୍ନ ହୋଇ ରହେ । ଜୀବନଟା ତାକୁ ସତେଅବା କେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର କରୁଣ ଧାବନ ପରି ପ୍ରତୀତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ମେତକ ଶୀଘ୍ର କଟିଯାଇ ପାରେ; ମଣିଷ ସକାଶେ ତାହା ସେତିକି ମଙ୍ଗଳମୟ ହୋଇଥାଏ । ମଣିଷ ଏହି ସବୁଟି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଏହି ସବୁଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା କହିଲେ ସେତେବେଳେ ସତେଅବା କେଉଁ ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରଣୋଦିତ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଥାଏ । ତା'ପରେ ଉପଭୋଗରୂପୀ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ଯାବତୀୟ ଖିଅ କୁଆଡ଼େ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇଯାଏ, ଜୀବନର ଅଭିଧାନରୁ ଏକାବେଳକେ ପାସୋର ଯାଏ । ସେତେବେଳେ ସବୁ ପାଇଥିବା ପରି, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ସବୁଟି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ସେତେବେଳେ ମାଗିବାପାଇଁ ଆଉ କିଛିହେଲେ ନଥାଏ,—ଆଉ କିଛି ହେଲେ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ବା ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବାର ନଥାଏ । କୃତଜ୍ଞତା ହିଁ ଜୀବନର ସହଜ ରୀତିରେ ପରିଣତ ହୁଏ,—ନିଜର ଜୀବନକୁ ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ, ଅହରହ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ମନେହୁଏ । ଜୀବନ ଧନ୍ୟ ହୁଏ ।

୯ । ୧୧ । ୮୧

ମୁଁ ଖିନ୍ନ ହୋଇ ବସିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖୁଥିବି । ଖିନ୍ନ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖେ, ନିଜକୁ ନେଇ ସିଏ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ଅତି-ଅହଙ୍କାରର ପ୍ରାଚୀର ତିଆରି କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ନୋହିକୋହି

ହୋଇ ବସିଥାଏ । ଭୀରୁର କୌଣସି ଦେଶ ନଥାଏ, କୌଣସି ସମାଜ ନଥାଏ, କୌଣସି ଧର୍ମ ନଥାଏ କି କୌଣସି ଭଗବାନ ନଥାନ୍ତି । କାରଣ, ନିଜଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଏକ ଦେଶ, ଏକ ସମାଜ, ଏକ ଧର୍ମ ଏବଂ ଏକ ଭଗବାନ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ନିଜକୁ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହୁଏ, ଆଉ କାହା-ଲାଗି ବଞ୍ଚିବାର ଯୋଗ୍ୟ ବି ହେବାକୁ ହୁଏ । ଭୀରୁ ତାହା କରି ପାରେନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଦୁଃସମୟ ଆମ ଚାରିପାଖରେ ଘେରି କରି ରହିଛି, ଏହି ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ଅତ୍ୟଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ତାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତପ୍ତ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାସ୍ତବ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଭୀରୁମାନେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବସିଲେ କାଳ ଉପରେ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଗତି ଆସି ପହଞ୍ଚେ, ଏବେ ଆମେ ସେହି ଦୁର୍ଗତିଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଘାଣ୍ଟି ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ନିଜକୁ ପ୍ରାୟ ଅସମର୍ଥ କରି ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବା ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ମୋଟେ କାଟି ପାରୁନାହୁଁ । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ଘୃଣା କରୁଛୁ, ଆତ୍ମ ଆପଣାର ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଛୁ ଏବଂ ବାହାରେ ମଞ୍ଚମାନଙ୍କରେ ଚମତ୍କାର ଅଭିନେତା ହୋଇ ରହିଛୁ । ଆମେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ନୋହୁ, ବାହାରେ ତାହାହିଁ ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ ଏବଂ ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ାକୁ ଆହୁରି ବହଳ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଆପଣାର ଉତ୍ତାପ ଓ ପ୍ରତାପ ଦେଖାଇ ହେବାରେ ଲାଗିଛୁ । ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଆମକୁ ଡରି ଆମଭିତରେ ଚୁପ ହୋଇ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି ।

୧୦ । ୧୧ । ୮୧

ଏହି ହସ ହସ ଧାନବିଲ ପରି ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ସଂସାରକୁ ଅନାଇ ଦେବା ମାତ୍ରକେ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇଉଠି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଗାଆଁକୁ ବେଷ୍ଟନ କରି ରହିଥିବା ଏହି ସକାଳଟି ଯେପରି ଆକାଶଗୋଟାକୁ ଏପରି ନୀରବ ଅଥଚ ଏପରି ନିକଟ କରି ରଖିଛି । ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭିତରକୁ ଅଥବା ବାହାରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସେହିପରି ନୀରବ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଓ ଆପଣାର ଅତି ନିକଟରେ ଆସି ବସି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଭିତରକୁ ଓ ବାହାରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସିଏ ସତେଅବା ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କାହାକୁ ଯାଇ ସ୍ପର୍ଶ କରି ଆସିବାପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଆପଣାର ଜୀବନରେ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଥିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ପରସ୍ପର ଲାଗି ସ୍ଥାନ କରି ପାରୁଥିଲେ ହୁଏତ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହେଉଥାନ୍ତା । ଦୁଃଖ ଭିତରେ ବି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତା, ନାନାବିଧ ଅଭାବ ଭିତରେ ତଥାପି କୌଣସି ଅଭାବବୋଧର ତାଡ଼ନା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ କଦାପି ପଡୁନଥାନ୍ତା । ଏକ ସଖ୍ୟଭାବ ମଣିଷକୁ ମଣିଷର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ରଖିଥାନ୍ତା ।

ସେହିପରି ଏକ ସମାଜ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହିପରି ଏକ ସଖ୍ୟ ହିଁ ଆମର କାମ୍ୟ ହୋଇ ରହୁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କହିଲେ ଆମ ଲାଗି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପାରସ୍ପରିକତାକୁ ସବାଆଗ ବୁଝାଉ । ଯେତେପ୍ରକାର ବିଦ୍ୱେଷ, ଦୂରତା ଅର୍ଥାତ୍ ଭୟଭାବନା ଆମକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂର କରି ରଖିଛି, ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ହିଂସ୍ର କରି ରଖିଛି ଓ ଆପଣା ପାଖରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ କରି ରଖିଛି ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପାରସ୍ପରିକତାର ଅଭାବରୁ ହିଁ ତାହା ଘଟିଛି । ସାମାଜିକ ଓ ନୈତିକ ସମ୍ପର୍କର ସ୍ତରରେ ହୁଏତ ଆମ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସେହିପରି ଏକ ପାରସ୍ପରିକତା କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିମାଣରେ ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର, ସମୟ ବଦଳିଯିବା ହେତୁ ତାହା ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ସେହି ପାରସ୍ପରିକତାକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭୂମି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା, ଗାଆଁର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମ ସବାଆଗ ସେଇଥିଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହୁ ।

୧୧ । ୧୧ । ୮୧

କାଳ ବକ୍ତା କହିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ଖାପ ଖାଇ ଚାଲିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ହେବ । ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ଭବିଷ୍ୟତ କଦାପି ଆସେନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁଭଳି ଏକ ଭବିଷ୍ୟତ ଆସୁ ବୋଲି ଆମେ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ସେହି ଭବିଷ୍ୟତଟି କେବେହେଲେ ଆସେନାହିଁ । ଚତୁର ମଣିଷମାନେ ସବୁ ଯୁଗରେ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆଇ ନିଜକୁ ଚଳାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେତେବେଳେ ଭବିଷ୍ୟତ ବର୍ତ୍ତମାନରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେଇଟି ସହିତ ଚତୁର ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେବାକୁ ହିଁ ପୁରୁଷପଣ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଭବିଷ୍ୟତକୁ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଭାବରେ ଆକାଙ୍କ୍ଷା କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତା'ନହେଲେ ଏକ ପୁନରାବୃତ୍ତିର ଚକ୍ର ଭିତରେ ସତତ ଘୂରୁଥିବା ହିଁ ଭାଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଏହିପରି ଘୂରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଖାପ ଖାଇ ଚାଲିବାକୁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ଖାପ ଖାଇଯିବାକୁ ପ୍ରଧାନତମ ନିରାପତ୍ତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥ ବଞ୍ଚିବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଗ ନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଏହି ଗାଡ଼ିଟା ଭିତରେ ସଫଳ ହୁଅନ୍ତି, ଗାଡ଼ିର ଜୀବନଟାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ସରସ କରି ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ତଥାପି ଗାଡ଼ିଗୁଡ଼ାକର ଆଦୌ କିଛି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜଭିତରେ

ରହିଥିବା ଗାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ସତେଅବା ଶାଶ୍ୱତ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହିପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୧୬ । ୧୧ । ୮୧

ବେଳେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଓ ଅଗତାନୁଗତିକ ଭାବ ଝାଣୁଥାଏ । ତଳ ପାହାଚଟା ଭାରି ଟାଣୁଥାଏ । କେତେ ପ୍ରକାରର ମୋହ ସେହି ତଳଟା ସହିତ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଥାଏ, ଗୁଡ଼ିଏ ଆସିଥିବା ସେହି ନାଟକମାନେ ପୁନର୍ବାର ଅଭିନୀତ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି, ମୋତେ ତାହାରି ଭିତରେ ସତେଅବା ଏକ ପରାଭୂତ ହିଁଗେ କରି ରଖିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଯେତିକିବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ଦୁର୍ଗତି ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ସବୁକିଛିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ଗୋଡଗୁଡ଼ାକ ଉଆଉ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି, ସେତିକିବେଳେ ହଠାତ୍ ଆପଣା ଭିତରର ପୁରୁଣା-ଗୁଡ଼ାକ ଦଉଡ଼ି ଧରି ଗୋଡକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତି । ହଠାତ୍ ମନେ ହୁଏ, ମୁଁ ଯେପରି ପ୍ରକୃତରେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାପ୍ରତି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଗ୍ଲାନି ଆପଣାକୁ ଆସି ମାଡ଼ି ବସିବାପରି ମନେ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଭାରି ଦରିଦ୍ର ପରି ଲାଗେ, ଆପଣାର ସବୁ ଦେବତା ସତେଅବା ଭୂମିଟିକୁ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ତଥାପି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଉପରେ କୌଣସି ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କଲେ ମୋଟେ ଚଳେନାହିଁ । ଭିତରେ ତଥାପି ହୃତ ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ସଂଗୃହୀତ କରି ଆଣିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣାର ଘରଟି ଭିତରେ ପଶି ତଥାପି ଆହୁରି ଅଧିକ ଶାନ୍ତଭାବରେ ଓ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଆପଣାକୁ ଫେରି ପାଇବା ଓ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ତାହାରି ଫଳରେ କ୍ରମେ ନିଜକୁ ଫେରିପାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ ପୁଣି ସ୍ୱୀକାର କରି ଆଣି ହୁଏ ।

୨୩ । ୧୧ । ୮୧

ଏହି କ୍ଳାନ୍ତି,—ଏହା ଏକ ନୂତନ କର୍ମବେଗର ପୂର୍ବସୂଚନା; ଏହି ଉଦାସୀନତା, ଏହା ଏକ ନୂତନ ଜାଗରଣର ପୂର୍ବ ସୂଚନା । ଏହି ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଏହା ଏକ ନୂତନ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନର ସୂଚନା । ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ସବୁ ଯେପରି ଭାରି ଶୂନ୍‌ଶାନ୍ ଲାଗେ । ଅର୍ଥାତ୍ କିଛି ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ପୁରୁଣା ପାଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ସରି ଯାଇଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଚିହ୍ନା ବାଟ-ଗୁଡାକ ସତେଅବା ନିର୍ଜନ ହୋଇ ଆଖିଆଗରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ ହୁଏନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ନୀରବ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହା ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ମଙ୍ଗାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡେ । ଆପଣା ଭିତରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଆସ୍ଥାନଟିଏ ତିଆରି କରି ଆଣିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରାୟ ମୋଟେ ହୁଏନାହିଁ । ଅଥବା, ଅକାରଣରେ ଅନେକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣା ପାଖରେ ଅନେକ ଭୁଲବୁଝାର କାରଣ ହେବାକୁ ହୁଏ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଭୁଲ୍ ବୁଝିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବି । ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ଶିଖିବି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଘେରିଥିବା ଗୋଟିଏ ଅସ୍ମିତାରେ ପରିଣତ କରି ଆପଣା ଭିତରେ ସମ୍ଭାଳି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଗୋଟିଏ କରି ଏକାଠି ଆଣିବି । ତେବେ ଯାଇ ହେବ । ତେବେଯାଇ ଆଗକୁ ବାଟ ଦେଖାଯିବ । ଆପଣା ପାଖରେ ବିଶ୍ରମ୍ଭିତ ହେବାକୁ ନ ମିଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ହେବ । ଭ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ବୁଲିବାର ସବୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତତା ସମାପ୍ତ ହେବ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମର୍ପଣର ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବ ।

୧୪ । ୧୧ । ୮୧

ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିବସ ଶିଶୁଦିବସ, ଅର୍ଥାତ୍ ଶିଶୁଲାଗି ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଟିଏ ଦିବସ । ଶିଶୁ ମୋ' ବାହାରେ ନାହିଁ, ଶିଶୁ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ନିଜଭିତରେ ଶିଶୁଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ନପାରିଲେ ବାହାରେ ତଥାକଥିତ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ସମ୍ପତ୍ତି-ରୂପେ ଦେଖେ, କେହି କଞ୍ଚା ମାଟିପରି ଦେଖେ ଏବଂ ଆଉ କେହି ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଏକ ଖେଳନା ପରି ଦେଖିଥାଏ । ନିଜଭିତରେ ବୟସ୍କଟାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଏତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଯେ, ଆପଣା ସହିତ ଏକ ଶିଶୁର ଆଖି ଓ ଶିଶୁର ହୃଦୟକୁ ଜିଆଇ ରଖିବା ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ବୋଲି କହି ସେମାନଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ କରାଯାଏ । ସେମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ନାନାଭାବେ ଅବହେଳିତ କରି ରଖାଯାଇଥାଏ ।

ରାଜନୀତିଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟଗୃହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେବେଳେ କେବଳ ବୟସ୍କମନର ଉଦ୍ଧତତାମାନ ଜାରି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ବାହାରେ ଅଳପବୟସ୍କ ମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ସଂସାରର ବିଶେଷ କୌଣସି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ । ଆଜିର ପିଲାମାନେ କାଲି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବୟସ୍କ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ମଡ଼େଲରୂପ ମାନି ତିଆରି ହେବାରେ ଲାଗିଆନ୍ତି । ସମ୍ପର୍କ ଓ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିର ଜଞ୍ଜିରଗୁଡ଼ାକ ଆମର ଯାବତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ନୈତିକତା ସମ୍ବନ୍ଧୀ ବିବାଦଗୁଡ଼ାକୁ କଷିକରି ବାନ୍ଧି ରହିଥାଏ ।

ତେଣୁ, ତଥାକଥିତ ଶିଶୁମାନେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁଉତ୍ସବର ସମାରୋହ ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୨୫ । ୧୧ । ୮୧

ସୌଭାଗ୍ୟ ପିଲାଦିନେ ଗାଆଁକୁ ନେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା । ଗାଆଁର ସକାଳ ଆଉ ସଞ୍ଜ ତାକୁ କେଡ଼େ ଭଲଲାଗୁଥିଲା । କାକରମଡ଼ା ଘାସ ଉପରେ ଗୁଲିଗଲା ବେଳକୁ ସିଏ କେତେ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ବଳଦକୁ ବା ଗୋଠକୁ ଏକ ହୋଇ ବାହାରିଥିବା ସବୁଜ ଓ ସମର୍ପିତ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସିଏ କେଡ଼େ ହାଲୁକା ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଏମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ସେ କବିତା ଲେଖୁଥିଲା କେତେ ସୁନ୍ଦର କବିତା ଲେଖିପାରୁଥିଲା । ନିଜକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦେଇଦେଲେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯେତିକି ସୁନ୍ଦର ହୁଏ, ତା' କବିତାମାନ ସେତିକି ସୁନ୍ଦର ହେଉଥିଲା । ସଚେତନ ଭାବରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ସୌଭାଗ୍ୟ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ସହିତ ଆପଣାକୁ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥିଲା । ପୃଥିବୀର ଏକ ଭବିଷ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲା ଏବଂ ସେହି ଭବିଷ୍ୟଟିକୁ ସମ୍ଭବ କରିବାର ଅଭିକ୍ରମରେ ନିଜକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୋଲି ଦେଖୁଥିଲା ।

ସୌଭାଗ୍ୟ ବଡ଼ ହୋଇ ଏବେ କେବଳ ନିଜକୁ ନେଇ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛି । କଲେଜରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ତଥାପି ନିଜକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ନାନା ଭବିଷ୍ୟର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଭୁଲି ପାରୁନାହିଁ । ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ, ନିଜର ଅଗ୍ରଗତି ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚ୍ଚରୁ ଉଚ୍ଚତର ସ୍ଥାନରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହେବା ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଗୁଡ଼ିକରେ ଜିତିବା,—ଏବେ ଏଇଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ତା'ର ଆପଣା ପାଖରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଦରକାରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଧୁନିକ ହେଲାଣି । ଅର୍ଥାତ, ନିଜକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖି ସିଏ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ବିଶ୍ୱର କେନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଗଣିଲାଣି । ବିଶ୍ୱକୁ କେନ୍ଦ୍ର ବୋଲି ଜାଣି ଆପଣାକୁ ଏକ କର୍ମୀ ବୋଲି ପ୍ରେମିକ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ପାଠଟାକୁ ସିଏ କୋଉ ପଛରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲାଣି । ସିଏ ଏବେ ବଡ଼ ହୋଇଗଲାଣି ।

୨୬ । ୧୧ । ୮୧.

ସାହିତ୍ୟରେ ସଭାର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଯୁଗ ଆସିଲା । ପ୍ରାୟ ଶହେବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ହେବ ସାହିତ୍ୟକୁ ନେଇ କେତେ ସଭା ହେଲା । କେତେ କଥାକୁହା ହେଲା,—ସାହିତ୍ୟପ୍ରତି ଆମର ଯେ କେତେ ଆନୁଗତ୍ୟ ଓ ଅନୁରାଗ ରହିଛି, ଆମେ କଥା କହିଆରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କେତେ ଛଳରେ ପରସ୍ପର ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରି

ଆସିଲୁ । ଏବଂ ସେହି ବାଟ ଦେଇ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଭାରି ଅନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହିଗଲୁ ।

ଏଥର ସାହିତ୍ୟରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆସିବ । ସାହିତ୍ୟରେ ସତ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆମେ ରୋମାଣ୍ଟିକ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟରୁ ଆଧୁନିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଯାଏ ଆସିଲୁ । ତଥାପି ପ୍ରାୟ ସେହି ଭାବପ୍ରବଣତାର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଭିତରେ ଭାରି ଡସ୍ତକାସ୍ତ ଭାବରେ ଅଟକି ରହିଗଲୁ । ପରସ୍ପରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିଲୁନାହିଁ । ଆଧୁନିକତା ନାଆଁରେ କୃତ୍ରିମତା ବଢ଼ିଲା, କୃତ୍ରିମତାରୁ ଏକ ଜ୍ୱରଗ୍ରସ୍ତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବୋଧ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା; ସାହିତ୍ୟରେ ମୂଳତଃ ଯାହାକୁ ଲୋଡ଼ିବା କଥା, ତାହାକୁ ଛାଡ଼ି ଆମେ ଆହୁରି ଅନେକ କିଛିକୁ ଲୋଡ଼ିଲୁ । ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ବର୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଗଲୁ । ତଥାପି କଥା କହିବାର ଓ କଥାଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରକୁ ମୋହିତ କରି ରଖିବାର ଜ୍ୱର ଏତେ ଟିକିଏ ବି କମିଲାନାହିଁ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ କେତେଭଳି ଅଭିନୟ ଓ କେତେଭଳି ଅଳଙ୍କାରରେ ମଣ୍ଡାଇ ରଖିଲା । ଏଥର ସାହିତ ରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଯୁଗ ଆସିବ । ବଡ଼ ସହରର ଧାସ୍ତିକୁ ଛାଡ଼ି ସାନ ସାନ ଗୋଷ୍ଠୀଆଲୋଚନାର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆରମ୍ଭ ହେବ । ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ଲୋଡ଼ିବ, ମଣିଷର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହେବ । ସାହିତ୍ୟ ଆମ ପରସ୍ପରର ମୁହଁ ଉପରୁ ମୁଖାଗୁଡ଼ାକୁ ଖସାଇ ପକାଇବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ରଖିବ । ଆମ ସାହିତ୍ୟ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ଆମକୁ ଅଧିକ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ପାରିବାର ବାସନା ରଖିବ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ବଢ଼ାଇବ । ଏବଂ, ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାରୁ ହିଁ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ପର୍କର ଭିତ୍ତି ପଡ଼ିବ, ଏକ ନୂତନ ସ୍ୱପ୍ନର ଯାହାସ ଆମ ସାମୂହିକ ଭୂମିଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସଞ୍ଚାମିତ ହୋଇଯାଇ ପାରିବ ।

୧୭ । ୧୧ । ୮୧

ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେବା ଓ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ଦେବାର ଯେତେ ମାଧ୍ୟମ ରହିଛି, ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ସେଥିଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ମାଧ୍ୟମ । ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ମନ ନକରୁଥିବା ଅନେକ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ କେତେ କ'ଣ ଲେଖନ୍ତି । ଭାଷାକୁ ଏକ ମଣ୍ଡଳ ଦେବାର କେତେ କୌଶଳକୁ ହାସଲ କରନ୍ତି,—ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟର ସୀମାକୁ ମୋଟେ ମାଡ଼ି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ତଥାପି ବାହାରେ ବାହାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି; ସେତିକି ସାହିତ୍ୟଘରୁ ବାହାର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରସାରଣର ଏକ ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ । ନିଜକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅନେକ ମଣିଷ ଗ୍ରାସ କରିବାର ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଇଚ୍ଛାକୁ ହିଁ ପ୍ରକଟ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏଭଳି ମଣିଷମାନେ ବି କେତେ କ'ଣ ଲେଖନ୍ତି କେତେ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶୈଳୀର ଅଧିକାରୀ ହୁଅନ୍ତି, ତଥାପି ଆପଣାର ବାଡଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଏକଘରକିଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଅଧିକାର କରିବାର ପାଚେରିଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ପ୍ରସାରଣ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଧର୍ମ ଅଛି ବୋଲି ସେମାନେ କେବେହେଲେ ଶିକ୍ଷା କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । କାହାରି ଅସଲ ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ ମୋଟେ ଛୁଇଁ ପାରନ୍ତି-ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଯେତେବେଳେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଳୀୟାର ହେବାରେ ଲାଗନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଶଗଡ଼ ଶଗଡ଼ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମଣିଷମାନେ ଖାଲି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଗ୍ରାସ ପରି ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ ।

୧୮ । ୧୧ । ୮୧

ଯେତେ ଯେତେ ପାଖକୁ ଯାଉଛି, ଜନ୍ମ ଆଉ ମୃତ୍ୟୁ ମଧ୍ୟରେ ମୋ' ଭାବନା ଭିତରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟବଧାନଟି ସେତିକି ସେତିକି ହ୍ରାସ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି । ଏହି ସବୁଯାକ ମୃତ୍ୟୁ ମୋତେ ସତେଅବା ନବ ନବ ଜନ୍ମଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବାରେ ଲାଗିଛି । ଜନ୍ମ ହେବାଲାଗି ମୃତ୍ୟୁର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହି ଜନ୍ମଭିତରେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ମୃତ୍ୟୁ ଆପଣାର ପରିପୂର୍ତ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ପରମ ସାର୍ଥକତା ଲାଭ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ତେଣୁ, ମୋ' ଲାଗି ଆଉ ମୃତ୍ୟୁର ଦିନ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ । ସବୁଯାକ ଦିନ ଜନ୍ମଦିନ ପରି ଲାଗୁଛି, କେବଳ ଜନ୍ମର ସ୍ପର୍ଶ ହିଁ ଦେଇ ଯାଉଛି । ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହାକୁ ଶ୍ରାଦ୍ଧଦିବସ ବୋଲି ପାଳନ କରୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାହାକୁ କେବଳ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଦିବସ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ସବୁକିଛିକୁ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିକଟରେ ପାଉଛି । ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିବାପାଇଁ ଯେତିକି ନୈକଟ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ସେତିକି ନିକଟରେ ପାଉଛି ।

ମୁଁ ହୁଏତ କାହାକୁ କେବେହେଲେ ହରାଇନାହିଁ । ବାହାରକୁ ଯିଏ ପାଖରେ ଥିବାପରି ଦିଶୁନାହିଁ, ତାହାକୁ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଗଭୀରତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ବାଟ ଚାଲିବାରେ ତାହା ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଛି । ଠିକ୍ ମାଆଟିଏ ପରି ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ମୁଁ ଯାହାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଦେଖୁଛି, ବିଶ୍ୱମୟ ଦେଖୁଛି, ଠୁଳ ଦିନଗୁଡ଼ିକର ଭିଆଣ କରି ମୁଁ ତାହାକୁ ଠୁଳ ଆୟୋଜନ ଭିତରେ ଠାବ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇବି କାହିଁକି ?

୧୯ । ୧୧ । ୮୧

କାଲି ସିନେମାଘରେ ଦେଡଘଣ୍ଟା ବସି ଆଖି କ'ଣ ଧୋଇଗଲା । ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ବାସ କରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରଧର୍ମୀ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଗୋଟିଏ ଭାଗର ଅଧିବାସୀ ମାନଙ୍କର ବିଜୟଲାଭ ଏହି ଛବିଟିର ବିଷୟବସ୍ତୁ ।

ସେଇ ଛବିରେ ମଣିଷମାନେ ଅଭିନୟ କରୁଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଖାଲି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ର ହିଁ ତାହାର ବଳରେ ଅପରକୁ ହତ୍ୟା କରିବାର ଉଦ୍ଧାମତା,— ଏଇଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ମଣିଷଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କୁଆଡେ କେଉଁଠି ଡଳେ ପୋତି-ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଦୃଶ୍ୟପରେ ଦୃଶ୍ୟର ସେହି ଧୋ' ଘା' ଢୋ' ଢା' ଭିତରେ ମୁଁ କୌଣସିଠି ହୁଏତ ଗଛଟିଏ କି ଫୁଲଟିଏ ଦେଖିବି ବୋଲି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ମଣିଷ କ'ଣ ଅଧିକ ଜ୍ଞାନୀ ଏବଂ ଅଧିକ କୁଶଳ ହେଲେ ଏହିପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ହୁଏ ? ମହାକାଶ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଅନାଇଦେବା ବେଳକୁ ମଣିଷ ତ କେତେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା । ଅସୀମତା ଭିତରେ ତା'ର ସମସ୍ତ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ବିସ୍ମୟମୟ କୃତଜ୍ଞତା ହିଁ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ଆସୁଥାନ୍ତା,—ସମଗ୍ର ଛବିଟି ଭିତରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ କିଛି ନାହିଁ । ଅସ୍ତ୍ର ଫୁଟାଫୁଟିର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ମୋ' ହୃଦୟ ଉପରେ ଯାଇ ବାଜୁଥିଲା ଏବଂ ମୋ'ର ଆଖିଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଲି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି ଛବି ତିଆରି କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷମାନେ ଦେଖିବେ ବୋଲି ମୋଟେ ମଣିଷ ନଥିବା ଏପରି ଛବିଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ କାହିଁକି ତିଆରି କରନ୍ତି କେଜାଣି ? ଖାଲି ପଶୁମାନଙ୍କୁ ନେଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଛବିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ କେତେ କୋମଳତା ଓ ଆର୍ଦ୍ରତା ପୂରି ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର, ମଣିଷଗୁଡ଼ାକୁ ଏପରି କୁଶଳୀ ପଶୁପରି ଦେଖାଇ ନିର୍ମାତାମାନେ ଆମକୁ କ'ଣ କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି ?

୨୦ । ୧୧ । ୮୧

ସମାଜ ବଦଳି ଯାଉଛି, ତା' ସହିତ ଆମେ ବି ବଦଳି ଯାଉଛୁ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବଦଳିବାର ସେହି ଧାରାଟିର ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛନ୍ତି । ଆମକୁ ତଥ୍ୟ ଯୋଗାଉଛନ୍ତି, ତଥ୍ୟସମ୍ପଦରେ ଆମକୁ ସେମାନେ କେତେପ୍ରକାରେ ଧନୀ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସମାଜ ସହିତ ମଣିଷ ସ୍ରୋତର କୁଟାଖିଏ ପରି ହୋଇ ଭାସିଯାଉଛି ଏବଂ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ହେଲେ ସେହି ସ୍ରୋତଟି ସହିତ ଯଥାସମ୍ଭବନାସ୍ତି ଚତୁରତା ଓ ସତର୍କତା ସହିତ ଆପଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ଚାଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି,—ଏହିସବୁ ତଥ୍ୟସମ୍ପଦରୁ ଆମର ଏତିକି ଯାହା ଲାଭ ହେଉଛି ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ଅନ୍ତତଃ ଏତିକି ବଳ ମିଳନ୍ତା, ଯାହାଫଳରେ କି ସିଏ ଆପଣାର ମନୋମତ ନହେବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ସମାଜର ସ୍ରୋତକୁ ବଦଳାଇ ପାରନ୍ତା ଓ କେତାନ୍ତ ଅସହାୟ ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ବିଧାନ ବୋଲି ମାନି ନେଅନ୍ତା ନାହିଁ; ମଣିଷଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିପରି ଏକ ବିଧାନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅନ୍ତତଃ ମଣିଷ ସେହି ସ୍ରୋତର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରନ୍ତା, ବଳବାନ୍ ଭାବରେ ସେହି ସ୍ରୋତନିଚୟର ପ୍ରତିବାଦ କରି ପାରନ୍ତା । ମଣିଷ କାଳକ୍ରମେ ଅଧିକ ଅସହାୟ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ସମାଜ ନାମରେ ନାନା ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ତା'ଉପରେ ପ୍ରବଳରୁ ପ୍ରବଳତର ହୋଇ ଚାଲିଛି; ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟିକୁ କେବଳ ଭ୍ରାନ୍ତିଶୂନ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଢଙ୍ଗରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ମଣିଷର ଅସହାୟତା ତୁଟିବନାହିଁ କି ତାକୁ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବାର ବଳ କଦାପି ମିଳିବ ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଏକ ଅନ୍ୟ ବଳ ଦରକାର, ଅନ୍ୟ ସଂକଳ୍ପ ଦରକାର; ଏକ ଅନ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବି ଦରକାର । ଏବଂ, ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧଟିକୁ ଆଣିଦେଇ ପାରିବାଲାଗି ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଅନ୍ତର୍ବାସନା ଦରକାର, ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦରକାର ।

୨୧ । ୧୧ । ୮୧

ସେହି ବିଶାଳ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କହିଲେ, 'ଘରେ ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ମୁଁ ସର୍ବଦା କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛୁ ମୁଁ କେବେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷପଦରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇବି, ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବି । ତା'ପରେ ଯାଇ ମୋ'ର ଯାହାକିଛି କରିବାର ଇଚ୍ଛା ବା କହିବାର ଇଚ୍ଛା, ତାହା କରିପାରିବି ଓ କହି ପାରିବି । ଅବ୍ୟାହତ ଭାବରେ ତାହା କରିପାରିବି ଓ କହିପାରିବି ।

ସିଏ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ଅସଲ କଥାଟିକୁ କହିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ, ସିଏ ଆପଣାର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ କହି ପାରିବାର କେତେ କେତେ ଅବସର ହରାଇ ସାରିବା ପରେ ହୁଏତ ଚାକିରି ସରିଯିବା ପରେ ସବୁକଥା କହିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ସିଏ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କିଛି କହି ପାରେ ନାହିଁ । ଅବସରଗୁଡ଼ିକୁ ଗଡ଼ାଇ ଗଡ଼ାଇ ତା'ର ଜୀବନ ଅତିବାହିତ ହୋଇଯାଏ, ତା' ହାତରୁ ଖସି ଚାଲିଯାଏ । ସିଏ ଏହି ଯୁଗରେ ନିଜକୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି ଭାବୁଥିବ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଶିଖିବାର ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ଜଗତରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରି ରଖିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହି ପାରିବନାହିଁ । ଏହି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାର ସଙ୍କୁଚିତତା ହେତୁ ସିଏ କ୍ରମଶଃ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାର ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ହରାଇ ଦେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ବାହାରେ ଏକ ଚମତ୍କାର

ଇତ୍ୟଂ ହିସାବରେ ରାଜାମାନଙ୍କର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସେ ନିଖୁଣ ଭାବରେ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବ ଜଣେ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶାସକ ହିସାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ତାହାଦୃଷ୍ଟି ପାଉଥିବ। ମାତ୍ର ଆପଣା ସହିତ ତଥା ଜଗତ ସହିତ ଅସଲ ସଖ୍ୟପ୍ରୀତିକୁ ହୁଏତ ମୋଟେ ପାଇନଥିବ। ତେଣୁ, ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋର ହୋଇ ରହିଥିବ ଏବଂ ଆପଣା ପାଖରୁ ନାନା ଆଡ଼ମ୍ବର ସହିତ ଲୁଚ ବୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିବ।

୨୨। ୧୧। ୮୧

ଝିଅ ଲଗାଇ ଆପଣାକୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ଭଲ ଲାଗେ। ଝିଅ ଲଗାଇ ଆପଣାକୁ ଛୁଇଁଲା ବେଳକୁ ଆପଣାକୁ ଖୁବ ଆପଣାର ଲାଗେ। ଠିକ୍ ସେହିପରି ଝିଅ ଲଗାଇ ଏହି ଜଗତରେ ଯାହାକିଛିକୁ ଦେଖୁଥିବା ସମୟରେ ସେ-ଗୁଡ଼ିକ କେଡ଼େ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି; ଝିଅ ଲଗାଇ ଏହି ଜଗତରେ ଯାହାକିଛିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିଲା ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କେଡେ ଭଲ ଲାଗନ୍ତି, କେଡ଼େ ଆପଣାର ଲାଗନ୍ତି! ସୀମାଗୁଡ଼ିକ କେତେ କୁଆଡେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ଓ ମିଳାଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗନ୍ତି। ଆପଣାକୁ ଅସୀମ ପରି ଲାଗେ। ମୋ'ର ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା କୁଆଡେ ମନ କୁଆଡେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି। ତା'ପରେ, ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଥମ ସଞ୍ଚାରୂପେ ଯାହାକିଛି ଚେତନା ଉପରେ ଆସି ଧରାଦିଏ, ତାହାକୁ କେବଳ ଆତ୍ମୀୟତା ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯାଏ। ଏହି ଆତ୍ମୀୟତା ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ପାଖରେ ଖୁବ ଆତ୍ମୀୟ କରି ରଖିଥାଏ।

ଏହି ଝିଅ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କୁଆଡ଼େ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଛି। ଲୋଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ସେହି ଝିଅ ହାତପାଖରେ ରହିଛି, ପୁଣି ଉଡ଼ିଯିବାକୁ ମନ କଲାବେଳକୁ ତାହା ସତେଅବା ଏହି ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରି ରହିଛି। ତା'ପରେ; ବାଦ, ମାର୍ଗ, ଧାରା ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରଭୃତି ନାମରେ ଆମେ କାଳକ୍ରମେ ଯେତେ ଯେତେ ଆୟତନକୁ ଆବୋରି ଧରି ବସିଛୁ, ଏବଂ ସେହି ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଅବଲମ୍ବନର ଅସଲ ହୃଦୟ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ, ସେହି ଆୟତନର ଗାରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ମିଳାଇ ମିଳାଇ ଯାଏ। ସେଇଥିଲାଗି ଏଠି ଅନେକ ନୈରାଶ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ। ଅନେକ ବିନାଶରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ। ଆକାଶକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଏହି ସଂସାର ଆପଣାର ଘର ପରି ମନେହୁଏ। ଏଠୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୁଆଡେ ପଳାଇଯିବା ଲାଗି ଆଦୌ ମନ ହୁଏ ନାହିଁ।

୨୩ । ୧୧ । ୮୧

ଗ୍ରାମଜୀବନର ପୁରୁଣା ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଛିଡ଼ିଯାଇ ସାରିଲାଣି । ଆଗେ ବି ଗାଁରୁ କେତେ ମଣିଷ ବାହାରକୁ ଯାଇ ଚାକିରି ବାକିରି କରୁଥିଲେ । ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଜୀବନ-ଆସ୍ଥାନଟି ଗାଁ ସହିତ ହିଁ ଯୁକ୍ତ ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଗାଁର ଜୀବନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ପିଣ୍ଡଟି ଯୋଡ଼ାହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏବେ ସେକଥା କ୍ରମେ ବଦଳି ଗଲାଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଗାଁ ଛାଡ଼ି ସହରରେ ଚାକିରି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଅନୁରକ୍ତିର ଭୂମିରେ ବି ସହରକୁ ଆଦରି ଗଲେଣି । ସେମାନେ ସେହି ସହରରୁ ହିଁ ଦାବିଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଗାଁର ଜୀବନରେ ନୂଆ ଗଣ୍ଠିମାନ ପକାଇ-ବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଗାଁ ଭିତରକୁ ସହରୀଆ ସଂସ୍କାରର ସଂକ୍ରମଣ ହେଉଛି । ସହରରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର କୌଣସି ଚେର ନାହିଁ, ତେଣୁ ଗାଁରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ-ଥିବା ବର୍ତ୍ତମାନର ସହରାବଲମ୍ବୀମାନେ ଗ୍ରାମର ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଚେରକୁ ଛିଡ଼ାଇ ଦେବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସହରର ପଇସା ଗାଁକୁ ଆସି ଗାଁରେ ଅର୍ଥଭିତ୍ତିକ ନୂଆ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ନୂଆ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାମାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଏବଂ ତେଣୁ ଆଗରୁ ରହି ଆସିଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଏବଂ ନୈତିକତାଗୁଡ଼ାକ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ, ଗାଁରେ ନୂଆ ରାସ୍ତା, ନୂଆ ବସ୍ତି ଏବଂ ନୂଆ ପକ୍କାଘରମାନ ତିଆରି ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାମଜୀବନର ସେହି ସଂସ୍କୃତିଗତ ସରସତା କ୍ରମଶଃ ମରି ମରି ଯିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ନାନା କାରଣରୁ ସହରକୁ ଯାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି ଓ ସେହି ଗାଁକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଭୂମିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଗାଁରେ ରହିଛନ୍ତି, ଏସବୁ ଦେଖି ସେମାନେ ବୋକାଙ୍କ ପରି ଅନାଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ପୁରୁଣା ଖଣ୍ଡି ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ସେମାନେ ଏହି ନୂଆ ସଂକ୍ରମଣର ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସେହି ଆକ୍ରମଣଗୁଡ଼ାକୁ ରୋକି ପାରିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା ।

୨୪ । ୧୧ । ୮୧

ଅସଲ ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ସ୍ପର୍ଶନ । ଅସଲ ଦେଖିବା ହେଉଛି ଜନଭିତରେ ହିଁ ଦେଖିବା । ସିଏ ଯେ ମୋଟେ ଦୂରରେ ନାହାନ୍ତି, ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା ।

ଆମର ସକଳ କଥା, ସକଳ ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ସକଳ ନୀରବତା ଆମକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ଆଣିଦେବାରେ ହିଁ ସହାୟକ ହେଉ । ସତତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବାର ଅନୁଭୂତି; ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଅନୁଭୂତି । ସେହି ଅନୁଭୂତିଟିର ନାତିନିରୂପଣ କରିବାଲାଗି ତାତ୍ତ୍ୱିକବନ୍ଧର ରଚୟିତାମାନେ କେତେ କ'ଣ ଶାସ୍ତ୍ର-ବଖାଣ କରନ୍ତି । ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ମୋଟେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଅସାର ବୋଲି କହି ପାରିବାନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଅସଲ ସାରଟି ନିଜଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଭିତରର ସେହି ଅନୁଭୂତି ବାହାରର କୌଣସି ସମ୍ବଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ-ନାହିଁ । ଏବଂ, ଭିତରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରେ ଖିଅ ଛୁଡ଼ିଗଲା ପରି ଆଁଧୀ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଭିତରେ ଗଣ୍ଠିଟି କୌଣସି କାରଣରୁ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିଲେ ବାହାରେ ସେହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟଟିକୁ ନାନାପ୍ରକାର ବାହ୍ୟ ଉପକରଣ ଦ୍ୱାରା ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ଲୁଚାଇ ରଖି ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ ସମ୍ଭବ କରାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଥାଏ । ପୃଥିବୀର ନାନା ଧର୍ମରେ ଏହି କ୍ଷତି-ପୂରଣ ମୂଳକ ଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଲାଗିଥାଏ । ତାହାପାଇଁ ଧର୍ମଭିତରେ କେତେ ମାମଲତକାର ଆସି ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଓ ତା'ପରେ ମଠ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପ୍ରଭୃତିର ମଣ୍ଡନରେ ଅସଲ ଆକାଶଟି ଘୋଡ଼ାଇ ହୋଇ ରହି-ଯାଏ । ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିହତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଆଜିର ଏହି ପବିତ୍ର ଦିନଟିର ସ୍ପର୍ଶ ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାଲାଗି ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରିଆଣୁ ।

୨୪ । ୧୧ । ୮୧

ଠିକ୍ ପଇଁତ୍ରିଶି ବର୍ଷ ତଳେ ଯୋଉ ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲି, କାଲି କୌଣସି ଏକ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେହିଠାକୁ ଯାଇଥିଲି । ଯିବାମାତ୍ରକେ ପଇଁତ୍ରିଶି ବର୍ଷ ତଳର ସେହି ସ୍ଥାନଟି ସହିତ କେତେ ସ୍ମୃତି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଗଲା । ସେହି କାଳର କୌଣସି କଥା ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଛି କି ନାହିଁ, ମୁଁ ଆଗ ସେଇକଥା ଖୋଜି ବାହାରିଲି । ଏବଂ, ସବାଆଗ ସେହି ପୁରୁଣା ପଣସଗଛଟା ଉପରେ ଯାଇ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଘରମାନଙ୍କରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥିଲା ସେଗୁଡ଼ାକରେ ଇସ୍କୁଲର ଗୋଦାମଘର ହୋଇଛି । ଏବେ ଦୋ' ଦୋ' ମହଲା କୋଠାମାନ ତିଆରି ହେଲାଣି । ଆମେ ଯେଉଁ ଛାତ୍ରାବାସରେ ଥିଲୁ, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ଆଉ ଦରକାର ହେଉନାହିଁ ।

ପଣସ ଗଛ ପାଖକୁ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ମର୍ମର ମୂର୍ତ୍ତି । ସିଏ ଆମକୁ କି ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ଆମକୁ କେତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲେ, ଜୀବନରେ କେତେ ପଥର

ସଙ୍କେତ ଦେଇଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ ପ୍ରେରଣା ନିଜ ଜୀବନରେ କେତେ କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୂଳଦୁଆ ହୋଇ ରହିଛି ! ପାଠପଢ଼ା କହିଲେ ଶ୍ରେଣୀ-ବାହାରର ଶିକ୍ଷକ ଗୁରୁ ସମ୍ପର୍କକୁ ସେ ସବାଆଗ ବୁଝାଏ, ଆମର ସେହି ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେହି କଥାଟି ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଜି ଇସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ସେହି ସମ୍ପର୍କ ଲାଗି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଶିକ୍ଷକ ବା ଗୁରୁ କେଉଁ ତରଫରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ସେକଥା ହିସାବ କରି କହିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ସେହି ସମ୍ପର୍କ ପୁଣି ଫେରିଆସିବ, ଯେଉଁଥିଲାଗି ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏବେ ବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି !

୨୭ । ୧୧ । ୮୧

ମଣିଷ ଆଉ ମଣିଷପରି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେଇଥିଲାଗି ସିଏ ଏ ଧର୍ମ ବା ସେ ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ମନ କରେ । ନିଜର ମହତ୍ତମ ଓ ସମ୍ମାନଜନକତମ କଳ୍ପନାଟିକୁ ଆହୁରି ବଢ଼ାଇ ସିଏ ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କର କଳ୍ପନା କରେ, ମନ୍ଦିରର କଳ୍ପନା କରେ, ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରର କଳ୍ପନା କରେ,—ଏକ ସ୍ୱର୍ଗର ମଧ୍ୟ କଳ୍ପନା କରିଥାଏ ।

କାହାର ଦାସ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ କମ୍ ସମ୍ମାନିତ ଏବଂ କମ୍ ଉତ୍ତୋଳିତ ମନେ କରେନାହିଁ । ଏକ ସତ୍ୟକୁ, ଏକ ସତ୍ତାକୁ ଏବଂ ଏକ ଶକ୍ତିକୁ ଏହି ବିଶ୍ୱର ଅସଲ କର୍ତ୍ତା ଏବଂ ଅସଲ ମହିମାରୂପେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଏବଂ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ଓ ଆପଣାକୁ ତାହାର ଦାସ ବୋଲି ମାନିନେଇ ମଣିଷ ଆପଣାକୁ କମ୍ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ମଣିଷ ଥରେ ଆପଣାକୁ ମଣିଷ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଲେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ତା'ର ଯାବତୀୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଆପଣାର ଏହି ପରିଚୟଟିର ଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ଆପଣା ସାମୂହିକ ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଯାବତୀୟ ପରିମିତିକୁ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଲାଗେ । ଆପଣାର ଭୂମିଟି ଉପରେ ହିଁ ସିଏ ଆପଣାର ଭଗବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରେ । ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ଭଗବତ୍ ସତ୍ତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ସେହି ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଅସଲ ଆତ୍ମୀୟତାଟିକୁ ପାଇଗଲେ ସିଏ ଆଉ ବାହାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସମ୍ମାନିତ ଭାବରେ କାହାର ଖେଳନା ହୋଇ ରହେନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ସିଏ ସକଳ ବିଧାନର ଉତ୍ସଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ,—ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଉତ୍ସଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ତା'ପରେ ସେହି ମଣିଷଦ୍ୱାରା ହିଁ ସଂସାର ଏକ ମନ୍ଦିରର ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରେ ।

୨୭ । ୧୧ । ୮୧

ଭିତରେ ଯଦି ଅନୁରାଗୀ ଅସଲ 'ମୁଁ'ଟି ସତରେ ସତ ସଜା ହୋଇ ରହିଥିବ, ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଏହି ଦୁଆରଟା ଖୋଲି ଯାଉନଥିବ ! ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରକୁ ଭିତରକୁ ପାଖୁଡ଼ା ପାଖୁଡ଼ା ହୋଇ ଫିଟି ଯିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ବାହାର ଯେତେବେଳେ ଭିତରକୁ ଚାହେଁ, ଭିତରକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାଲାଗି ସମ୍ମତି ପାଇଯାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭିତରଟା ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଚାହେଁ ଓ ବାହାରକୁ ଚାହିଁବାଲାଗି ଆକୁଳ ହୋଇଉଠେ, ଯେତେବେଳେ ବାହାରେ ଅଥବା ଭିତରେ କୋଉଠିହେଲେ ଅଳପ ଆଉ ଆତ୍ମସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋଟେ ମନ ହୁଏନାହିଁ, ଯେତେବେଳେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟା ଏକ ଲୋଡ଼ିବାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଦୁଆର ଆପେ ଆପେ ଖୋଲିଯାଏ, ସୀମାଗୁଡ଼ାକ କ୍ରମସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଆକର୍ଷଣୀୟ ନାନା ଦିଗ୍‌ବଳୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଏକଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ହୁଏ ।

ସେତେବେଳେ ବାହାରର ଏହି ଆଲୁଅ, ଏହି ସକାଳ, ଜଗତଯାକର ଏହି ସଖ୍ୟ, — ସବୁକିଛି ଏକାବେଳେକେ ଭିତରେ ଯାଇ ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି । ଭିତରଟା ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଲାଗି ସ୍ଥାନ କରିଦେଇ ମୋଟେ ଭାରି ଲାଗେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଫୁଟି ଉଠିଥିବା ଫୁଲଟିଏ ପରି ଲାଗେ,—ଜଗତକୁ ଅନୁଭବ କଲା ମାତ୍ରକେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ କେବଳ ଯୋଡ଼ିଏ ପାଦ ହିଁ ଦେଖାଯାଏ, ଯାହାପାଖରେ କି ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଫୁଲଟିଏ ପରି ନିବେଦନ କରିଦେଇ ହେବ !

୨୮ । ୧୧ । ୮୧

ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପାଇଲେ ମଣିଷ ସଭ୍ୟ ହେବାକୁ ହିଁ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ, ଯେଉଁସବୁ ମୂଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମଣିଷକୁ ମଣିଷ କରି ରଖେ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରେ, ନମନୀୟ କରେ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଅଧିକ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଓ ବୟସ ଅଧିକ ହେଲେ ମଣିଷ ସେହିସବୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ନିଜର ଜୀବନରେ ଏବଂ ନିଜର ଆଚରଣରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥାନ୍ତି । ବୟସର ଗୋଟାଏ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଅଛି, ବୟସର ବି ଗୋଟାଏ ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ରହିଛି । ପାଠର ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ରହିଥିବା ତ ଆହୁରି ଆବଶ୍ୟକ । ମାତ୍ର, ମଣିଷ ଯଦି ତା'ର ପିଲାଦିନେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପିଲା ହୋଇ ନଥିବ, ମୂଳତଃ ଜଣେ ପିଲା ହିସାବରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇନଥିବ, ଯଦି ସେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖେଳି ପାରିନଥିବ ଏବଂ ସ୍ନେହ ପାଇ ନଥିବ, ତେବେ ସିଏ ବଡ଼ ହେବା ମାତ୍ରକେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପିଲା ହିଁ ହେବାକୁ

ମନ କରବ । ତେଣୁ, ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖାଲି ହେବ, ବରଂ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଉଗ୍ର ହେବ । ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବ, ଟିକିଏ ଫାଙ୍କା ପାଇଲେ ଖାଲି ପଛକୁ ଯିବାକୁ ହିଁ ମନ କରିବ ।

ପିଲା ଭଳି ପିଲା ହୋଇ ପାରୁନଥିବା ଏହି ବଡ଼ମାନଙ୍କ ସେମାନଙ୍କର ପାଠ ସତେଅବା ଅଧିକ ଉଗ୍ର, ଅଧିକ ଦ୍ୱେଷ ଓ ଅଧିକ ଅନୁଭବଶୂନ୍ୟ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ତେଣୁ, ବୟସ ଅଧିକ ଦାୟିତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ନହୋଇ ଅଧିକ ଦୁରାସ୍ଥ ହେବାକୁ ମନ କରୁଛି ।

୨୯ । ୧୧ । ୮୧

ଯାହା ଅନ୍ତରର ପ୍ରାର୍ଥନା, ତାହାହିଁ ଏହି ଦେହର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା, ଅନ୍ତର-ଭିତରୁ ଯାହା କିଛି ଆସେ, ତାହା ଦେହକୁ ଭେଦକରି ଆସେ, ଦେହକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିଥାଏ । ଅନ୍ତରର ପ୍ରାର୍ଥନା ହେଉଛି ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ମତି; ଏହା ସହିତ ଦେହ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନ ସବୁକିଛିର ସମ୍ମତି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଅନ୍ତର କହିଲେ ମୋ' ଭିତରେ ତଳ କୁଣ୍ଡ ରହିଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ତଳକୁ ତଳ ତଳଠାରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ର ବିଶେଷ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ମୁଁ ବୁଝେନାହିଁ । ଯାହା ସବୁକିଛିକୁ ଏକତ୍ର କରି ରଖିଛି, ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ବାସନାକୁ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଛି, ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିର କେତେ ଆଖିକୁ ସତେ-ଅବା ଗୋଟିଏ ଆଖିରେ ପରିଣତ କରି ତାହାରିଦ୍ୱାରା ସବୁ ଦେଖୁଛି ଓ ସବୁ-କିଛିକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି, ମୁଁ ଅନ୍ତର କହିଲେ ସେହିପରି ଏକ ସମ୍ପଦକୁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ତାହା ମୋତେ କେତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଯେ ଭିତରୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ବାହାର ସହିତ ମିଳାଇ ଦେଇଥାଏ ଓ ବାହାରକୁ ନିଜର ଏକାନ୍ତ ଭିତରକୁ ଠେଲି କରି ଆଣିଥାଏ, ସେକଥା ମୁଁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ତା'ଲାଗି ବୁଦ୍ଧିର କୌଣସି ବଳ ପାଏନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ସତେଅବା ଫୁଲଟିଏ ହିଁ ଦେଖିଥାଏ । ସେହି ଫୁଲଟି ଭିତରେ ଯଦି ମୁଁ ଦେହ, ପ୍ରାଣ ମନକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ଦେଖିବାର ଅପାଣ୍ଡିତ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟହୀନ ନ ହୋଇଥାନ୍ତି !

୩୦ । ୧୧ । ୮୧

ବିରହ କୌଣସି ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତିଲାଗି ନୁହେଁ, ବିରହ ନିଜକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ବିଲଗ କରି ରଖିବାର ବିରହ । ଏହି ଭିତରେ କୋଉଠି ଅଭିସାରିକାଟିଏ ରହିଛି, ବନ୍ଧୁଟିଏ ରହିଛି, ଯିଏକି ସମ୍ମିଳନ ଖୋଜୁଛି,ସଂସ୍ପର୍ଶ ଖୋଜୁଛି;ମାତ୍ର ମଝିରେ ଏତେସବୁ

ନାନା ପାଚେରୀ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ଯେ, ସେହି ସମ୍ମିଳନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ବିରହର ସର୍ବମୂଳ କାରଣ ନିଜଭିତରେ । ବାହାରର ଏହି ସବୁଟିକୁ ବନ୍ଧୁରୂପେ ପାଇବାକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ଜୀବନର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗଭୀରରେ ରହିଛି, ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ନାନା କାରଣରୁ ପ୍ରତିହତ ହୋଇ ରହିଯିବାରୁ ତାହା ବିରହରୂପେ ପ୍ରକଟ ହେଉଥାଏ । ମୋ ର ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଟି କୌଣସି ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ଲାଗି ନୁହେଁ, କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗି ନୁହେଁ,—ଅଥବା, ଆପଣାର ଇପ୍‌ସିତଟି ସହିତ କେଉଁ ଏକାନ୍ତ ଗର୍ତ୍ତିଭିତରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିବାର ଏକ ମୋହଭିତରେ ପଡ଼ିରହିବା ଲାଗି ବି ନୁହେ । ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତା ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେଇଦେବାର ବ୍ୟାକୁଳତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ଓ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା, ଆପଣାକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା । ଏଥିଲାଗି, ଅସଲ ବାଧାଗୁଡ଼ାକ ବାହାରୁ ନୁହେଁ, ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆପଣା ଭିତରୁ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ସେହି ବିରହ ଅଧିକ ଆଘାତ ଦିଏ, ଅଧିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭିତରେ ଦହିବାରେ ଲାଗିଥାଏ, ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରକ୍ଷେପଣ ଭିତରେ ନାନା ମିଛ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଉଥାଏ । ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ଲାଗି ସଂସାରଯାକକୁ ଦୋଷ ଦେବାର ଅପଦର୍ଶନରେ ପକାଇ ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ।

୨ । ୧୨ । ୮୧

ଅସଲ ଦୁଃଖ ନପାଇବାର ଦୁଃଖ ନୁହେଁ; ଅସଲ ଦୁଃଖ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଦେଇ ନପାରିବାର ଦୁଃଖ, ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ମିଳିତ କରି ନପାରିବାର ଦୁଃଖ ।

ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚେତନା ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଯିଏ କି ଆପଣାକୁ ବାହାରର ଏହି ସବୁକିଛିଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । କାରଣ, ଅସଲ ସାର୍ଥକତାଟି ଯେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେଇଥିରେ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଅସଲ ଜୀବନର ବିଶ୍ୱାସଟି ପାଖରେ ସେଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ନାହିଁ । ମଝିରେ ବାଧାସ୍ୱରୂପ ବୁଦ୍ଧି ରହିଛି, ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ବଳ ପାଇ ରହିଥିବା କେତେପ୍ରକାରର ଭୟ ରହିଛି, ଭୟରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବା କେତେ ପ୍ରକାରର ଚତୁରତାକି ରହିଛି । ଏବଂ, ସେହି ଚତୁରତା ହିଁ ନାନା ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ରହିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତି ଚତୁରମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନର ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଚତୁରମାନଙ୍କ ହାତରେ

ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ଚତୁରତା ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ବିଡ଼ମ୍ବିତ କରି ରଖିଛି । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ସମସ୍ତ ରକମ କୌଶଳମାନ ଲାଗି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଅସଲ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଧାନତଃ ପ୍ରତିହତ ହୋଇ ରହୁଛି । କେତେ ପ୍ରକାର ମିଛ ଠାକୁର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏକ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦିଗ ଆପେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ବୋଲି ଏକ ମିଛ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ମଣିଷକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଅଳସୁଆ ଅର୍ଥାତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନକାତର କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

୨ । ୧୨ । ୮୧

ଭିତରେ ପୁନର୍ବାର ଚଞ୍ଚଳତା,—ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁର ଚଞ୍ଚଳତା, ହୁଏତ କୌଣସି ନୂତନ ଅଭିସାରିକାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଚଞ୍ଚଳତା ରହିଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହି ଚଞ୍ଚଳତା । ଗୋଟିଏ ନୂଆ ବହି ଲେଖିବାକୁ ସାମଗ୍ରୀ ଆଦି ସଂଗୃହୀତ ହୋଇଗଲେ ଯେତେବେଳେ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରିବାଟା ହିଁ ବାକି ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ନିଜକୁ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଅଭିସାରିକା ପରି ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ପରି ମନେହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ସମୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଲାଗୁଥିବ ।

ଏହି ଆବିଷ୍କାର ହେଉଛି ଏକ ଆତ୍ମ-ଆବିଷ୍କାର । ଯେଉଁ ଲେଖାଟିକୁ ମୁଁ ଲେଖିବାକୁ ଯାଉଛି, ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଦେଇ ପାରିବି ତ, ବିଷୟଟିର ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ନିଜସ୍ୱ ଏକ ନିଖୁଣ ଶୈଳୀରେ ବାଢ଼ିଦେଇ ପାରିବି ତ ? ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଆପଣାର ଚେତନା ଭିତରେ ଠୁଳ କରି ଧରି ନିଜସ୍ୱରୂପେ କିଛି ନିବେଦନ କରିବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ଏହି ଯେଉଁ ଚଞ୍ଚଳତା, ମୁଁ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେବି । ଲେଖିବାକୁ କେତେ ଲେଖକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଲୋଡ଼ିବା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ହେଉଛି ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା-ସ୍ଥାପନ ଲାଗି ନିଜକୁ ମନୋମତ ଭାବରେ ସଜ କରି ବାହାର କରି ପାରିବାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା । ସେହି ସଜ ହେବାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବ୍ରୀଡ଼ା ରହିଥାଏ । ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଏକ ଚଞ୍ଚଳତା ଜାତ ହୁଏ । ସେହି ଚଞ୍ଚଳତା ହେଉଛି ଜଣେ ଅଭିସାରିକାର ଚଞ୍ଚଳତା । ଏକ ନୂତନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ପ୍ରବେଶାଧିକାର ଲାଭ କରିଥିବା ଏକ ଶିଶୁହୃଦୟର ଚଞ୍ଚଳତା ।

୩ । ୧୨ । ୮୧

ସମାଜ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ହେବ, ସମସ୍ତ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ବି ହେବ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ପର୍କ ବି ଅନ୍ୟ ସ୍ତରର ଓ ଅନ୍ୟ ଆବେଦନର

ହେବ—ଏଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛି ବୋଲି ବୁଝିହେବନି ଯଦି ଆମେ ନିଜେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହେବାଲାଗି ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା, ଯଦି ଆମ ନିଜ ଭିତରର ଭଲ ଉପରେ ଆମ ନିଜର ଅବିଚଳ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବ, ସେଇଟି ଉପରେ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥିବ ।

ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଯାଏ, ଆପଣାର ଭିତରକୁ ଅନାଇବା ବେଳେ ଯେତେବେଳେ ନାନାଭଳି ଗ୍ଲାନି ଏବଂ ଈର୍ଷା ଆମର ଯାବତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିପାତକୁ ଦୂଷିତ ଏବଂ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥିବ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି କେଉଁଠି ବଦଳୁନାହିଁ ବୋଲି ମନେହେବ, ଭାରି ଅସହ୍ୟ ଲାଗିବ,—ଆଗକୁ ଅନାଇ କେବଳ ଅନ୍ଧକାର ଦେଖା ଯାଉଥିବ । ସେତେବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କର ଅଭିଶାପରୁ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏପରି ଦଶା ହେଉଛି ବୋଲି ତର୍କ ବାଢ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିବ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବାର ଭାବରେ ଏକ ଅବାଧ ରହିଛି ଏବଂ ଗ୍ରାସ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ବୋଲି କେତେ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଘୋଷଣା କରୁଥିବା ଗୋଟାଏ ତଥାକଥିତ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଆମକୁ ଢେର ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥିବ । ଆପଣା ପାଖରେ ଆମେ ଯେତିକି ପରାସ୍ତ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ନିଜ ପାଖରୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖିଥିବା, ସଂସାରରେ ମୋଟେ କିଛି ବଦଳିବ ନାହିଁ ଓ ଆମେ ଜୀବନ ନାମରେ କଥିତ ଯାହା ସବୁ ଅଛି ତାହାର ସୌଧ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଆମ ଭିତରେ ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୂଳଭୂତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ ।

୪ । ୧୭ । ୮୧

ଓଡ଼ିଶାରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶତ୍ରୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ବୁଝିବାକୁ ବସିଲେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସାହିତ୍ୟ ବାହାରର ବୈମନସ୍ୟ ଏବଂ ବିଦ୍ୱେଷକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏଗୁଡ଼ାକ ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଛି । ମଣିଷର ବୟସ ବଢ଼ିଲେ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷର ଆଖି ବି ବଢ଼େ, ହୃଦୟ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ ଓ ସିଏ ଅଧିକ ଉଦାର ଭାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼େ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବୁଝେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଠିକ୍ ଓଲଟା ହୋଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ବୟସରେ ଅଶୀ ପାର ହୋଇ ଗଲେଣି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଅଶୀଟା ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡେଇଁ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଜଣେ ଅପରକୁ ମୋଟେ ସହି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଭାବୁଛନ୍ତି ସେମାନେ କେବଳ ଏକୁଟିଆ ଅଶୀ ପାର ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ

ସମସ୍ତେ ଅଣୀ ପୂର୍ବରୁ ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଥାନ୍ତେ ଓ ତା'ହେଲେ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜ ଏକୋଗ୍ର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ଓ ଅନନ୍ୟ ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଥାନ୍ତେ ।

ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ଏଠି ରାଜନୀତିର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ସମ୍ବାଦିକତାର ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ଆମେ ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ ଜନିତ ବ୍ୟକ୍ତିକଳହ ଭିତରେ ମୋଟେ ପଶିବାନାହିଁ, କଳହଗୁଡ଼ାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା । ଅଣୀ ପୂରିଥିବା ଏହି ବାତୁଆ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା, ସେମାନଙ୍କର କଳହକୁ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କଳହ ବୋଲି ହିଁ ଜାଣିବା ।

୫ । ୧୨ । ୮୧.

ଯେଉଁମାନେ ପିଲାଦିନେ ପିଲା ହୋଇ ନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ପିଲାଦିନର ଯାବତୀୟ ଖେଳତାକୁ ବୟସ୍କ ହେବାର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାନ୍ତି । ପିଲାଦିନେ ଯିଏ ପିଲା ହେବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ତେଣୁ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ନିତ୍ୟଶିଶୁଟି ସହିତ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇନଥାଏ, ସିଏ ବଡ଼ ହୋଇ ଆପଣକୁ ନିଜେ ଆଗ କ୍ଷମତାକୁ ଲୋଡ଼େ; ତା' ଜୀବନରେ ସିଏ ଯାହାକିଛି ଲୋଡ଼େ ତାହାକୁ ଆପଣାର ଉଦୟ ତଥା ସଂପ୍ରସାରଣ ଲାଗି ନିଜେ କ୍ଷମତା ଲାଗି ହିଁ ଲୋଡ଼ିଥାଏ । ସିଏ ଆପଣା ଭିତରେ କ୍ଷମତାକୁ ବରଣ କରି ନେଇଥାଏ, ଜଣେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇ ଉପରେ କ୍ଷମତା ମାନଙ୍କୁ ବସାଇ ଆପଣାର ଏକ ଦସ୍ୟୁମୀସୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାରେ ଲାଗେ । ବାହାରକୁ ଯେତିକି ଭୟାନକ ପରି ଦିଶେ, ସେତିକି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ବି ଦିଶୁଥାଏ ।

ଏହିଭଳି ଦୁଃଖୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ଅବସ୍ଥାରେ ବାଳବତ୍ ଆଚରଣ କରନ୍ତି । ବାଦ କରନ୍ତି, ଆପଣାକୁ ଭିତରେ ଭାରି ଧାନ କରି ଦେଖୁଥିବାରୁ ବାହାରେ ଭାରି ପୃଥୁଳ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଭାରି ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତି,—ପରକୁ ଦେଖିଲେ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଆଦରିନେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଓ ପାହାଚ ପାହାଚର ମୃତ୍ୟୁକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଥିଲେ ଜୀବନରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକେ ଓ ପାହାଚ ପାହାଚକେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବା ଏବଂ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ସମ୍ଭବ ହେଉଥାନ୍ତା, ସେମାନେ ତାହାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସଂସାରରେ ଉଗ୍ର ହୁଅନ୍ତି, ଏଠି ଅନେକ ଅନର୍ଥର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି ।

୬।୧୨।୮୧

ଗଛମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କଥା କହନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ସଂସାରରୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଅରଣ୍ୟକୁ ଯାଆନ୍ତି, ନଈକୂଳକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଏକାନ୍ତ ନିକାଞ୍ଚନକୁ ପଳାଇଯାଇ ଅଶାନ୍ତିରୁ ଶାନ୍ତି ପାଆନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଗଛଗୁଡ଼ାକୁ ନଦେଖି ସେମାନେ ଏକାନ୍ତତାକୁ ଖୋଜନ୍ତି । ଏକାନ୍ତତା ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦିଏ, ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦିଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ସେହି କାରଣରୁ ବନ ଓ ଅରଣ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି, ପ୍ରକୃତିକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଅନେକ କବି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଜଗତର ନିନ୍ଦା କରି ଅରଣ୍ୟର ଶୋଭାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତିର କବି ବୋଲି କହିଥାଉ ।

ମୁଁ ଏକାନ୍ତତା ଖୋଜି କେବେ କେଉଁଠାକୁ ଯାଏନାହିଁ । ମୁଁ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ଯାଏ,—ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟି କିପରି ବହୁବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ଏହି ସୃଜନର ଘରଆଡ଼କୁ ଛନ୍ଦିହୋଇ ରହିଛି, ସେହି ଅସଲ ନିର୍ଭରଟିକୁ ମୁଁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଯାଏ । ମୁଁ ଗଛମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଏ । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼େ । ମୋ' ଜୀବନଟା ଯେ କେବଳ ମୋ'ର ନୁହେଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ'ର ସୁଖ ଯେ କେବଳ ମୋ'ର ନୁହେଁ, ତାହାକୁ ହିଁ ବାରମ୍ବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଓ ସେହି ଅନୁଭବ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ସଚଳ ଓ ଜୀବନମୟ କରି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ସଂସାର ଓ ଅରଣ୍ୟ ଦୁଇଟିଯାକର ଭିତରକୁ ଯାଏ । ମୋ' ସୁଖକୁ କେବଳ ମୋ'ର ସୁଖ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଯେ କେବଳ ଦୁଃଖ ହିଁ ପାଇବି, ଅନେକ ଦିନରୁ ଜୀବନରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଛି । ଯଦି ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ବିରକ୍ତି ହିଁ ମୋ' ଶରୀରତମ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ିକର ହାତଗୋଡ଼ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନରେ ମୋ'ର ବିଚରଣଭୂମି ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତା ।

୬।୧୦।୮୨

ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବ, ତେବେଯାଇ ମଣିଷ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପାରସ୍ପରିକ ଜୀବନର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବ । ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ଘର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ କେହି କାହାକୁ କଦାପି ଗିଳି ପକାଇବାର ଅଭିଳାଷ ରଖିବନାହିଁ, କେହି କାହାର ବାଟ ଓଗାଳି ରହିବନାହିଁ ଅଥବା କେହି କାହାଉପରେ ଲଦି ହୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ବି ମନ କରିବନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥରେ ବାଟ ଖୋଲିହେବ । ଆପଣା ଆପଣାର ବାଟ ଖୋଲିହେବ । ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଓ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ

ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ବାଟ ସେଇ ଗୋଟିଏ ଗନ୍ତବ୍ୟସ୍ଥଳକୁ ପଡ଼ିଛି, ସେଇ ବାଟ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିହେବ । ଏବଂ, ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଆପଣାର ଜୀବନର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଫେରି ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଆମ ଜୀବନର ସକଳ ସମ୍ପର୍କରେ, ଆମର ସକଳ ସଂଗ୍ରାମରେ ଓ ସକଳ ନିବେଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଆମ ଜୀବନରେ ଯେଉଁସବୁ କଥାକୁ ଆମେ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ବୋଲି କହୁଥାଉ, ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା । ଜୀବନକୁ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଭଲ ପାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଲାଗି ସାହସ ହେବ । ଏହି ଜଗତକୁ ଗୋଟାପୁଣା ନିଜ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ, ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଆମକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ସେହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଆଡ଼କୁ ହିଁ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଥାଉ । ଆମର ଯାବତୀୟ ଦେଖିବା, ଯାବତୀୟ କହିବା ଓ ଯାବତୀୟ ଲୋଡ଼ିବାରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ହିଁ ସର୍ବମୁଖ୍ୟ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଥାଉ, ତେବେ-ଯାଇ ହେବ ।

୮।୧୨।୮୯

ଆଜି ବଡ଼ସକାଳୁ 'ପ୍ରଣିପତ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଂ' ବୋଲି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ନୂଆ ବହିଟିର ଲେଖା ଯେଉଁ ଶୁଭ ମନ ନେଇ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ସେହି ମନ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଛି । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣା କରିବାକୁ ହୁଏ, ତାଙ୍କୁ ବାହାରୁ ସାଉଁଟି ଆଣି ଭିତରେ ଠୁଳ କରି ଅନୁଭବ କରି-ବାକୁ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ ଏକଠୁଳ କରି ଆଣି ଏକ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ କରି ପାରିବା ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ଜଗତର ନାଥଙ୍କୁ ଜଗତର ନାଥ ବୋଲି ଆପଣାର ଭୂମିରେ ଥାପି ପାରି-ବାକୁ ହେଲେ ସମସ୍ତ ଜଗତକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଥାପନା କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି କ୍ଷେତ୍ର ମୋ' ବାହାରେ ନାହିଁ, ମୋ' ଭିତରେ ରହିଛି । ପୁରୁଷ ସହିତ ହିଁ ଗଭୀରତର ହୋଇ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ରହିଛନ୍ତି । ଅସଲ ପ୍ରସାଦର ଅଧିକାର ମୋତେ ନିଜ ଜୀବନରେ ହିଁ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏବଂ, ଏହି ଜଗତକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ୍ତ ଭାବରେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋତେ ଆପଣାର ଶକ୍ତିକୁ ଏପରି ସମ୍ମତ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେପରିକି ବାହାର ଜଗତକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ନିଜର କୌଣସି

ମୋହଭୂମି ଭିତରେ ଆଣି ଭର୍ତ୍ତି କରିବାଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ଉତ୍ସାହ କୌଣସିଠାରେ ନଥିବ । ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି ସମ୍ମତ ହେଲେ ହିଁ ସର୍ବନାମ୍ନତାର ଦ୍ୱାରଟି ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଏ, ଏବଂ ଜଗତର ନାଥଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ଆପଣାକୁ ଦେବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଜଣେ ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ବୃହତ୍ତର ଭାଗ୍ୟ ଆଉ କ'ଣ ଥାଇପାରେ ?

୯ । ୧୨ । ୮୧

ଯେତେବେଳେ କଥାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରୁ ଉଦଗ୍ର ହୋଇ ବାହାରକୁ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଯାଙ୍ଗେ ଯାଙ୍ଗେ ଡାଇରିପାଲ ହଠାତ୍ ସ୍ଥାନରେ ସେଇଟିକୁ ଲେଖି ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମାତ୍ର, ସେହି କଥା ସବୁବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ ।

ସମ୍ପତ୍ତି ହରାଇ ପକାଇଥିବା ପରି ନୁହେଁ, ସେହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସତେଅବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁର କଥାକୁ ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଭୁଲି ଗଲାପରି ମନେ ହୁଏ । ସେହି ବନ୍ଧୁ ଭିତରେ ଥାଏ, ଭିତରୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦିଏ; ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି ଭିତରୁ ହିଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଏ । ଭିତର ଧ୍ୱନିତ ବାହାରର କେଉଁଠି କି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସ୍ତରରେ ଛିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ବାହାରର ସ୍ପର୍ଶଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଆସି ଉଙ୍କୁଟି ଉଠିବାରେ ଲାଗନ୍ତି ଏବଂ ତା'ପରେ ଅସଲ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସେହିଥିରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରନ୍ତି । ଭିତରର ବନ୍ଧୁ ସେହି ଉଙ୍କୁଟାଇବା ଓ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ସତତ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ, ସେହି ବନ୍ଧୁଟି ଉପରେ ହିଁ ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ଅସଲ ଗଣ୍ଠିଟିକୁ ତାହାରି ସହିତ ପକାଇକରି ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ହଜି ଯାଏନାହିଁ ବା କେଉଁଠାରୁ ଏକାବେଳେକେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଯିବାପରି ମୋତେ ଅନୁଭବ ହୁଏନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ାକରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ । ଯୋଉ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ହରାଇ ବସିଲି, ସେଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ଆସିବ ଓ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେହି ବନ୍ଧୁର ଭଣ୍ଡାରରେ ହିଁ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥିବ, ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ରହିଥାଏ ।

୧୦ । ୧୨ । ୮୧

ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜ ଯେତେବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତାହାକୁ ରଜାମାନେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଜମିଦାର, ହାକିମ ଓ ବାବୁମାନେ ରଜାମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରା ପାଇ ସାହିତ୍ୟ କରୁଥିଲେ

ଅଥବା ସାହିତ୍ୟର ଅନୁରାଗୀ ହେବାକୁ ମନ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ବି ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଜକୁ ଆପଣାର ଏକ ବୈଠକପୀଠ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ। ସେହିଦିନ ଠାରୁ ହିଁ ପରମ୍ପରାଟି ଆମ ଆଜିଯାଏ ଗଢ଼ିଆସିଛି, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ସେଠାରେ କର୍ମକର୍ତ୍ତାରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେଅବା ରାଜାମାନଙ୍କ ପରି ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି। ସଭାପତି ଏବଂ ସମ୍ପାଦକର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ପଦ ବା ଆସନ ପରି ମନେ କରୁଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ସିଂହାସନାଧିକାରୀ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ କରୁଛନ୍ତି।

ଯେଉଁମାନେ ଇତିପୂର୍ବରୁ ସଭାପତି ବା ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ; ଏବେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେଣି, ସେମାନେ ବି ଏକଦା ଅଧିକାର କରିଥିବା ସିଂହାସନଗୁଡ଼ାକୁ ମୋଟେ ଭୁଲି ପାରିନାହାନ୍ତି। ସେମାନେ ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ସିଂହାସନ ଉପରେ ବସିଥିଲେ କେଡ଼େଭଲ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ ଓ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ସୁଶୋଭନ ଦିଶୁଥାନ୍ତା, ସେମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥାକୁ ଖୁବ ଝୁରି ହେଉଛନ୍ତି। ସେ ରାଜାମାନେ ଏ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ସହି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ଏମାନଙ୍କର କାମଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ଅକାମ ବୋଲି ହିଁ ଲାଗୁଛି। ସେମାନଙ୍କର ତଥାପି ବୟସ ଥାଆନ୍ତା, ସେମାନେ ସିଂହାସନ ଗୁଡ଼ାକ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଂହାସନାରୂଢ଼ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ, ହୁଏତ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଛନ୍ତି। ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି। ସାହିତ୍ୟ ଦୋରୁଣୀ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି।

୧୧।୧୨।୮୧

ମୁଁ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ତୁଙ୍ଗତମ ପ୍ରହରୀମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ହୋଇ ରହିବି, ଅଥଚ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପାଦନର ମାନ କ୍ରମଶଃ ତଳକୁ ତଳକୁ ଯାଉଛି ବୋଲି ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ କହି ବୁଲୁଥିବି,—ଏପରି ସ୍ଥିତିର ମୋ' ପ୍ରହରୀପଣକୁ ଧିକ୍ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ। ମୁଁ ଯେ ମୂଳତଃ ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱସଚେତନ ପ୍ରହରୀ ହୋଇ ରହି ପାରିନାହିଁ, ମୁଖ୍ୟତଃ ଜଣେ ଚାକିରିଆ ହୋଇ ରହିଛି, ଏଥିରୁ କେବଳ ତାହାହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ।

କଲେଜମାନଙ୍କରେ ନିୟମିତ ଭାବରେ ପିଲାମାନଙ୍କର କ୍ଲାସ୍ ହେଉ ନାହିଁ, କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷମାନେ ଏହି ଅନିୟମିତତା ବିଷୟରେ କିଛି କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ଓ ଅଧିକାଂଶ ଅଧ୍ୟାପକ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାକୁ ମାନୁ ବି ନାହାନ୍ତି। ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସାଧାରଣତଃ ନିଜେ କୌଣସି କ୍ଲାସ୍ ନେଉ ନଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷାଦାନର ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥାଟି ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମୁଚିତ ଭାବରେ ପରିଚିତ ରହି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ଏସବୁ

ଦୁରବସ୍ଥା କ'ଣ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସେହି କଲେଜର ସ୍ତରରେ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରନ୍ତାନାହିଁ ? ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଏକାଠି ବସିବେ, ଆହୁରି ଭଲ ହେବ ଯଦି ସେମାନେ ଛାତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି କେତେଜଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଆଲୋଚନାରେ ସାଙ୍ଗକୁ ଆଣିବେ । ମୁକ୍ତ ମନରେ ସବୁକିଛିର ଆଲୋଚନା ହେବ । ବିଦ୍ୟାଦାନ ଓ ବିଦ୍ୟାଗ୍ରହଣର ସ୍ତରରେ ଏକ ସର୍ବନିମ୍ନ ଉଚ୍ଚତା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ,—ଏହାହିଁ ଆଲୋଚନାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳକ ହୋଇ ରହିବ । ମାତ୍ର, କଲେଜଗୋଠରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନେ ନିଜକୁ ଜଣେ ଜଣେ ଚାକିରିଆ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା କଦାପି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ମଣିଷ ପରି ସାହାସୀ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ହେବ ।

୧୨।୧୨।୮୧

ଜୀବନ କହିଲେ ଅହୋରାତ୍ର ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ଏକ ଜନ୍ମଜୟନ୍ତୀକୁ ବୁଝାଇବା ହିଁ ଉଚିତ । କେତେକ ମଣିଷ ବୁଢ଼ା ହେବାପରେ ସେମାନଙ୍କର ବୟସ ଅନୁସାରେ ସତ୍ତ୍ୱମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଜୟନ୍ତୀର ପାଳନ ଅନ୍ୟମାନେ ଦେଉଥିବା ବକ୍ତୃତାର ମାଧ୍ୟମରେ କରାଯାଏ, ତାହା ବୁଢ଼ାମାନଙ୍କୁ ପୂରାପୂରି ବୁଢ଼ା ବୋଲି ଭାରି ହାସ୍ୟଜନକ ଭାବରେ ଧରି ପକାଇଦିଏ । ବୁଢ଼ାପଣରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ଭିତରେ ପିଲାଟି ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲେ ସେମାନେ ଏପରି କଦାପି କରନ୍ତେନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତେ, ଆପଣାକୁ ହସି ପାରନ୍ତେ; ତଥାପି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧିକ ବଞ୍ଚିବାର ଓ ଅଧିକ ବାଟ ଚାଲିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଇପାରନ୍ତେ । ଆପଣାକୁ ପୀଢ଼ା ଉପରେ ବସାଇ ବନ୍ଦାପନା କରାଇବାର ସଞ୍ଚାଅନ୍ଦାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲଗାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବି ବୁଢ଼ା ଏବଂ ବେରସିକ କରିଦେବାର ମୋଟେ ଫନ୍ଦା କରନ୍ତେ ନାହିଁ ।

ମୋ' ଜନ୍ମ ହେବା ସହିତ ଏହି ସୂର୍ଯ୍ୟର ଏକ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ଏହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଦିନ ଉଠେ । ତାକୁ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିବାର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ନିଜେ ଉଠି ନୂଆ ଖୁସିରେ ଓ ନୂଆ ଆଖିରେ ତା ଲାଗି ସଜ ହୋଇ ବସିଥାଏ ଓ ତାକୁ ଦେଖି ମୁଁ ବି ଏକ ନୂତନ ଜନ୍ମ ଲାଭ କଲି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରେ । ଏହି ଅନୁଭୂତି ମୋତେ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ପଥିକଶିଶୁଟି ପାଖକୁ ସିଧା ବାଟ ଦେଖାଇଦିଏ, ମୋ' ଭିତରେ ନିତି ନିଜ ହେଉଥିବା ଅଭିସାରିକାଟିକୁ ପୁନର୍ବାର ଏକ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଏ । ଏହି ସ୍ୱୀକୃତି ହେଉଛି ଅହୋରାତ୍ର ଜନ୍ମ ଲାଭ କରୁଥିବାର ଅସଲ ରହସ୍ୟ ଓ ଅସଲ ଉପାୟ । ଆପଣାଦ୍ୱାରା ସଜ ହୋଇଥିବା ପୀଢ଼ାଟି ଉପରେ ନିତି ପିଲାଟିଏ ହୋଇ ବସିବା,—ଏହି ଦୃଶ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁ କରୁ ଆପଣା ଭିତରେ ନିତ୍ୟ ନୂତନ ବାସନାରେ ଉକୁଟି ଉଠୁଥିବା ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ମିଳିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ ।

୨୩।୧୨।୮୧

କାଲି ଭାଷଣଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ଦେଖି ଭାବୁଥିଲି, ଓଡ଼ିଶାରେ କଥା କହି କହି ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶି ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲା । ଅଧ୍ୟାପକ ଅଧ୍ୟାପନା କଲାନାହିଁ, ଖାଲି କଥା କହିଲା । ସାମ୍ବାଦିକ ସମ୍ବାଦ ଆଣି ଦେଲାନାହିଁ ବା ସମ୍ବାଦର ଅନ୍ତଭିତରେ ଥିବା ସଙ୍କେତଗୁଡ଼ାକୁ କାଢ଼ି ଦେଖାଇବାକୁ ମୋଟେ ମନ କଲାନାହିଁ, ଖାଲି କଥା କହିଲା । ନେତା ନେତୃତ୍ୱ ଦେଲାନାହିଁ, ଖାଲି କଥା କହିଲା । ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ କଥା କହିଲେ ଏବଂ ତାହା ଫଳରେ ପ୍ରାୟ ଅଭିଶପ୍ତ ହେବାପରି ଆପଣା ଆପଣାର ଗାତକୁ ଆଦରି ରହିଲେ । ଆପଣାକୁ କୌଣସି କାହାଲାଗି ସମର୍ପଣ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆପଣା ସହିତ ମଧୁଶଯ୍ୟା କରି ରହିଲେ ।

ଏହିଗୁଡ଼ାକ ବଦଳିବ । ଆମେ ଆଉ କେବଳ କଥାରେ ଭଳି ଯିବାନାହିଁ । ଆମେ କଥା ଭିତରୁ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ କହୁଥିବା ମଣିଷଟାର ଅନ୍ତ କାଢ଼ି ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା । କଥାଗୁଡ଼ାକର ପଛରେ ରହିଥିବା ଅସାଧୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଚିହ୍ନିବା । ଅଳପ ହୋଇ, ଅଳପ ଚାଲି ଓ ଅଳପରେ ଅବଗାହି ଅଧିକ ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ମନ କଲେ ମଣିଷ ଯେ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜକୁ କିପରି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ କରି ରଖେ, ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଆମେ ତାହାରି କଳନା କରିବା । ଆମେ ସେପରି ମୋଟେ କରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ରଖିଥିବା ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ସୂର୍ଯ୍ୟଟିର ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ନେଉଥିବା । ତେବେ, ଆମ ଭିତରେ ଯାହାକିଛି ହରିର ଯୋଗ୍ୟ, ସଂସାରର ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବ, ତାହା ଆପେ ଆପେ ଫୁଟି ପଦାକୁ ବାହାରି ପାରିବ, କାମରେ ଲାଗି ପାରିବ ।

୨୪।୧୨।୮୧

ସଂସାରଟା ଯେ ମୋଟେ ନିତ୍ୟ ନୁହେଁ, ଏହି ଅବିଶ୍ୱାସଟା ସମ୍ଭବତଃ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅତି ବୁଢ଼ାଦିନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ଆହୁରି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହିବାକୁ ଗଲେ, ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂସାରଟାକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେ ଆପଣାକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାର ଗୋଟାକଯାକକୁ ଓ ଏହି ସୃଷ୍ଟିର ସବୁକିଛିକୁ ଅନିତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥାଏ ।

ଏବଂ, ଏହି ଅନତ୍ୟତାବୋଧଟି ଆପଣାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷ ଉଗ୍ର ହୁଏ । ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଶୋରି ଆପଣାର ମୁହଁଟିକୁ ସବୁବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଠୋକି କରି ଦେଖାଇବାକୁ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ବାହାରେ । ସିଏ ଅଧିକ କଥା କହିବ ବୋଲି ବାହାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଥା କହିଲେ ତା' କଥା କହିବାର ଅବଦମିତ ବାସନାଗୁଡ଼ାକ ହୁଏତ କେବେ ଚରିତାର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ବଡ଼ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ବଡ଼ ଉଦ୍ବେଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଉଗ୍ରତାରେ ପଡ଼ି ସେ ଅଳ୍ପବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ବାଦ କରେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନଚ୍ୟୁତ କରି ସବୁଯାକ ସ୍ଥାନ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ଚାହେଁ । ବୃଦ୍ଧ ଓ ମରଣକୁ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରର ଅସଲ ସଂଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକ ଚଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା, ଆପଣାକୁ ପଛରେ ରଖି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଗ୍ରସର କରାଇ-ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ।

୧୫ । ୧୨ । ୮୧

ବାହାରୁ ଥାଇ ମଣିଷକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ସଚେତଅବା ଜଣେ ସାଧୁ ପରି ମନେ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲା ମାତ୍ରକେ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଝିଅ ଯୋଡ଼ି ଆପଣାର ମାନସିକ ତଥା ଜାଗତିକ ପରିବେଶକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବା ମାତ୍ରକେ ଆପଣାକୁ ସଚେତଅବା ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଥୀ ପରି ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟକ୍ରମେ ଆପଣା ସହିତ ରହିଥିବା ନାନା ଶଙ୍କା ଓ ନାନା ଦୂରତା ଯେ କେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେକଥା ମୋଟେ ଜାଣି ହୁଏନାହିଁ ।

ମୋ'ର ପୃଥିବୀର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ମୋଟେ ବାହାରୁ ଥାଇ ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବି ନାହିଁ, ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ନେଇ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ମୋଟେ ଆପଣାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିରାପଦ ଓ ବହିର୍ବର୍ତ୍ତିତ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବିନାହିଁ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଯାହାକିଛି ହେବ, ତାହା ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ହେବ । ଏହି ପୃଥିବୀର ଯାହାକିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ସେସବୁ ମୋତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇକରି ହିଁ ହେବ । ମୁଁ ବାହାରେ ଥିବି,— ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ବାହାରେ ରହିଥିବି ଏବଂ ଏହି ପୃଥିବୀ ମୋଟେ ବଦଳିଲା ନାହିଁ ବୋଲି ସାଧୁବାଣୀମାନ ଉଦ୍‌ଗାର କରୁଥିବି;— ଏହାକୁ କଦାପି

ସୁସ୍ଥତା ବୋଲି କୁହାଯିବନାହିଁ । ଏବଂ, ଅସୁସ୍ଥ ମଣିଷ ଯାହାକିଛି ଚିନ୍ତା କରିବ ଅଥବା ଯାହାକିଛି ସମାଧାନ ଦେବ, ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ କେବଳ ଅସୁସ୍ଥ ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୧୭ । ୧୬ । ୮୧

ଓଡ଼ିଶାରେ ସମାଜ ଓ ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ଗତ ଗୋଟାଏ ପୁରୁଷ ଧରି ଦାସ୍ତ ରାକ୍ଷସ ପରି ଆଚରଣ କରି ଆସିଲେ, ସେମାନେ ନିଜେ ବୁଢ଼ା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଦେଶଟାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଢ଼ା କରି ପକାଇଲେ ଓ ଏହି ଦେଶର ଯାବତୀୟ କର୍ଷଣକୁ ଅନଳସ୍ତ କରି ରଖିଲେ. ଏବେ ସେମାନେ ସୃଷ୍ଟିଆଡ଼କୁ ଅନାଇ କେବଳ ଅନ୍ଧାର ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଅନ୍ଧାର ଦେଖି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ଏବଂ, ଦେଶଟା ଯେ ମୋଟେ ଉଚିତ ବାଟରେ ଯାଉନାହିଁ, ସେଥିଲାଗି ହାହାକାର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଏମାନେ ବୁଢ଼ାଦିନେ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । ପିଲାବେଳେ ମାଆ-କଥା ଶୁଣିଥିଲେ, ପିଲାଦିନେ ପିଲା ନହୋଇ ବଡ଼ଙ୍କ ପରି ଦିଶିବାର ଓ ବଡ଼ଙ୍କ ପରି କଥା କହିବାର ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ତେଣୁ ବଡ଼ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ତଥାପି ପରିପକ୍ୱ ହୋଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ ମୋଟେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏବଂ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ନପାରି ଥିବାରୁ ଏଣେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ବଡ଼-ଦିନେ ପିଲାଙ୍କ ପରି କଥା କହିଲେ । ପିଲାଙ୍କ ପରି ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଏବଂ ପିଲାଙ୍କ ପରି ଗଗନ କମ୍ପାଇଲେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କଠାରୁ ନୈତିକ୍ୟଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ମଧ୍ୟ ଏହି ଅମଣିଷମାନେ ଗାନ୍ଧୀ ପାଖରେ କପଟୀ ହେଲେ । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଢ଼ାଦିନରେ ଗାନ୍ଧୀକଥା କହି ଆପଣାର ଅସଲ ନୈରାଶ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହେଲେ । ନିଜପାଖରେ ବି ଏମାନେ କମ୍ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହୋଇ ରହିନଥିବେ, ନିଜଠାରୁ ବି କମ୍ ତାଡ଼ନା ସହୁନଥିବେ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଦୁଃଖକୁ ନିଜ ପାଖରେ ନିଜର ଜବାବଦେହି ଦେଇ ନପାରିବାର ଦୁଃଖ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଯେତେବେଳେ ଦେଶ ଲାଗି ଏମାନେ କିଛି କରି ପାରିଥାନ୍ତେ, ସେତେବେଳେ ତାହା ନକରି ପାରିବାର ଦୁଃଖ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

୧୭ । ୧୬ । ୮୧

କୋଉଠି କେତେ ଜାଗାରେ ଆପଣାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ଖାଲି କାନ୍ଦିବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । କେତେ କେତେ ସ୍ୱପ୍ନ ଯେ ଏହି ସାନ ହୃଦସ୍ଥିତି ଭିତରେ ରହି ଆସିଛି ଓ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ପ୍ରାଣ ଭରି କାନ୍ଦିବା ସମୟରେ ହିଁ ସେହିସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ ସହିତ ଏକ ସମ୍ପର୍କ ଘଟିଥାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ

କି ନିଜର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ାକୁ ଅନ୍ତରାଳସ୍ଥ କେଉଁ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅନୁବୋଧର କୋଣରେ ନେଇ ସାଇତି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଉପରେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଚଳି-ଯାଆନ୍ତି ଓ ତେଣେ ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ରାତି ଯାପନ କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ପାରେ ନାହିଁ । ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ଏହି ସଂସାରକୁ ନେଇ, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ, ମୋ'ର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ନେଇ । ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନ-ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସାଥିରେ ନେଇ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିର ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ନେଇ ।

ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ବାହାରେ ଆଉଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଅଭିନୟ କରିବାର ପାଠ ଜୀବନରେ ମୋଟେ ଶିଖି ହେଲାନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଆପଣା ଭିତରେ ନିଜର ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡକୁ ଲୁଚାଇ ମୁଁ ବାହାରେ ଆଉଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡକୁ ନେଇ ପାରିଧି କରି ବାହାରି ଯାଇଲିନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ ଯିଏ ଅସଲ ଉତ୍ସ-ପ୍ରେରକ ହୋଇ ରହିଛି, ସେଇ ସବୁରି ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଖିଳ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମୋ'ର ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ, ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଛାଡ଼ି ପାରିବିନାହିଁ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଆଘାତଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ହଜମ କରିବାକୁ ଆପଣା ପାଖରେ ବସି କାନ୍ଦିବି ପଛକେ, ମାତ୍ର ମୋ' ଭିତରେ ମୋ'ର ହାଡ଼ମାଂସ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଛାଡ଼ି ପାରିବିନାହିଁ ।

୨୮ । ୧୦ । ୮୧

ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ଭିତରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋ'ର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣା ଭିତରୁ ଆସୁଥିବା ପ୍ରେରଣାଟି ଯଦି ଅସଲ ଜାଗାରୁ ଆସୁଥିବା ପ୍ରେରଣା ହୋଇଥାଏ ଓ ଅସଲ ଜାଗାରୁ ଆସୁଥିବାର ଏକ ଭ୍ରମ ଆଣି ଦେଉଥିବା ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ପ୍ରେରଣା ହୋଇନଥାଏ, ତେବେ ସେହି ପ୍ରେରଣା ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରୁ କରୁ ଏହି ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବ । ସେହି ପ୍ରେରଣା ମଣିଷକୁ କଦାପି କୌଣସି ବୈରାଗ୍ୟ ବା ବାବାଜୀ ହେବାର ଧନ୍ଦାରେ ପକାଇ ଦେବନାହିଁ । ଏବଂ, ସେହି ପ୍ରେରଣାରୁ ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟର ଜନ୍ମ ହେବ, ତାହା କଦାପି ଉଦାସୀନ ହେବନାହିଁ, ତାହା ସବୁରି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାକୁ ମନ କରିବ, ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସମ୍ମିଳିତ ହେବାର ଗୋଟିଏ ସାଧନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରେରଣା ଆପଣା ଭିତରେ ସମୁଦାୟ ବିଶ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରି-ବାର ପ୍ରେରଣା । ସେହି ବିଶ୍ୱରେ ମଣିଷମାନେ ବି ରହିଛନ୍ତି । ଅନେକ ମଣିଷ ନାନା ଉପେକ୍ଷାର ଶିକାର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଅଭିଶାପ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ଏଇଠି ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କର ଅମାନୁଷିକତା ହେତୁ ହିଁ ସେମାନେ ସେହି

ଶିକାର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେହି ଅମାନୁଷିକତା ଆମ ସମାଜ ଓ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକର ଗହଣକୁ ମଧ୍ୟ ନାନାଭାବେ ବିକୃତ କରି ରଖିଛି । ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରେରଣା ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକର ବି ଖବର ନେବ, ଯେଉଁଗୁଡ଼ାକର ବି ସମାଧାନ ଖୋଜିବ । ତେଣୁ, ବାବାଜୀ ହୋଇ ବାହାରେ ବାହାରେ ରହିବାକୁ କଦାପି ମନ କରିବନାହିଁ ।

୧୯ । ୧୨ । ୮୧

ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହାତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ାକ ରହିଛି ଓ ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀ ସାରା ଅସ୍ତ୍ର ଭଣ୍ଡାରର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ଦର୍ପ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବାକୁ ଯାଇ ସାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ ଉଚ୍ଛନ୍ନ କରିଦେବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେଣି । ପ୍ରାୟ ସବୁଦେଶର ମଣିଷମାନେ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଶାସକମାନେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ,—ଏହିପରି ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଲେଣି । ମଣିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଆଦାନପ୍ରଦାନ, ସହଯୋଗିତା ଏବଂ ମୈତ୍ରୀ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତା, ତାହା ପ୍ରାୟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ର ଶାସନଗୁଡ଼ାକ ମଣିଷଲାଗି ଉଦାର ହୋଇଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତିର ଫାଶ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମଣିଷମାନେ କେବଳ ରାଷ୍ଟ୍ର-ଗୁଡ଼ାକର ଅନୁଗ୍ରହରେ ହିଁ ଯାହାକିଛି ଜାଣିବା ଲାଗି ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ତେଣେ ଶେଷ ହୋଇଯିବାକୁ ବସିଛି ।

ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି, ପୃଥିବୀ ରହିବ, ମଣିଷ ରହିବ ଓ ଅସଲ ସତ୍ୟଟି ବିଜୟଲାଭ କରିବ । ଏହିପରି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ପଛରେ ରାଜନୀତିକ ଆଦୌ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ନାହିଁ । ତଥାପି ମଣିଷ ଭିତରେ ଓ ତେଣୁ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଏକ ବିବେକ ରହିଛି, ଯାହାକି ରାଜନୀତିର ଅନେକ ରୂପରେ ଦେଖିପାରୁଛି, ଏବଂ ଯାହାକି ଯାବତୀୟ କ୍ଷମତାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବଞ୍ଚି ରହିବ,—ଏବଂ ସେହି ବିବେକର ବିଜୟ ହେବ । ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ବିବେକଟିକୁ ହିଁ ଆଜି ସର୍ବ-ପ୍ରଧାନ ଓ ସର୍ବଜୟମାନ ରୂପେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି ।

୨୦ । ୧୨ । ୮୧

ଆଗେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଏକ ଆଶ୍ରମ ପରି ଥିଲା । କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶାସ୍ତ୍ର ବା ସଂହିତାର ନୀତିସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ସେହି ଆଶ୍ରମ ଚାଲୁନଥିଲା । ତାହା ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱଲାଗି ଏକ ନୀଡ଼ରୂପେ ନିଜକୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ରଖିଥିଲା । ମଣିଷସମାଜର ଅସଲ ଏକତା ରାଜନୀତିରେ ନୁହେଁ, ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ଶାସନରେ ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ତା'ର ଯାବତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ଭୂତିର ଯାବତୀୟ ଉଦ୍ୟମରେ, ତା'ର

ଗ୍ରହଣଶୀଳତାରେ ଓ ପରସ୍ପର ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଶୁଭତମ ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ବିକାଶ କରିବାରେ ।

ଜ୍ଞାନ, କର୍ମ, ଭଲ ପାଇବା ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା,—ଏହି ସବୁକିଛି ଯେ ଏକ ତପସ୍ୟାର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯାଇପାରେ, ଶାନ୍ତିନିକେତନର ପ୍ରୟୋଗ ମୂଳତଃ ସେହି ସତ୍ୟାନୁମାନଟିକୁ ନେଇ କରାଯାଇଥିଲା । ଯିଏ ତପସ୍ୟା କରେ, ସିଏ ବିଶେଷ କିଛି ମାଗେନାହିଁ, ସିଏ ଅନ୍ୟ କାହାର ପରି ହେବାକୁ ବା ଦିଶିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ନିଜ ପାଖରେ ସିଏ କୌଣସି କପଟତାକୁ ଥାନ ଦିଏନାହିଁ । ଏବଂ ଆପଣା ସାଙ୍ଗରେ ଆଉ ଯେଉଁମାନେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି, ସିଏ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେନାହିଁ । ସିଏ ବାଟ ଚାଲେ, ଆପଣାର ମାର୍ଗରେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଦେଇ ପାରିବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଅଜସ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭଣ୍ଡାର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଶାନ୍ତିନିକେତନ ଏହିପରି ଏକ ଆନନ୍ଦମୟ, ଉନ୍ମୋଚନମୟ ଏବଂ ମିଳିତାମୟ ତପସ୍ୟାର ସ୍ଥଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ଏହାକୁ ଏକ କାରଖାନାରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଏମାନେ କାହିଁକି ମନ କରୁଛନ୍ତି କେଜାଣି ?

୨୧ । ୧୨ । ୮୯

ବର୍ଷ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିବା ବେଳକୁ ଭିତରେ ସତେଅବା ମୁଁ କୌଣସି ନୂତନ ବନ୍ଧୁକୁ ସାକ୍ଷାତ କରିବା ଲାଗି ସଜ ହେଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି ।

ଏହି ନୂତନ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରକୃତରେ ନୂତନ ନୁହେଁ, ସିଏ ସନାତନ । ସିଏ ନାନା ଭାବରେ, ନାନା ପ୍ରେରଣାରୂପେ ମୋ'ର ପାଖରେ ଆସି ଧରା ଦେଇଛି । ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବିହ୍ୱଳ ମାତ୍ରକେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଲୋଡ଼ିବା ମାତ୍ରକେ ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ତାହାକୁ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛି । ଏବଂ, ତାକୁ ଦେଖିବା ପରେ ମୋ' ଭିତରର କେତେ ଜର ଭଲ ହୋଇ ଯାଇଛି । କେତେ ଦୁଃଖ ସତେଅବା ଆହୁରି ଆଗକୁ ଯିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଆହୁରି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ଏକ ଉତ୍ପ୍ରେରକରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି । ଏହି ବନ୍ଧୁକୁ ମୁଁ ଭିତରେ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ ବାହାର ଗୋଟାକଯାକ ବି ମୋତେ ବନ୍ଧୁପରି ଲାଗିଛି । ସେତେବେଳେ ଭୟଗୁଡ଼ାକ ବା କୁଆଡ଼େ ଲାଜରା ହୋଇ ପଳାଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସବୁଆଡ଼େ କେବଳ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗିଛି । ଏବଂ, ସେହି ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ପରମ ସମ୍ପଦ ଓ ପରମ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି । ନୂତନ ଆସୁନାହିଁ, ନୂତନ ମୋ' ପାଖେପାଖେ ରହିଛି; ମୋ' ଜୀବନର ଏକ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛି । ମୋ' ଭିତରେ ତାହା କେତେ କେତେ

ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଏବଂ ଗ୍ରହଣସମର୍ଥତା ରୂପେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯାହାକୁ ମୁଁ ଅତୀତ ବୋଲି କହି ଅତିକ୍ରମି ଯାଉଛି, ତାହା ମୋ' ଲାଗି ସତେଅବା ଅଗ୍ନିକଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ମୋତେ ଆଗକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ଚାଲିଛି । ପାଉଁଶ-ଗୁଡ଼ାକ ପଛରେ ପଡ଼ିରହୁଛି । ମୃତ୍ୟୁ ସତେଅବା ଏକ ସାଧନ ହୋଇ ମୋତେ ନୂତନ ସ୍ତରରେ ଜନ୍ମ ଲଭିବାର ବାଟ ବତାଇ ଦେଉଛି ।

୨୬ । ୧୨ । ୮୧

କୁଆଡ଼କୁ ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରିଲେ ମୁଁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଶ୍ୟାମଳ ବନାନୀ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ନୂଆ ଆକାଶ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ମୋତେ ଅତି ପରିଚିତ ବୋଲି ଲାଗୁଥିବା ଓ ତଥାପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚିତ ହୋଇନଥିବା କେତୋଟି ପ୍ରସନ୍ନ ମୁଖ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ସବୁଟିକୁ ମିଶାଇ ସତେଅବା କେଉଁ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁକୁ ସଙ୍ଖୋଳି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରର କେତେ ଅଙ୍ଗନରେ ହଠାତ୍ ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ ଫିଟି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଓ ମୁଁ ବାହାରୁ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣ ସ୍ନେହ ଓ ଖିଅକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହୁଏ ।

ହୃଦୟଟା ସାନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ ହୁଏତ ଆଖିଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସାନ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଆଗଣାର ଅଳପଟି ପ୍ରତି ଲୋଭଟା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଳବାନ୍ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୁଏତ ହୃଦୟଟା କ୍ରମେ ସାନ ହୋଇ ଆସେ ଓ ସେହିପରି ସାନ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବତଃ ବେଶ୍ ଭଲ ବି ଲାଗେ । ହୃଦୟ ସାନ ହୋଇ ଆସିଲେ ମଣିଷ ଜାତି ମାନେ, ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନେ, କଳି ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆପଣା ସହିତ ଅସଲ ପ୍ରୀତି ବୋଲି ମନେ କରେ । ସିଏ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ରହେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳୁଆଁ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ମୁଁ ଆଜି ଯାହା ହୁଏ ନହୁଏ ପଛକେ, କଦାପି ଅଳୁଆଁ ହୋଇ ରହିବି ନାହିଁ ବୋଲି ଆପଣା ପାଖରେ କୋଉ ଦିନୁଁ ସ୍ଥିର କରି ସାରିଛି । ଏହି ସ୍ଥିର କରି ସାରିବା ପରେ କେବେ ପୁନର୍ବାର ଅଳପ ପାଖକୁ, କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ମନ ହୋଇନାହିଁ । ମୋ' ନିଜ ଆକାଶ ମୋ' ନିଜର ନୁହେଁ, ଏହା ମୋ'ର ଜୀବନ ଉପରେ ସତେଅବା ଏକ ସ୍ନେହମୟୀ ଜନନୀ ପରି ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ରହିଛି, ଏତିକି ଉପଲବ୍ଧି କରି ସାରିବା ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଯେପରି ନିଜକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ସେହି ଆକାଶରେ ଜମା ରଖି ସାରିଲିଣି । ସେହି ଆକାଶ ପାଖରେ କୌଣସି କାନ୍ଥର ନ୍ୟାୟ ନାହିଁ, ସେହି ଜନନୀ ପାଖରେ କୌଣସି ଅଳପର ନ୍ୟାୟ ମୋଟେ ନାହିଁ ।

୨୩।୧୨।୮୧

ଭଗବାନ୍ ପାଖେ ପାଖେ ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ରହିଥିବା ଭୟ ତୁଟିଯାଏ। ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ରହିଥିବା ଭୟଗୁଡ଼ାକ ତୁଟି ତୁଟି ଯାଉଥିଲେ ଯାଇ ଭଗବାନ୍ ପାଖେ ପାଖେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହୋଇ ପାରନ୍ତି। କେଉଁଟା ଆଗ ଘଟେ ଓ କେଉଁଟା ତା'ପରେ ଯାଇ ଘଟେ, ସେକଥା ମୋଟେ ହିସାବ କରି କହି ହୁଏନାହିଁ। ମାତ୍ର, ଏହି କଥାଟିକୁ ତଥାପି ଖୁବ୍ ନିଃସନ୍ଦେହ ଭାବରେ କହିହୁଏ ଯେ, ଏହି ଦୁଇଟି ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟି ଲାଗି ବାଟ କଢ଼ାଇ ନିଏ, ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟଟି ଲାଗି ଉତ୍ସାହ ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ।

ମୂର୍ତ୍ତି ଆକର୍ଷଣ କରେ, ମୂର୍ତ୍ତି ଆମର କେତେ କେତେ ପୂଜା ଲାଗି ନାନା ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ, ଧର୍ମ ସଂସ୍କୃତିର କେତେ କେତେ କାଜ ମେଲାଇଦିଏ। ମାତ୍ର, ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଖେ ପାଖେ ରଖିବାକୁ ମନ କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନଙ୍କର ପାଖେ ପାଖେ ରହିବାକୁ ମନ କଲେ ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଆଦୌ ମନଃବୋଧ ହୁଏନାହିଁ। ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ବାଡ଼ ପରି ବୋଧ ହୁଅନ୍ତି ଓ ସେହି ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ କରି ଚାଲିଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ। ଆହୁରି ଅଧିକ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ମନ ହୁଏ, ଆହୁରି ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ମନ ହେଉଥାଏ। ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁବାକୁ ଯାଇ କେତେବେଳେ ଯେ ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ମୋଟେ ଜାଣି ବି ହୁଏନାହିଁ। ତା' ବୋଲି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଯେ ଏକାବେଳେକେ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା କଦାପି ନୁହେଁ। ମୂର୍ତ୍ତି ତଥାପି ରହେ,—ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଉଚ୍ଚାଟନ ଅନବରତ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥାନ୍ତି,—ସେହି ଉଚ୍ଚାଟନ ତଥାପି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଡେଇଁ ଆହୁରି କେତେ କଅଣ ଖିଅ ଲଗାଇ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି। ସବୁକିଛି ସେଠାରୁ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନେହୁଏ, ଜୀବନର ସମୁଦାୟ କ୍ଷେତ୍ରଟି ସତେଅବା ଏକ ମନ୍ଦିର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ, ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କର୍ମକୁ ସତେଅବା ଉପାସନା ପରି ମନେହୁଏ। ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ଏକ ଅମୂର୍ତ୍ତି ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅପ୍ରମାଣ କରି ପକାନ୍ତି। ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ତୁଟିଗଲେ ଭୟମାନେ ବି ବିଦା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି। ଏବଂ, ଭୟ ତୁଟିଗଲେ ସବୁକିଛି ପାଖରେ ମିଳେ।

୨୪।୧୨।୮୧

ସବୁଦିନ ଆନନ୍ଦର ଦିନ, ପର୍ବର ଦିନ ସ୍ମରଣର ଦିନ, କୃତଜ୍ଞତାଜ୍ଞାପନର ଦିନ। ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଯଦି ସ୍ୱାଭାବିକ ଆନନ୍ଦ ସହିତ ସ୍ମରଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ଏବଂ ସମ୍ଭବ ବି ହୋଇ ହୁଏ, ତେବେ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ

ପବିତ୍ର ପରି ନିଷ୍ପ୍ରୟ ଲାଗିବ । ନିରନ୍ତର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅବଶ୍ୟ ମନେ ହେବ । ନିଜର ଜୀବନରେ ମୂଳତଃ ଏକ ସମ୍ମତିଜ୍ଞାପନର ସ୍ଥିତି ମନେ ଥିଲେ ଜୀବନରେ ସବୁକିଛି ଆନନ୍ଦଦାୟକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଜୀବନର ଘରଟି ଆପଣାର ଘର ପରି ମନେ ହେବ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟମସର ବଡଦିନ ପର୍ବ ମୂଳତଃ ଏକ ପାରିବାରିକ ପର୍ବ । ସବୁ ମଣିଷ ଏହି ପର୍ବରେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ପରିବାରର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସମ୍ମତି ମଧ୍ୟ କୁନ୍ଦ ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ସେଠି ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଘରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଦୁଃଖ ଥାଏ, ତଥାପି ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଦିଏନାହିଁ; ବାଧା ଥାଏ, ତଥାପି ବାଧାଗୁଡାକୁ ଦେଖି ମୋଟେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ କରିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଦୁଃଖ କଟି କଟି ଯାଏ, ସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ବାଧାଗୁଡ଼ାକ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ପାଖରେ ଯଦି ଏହିପରି ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ଯଦି ପରସ୍ପର ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ଯଦି ପରସ୍ପର ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହି ପାରିବାଲାଗି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରର ସମ୍ମତିଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଆମେ ଯଥାର୍ଥରେ ଧର୍ମିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆମ ଅନୁଭୂତିଶୀଳ ମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଓ ଅତି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ସିଏ ଆମର ସଂସାର ଭିତରକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ସେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରଲାଗେବଲକୁ ଦେବମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶ କଲାପରି ମନେ ହେଉଥାନ୍ତା ।

୨୫ । ୧୨ । ୮୧

ଏହି ବଡ଼ ଦିନ ପର୍ବ ଏକ ବିଶେଷ ଧର୍ମଧରର ପର୍ବ ନହୋଇ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଯଦି ସମସ୍ତଙ୍କର ପର୍ବ ହୋଇଥାନ୍ତା ! **Evangelium** ଯଦି ପୃଥିବୀରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କେ ସମସ୍ତଙ୍କର ହୃଦୟଘରକୁ ଆନନ୍ଦ ସମାଚାର ବହନ କରିନେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ପୃଥିବୀ କେତେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତା ! ଆନନ୍ଦର କୌଣସି ଜାତିଭେଦ ନଥାନ୍ତା, ଦୁଆର ଖୋଲିବାର କୌଣସି ଜାତିଭେଦ ନଥାନ୍ତା । ମୈତ୍ରୀ, କରୁଣା ଓ ଭଗବତ୍ ପ୍ରସାଦ ଲାଭର ବି ଆଦୌ କୌଣସି ଜାତିଭେଦ ନଥାନ୍ତା । ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ସେହି ନିର୍ମଳ କାହାଣୀଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କୌଣସି ଭେକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡନ୍ତାନାହିଁ । ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟି ଉଠିବାଲାଗି ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି ଭେକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ସତକୁ ସତ ବନ୍ଧୁଟିଏ ପାଇବାକୁ ମନ କଲେ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଇବା ଲାଗି ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି ଭେକର ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ।

ଅନେକ ଥର ଅନେକ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଯାଇଛି, କେତେ ଯାତ୍ରାପରବରେ ବି କେତେ ତୀର୍ଥରେ କେତେ ଉପାସନାରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଗଣ୍ଠିବନ୍ଧନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଆପଣାର ଅସଲ ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଦେଇପାରିବା ମାତ୍ରକେ ଆପଣାର ଭେକଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ତଳକୁ ଖସି-ପଡ଼ିଛି, ଆପଣାର ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟି ସହିତ ଯେ ଆପଣା ଭିତରେ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇଯିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛି, ସେକଥାଟିକୁ ମୁଁ କେତେ ଥର ଅନୁଭବ କରିଛି । ଯୋଉ ମଣିଷମାନେ ଆପଣାକୁ ନାନା କାରଣରୁ ଲୁଗ୍ଧଇ ରହିବାକୁ ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ନାନାବିଧ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବନ୍ଧ ଓ ଗଣ୍ଠିବନ୍ଧ ଦେଇ ମନ୍ଦିର ଗୁଡ଼ାକୁ ପାଚେରୀ ଘେରି କରି ରଖିଥାନ୍ତି, ଉପାସନାଗୁଡ଼ାକରେ ଭେକ ଲଗାଇ ରଖିଥାନ୍ତି, ସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଦୁର୍ଗ ପରି ସଜାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେସବୁ ଆକଟ ଭିତରୁ ମୁଁ ଖୋଲିବାକୁ ବାହାରି ଆସିଲିଣି । ତେଣୁ, ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଯାଇ ସାକ୍ଷାତ କରିବାରେ ମୋ' ଲାଗି ଆଉ କୌଣସି ବାଧା ନାହିଁ ।

୨୭ । ୧୨ । ୮୧

ବର୍ଷ ଶେଷ ହେବା ବେଳକୁ ମୁଁ ଗଛଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ସବୁଥିବା ପତ୍ରଗୁଚ୍ଛ ଭିତରେ କେବଳ କଢ଼ିମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ । ଏହି କଢ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କେତେ ଦିନ ଗଲେ ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବେ ଏବଂ ନୂଆ ବର୍ଷ ଯେ ଆସିଲା, ସମସ୍ତ ଚେତନା ଭରି ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ଘୋଷଣା କରିଦେବେ । ତେଣୁ, ଯାହାକିଛି ଯାଉଛି, ତାହା କେବଳ ପ୍ରସ୍ଥାନ, ତାହା ମୋ' ତପସ୍ୟାର ଖାତାରେ ଅବଶ୍ୟ ଲେଖାହୋଇ ରହିବ ।

ଆଉ, ଯାହାକିଛି ଆସୁଛି, ତାହା ମୋ' ଆକାଶକୁ ଏକାବେଳେକେ ଗିଳି ପକାଉଥିବା କୌଣସି ମେଘଖଣ୍ଡ ପରି ମୋତେ ଆସିବନାହିଁ । ତାହା ମୋ' ଗଛକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଫୁଲ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବ, ମୋ' ଚେତନାର ଡାଳରେ ନୂଆ ପତ୍ର ହୋଇ ଅର୍ଥାତ୍ ନୂଆ ଦିଗର ନାନା ଅନୁଭବ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବ । ମୋ' ଭିତରେ କେତେ ନୂଆ ଗଭୀରତାକୁ ମୋ ଆକାଶ ସହିତ ଆଣି ମିଳାଇଦେବ,— ମୋତେ ଏକ ନୂତନ ସୋପାନର ସ୍ପର୍ଶ ଆଣି ଦେଇଯିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଏହି ନୂଆବର୍ଷ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ତଥାକଥିତ ପୁରୁଣା ବର୍ଷଟି ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ପୁରୁଣା ହଳଦିଆ କେତେ ପତ୍ର ଉପରେ ଡାଳଅଗରେ କଅଁଳି ଉଠୁଥିବା ନୂଆ ପତ୍ରର ଆଗମନରେ ସତେଅବା କେତେ ହର୍ଷ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ସାର୍ଥକ ହୋଇ ଉଠୁଥାନ୍ତି । ଯାହା ଯାଉଥାଏ, ମୁଁ ତାକୁ ଯାହା ଆସୁଥାଏ, ତାହାର ଅନୁଭବଟି ସହିତ ବିଦାୟ ଦିଏ । ଅର୍ଥାତ୍,

ଯାହାଯାଏ, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଯାଏନାହିଁ; ତାହା ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ । ମୋତେ ଭୂମି କରି ତାହା ରୂପାନ୍ତରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମୋତେ ନୂଆ ନୂଆ ଭୂମି ଲାଗି ନିମିତ୍ତରୂପ ବ୍ୟବହାର କରି ତାହା ରୂପାନ୍ତରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ମୋ' ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୨୭ । ୧୨ । ୮୧

କାଲି ପ୍ରାୟ ଗଛେ ଉଚ୍ଚର ବାଉଁଶବନ୍ଧା ଶଙ୍ଘ ପାରିହେବାକୁ ଗଲାବେଳକୁ ହଠାତ୍ ସାହସ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଶଙ୍ଘ ଉପରେ ଦୁଇ ଖୋଜ ପାଦ ପକାଇ ଆଗକୁ ଯାଇସାରିବା ପରେ ଗୋଡ଼ ଥରିବା ପରି ମନେ ହେଲା । ତଳର ସାନ ନଈଟି ବ୍ୟତୀତ ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଯେତେଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରିଲିନାହିଁ । କୁଆର ଆସୁଥିବା ନଈରେ ଜଂଘେ ପଙ୍କ ଓ ପଙ୍କପାଣି ହୋଇ ଅଣ୍ଟାଏ ଦଳମା ବୋଲି ମୋତେ ବନ୍ଧୁମାନେ କହିଲେ । ତଥାପି ତା'ରି ଭିତରେ ପଶି ମୁଁ ନଈ ପାରି ହେବି ବୋଲି ମନେମନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲି ।

ଏତିକିବେଳେ ଯୁବକ ଜଣେ ସାଇକେଲରେ ସେହିଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖି ପଚାରିଲି, ଆପଣ ସେପାଖକୁ ଯିବେ କିପରି ? ସିଏ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ସାଇକେଲକୁ କାନ୍ଧ ଉପରେ ଧରି ଗୋଟାଏ ହାତରେ ଶଙ୍ଘର ବାଉଁଶକୁ ଧରି ପାରି ହୋଇଯିବି । କହିଲେ, ଏବଂ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ପୋଲଟିକୁ ପାରି ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୋ'ର ବି ସାହସ ଆସିଲା । ମୁଁ ବି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଶଙ୍ଘଟିକୁ ପାରି ହେଲି । ଏ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ସଞ୍ଜ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଗଛର ବାଟ ଗୋଟାପୁରା ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଗକୁ ଗୋଡ଼ ପକାଉ ପକାଉ ଭାବୁଥିଲି, ମୋତେ ଏତିକିଟିକକ ସାହସ ଦେବାଲାଗିହିଁ ଏହି ଯୁବକ ଜଣକ ଆହୁ ଖାସ୍ ଏତିକିବେଳେ ଏଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ କି ? ଏମିତି ହୁଏତ ବଡ଼ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଅସଲ ସାହାଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଭିତରୁ ବି ଆସେ, ବାହାରୁ ବି ଆସେ । କେବଳ ବିଶ୍ଵାସ ରଖିଥିଲେ ହେଲା !

୨୮ । ୧୨ । ୮୧

ଜଡ଼ବାଦ ଉପରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ବିଜୟ ହେଉ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଭାବନ୍ତି ବା କହନ୍ତି, ସେମାନେ ଜଡ଼ ସହିତ ଲାଗି ରହିଥିବା ଅଧ୍ୟାତ୍ମର ସୂତ୍ରଟିକୁ ପାଇନଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେପରି କହନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ମୋଟେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ଜଡ଼କୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ଜଡ଼କୁ କାନ୍ଥପରି କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ଉତ୍ସାହଗୁଡ଼ାକର ଆତଯାତ କରାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ଭାଷାରେ

ଆମେ ଜଡ଼ବାଦୀ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ଦେଖିଥାନ୍ତି, ଜଡ଼ ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଜଡ଼କୁ ଦେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି, ଜଡ଼ରେ ଥାଇ ତଥାପି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଆଡ଼କୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଦର୍ଶନର ଚମତ୍କାରିତା ବୋଲି ବିଚାରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ପଳାୟନବାଦୀ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଜଡ଼ ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଭିତରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ସତେଅବା ବାଣ୍ଟି ଦେଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି । । ଏମାନେ ଜଡ଼ରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଓ ଅଧ୍ୟାତ୍ମର କଥା କହନ୍ତି । ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ କୌଣସି ସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ସାହସ ପାଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଥାଆନ୍ତି, ସେଠି ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ପତିତ ପରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଉପରୁ ଆଉଗୋଟାଏ କିଛି ଅଧ୍ୟାତ୍ମବାଦ ନାମରେ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଅବ୍ୟାହତି କରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ଜଡ଼ବାଦ ଉପରେ ବିଜୟଘୋଷଣା କରୁ ବୋଲି ଏକ୍ଷେତ୍ରେ ପାଟିରେ କହୁଥାନ୍ତି ! ସେମାନେ ମନ୍ତବତଃ ଆଦୌ କୌଣସି ବିଜୟ ବି ଚାହୁଁ ନଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଘରଟି ଭିତରେ କୌଣସି ବିଜୟ ଲାଗି ମୋଟେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉ ନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ଅଛି, ତାହାର ଆଦର୍ଶ ସହାବସ୍ଥାନକୁ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମଣି ଆଦର ନେଇଥାନ୍ତି ।

୨୯ । ୧୨ । ୮୧

ପୁରୀର ନାଥ ଆନନ୍ଦର ନାଥ, କାରଣ ପୁରୀର ନାଥ ଜଗତର ନାଥ । ପୁରୀର ଦାଣ୍ଡ ଆନନ୍ଦର ଦାଣ୍ଡ, ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ତାହା ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ । ପୁରୀକୁ ଆସିଲେ ତୀର୍ଥଗତ ସକଳ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭାବନା ସତେଅବା କୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ ହୁଏ,—ତୀର୍ଥର ସକଳ ସଙ୍ଗମଣି ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

ପୁରୀରେ ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ନହେଲେ ବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନ ହୁଏ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବା ଲାଗି ସେଠି ମୋଟେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ବେଳେ ବେଳେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ହିଁ ସମୁଦ୍ରର ଦର୍ଶନ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ସେଠି ଅନେକ ଯାତ୍ରୀ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ଦେବତା-ମାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଏ ନାଥଙ୍କୁ ସାରି ସେ ନାଥଙ୍କଠାକୁ ଯାଆନ୍ତି ! ଏ ଗୌରାଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରି ତା'ପରେ ସେ ଗୌରାଙ୍ଗଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ପୁରୀରେ ମୁଁ ମୋଟେ ଏସବୁ ଭେଦବିଚାର କରିପାରେ ନାହିଁ । ହେଠାରେ ନିଜ ଭିତରେ ସଂସାରକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ସବୁଯାକ ମହିମା ଆସି ଆପଣାର ଦେହକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ଦୁଇଟା ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ଆଖି ହୋଇ ଜଳୁଥିବା ପରି ଓ ପାଦେଶି ପରେ ପାଦେଶି ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ ।

ମନ୍ତ୍ରାଥର ଯାବତୀୟ ବଚ୍ଛିନ୍ନତାସୂଚକ ସ୍ଥାବନା କ୍ରୁଆଡ଼େ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଏ । ଆପଣାକୁ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ସହଜ କଲାଚିଏ ପରି ମନେହୁଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଦୁଃଖ କଣାଇବାର ଯାବତୀୟ ଦୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟ କୁଆଡେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଏ । ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ ଗୋଡ ପକାଇବା ମାତ୍ରକେ କଳ ଦୀନତାର ସାନ ଗଳିଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ ।

୩୦ । ୨୬ । ୮୯

ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର କର୍ମଜନିତ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାର ରହିବ ବୋଲି ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ତଥାକଥିତ ସମାଜ କର୍ମ ଓ ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ଲୋକମାନେ କର୍ମ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କର୍ମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଯାବତୀୟ ଆନନ୍ଦରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ, ଅନେକ ମଣିଷ ସକଳ କର୍ମରୁ ଆପଣାକୁ ଦୂରରେ ନେଇ ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ସବୁଯାକ ଆନନ୍ଦକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ରଖିବେ ବୋଲି ଯାବତୀୟ ଅପଉଦ୍ୟମ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଆନନ୍ଦରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଆମ ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ବାବୁ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭୋଗକୁ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ବୋଲି ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି । କର୍ମକୁ ଜାଲ ବୋଲି କହି ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରୁ ନାନା ଦୂରତାର ଜାଲଦ୍ୱାରା ଛନ୍ଦି କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଦୂରତା ନରହିଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ସମୃଦ୍ଧି ଓ ସମ୍ଭୋଗ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅଳ୍ପ ମଣିଷଟି ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କର ନାନା ଭୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ଠାରୁ ବି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଏକ ବିନାଶକାରୀ ପ୍ରରୋଚନା ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମ ପାରମ୍ପରିକ ବାବୁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ବି ଆପଣା ପାଖରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି ଓ କର୍ମ କରିବାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ କର୍ମଦୋଷ ବୋଲି ଜାଣି ଆପଣାକୁ କର୍ମଠାରୁ ଦୂରରେ ରଖିଛନ୍ତି, ଆନନ୍ଦଠାରୁ ବି ଦୂରରେ ରଖିଛନ୍ତି ।

୩୧ । ୨୬ । ୮୯

ଅସରନ୍ତି ଜୀବନର ଏହି ଯୋଜନାଟି ସତେଅବା କୋଇଦନ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ କେତେ ମଧ୍ୟାନ୍ତର ଓ କେତେ ଶେଷର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାର ସହିତ ଖଞ୍ଜି ଦିଆଯାଇଛି ।

ମଣିଷର ସବୁ ଅନୁରାଗ ଓ ସବୁ ଅଭିଳାଷ କୁଆଡ଼େ ମୃତ୍ୟୁ ପାଏ ଆସି ସେଇଠି ଧକ୍କା ଖାଇ ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ ବୋଲି ମୃତ୍ୟୁସଚେତନ ବ୍ୟାଖ୍ୟାକାରମାନେ ଭାରି କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ମାୟାବାଦୀ ଓ ଅଜ୍ଞାନବାଦୀ ବୋଲି କହନ୍ତି, ଆଉ କେତେବେଳେ ବାସ୍ତବବାଦୀ ଏବଂ ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦୀ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବାହାରକୁ ଦିଶୁଥିବା କେବଳ ଏହି ଗୋଟିଏମାତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଖନ୍ତି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହିମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଏକକ ଚନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ହିଁ ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ହୁଏତ ସେଇଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ଏକ ପରାଭୂତ ଦାର୍ଶନିକତାର ବେଢ଼ ଭିତରେ ଘୁରାଇ ବୁଲାଇ ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରଟିକୁ କାଟି ଆହୁର ସେପାଖକୁ ଯାଇ ପାରିଲେ ଆପଣାର ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦେଖାଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରଟି ମୋଟେ ମାୟା ପରି ଦିଶେନାହିଁ । ସଚେ-ଅବା ଏକ ଅନନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟତା ଦ୍ୱାରା ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ଏକ ଅଶେଷ ଆହ୍ୱାନ ଏକ ଅଶେଷ ଅତିକ୍ରମଣ ରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ଜୀବନକୁ ଏପାଖରୁ ଭାବିଲେ ତାହା ଏକ ଅତିକ୍ରମଣ, ଏବଂ ସେପାଖରୁ ଭାବିଲେ ତାହା ଏକ ଅବତରଣ । ଦୁଇଟିଯାକକୁ ମିଶାଇ କରି ଭାବିଲେ ତାହା ଏକ ଅନନ୍ତ ସମ୍ମିଳନ, ଉଠି ଉଠି ଯିବାର ଏବଂ ଓହ୍ଲାଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବାର ଏକ ପରମାତ୍ମୀୟତାମୟ ସମ୍ମିଳନ । ତାହାହିଁ ନିଶ୍ଚିତ, ଏହି ଯାବତୀୟ ପଥର ନିଶ୍ଚିତ;— ଏଷୋଽସ୍ୟ ପରମା ସମ୍ପତ୍ ।

୧୯୮୭

୧।୧।୮୭

ଆଗ ଆପଣା ଭିତରେ ରହି ନିତି ନୂଆ ଆଖିରେ ଏହି ବିଶ୍ୱଭୁବନକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବା ନିତ୍ୟନୂତନ ଶିଶୁଟିକୁ ନମସ୍କାର କରିବା । ଆଜି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, ମୁଁ ସଚେତନପରି ନିଜେ କୌଣସି କିଛିପାଇଁ ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ, ସେହି ଶିଶୁଟି ମୋ' ଭିତରେ ମୋ'ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାଖେ ପାଖେ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ହୁଏତ କୌଣସି ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ରୀତିରେ ମୋ'ର ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚି ପାରୁଛି । ମନେ ହେଉଛି, ମୁଁ ନିଜେ ଖୋଜି କରି ସଚେତନପରି ଆଦୌ କୌଣସି ପଥ ପାଇନାହିଁ ସେହି ଶିଶୁଟି ମୋ' ଭିତରେ ରହି ମୋତେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଯିବାଲାଗି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛି, ମୁଁ ସେଇଆଡ଼କୁ ହିଁ ଯିବାକୁ ଲାଗିଛି ଓ ତାହାକୁ ମୋ' ନିଜର ପଥ ବୋଲି ଚିହ୍ନି ନେଉଛି ।

ଭିତରେ ଅସଲ ସଖାରୂପେ ଶିଶୁଟିଏ ବସିଛି ବୋଲି ବାହାର ସଂସାରଟା ଏତେ ଭଲ ଲାଗୁଛି, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର କବାଟ ଗୁଡ଼ାକୁ କେଡ଼େ ସହଜରେ ଗୃହୀଲମାନଙ୍କେ ଖୋଲିଦେଇ ହେଉଛି । ଭିତରେ ଅସଲ ଉପସ୍ଥିତିଟିକୁ ପାଇଲେ ସଂସାରଟା କୁଆଡ଼େ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ ବୋଲି ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରାପବାଦ ରହିଛି । ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏକାବେଳେକେ ଓଲଟା କଥାଟାକୁ ହିଁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି । ମୁଁ ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ସଂସାରକୁ ଦେଖି ଶିଖିଛି । ଅସଲ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଆପଣା ସହିତ ବିଶ୍ୱ ସଂସାରକୁ ବାନ୍ଧି ଶିଖିଛି । ତେଣୁ ମୋ'ର ଦୁଆରଗୁଡ଼ାକ କେବେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଆତ୍ମଜନ୍ୟ ଅସମ୍ମତି ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ କିଳି ରଖିବାକୁ ମନ କରନାହାନ୍ତି ।

୬ । ୧ । ୮୨

ମଣିଷ ଆପଣା ଚଉପାଖରେ ତା' ବାହାରେ ରହିଥିବା ସଂସାରଟିକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ରଖିବାଲାଗି ଅନୁକ୍ଷଣ ଏତେ ଚିନ୍ତା କରୁଥାଏ, ମାତ୍ର ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି ଭାବରେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଯାଏ କାହିଁକି ? ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ସବାମୂଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଟି ରହିଛି, ସବୁଠାରୁ ଆପଣାର ଘରଟି ଯେ ତା'ର ନିଜ ଭିତରେ ରହିଛି, ସିଏ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ପରମ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଯେ ବାହାରେ ଏତେ ଏତେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତାକୁ ନାନାଭାବେ ଆକର୍ଷିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ସଟି ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ଯେ ସେ ବାହାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମନ କରିପାରୁଛି, ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ସିଏ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରେନାହିଁ କାହିଁକି ?

ବରଷ ପରେ ବରଷ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଚାଲିଥିବା ମଣିଷ ମନ ପାଖରେ ବାରବାର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମୁଁ ଭାବେ, ବାହାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଯାବତୀୟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଏସବୁ ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଗନ୍ତାଘରଟି ବିଷୟରେ ଏକ ସୁନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣି ଦେବାକୁ ହିଁ ପ୍ରେରକ ରୂପେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି । ବାହାରେ ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ ଅବଲମ୍ବନକୁ ଖୋଜି ବୁଲିବା, ତାହା ମୋତେ ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଅବଲମ୍ବନଟି ପାଖରେ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାରେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏବଂ, ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଅଭୟ ରହିଛି ବୋଲି ମୋ' ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଛି ।

୩।୧।୮୬

ଯେଉଁମାନେ ଗଣନା କରି ପୃଥିବୀର ଗ୍ରହଫଳ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଖରି ଧୁରନ୍ଧର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ନିଜର ଗୃହପାଖକୁ ଏବଂ ନିଜ ଭିତରକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନାଇବାର ସାହସ ଦୃଷ୍ଟି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଥିବ, ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଗଣନାସମ୍ରାଟ ମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ହିଁ ହେବନାହିଁ । ଯିଏ ଦେଖି ପାରିବ, ସିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖି ପାରିବ ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ସହଯୋଗ କଲାଭଳି ଯେଉଁଭଳି ପୃଥିବୀଟି ପ୍ରାୟ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଡାକି ଆଣିଛୁ, ସେହି ପୃଥିବୀରେ ଘୃଣା ଅଛି, ଅବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ଏକ ବିନାଶକାଂକ୍ଷୀ ଚତୁରତା ରହିଛି, ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି, ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ, ପରସ୍ପରର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରିବାର କେତେ କ'ଣ ସାଧନ ଆମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଖୁନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ଏତେ ଆଁ କରି ଅନାଇଛନ୍ତି; ଆମକୁ କେବଳ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନୁହେଁ, ଆମ ନିଜ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଦେହଅବା ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଅତ୍ୟନ୍ତ ପର କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଏହି କପଟଜାଲଟି ଭିତରୁ ବାହାରି ପାରିବ, ସେଇ ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ପାରିବ, ସଂସାରକୁ ବି ଉଦ୍ଧାର କରିବ । ଏହି ଉଦ୍ଧାର କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟି ତା' ନିଜ ପାଖରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସେକଥା ହେବ । ମାତ୍ର, ଆପଣା ପାଖରେ ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ପର୍କ ଓ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱାସଦ୍ୱାରା ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଆଜି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଯେ ପୁରୁଣା କେତେ ସଂସ୍କାର ଓ ଅଭ୍ୟାସ-ଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା ଅନୁଭବୀ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଜଣା ଥିବ । ତଥାପି, ତାହାହିଁ ରାସ୍ତା । ଆପଣା ଭିତରେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଏକଥା ହେବ ।

୪।୧।୮୬

ଅସଲ ପରିକରତ୍ୱଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ଆମଲାଗି ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ କେତେ କୁଆଡ଼େ କେତେ କଥାରେ ପରିକର ହୋଇ ବୁଲୁଛୁ ଓ ମହତ ହରାଇ ବସୁଛୁ । ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ, ବାହାରେ ନାନାଭଳି ପରିକର ହୋଇ ରହିବାର ମିଛ ଅଭିନୟ କଲାବେଳେ ଆମେ ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ସାନ ସାନ ଅହଂଗୁଡ଼ାକ ହାତରେ ହିଁ ନୀଡ଼ନକ ହୋଇ ରହୁଛୁ । ସେହି ସାନ ସାନ ଅହଂକୁ ଆଉ ଟିକିଏ ଅଧିକ ଫୁଲାଇ ବଡ଼ କରି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ବାହାରେ ଆମେସବୁ କେତେ ମିଛ ବିନୟ ଦେଖାଇ ହେଉଛୁ, କେତେ ଅପେକ୍ଷ

ଭିତରେ ପଶି କେତେ ହରକତ ହେଉଛନ୍ତି । କାଳକ୍ରମେ ଆମର ନୈତିକ ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଟଙ୍କେଟା ବୋଲି ମାନିବାର ଅଭିନୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଲାଣି ।

ଆମ ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକର ଚେର ଆମ ଭିତରେ ଲାଗିଥାନ୍ତା । ସେହି ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବହ୍ନିଟି ତାହାରେ ଆମକୁ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରେରିତ ଓ ପରିଚାଳିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତା । ଆମର ଅସଲ ପରିକରବୃତ୍ତି ମଧ୍ୟ ତାହାରି ସହିତ ଲାଗି ରହିଥାନ୍ତା । ତେବେ ଯାଇ ଜୀବନରେ ଅସଲ ଅଗ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହେଉଥାନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନ ଏବଂ ଅସଲ ଅଭ୍ୟୁଦୟମାନ ସମ୍ଭବ ହେଉଥାନ୍ତା । ଏବଂ ଜୀବନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମକୁ କେତେ କ'ଣ କରି ସଜାଇ ଓ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିବା ଅଭିନୟଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉନଥାନ୍ତା । ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ଆମେ ସକଳ ଜୀବନପ୍ରେରଣାର ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ ଓ ଆମେ ସେଇଠାକୁ ଯାଉଥାନ୍ତେ, ଯେଉଁଠାରେ କେବଳ ଅଧିକ ଜୀବନର କାରଣ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ ।

୫ । ୭ । ୮୨

ଆଖି ଆଗରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ପୂର୍ତ୍ତି କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱଟି ଆସି ଲଟକି ରହିଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ମାତ୍ର ଏଣେ ମନ ଠିକ୍ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୋଟେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେତେବେଳେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଯାଇ ପାରିବା ଉଚିତ ।

ଯିଏ ଧରା ଦେଉନାହିଁ, ତା'ପାଖରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ବନ୍ଧୁ ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ । ତା'ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ହୋଇ ତାକୁ ରାଜି କରାଇବା ଉଚିତ । ବାହାରେ ଯାହା, ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଠିକ୍ ସେଇଆ । ଅର୍ଥାତ୍, ଭର୍ତ୍ସନା କଲେ କିଛି ହୁଏନାହିଁ । କେବଳ ଏକ ଅସ୍ୱସ୍ତିକାରୀ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି ହିଁ ସାର ହୁଏ । ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ସତେଅବା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ତା'ପରେ ଗୋଟାଏ ଭାଗ ଆର ଭାଗଟିକୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରିବାକୁ ଲାଗେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ମିଛ ଗୁରୁଜନଟାକୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା ବେଶ୍ ମିଳିଯାଏ ସତ, ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱାସର ଘରଟି ଏକାବେଳେକେ ଛିନ୍ନ ଛତ୍ର ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ଘରେ ସତେଅବା କବାଟ ପଡ଼ିଯାଏ । ତେଣୁ, ନୀରବ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହିଁ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଭିତରେ ସମସ୍ତେ

ସାଙ୍ଗରେ ଆସିବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତୁ, ସମସ୍ତେ କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ଖଣ୍ଡଅହଂଗୁଡ଼ାକ, ଯେଉଁମାନେ ନାନା ଆଳସ୍ୟର ରୂପ ଧରି କେତେ ବାହାନା କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସଭିଏଁ ଯେପରି ଆପଣାର ଅସଲ ଘରଟିକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତୁ ଓ ପରିକର ହୋଇ ଶିଖନ୍ତୁ । ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ଶିଖନ୍ତୁ ।

୬ । ୧ । ୮୨

ମଣିଷର ଅଧିକ ଶକ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କର କାମ କରିବାରେ ନିୟୋଜିତ ହେଉଥାନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ମଣିଷ ଯେତେ ଯେତେ ଅଧିକ ଚତୁର ଏବଂ ଅଧିକ ସତର୍କ ହେବାଟିରେ ଲାଗିଛି, ସିଏ ସେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭଗବାନଙ୍କର ନାମକୁ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ସମସ୍ତ ସାରିଦେଉଛି । ନାମକୀର୍ତ୍ତନ ସମୟରେ ଯେ ସେତିକି କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କ ଭିତରେ ପଶିଛି ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେଉଛି, ନାମକୀର୍ତ୍ତନ ସରିଗଲେ ସିଏ ତା'ର ସେହି ପୁରୁଣା ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଖେଳି ହୋଇ ବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ଆସୁଛି ।

ମୁଁ ଏହି କପଟତା ଭିତରେ କଦାପି ପଶିବିନାହିଁ । ଜୀବନ ଭିତରେ ସଂସାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରିଛି, ମୁଁ ସେହି ଅନୁଭବଟିକୁ ହିଁ ଆପଣା ଜୀବନର ଉପଲବ୍ଧ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବି । ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅଧିକ କୋଳାହଳ କରିବାକୁ କେବେହେଁ ଯିବିନାହିଁ । ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ବି ଭଗବାନ ରହିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ତାଙ୍କୁ ସଂସାର ଭିତରେ ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ, ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଆମକୁ ସିଏ କେବଳ ସେତିକି ହିଁ ଦିଶିବେ, ତା'ଠାରୁ କଦାପି ଅଧିକ ଦୃଶ୍ୟ ହେବେନାହିଁ । ଅଧିକ ଯାହାକିଛି ଦୃଶ୍ୟ ହେଉଥିବ, ତାହା ହେଉଛି ଆମ ନିଜର ଅହଂ ଓ ଅହଂଗତ ଯାବତୀୟ ଜୁଗୁପ୍‌ସା ଓ ଛଳନା । ମୁଁ ନିଜର ଛଳନା-ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି କଦାପି ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଯିବିନାହିଁ । ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ଯଥାର୍ଥ ଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ଘରଟିକୁ ଖୋଲି ଦେଇ ତାହାରି ଭିତରକୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବା ।

୭ । ୧ । ୮୨

ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ନିର୍ଭରଟି ରହିଛି ବୋଲି ବାହାରେ ନିର୍ଭର ଅଭାବରେ ବଞ୍ଚି ହେଉଛି । ଯାବତୀୟ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ତଥାପି ଆଲୋକର ସ୍ପର୍ଶକୁ ଅନୁଭବ କରି ହେଉଛି । ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଖୁସୀ ଲାଗୁଛି । ସଂସାର ଆପଣାର ଘରପରି ଲାଗୁଛି ।

କିନ୍ତୁ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଏକାବେଳେକେ କେତେ କ'ଣ ଲାଗି କାମନାର ଲାଗି ବି ଦୋଳି ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆପଣାକୁ କେତେ ଥାନରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିପାରିବ ବୋଲି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଛି । ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ସ୍ଥାପନ କରି ପାରିବ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବସିଛି, ସାଥୀ ଖୋଜୁଛି, ପରିବେଶଟିଏ ଖୋଜୁଛି ଯେଉଁଠାରେ କି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସଂସାରକୁ ଏକତ୍ର ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଥିବା ସୂତ୍ରଟିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ହୁଅନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ କର୍ମାଚରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଭଗବତ୍ପ୍ରୀତିକୁ ଅନୁଭବ କରି ହୁଅନ୍ତି । ଯେଉଁଠି କୃତ୍ରିମତା ନଥାନ୍ତି, ବ୍ୟବଧାନ ନଥାନ୍ତି, — ଘୁଞ୍ଚିଦେଲେ ମାତ୍ରକେ ଜୀବନର ଅସଲ ଯାଥାର୍ଥ୍ୟଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ହେଉଥାନ୍ତି । ସେହି ପରିବେଶକୁ ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଏକ ଅନ୍ତଃପରିବେଶ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ପରିବେଶ ମଧ୍ୟ ମୋ' ସହିତ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୮।୧।୮୭

ସଂସାର ବଦଳୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ବଦଳୁ । ମଣିଷ ଖାଲି ଭଲ ମଣିଷ ନହେଉ । ଅର୍ଥାତ୍, କେବଳ ଗୁଡ଼ାଏ ସଦାଚାର ଶିଖି ଏହି ପଙ୍କ ଭିତରେ ତଥାପି ସୁନ୍ଦର ସୁଶୋଭିତ ପଦ୍ମ ପରି ଶୋଭା ପାଇବାକୁ ମନ ନକରୁ, ପଙ୍କ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଦେହରେ ମୋଟେ ପଙ୍କ ଲାଗୁ ନଥିବା ଜଣେ ମହତ୍ ସଜ୍ଜନ ହୋଇ ରହି ସିଏ ଆପଣାର ସବୁ ଶକ୍ତିକୁ ସେଇଥିରେ ସାରି ନଦେଉ ।

ମଣିଷ ଏମିତି ଭାବରେ ବଦଳୁ, ଯେପରିକି ତା'ର ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବଦଳିଯିବ । ଆମ ଭିତରେ ଯେଉଁମାନେ ସାଧୁ ଅଛନ୍ତି, ମହାପୁରୁଷ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ସେଇଥିଲାଗି ବଳ ଦିଅନ୍ତୁ, ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ, ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତୁ । ତା' ନହେଲେ ସଂସାରର ବିଷଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ଅଛି ସେମିତି ରହିଥିବ ଓ ତେଣେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣ ଅନୁପ୍ରେରଣାରେ ମଣିଷମାନେ ସାଧୁମାନଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରୁଥିବେ, ସାଧୁମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗ ପାଉଥିବେ, ସେମାନଙ୍କର କଥାମୃତ ଶ୍ରବଣ କରୁଥିବେ ଓ ତା'ପରେ ପୁଣି ଆପଣା ଆପଣାର ସଂସାରର ପଙ୍କିଳ ଧନ୍ଦାଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସୁଥିବେ,—ପ୍ରାୟ ଏହି ସଂସାରଟି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ସାଧୁମାନେ ଧର୍ମର କେତନ ବହନ କରି ବୁଲୁଥିବେ ଏଥିରେ ଭଗବାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟରେ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ସହଯୋଗ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ, ସାଧୁମାନେ ସଂସାର ସହିତ ସହଯୋଗ କରନ୍ତୁ, ସମକକ୍ଷ ଭାବରେ ମଣିଷ ସହିତ

ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ; ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ଯଥାର୍ଥ ମଣିଷ ବଞ୍ଚିଛି, ସେମାନେ ସେଇଠାରେ ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦିଅନ୍ତୁ ।

୯ । ୧ । ୮୬

ସରକାର ଯେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟିକ ମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବାହାରନ୍ତି ଓ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ସେହି ବନ୍ଧୁତାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନୁଗ୍ରହ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେହି ସଂପୃକ୍ତ ସାହିତ୍ୟିକ-ମାନେ କରୁଥିବା ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଚଢ଼କ ପଡ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ପଛରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଟି ସତେଅବା ମରି ମରି ଯାଏ । ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳକେ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଧାଇଁବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ଓ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ବ୍ୟାକୁଳତା ବୋଲି ଜାହିର କରିବା ଲାଗି କେତେ ମନ୍ଦ ଚେଷ୍ଟା । କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ପ୍ରକୃତ ଖିଅଟି ଲାଗିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଆପଣାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମାତ୍ର, ସରକାରୀ ସନ୍ଧିଟି ଦ୍ୱାରା ଅନୁଗୃହୀତ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସତେଅବା ଏକାବେଳକେ ଖାଲି ପାଇବାକୁ ହିଁ ମନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ନାନା ଅନ୍ୟ ସଫଳତାକୁ ମନ କରନ୍ତି । ନାନା ବ୍ୟଭିଚାରକୁ ମଧ୍ୟ ମନ କରନ୍ତି ।

ଇଏ ବି ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା । ଇଏ ଅସଲ ବ୍ୟାକୁଳତାଗୁଡ଼ିକର ପରୀକ୍ଷା । ଆପଣା ସହିତ ଆପଣାର ଦେବା ଓ ନେବାର ଅସଲ ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ରହିଛି, ତାହାର ଏକ ପରୀକ୍ଷା । ଏବଂ, ଆପଣା ବିଷୟରେ ଆପଣାର ରହିଥିବା ଅସଲ ଲଜ୍ଜାଟିର ପରୀକ୍ଷା । ଯୋଉ ଅନୁଗ୍ରହ ସେହି ଲଜ୍ଜାଟି ବିଷୟରେ ମଣିଷକୁ ଭୁଲାଇ ରଖିବାକୁ ଆସେ, ସେହି ଅନୁଗ୍ରହ ମଣିଷକୁ ଏକ ସଙ୍କଟ-ମୟ ବିମୂଢ଼ତା ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇ ଦେବାର ଫନ୍ଦି କରେ ।

୧୦ । ୧ । ୮୬

ଠାକୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେଲେ ମାଝେ ମାଝେ ଭିତର ବାହାର କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଲାଗେ, କେଡ଼େ ହାଲୁକା ଲାଗେ । ଖାଲି ଠାକୁର ଯେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତି, ମୋଟେ ତାହା ନୁହେଁ; ସେତେବେଳେ ଭିତର ବାହାର ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଭିତର ବାହାର ସବୁ ହାଲୁକା ଲାଗେ, ସବୁ ସହଜ ଲାଗେ । ସୃଷ୍ଟି ଯାକର ସବୁ ଘରକୁ ସହଜ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ପାଇ ଯାଇଥିବା ପରି ଲାଗେ ।

ଠାକୁରଙ୍କୁ ଅନାଇଲା ବେଳେ ଅନେକ ମଣିଷ ତାଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବୋଲି ହଠାତ୍ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ଯେ, ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଆପଣାକୁ

ଖରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଖରି ଶ୍ରେୟସ୍କ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗନ୍ତି । ଆପଣାର ସବୁ ପାପ, ସ୍ଖଳନ ଓ ନିକୃଷ୍ଟପଣିଆଗୁଡ଼ାକ ଲୁଆଁଡ଼ି ସବୁକିଛି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ତେଣୁ ଖରି ଭୟ ଲାଗେ । ତାଙ୍କପାଖରେ ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ, ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଦୋଷୀଟିଏ ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ମୋ'ର ଏପରି ଅନୁଭୂତି କେବେହେଲେ ହୋଇ ନାହିଁ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଅନାଇବା ମାତ୍ରକେ ଯେପରି ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ସ୍ୱଚ୍ଛ, କେଡ଼େ ନିକଟର ଏବଂ କେଡ଼େ ନିଜର ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛି । କଠିନ ଅସମ୍ଭବଗୁଡ଼ାକ ତଥାପି ଏହି ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବ ଓ ସହଜ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଛି । ଏପରି ସବୁକିଛି ସହଜ ହୋଇଯିବା ପଛ ର ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆଶୀର୍ବାଦ ରହିଥିବା ଭଳି ମନେ ହୋଇଛି, କେହି ମୋ' ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବାଟ ଚାଲି ବାଟ କଢ଼ାଉଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛି । ସେଥିରୁ କେତେ ବଳ ମିଳିଛି । ନିଜ ଭିତରେ ଯେ କେତେ ବଳ ଅଛି, ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ ହୋଇଛି । ଆଶୀର୍ବାଦଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଧହୋଇ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଉଛି ।

୧୧ । ୧ । ୮୨

ଶନି ଓ ମଙ୍ଗଳ ଉଭୟ ଗ୍ରହ ଏବର୍ଷ ଦୀର୍ଘ ସାତମାସ ଧରି କନ୍ୟାରାଶିକୁ ଆବୋରି ରହିବେ ବୋଲି ସମସ୍ତ ଗଣନାକାରୀମାନେ ସତର୍କବାଣୀ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ରାଶି କନ୍ୟାରାଶି, ସେମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ଏବଂ ଗ୍ରହକୋପର ଶାନ୍ତି ଲାଗି ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ କିଛି କରିବା ଲାଗି ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଶନି ଓ ମଙ୍ଗଳ ମଣିଷର ଶତ୍ରୁ ନୁହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ମଣିଷ ଉପରେ ବିନା କାରଣରେ ଦୁର୍ବିପାକ ଘଟାଇବାକୁ ଉତ୍ସାହୀ ହୋଇ ଉଠିବେ । ମଣିଷ ଯଦି ନିଜେ ଭୟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ବିହ୍ୱଳତାରେ ଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଦ୍ୱେଷୀ ହୋଇ ପଡ଼ିବ, ତେବେ ତା'ର ନିଶ୍ଚୟ ଅନିଷ୍ଟ ହେବ ।

ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାର ସମ୍ପର୍କଦୃଷ୍ଟିରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରହମାନେ ମୋ' ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଦୁର୍ଯୋଗ ଘଟାଇବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ । ସଂସାର ଭିତରେ ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି, ସେହି ଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଯେଉଁ ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖନ୍ତୁ ପଛକେ, ତଦ୍ୱାରା ସେହି ସୂତ୍ରରେ ଶନି ଓ ମଙ୍ଗଳ ବି ସେହି ଆତ୍ମୀୟତାର ବେଢ଼ ଭିତରେ ରହିବେ, ପାଖେ ପାଖେ ରହିବେ, ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ, ସହଯୋଗ ବି କରିବେ । ଭୟରୁ ହିଁ ଯେଉଁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ, ତାହାହିଁ ମଣିଷର ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ବାସ୍ତବ ତ୍ରାସକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଥାଏ । ସଂସାରକୁ, ଅର୍ଥାତ୍

ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେହି ଫାସରୁ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଜ୍ଞାନୀ ମାନଙ୍କର ବସ୍ତାନୀରେ ଯଦି କୌଣସି ବିଧାନ ଥାଏ, ତେବେ ସେମାନେ ଜଗତକୁ ତାହାହିଁ ଦେବାର ବଡ଼ ଉପକାରଟି କରିବା ଉଚିତ ।

୧୨ । ୧ । ୮୨

ଏହି ସଂସାର ବଦଳିବ । ଏ ମଣିଷ ବଦଳିବ । ଭଗବାନ୍ ବୋଲି ଆମେ ଯାହାକିଛି ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଶୁଭକୁ ସଂସାରଠାରୁ ଦୂରରେ କଳ୍ପନା କରି ଆସିଛୁ, ସେହି ସବୁକିଛି ସଂସାରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବ, ଜୀବନରେ ସଫଳ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଦେଖାଯିବ, ଅନୁଭୂତ ହେବ । ଶନି ଓ ମଙ୍ଗଳ ଦୁଇ ଗ୍ରହଯାକ ସେଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ, ସହଯୋଗ କରିବେ, ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେବେ ।

ଗ୍ରହମାନେ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଏହି ଅଗ୍ରଗତି ପଥରେ ଉତ୍ସାହ ଦେବେ । ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ କେବଳ ନିଜର ଭାଗ୍ୟଟାକୁ ହିଁ ସଂସାରର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ଜାଣେ, ସେ ଯେତେବେଳେ କେବଳ ନିଜର କାନ୍ଥଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ସୁରକ୍ଷା ବୋଲି ଗଣନା କରୁଥାଏ,ସେତେବେଳେ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ସହିତ ତା'ର ହୁଏତ ସଜଳ ସୂତ୍ର, ଏକାବେଳେକେ ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ ହୋଇଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଯାହାକିଛି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବାର କଥା, ତାହା ଆଉ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଏକୁଟିଆ ହୋଇଗଲେ ଏହି ସଂସାରକୁ ଯେପରି ଏକ ମିଥ୍ୟା ସଂସାର ବୋଲି କହୁଥାଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗ୍ରହମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଦୁଷ୍ଟ ଗ୍ରହ ବୋଲି କହୁଥାଏ । ନାନା ଉପାୟରେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବା-ଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେତେ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବିଧାନ କରାଯାଏ । ଏହି ଭୟ ଓ ଏହି ବିଧାନଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ମର ଏକ ଅଙ୍ଗରୂପେ ଧରି ନିଆଯାଏ । ତା'ପରେ ହୁଏତ ସିଏମାନେ ହିଁ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ମଣିଷ ତା'ର ଶୁଭତମ ଓ ଯଥାର୍ଥରେ ଅଭିପ୍ରେତ ନିୟତିଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରେରଣା ବୋଲି ମାନୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗ୍ରହମାନେ କଦାପି ତା'ର ପରିପନ୍ଥୀ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ ।

୧୩ । ୧ । ୮୨

ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସମାଜ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଆପଣାର ସମାଜଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ କରି ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ମଣିଷର ସମାଜ ଭାରି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ସବୁଠାରେ ସମାଜ କହିଲେ କେତୋଟି ନ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ବୁଝାଉଛି, କେତେଟା

କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ବୁଝାଉଛୁ; ସେହି ଅନୁସାରେ ସମାଜକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସେହି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛୁ । ସମାଜରେ ସବୁଠାରେ ଗୋଟାଏ ଶାସନ ବି ରହିଛି, ଯାହାକି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ଯଥାସମ୍ଭବ ସୁଯୋଗ ଦେବା ସକାଶେ ମୋଟେ ରାଜି ହେଉନାହିଁ ।

ସମାଜ କହିଲେ ଆଦୌ କେତେଟା କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱକୁ ବୁଝିଏ ନାହିଁ । ସମାଜ କହିଲେ କେତେଟା ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛୁ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିହିଁ ଯଥାର୍ଥରେ ସେହିସବୁ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସବମୂଳ ଭୂମି ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସମାଜର ନିଜର କୌଣସି କାନ୍ଧ ନାହିଁ, ନିଜର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ବି ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ସମାଜ ନାମରେ ଧର୍ମ, ଜାତି, କ୍ଷମତା ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଟୁଡ଼ାକ ହିଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି ରହିଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାର ବ୍ୟକ୍ତିର ଶିକ୍ଷା ଓ ବିକାଶକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି ରଖିଛି, ସେଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତି ବଡ଼ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ତେଣୁ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକ ବର୍ବର ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛି । ତଥାକଥିତ ସଭ୍ୟତାର ସମସ୍ତ ବାହ୍ୟ ସଜ୍ଜା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେଠାରେ ବର୍ବରତା ବୋଲି ଚିହ୍ନିବା, ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ତାହାହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଏହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟି ବିଷୟରେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସଚେତନ କରି ରଖିବା ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷାର ଅଭିପ୍ରାୟ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । ତେବେ ଯାଇ ଏ ସମାଜ ମଣିଷର ଅନୁକୂଳ ହୋଇ ପାରିବ ।

୧୪ । ୧ । ୮୬

ବାଟକୁ ବାହାରିଲେ ଭିତରଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଆପେ ଆପେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଖୋଲିଯାଏ, ଏହି ଭୁବନଯାକ ସବୁକିଛିକୁ ଆପଣା ଆପଣା ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ମନ ହୁଏ ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁ କିଛିକୁ ଛୁଇଁ ଆସିବାକୁ ମନହୁଏ । ମର୍ତ୍ତିରେ ରହିଥିବା ପାଚେଶୀଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ଜୀବନରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଦୂରତାର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତକ ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଏପରି କିଛିହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ, ଯାହାକୁ କି ମୁଁ କେବଳ ମୋ'ର ବୋଲି କହିପାରିବି, ଯେଉଁଥିରେ କି ଏହି ସବୁକିଛିର ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଗ ନାହିଁ ।

ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ଲାଗି ହିଁ ଏହି ସବୁକିଛି ମୋ'ର,—ମୋ'ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ, ମୋ'ଠାରୁ ଏକାବେଳେକେ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ । ଆଗେ ମୁଁ ଏହି ଜଗତକୁ ଏପରି ଏକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଭଣ୍ଡାର ବୋଲି ଭାବୁଥିଲି, ଯେଉଁଥିରୁ କି ମୁଁ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଯେତେ ମନ ସେତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଲୁଟି କରି ନେଇ ଆସିପାରିବି ଏବଂ

ଉଦ୍ୟୋଗ ଆପଣାର ଘରଟିକୁ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦେଇ ପାରିବ । ସେତେବେଳର ବ୍ୟାକୁଳତାଟିକୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଖୁବ ଭଲ କରି ବୁଝି ପାରୁଛି । ହୁଏତ ସେତେବେଳେ ତାହାର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ରହିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେହି ଆବଶ୍ୟକତାର ପରିଧିଟିକୁ ପାର ହୋଇ ଚାଲିଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜକୁ ଅନୁଭବ କଲା ମାତ୍ରକେ ମୁଁ ସମସ୍ତ ଜଗତକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ମୁଁ ଏହି ଜଗତର ଏକ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, କାହାକୁ ଲୁଟିକରି ଆଉ କାହାକୁ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ବାଟଗୁଡ଼ାକ ଠିକ୍ ଘର ପରି ମନେ ହେଉଛି । ମୋ’ ଘର କହିଲେ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏହି ସମଗ୍ର ଆକାଶଟିକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏହି ଆକାଶ ମୋତେ ଛୁଇଁ କରି ରହିଛି, ମୋତେ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଅବସ୍ଥିତ ରହିଛି । ମୋତେ ବ୍ୟାପ୍ତ କରି ରଖିଛି ।

୧୪ । ୧ । ୮୬

ଭାରତବର୍ଷ କହିଲେ କେତେ କ’ଣ ବୁଝାଏ । ଗୋଟାଏ ଦେଶ କହିଲେ କେତେ କ’ଣ ବୁଝାଏ । ଗୋଟିଏ ଦେଶ ପ୍ରତି ସେହି ଦେଶର ଜଣେ ମଣିଷର ଆନୁଗତ୍ୟ, ଅନୁରକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ବନ୍ଧଗତତା କହିଲେ କେତେ କ’ଣ ବୁଝାଏ । ଭାରତ ବର୍ଷ କହିଲେ ଅନେକ ଲୋକ ପୋଥିଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝନ୍ତି, ପୁରାଣଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝନ୍ତି, କାହାଣୀଗୁଡ଼ାକୁ ବୁଝନ୍ତି;—ଅତୀତଟାକୁ ଗୋଟାଏ ମଞ୍ଜୁଳ ମୁକୁଟରେ ପରିଣତ କରି ସେମାନେ ତାକୁ ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଦେଇ ସତେଅବା କେଉଁଠି ଉଚ୍ଚରେ ବା କେଉଁଠି ବଡ଼ ନଅରଭିତରେ ଆଉ କେତେ ଫୁଲାଇ ହେଉଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହି ଦେଶକୁ ଭଲ ବି ପାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ଗାତଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଉଷୁମ ଦେଇ ରଖିଛି, ସେହି ଗାତଟିକୁ ଭଲ ନପାଇଲେ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ଗତି କାହିଁ ?

ମଣିଷ ନିଜେ ଯାହା ଚାହୁଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଯେଉଁଠି ଅଟକି ରହିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ, ସେହି ଅନୁସାରେ ସେ ଦେଶକୁ ଲୋଡ଼େ । ତେଣୁ, ତା’ର ଦେଶକୁ ସିଏ ଯେତିକି ଚାହେଁ, ତାର ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୁଏ । ଦେଶ କହିଲେ ମଣିଷଙ୍କୁ ବି ବୁଝାଇ ପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର, ହୁଏତ ନିଜ ଜୀବନରେ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଏଠି ସଭିଏଁ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଆସିଥିବା ମଣିଷଟିଏ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ସେପରି ବୁଝି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବର୍ତ୍ତମାନଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ଭୟାନକ ଭୂତ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି, ତେଣୁ ସେମାନେ ତାହାର

ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟ କହିଲେ ଏମାନେ ହୁଏତ କିଛି ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୧୭ । ୧ । '୮୬

ପୋଲାଣ୍ଡ ଦେଶରେ କର୍ତ୍ତାମାନେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଡ଼ରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ହିଁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଅସଲ ବୁଦ୍ଧି ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ବିବେକ ଓ ଅସଲ ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଯୋଗାଇ ଦେବାରୁ ଶ୍ରମିକମାନେ ଧାରା ଭିତରୁ ବାହାରିଗଲେ, କେବଳ ରୁଟି ନମାଗି ସ୍ୱାଧୀନତା ମାଗିଲେ ଓ ଆପଣାକୁ କେବଳ ମଜୁରିଆ ଏବଂ ଅନୁସରଣିଆ ବୋଲି ନଭାବି ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ଏଣିକି କର୍ତ୍ତାମାନେ ମୂଳରୁ ନୂଆକରି ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକୁ ଗଢ଼ାଇବେ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିରାପଦ ଭାବରେ ଗଢ଼ାଇବେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କର ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ନରହେ, ସେଥିଲାଗି ମୂଳରୁ ସେହିମାନଙ୍କୁ କାଟିଦେବେ ।

ଭାରତବର୍ଷର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଜୀବିକାର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ପକ୍ଷରେ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅନୁକର ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଅନୁଗୃହୀତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧି ହେଉଛି ଏକ ଶକ୍ତି । ତାହା କେବଳ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଶକ୍ତି ଓ ଅସଲ ଗତିଶୀଳତାର ପରିକର ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଭାରତର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଗୋଲାମ ହୋଇ ଗୁଡ଼ାଏ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ବା ଅପକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ହାସଲ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଓ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଗଣ ପରି ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି ଶକ୍ତିନାହିଁ । ଏଠି କର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଡ଼ରୁନାହାନ୍ତି; ଯାହାକୁ ପଇସା ଦେଇ କିଣିହେବ, ପଦଦେଇ ବଶ କରିହେବ, ତାକୁ କିଏ ଡରିବ କାହିଁକି ?

୧୯ । ୧ । '୮୬

ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମୋଟେ ସହଜ ହୋଇ ହୋଇ ପାରୁନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ସହଜ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଭିତରେ ଖିଅଗୁଡ଼ାକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମିଳୁନଥିବା ସମୟରେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଖିଅ ମିଳେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଏକ ବଡ଼ କ୍ଷତିକାରକ ଆକୁଳତା ଏବଂ ଆତୁରତାର ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ସତେଅବା କୁଆଡ଼ୁ କେତେ ପ୍ରକାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଆସି ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥାନ୍ତି ।

ସେତେବେଳେ ସ୍ଥିର ହୋଇ, ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼େ । ବାହାରେ ସବୁପ୍ରକାରେ କର୍ମରତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଅତୀତ ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଉଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଭିତରେ ଅସଲ ଆକାଶଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ହିଁ ପୁନର୍ବାର ଆସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଭିତରେ ଆପଣାର ସେହି ସମଗ୍ର ବୋଧଟି ଫେରି ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାହାରେ ପୁଣି ସବୁକିଛି ସମଗ୍ର ଲାଗେ । ବାହାରର ଏହି ବହୁଟି ମଧ୍ୟରେ ଆପଣାକୁ ଠାବ କରି ନେଇପାରିବା ମଧ୍ୟ ପୁଣି ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ଜୀବନରେ ସେତେବେଳେ ଏକ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର ଆସି ଘଟିଥିଲା ପରି ମନେହୁଏ । ସେହି ପୁରୁଣା ଆତ୍ମୀୟତା ଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ଏକ ନୂତନ ସ୍ପର୍ଶ ରୂପେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସେହି ସ୍ପର୍ଶ ନୂତନ ବିଶ୍ୱାସ ଆଣିଦିଏ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଜୀବନରେ ଗତି ଆଣି ଦିଏ । ସେହି ଗତିଶୀଳତା ସତେଅବା ଏହି ଜୀବନକୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଥିବା ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହେବାରେ ଲାଗେ ।

୨୦ । ୧ । ୮୨

ମୁଁ ଏଠାରେ ଖାତା ବାହାର କରି ବସିଥିଲି ଏବଂ ତଥାପି ଆଜି କ'ଣ ଲେଖିବି, ମୋଟେ ଠିକ୍ କରି ପାରୁନଥିଲି,—ଏହା ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ଅବସ୍ଥା । ଏହି ଅବସ୍ଥାଟିରେ ପଡ଼ିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଆପଣା ଉପରେ ଯେତିକି ବିଗିଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବି, ଅବସ୍ଥାଟି ହୁଏତ ସେତିକି ଅଧିକ ବିଗିଡ଼ି ଯିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ହାତର ଦଉଡ଼ିଗୁଡ଼ାକ ହାତରେ ଥିବାପରି ଆଉ ଲାଗୁନଥିବ ।

ସେତେବେଳେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥିରତା ଦରକାର, ଆପଣାପ୍ରତି ଆହୁରି ଅଧିକ ଏକ ସ୍ୱୀକାରାତ୍ମକ ମନୋଭାବ ରହିଥିବା ଦରକାର । ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶକ୍ତିଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିବା ସେହି ପଥିକଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା । ସେହି ଶକ୍ତିଟି ପ୍ରକୃତରେ ରହିଛି, ସେହି ପଥିକଟି ତଥାପି ବାଟ ଚାଲୁଛି । ପ୍ରେମ ନାଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର ଯେଉଁ ସୂତ୍ରଟି ଲାଗି ରହିଥିବା ଦରକାର, ସେହି ସୂତ୍ରଟି ମୋ' ହାତରୁ ଖସିଯାଇଥିଲା ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ଏତେ ଅସହାୟ ଲାଗୁଛି । ସହାୟ ମଧ୍ୟ ଯେ ସେହି ଭିତରୁ ହିଁ ମିଳିବ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଅସଲ ସୂତ୍ରଟି ହାତକୁ ଆସିଯିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମୋ'ର ଆଖିଟା ହିଁ ବଦଳିଯିବ, ତା'ପରେ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦେଖିବି, ମୋ' ସହିତ ଏହି ସମସ୍ତ ସଂସାରର ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିବ । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପୁଣି ଆପଣା ଘରକୁ ଫେରିଆସିବି । ତେଣୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ହିଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବା ଦରକାର ।

୨୧।୧।୮୬

ବହି ଲେଖିବା ସମୟରେ ବହିଟି ଯେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ, ମନ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଅଭିଳାଷ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାବନା ମନ ଭିତରକୁ ଆଣିବା ହିଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରକାଶକଙ୍କର କଥା ଭାବିବା ମାତ୍ରକେ ମନ ଭିତରେ ନାନାବିଧ ଦୁଃଖ ଆସି ସତେଅବା ସବୁ ଉତ୍ସାହକୁ ଭରି ଦେବାପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ। ପ୍ରକାଶକମାନେ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାଖରେ କେତେ ଯେ ପର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସେକଥା ଯେତିକି ଯେତିକି ମନେ ପଡ଼େ, ସେ ତୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଅନସ୍ଥକାରକ ଗ୍ଳାନି ମନ ଭିତରକୁ ସେତିକି ଯୋଗାଡ଼ି ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ମାଡ଼ିଆସେ।

ପ୍ରକାଶକ ଆଗ ପ୍ରକାଶକ, ତା'ପରେ ବ୍ୟବସାୟୀ। ପ୍ରକାଶକ ହିସାବରେ ସେମାନେ ଲେଖକର ବନ୍ଧୁ। ଲେଖକ ଓ ପ୍ରକାଶକ ଉଭୟଙ୍କ ମିଶି ସାହିତ୍ୟର ସମୃଦ୍ଧିରେ ସହଯୋଗ କରିବା କଥା। ମାତ୍ର, ଯେଉଁଠି ବ୍ୟବସାୟଟା ହିଁ ସବୁପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ବାହାର କରିବା ଅପେକ୍ଷା ପ୍ରକାଶକମାନେ ଅନ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ମତଲବ ନେଇ ଖାସ୍ ଖାସ୍ ଲେଖକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବ୍ୟବସାୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟସବୁ ଉପକାର ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ସେହି ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ସବୁପ୍ରକାରେ ଅନୁଗୃହୀତ କରନ୍ତି। ଉକ୍ତ ଲେଖକମାନେ ପ୍ରକାଶକମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନୁହେଁ, ଅସାହିତ୍ୟିକ ସ୍ୱାର୍ଥଜନିତ ନାନା ଅସାଧୁ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୁନ୍ଥାହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। ଏଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର ମହତ ଯାଏ, ମାମଲତକାରି ଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ।

୨୨।୧।୮୬

ମୁଁ ଯଦି ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତି! କେତେ ନା କେତେ ପ୍ରଶଂସା ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି। ମାତ୍ର, ଭାବର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣା ପାଖରେ ହୁଏତ ଖାଲି ଅପଚରା ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାନ୍ତି। ବାହାର ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ କାହାରି ଭାବସୀମା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକୃତ ସ୍ତରକୁ ମୋଟେ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି। ଲେଖକ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ମାତ୍ର ତଥାପି କାହାରି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି। ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ଲେଖାଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଭୋଳ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତେ, ଅଥଚ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆଉଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତେ।

ମୋ' ଲେଖାଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରଧାନତଃ ଆକର୍ଷକ କରିବା ଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ସର୍ବଦା ମୁଁ ମୋ'ର ଯଥାର୍ଥ କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ଭାବପ୍ରବଣତାର ଅନେକ ତଳେ ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ତା'ର ଯାବତୀୟ ଭାବର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଟିକୁ ବହନ କରି ଉନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ, ମୁଁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ସେହି ସ୍ଥାନଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ବ୍ୟାକୁଳତାଟିକୁ ବହନ କରି ହିଁ ମୋ'ର ଯାହାକିଛି ଲେଖାଲେଖି ଆସିଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ମୁଁ ଆପଣା ପ୍ରତି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିପାରିବି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି । ଯେଉଁଠି ଲେଖକ ଓ ପାଠକ ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ପର୍କ ସହିତ ପରସ୍ପରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଭେଟିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି, ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ମୁଁ ସେହି ସ୍ଥାନର ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ସକାଶେ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠାଯୁକ୍ତ ଚେଷ୍ଟାଗୁଡ଼ିକୁ କରିଆସିଛି ।

୨୩ । ୧ । ୮୬

ଦୁଷ୍ଟମାନେ ହିଁ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କ କଥା ବେଶୀ ପକାନ୍ତି । ମଦୁଆମାନେ ମଦୁଆମାନଙ୍କ କଥା କହନ୍ତି, ମଦୁଆମାନଙ୍କର ନିନ୍ଦା କରି ଆନନ୍ଦ ପାଆନ୍ତି । ଭାରି ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ି ସମ୍ଭବତଃ ସେମାନେ ଏପରି କରିଥାନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ହୋଇ ରହିଥିବା କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଉପାଦାନ ସତେଅବା ଜୀବନୀରସ ପାଇ ଓ ସତେଅବା ଅମର ହେବା ପାଇଁ ବର ପାଇ ରହିଥାଏ, ଯାହାକୁ କି ସେମାନେ ମୋଟେ ପାରୁନଥାନ୍ତି । ବାନ୍ଧିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଆନ୍ତି, ଅଥଚ ବାନ୍ଧି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ସମଗ୍ର ରୁଚି ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ସେଇଟିକୁ ଆଦୌ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଅନବରତ ନିଜ ଭିତରେ କେବଳ ସେଇଟି ସହିତ ହିଁ ଯୁଝିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି ଓ ତଥାପି ହାରିଯିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି । ସେଇଠୁ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ଓ ଅବମାନିତ ହୋଇ ସେମାନେ ବାହାରେ ଅପର ଅନେକଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ହିଁ ଭର୍ତ୍ସନା କରି ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଶାସ୍ତି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଏହି ଦୁଃଖ,—ଏହି ଅସମର୍ଥତା ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ଉତ୍ତେଜିତ ଏବଂ ଅସହିଷ୍ଣୁ କରି ରଖିଥାଏ, ସର୍ବଦା କେବଳ ବାଳବତ୍ କରି ରଖିଥାଏ । ସେମାନେ ସଂସାରଯାକର ନିନ୍ଦା କରିବାରେ ଲାଗିଥାଆନ୍ତି, ସଂସାରର ମାଧ୍ୟମରେ କେବଳ ଆପଣାର ହିଁ ନିନ୍ଦା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏପରି ଏକ ବନ୍ଧୁ ଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥାଏ, ଯିଏ କି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଠାବ କରିନେବାର ଓ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବାର ଅସଲ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦେଇପାରିବ । ତେବେଯାଇ ଦୁଃଖ ଯିବ ।

୨୪।୧।୮୭

ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ଅସଲ ମହତ୍ତ୍ୱଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ଜାଣିଥିବ, ସିଏ କଦାପି ଆଉ କାହାର ମହତ ନେବାକୁ ମନ କରିବ ନାହିଁ । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ପାରୁଥିବ, ସିଏ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଜାଣିବ, ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବ ।

ଆମ ସମାଜରେ ଯେଉଁମାନେ ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉପରେ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଆପଣାର ଉଚ୍ଚତରତା'ର ପ୍ରମାଣ ଦେବାଲାଗି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମ୍ନସ୍ଥ ପରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ନିମ୍ନରେ ରହିଥିବା ପରି ଦେଖାନଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର ଉଚ୍ଚତରତା ମୋଟେ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ଓ ତାହାରି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନେ ବାହାରେ ଯାହାକିଛି କୃତିତ୍ୱ ବା ଗୌରବ ହାସଲ କରନ୍ତୁ ବା ନକରନ୍ତୁ ପଛକେ, ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଭାରି ଅଗୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ସବୁଘରେ ପଶି ସମସ୍ତଙ୍କର ମହତ ନେବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଭିତରେ ଆପଣାର ବୈରୀ ବୋଲି ଭାବୁଥିବା ଅନ୍ୟ 'ମୁଁ' ଟା ଉପରେ ଠିକଣା ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇ ପାରିଲେ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି । ଏହିସବୁ କରି ପାରିବାଲାଗି ଏକ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବା ସକାଶେ ସେମାନେ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ରଖିବାକୁ ଜୀବନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଚେଷ୍ଟା ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥାନ୍ତି ।

୨୫।୧।୮୭

ଗାଆଁରେ ରାସ୍ତା ବଦଳୁଛି, ଘର ବଦଳୁଛି, ନୂଆ ଇସ୍କୁଲ ଏବଂ କଲେଜ ବସୁଛି । ଆଗେ ଯେଉଁଠି କେବଳ ଅନ୍ଧାର ଥିଲା, ସେଠି ଏବେ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ପଡ଼ି ଦିନପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦେଖା ଗଲାଣି । ଆଗେ ବାହାରେ ଅନ୍ଧାର ଥିଲା ତେଣୁ ନିଜନିଜର ଗୋଟିଏ ଲଣ୍ଠନ ଧରି ଯାଇ ବାହାରକୁ ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଏବେ ବାହାରେ ସବୁଆଡ଼େ ଆଲୁଅ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଲୋକମାନଙ୍କ ହାତରେ ଆଉ ନିଜର କୌଣସି ଆଲୁଅ ନାହିଁ ।

ବାହାରେ ତ ଅନେକ କିଛି ବଦଳି ଯାଉଛି, ମାତ୍ର ଭିତରେ ମଣିଷମାନେ ସତେ ଯେପରି ନିଜ ଭିତରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଗାଆଁର

ଅନ୍ତଃପରିବେଶଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥାନ ହୋଇଯିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଆଗେ ଗାଆଁର ସମସ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାବୁଥିଲେ ଏବେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜ ବିଷୟରେ ହିଁ ଭାବୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଦାଣ୍ଡଗୁଡ଼ାକ ଶୂନ୍ୟ ପଡ଼ିଛି । ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନେ ସତେଯେପରି ଆହୁରି ଅଧିକ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ପରସ୍ପର ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା ବେଳକୁ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଫିଟିଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆହୁରି କଷା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଗାଆଁରେ ନିଜକୁ କେବଳ ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି; ଅବସ୍ଥା ଭଲ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଏପରି ଭାବରେ ନିଜ ନିଜର ଘରଭିତରେ କଏଦ ହୋଇ ରହି ଯାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଗାଆଁରେ ତୋଟା, ବିଲ, ନଈ ଓ ପାଟ ସବୁକିଛିକୁ ଚିହ୍ନି ହେଉଛି, ମାତ୍ର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିବେଶଟିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମୋଟେ ଚିହ୍ନି ହେଉନାହିଁ ।

୨୭ । ୧ । ୮୨

ସକାଳ ହେଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିଛଣାରୁ ଉଠନ୍ତି । ସକାଳ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ତା'ପରେ ଯେଉଁ ସକାଳ ଆସେ ଓ ସେହି ସକାଳ ନିଜର ସମଗ୍ର ଚେତନାଟି ଭିତରେ ଯେପରି ଅତି ଆପଣାର ହୋଇ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ ଓ ଭେଦିକରି ରହିଯାଏ, ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ସକାଳ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲେ ସେପରି କଦାପି ହୁଏନାହିଁ ।

ଆମେ ଅନେକ ମଣିଷ ସେହିପରି ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥାଉ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନିଜକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ବୋଲି କହୁଥାଉ, ଏପରିକି ହୁଏତ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥାଉ । ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାଲାଗି ଆପଣା ହାତରେ ଯେପରି ଆପଣାକୁ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ କରି ଖୋଲିଦେବାକୁ ହୁଏ, ସେକଥା ଆମଦ୍ୱାରା ଆଉ ମୋଟେ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆମେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ବାହାରର ବସ୍ତୁରୂପେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଉ । ଏବଂ, ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବାହାରେ ଦେଖୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସତେଅବା ଭାରି ଈର୍ଷା ହୁଏ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ସହି ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଗିଳିପକାଇ ଭୁବନଯାକର ସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣି ଆତ୍ମସାତ୍ କରି ପକାଇବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଆପଣା ଭିତରେ ଗିଳି ରଖିଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଡର ମାଡ଼ୁଥାଏ ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଏପରି ହୁଏ । ଏବଂ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଡର ମାଡ଼ୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସାର ଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଶାର୍ଦ୍ଦୁଳ ପରି ଡେଇଁ ବୁଲିବାକୁ ଭାରି ମନ ହୁଏ । ଏପରି ତଥାକଥିତ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ପ୍ରମତ୍ତଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନର ସଂସାରରେ ଅତି ଅଧିକ ହୋଇ ଯାଇଛି ।

୨୭।୧।୮୬

ଏସବୁ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାର କୀର୍ତ୍ତି, ପ୍ରକୃତରେ ତାହାର କୀର୍ତ୍ତି ରହିବ । Charisma ଶବ୍ଦଟି ପ୍ରକୃତରେ ଯାହାଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ, ଶବ୍ଦଟିକୁ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ତାହାର ଲାଗି ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବା । ଆପଣାର ସକଳ ଅନ୍ୱେଷଣ-ବୃତ୍ତିକୁ ଆମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ୱେଷଣ ଲାଗି ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବା,—ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ଆପଣା ବାହାରେ ଏହି ବିପୁଳ ବିଶ୍ୱ ଭିତରେ ଆମେ କେବଳ ସେହି ଅନ୍ୱେଷଣର ବାସନାକାଠିଟିକୁ ନେଇ ସବୁକିଛିକୁ କଳିବା, ସବୁକିଛିକୁ ମାପିବା, ସବୁକିଛିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ।

ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି ଗାଉ ଗାଉ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜର କୀର୍ତ୍ତି ଗାଇବାରେ ହିଁ ବାଟରେ ଅଟକି ରହିଗଲା । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଆସନରେ ଆଣି ବସାଉ ବସାଉ ସିଏ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଠାକୁର କରି ଆସନ ଉପରେ ଆଣି ବସାଇଦେଲା । ମନ୍ଦିର ଓ ଧ୍ୱଜାଗୁଡ଼ାକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଯାବତୀୟ ପୂଜାର ଅନ୍ତରାଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ମଣିଷ ପ୍ରଧାନତଃ ହିଁ ପୂଜା କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ାକ ପୁରା ପକ୍କା ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ନୂଆ ଗୁରୁ ଓ ନୂଆ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନ ନୂଆ ମୋହର ସୃଷ୍ଟି କରି ସେହି ପୁରୁଣାଟାକୁ ହିଁ ବଳବାନ୍ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଛି । ପୁରୁଣାଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମଣିଷ ନିଜେ ହୁଏତ କୋଉଠି ହେଲେ ତିଷ୍ଠି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଭୟ କରୁଥିବାରୁ ହିଁ ଏପରି ବ୍ୟାକୁଳତା ସହିତ ପୁରୁଣାଟାକୁ ଜାମୁଡ଼ି କରି ରହିଛି । ଭଗବାନ ଅନ୍ତରାଳ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୨୮।୧।୮୬

To own the whole world and lose one's soul,—କ୍ରିକେଟ୍ ଖେଳର କଥା ଭାବିଲା ବେଳକୁ ମୋ'ର ଠିକ୍ ଏହି ବାକ୍ୟଟି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଜୀବନର ଅନେକ କିଛି ସତେଅବା ଠିକ୍ କୋଉ ଆଡ଼ମ୍ବରଦାଣ୍ଡର କ୍ରିକେଟ ଖେଳ ପରି ଚାଲିବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଖେଳ କେବଳ ଶରୀରର ନୁହେଁ, ଆତ୍ମାର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଘଟାଇ-ପାରେ । କେବଳ ଶରୀରକୁ ଆନନ୍ଦ ଦିଏନାହିଁ, ଆତ୍ମାର ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନେକ ଉନ୍ମୋଚନର କାରଣ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଜୀବନବାସନା ଗୁଡ଼ାକ କାଳକ୍ରମେ ଏପରି ଏକ ସ୍ତରରେ ଆସି

ପଡ଼ିଛୁ, ଯେଉଁଠାରେ କି ଆମେ ଯାବତୀୟ ଆଉ ସବୁକିଛିକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ,—ଧନ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଯଶ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, କ୍ଷମତା ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଶୋଭା ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବି ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ମାତ୍ର ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଆମେ ମୋଟେ ଆମର ଆତ୍ମା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁନାହୁଁ,—କେବଳ ଖେଳଗୁଡ଼ାକୁ ଖେଳିବା ଲାଗି ଆମେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ । ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ କେବଳ ଖେଳ ହିଁ ଖେଳ ଲାଗି ରହିଛି । ଖେଳ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ସଂସାରରେ ସତେଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ କେଉଁଠି ନାହିଁ । ଭିତରେ ଯେ କେଉଁଠି ଆତ୍ମା ବୋଲି ଗୋଟାଏ କିଛି ରହିଛି ଅର୍ଥାତ୍, ଆମ ଜୀବନ କହିଲେ ଯେ ଆମ ଅନ୍ତରସ୍ଥ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ପରିପ୍ରେରିତ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ହେଉଥିବା ଏକ ସମଗ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ, ନାନା କାରଣରୁ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଭୁଲିଯିବା ଲାଗି ହିଁ ଆମେ ଦିନଯାକ କି କେତେ ଖେଳୁଛୁ, ଜୀବନର ଚଉଆଡ଼େ ସବୁକିଛିର ଶୋଭା ଜମାଇ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ପୋତି ଦେଇ ଭୁଲି-ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ ।

୨୯ । ୧ । ୮୬

ବେଦ, ଉପନିଷଦ ଓ ଗୀତା ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଯାହାସବୁ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି, ସେସବୁ ବିଶ୍ୱସତ୍ୟ । ସେଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ଭାରତପାଇଁ ନୁହେଁ, ସେଗୁଡ଼ିକ ପୃଥିବୀର ସକଳ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଭାରତବର୍ଷରେ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷର ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ହିସାବରେ ମୁଁ ସେହି ସତ୍ୟକୁ ମୋ'ର ଏତେ ନିକଟରେ ମୋ'ର ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସଂସ୍କାର ହିସାବରେ ପାଇ ପାରୁଛି, ତାହା ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋ'ର କୃତଜ୍ଞ ରହିବା ଉଚିତ । ଏବଂ ସେହି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନରେ ବଞ୍ଚିବା ଉଚିତ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଭାରତବର୍ଷରୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଏକ ଅହଙ୍କାରୀ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରି ସେହି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଛ କରିଦେଇ ମୋ ଗର୍ବ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସବାଆଗରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ବାହାରିବା; ସେଥିଲାଗି ଆଉ କେଉଁଠି ଅବକାଶ ରହିଲା ?

ପୁଣି, ନିଜ ଦେଶରେ ପରସ୍ପର ପାଖରେ ସେହି ଗର୍ବଗୁଡ଼ାକୁ ବଖାଣି ହୋଇ ଅସଲ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଭୁଲିବା ଓ ତଥାପି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ଏତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଏକ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ବି ଅନୁଭବ କରିବା,—ଏହା କେବଳ ଆମ ଅଯୋଗ୍ୟତାର ହିଁ ପରିଚୟ ଦେବ । ଆମେ ଯେ ସେହି ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଅଯୋଗ୍ୟ, ଏପରିକି ଆମେ ଯେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରୂପୀ ଜୀବନସଂସ୍କୃତିଟିର ଏକାନ୍ତ ଅଯୋଗ୍ୟ, ଆମ ଜୀବନରେ ସେହି କଥାଟା ହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ଏବଂ ଆମେ ମୂଳତଃ ଏକ ତମିରର ହିଁ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ରହିଥିବା ।

୩୦ । ୧ । ୮୬

ମଣିଷ କହିଲେ ଆଗ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ଆମେ ଅନେକ ଅମଣିଷ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ବର୍ଜନ କଲେ ଓ ପଥରମୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଲେ, ସେହି କଥାଗୁଡ଼ିକ ଭାରି ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଗତ ପଇଁତିରିଶି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଆମର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେରଣାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଆମେ ଏହି ଦେଶଲାଗି ଓ ଏହି ଯୁଗଟି ଲାଗି କେତେ ପ୍ରକାରରେ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ । ଭାରତବର୍ଷକୁ ଭାରତବର୍ଷ ପରି ଗଢ଼ିବାରେ ଭିତରୁ କେତେ ଅଧିକ ବଳ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ ।

ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଆମ ସହିତ ରଖିଥିଲେ ଆମର ଯୁଗକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଆବୋରି ଧରିଥିବା ଏହି ଢ଼ଗ ଭୀରୁତାଗୁଡ଼ାକୁ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ତଥା ନିଜ ବାହାରେ କେତେ ଯୋଗ୍ୟତର ଭାବରେ ସାମନା କରି ପାରିଥାନ୍ତୁ । ଆମ ଭିତରର ହୃଦୟଟା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିଥାନ୍ତା ଓ ଆମର ଯାବତୀୟ ବୁଦ୍ଧି ସେହି ହୃଦୟଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ଆଉ ସେକଥା ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ଗଲାପରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଦାଦ୍ଧାଦମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦୁଇଭାଗ କରି ବାଣ୍ଟିନେଲେ ଏବଂ ଦୁହେଁ ନଉଖରି ହେଲେ, ଏହି ଦେଶଟାଯାକକୁ ନଉଖରି କରି ରଖିବାରେ ସେମାନେ ଭାରି ସହଯୋଗ କଲେ—ଭାରି ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନରେ ସହଯୋଗ କଲେ । ସେହି ବଡ଼ମ୍ବନାର ଯୁଗଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଚତୁରତା ଓ କ୍ଷମତାମାନେ ରାଜା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ନିଜକୁ ନେଇ ଏତେ କୋଳାହଳ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଯେ, ସେହି small voiceଟିକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଶୁଣି ପାରିବା ଲାଗି ଆଉ କାହାରିହେଲେ କାନ ନାହିଁ । ସେହି voice ତଥାପି ରହିଛି, ସାଥୀ ପରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।

୩୧ । ୧ । ୮୬

ଜୀବନରେ କେତେ ସ୍ଥାନରୁ କେତେ ପ୍ରେରଣା ମିଳିଲା । ମୁଁ ନିଜେ ସେହି ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ବହନ କରି ନିଜ ବାଟଟିକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲି । ଏମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋ'ର ସାଥୀ କରି ପାଇଲି, ଜନନୀ ପରି ପାଇଲି;—ଉତ୍ସାହରୂପେ ପାଇଲି, ଆଦର୍ଶରୂପେ ପାଇଲି;—ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଭାଗ୍ୟ । ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ବଡ଼ କୃତଜ୍ଞ ।

ଜୀବନରେ ମୁଁ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ଓ କୌଣସି ପ୍ରେରଣାକୁ କେବେହେଲେ ଏକ ଗୁହାମତ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୁହା ପରି ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ, ଯାହା ଭିତରେ କି ମୁଁ ଆସ୍ତି ମଣିଷଙ୍କ ପରି ପଶିଯିବି ଓ ତା'ପରେ ସେହି

ଗୁହାଟିର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ମୁଁ ଏପରି ଭାବରେ କାହାରଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମସାତ୍ ହୋଇନାହିଁ । ତାହାହିଁ ମୋ'ର ଭଗବାନଙ୍କର ମୋ' ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଶୀର୍ବାଦ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋ'ର ଜଣେ ଜଣେ ଆତ୍ମୀୟ ମନେ କରି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିଛି; ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ । ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଇ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଛି ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଏହି ଜଗତରେ ସବୁକିଛିକୁ ମୁଁ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ହିଁ ନିଜକୁ ସକଳ ସ୍ଥାନରେ ଦେଇ ପାରୁଛି । ଯଦି ତା' ନହୋଇ କୌଣସି କୋଉ ଗୁହାରେ ମୁଁ ବାହାରର ନାନା ବିରକ୍ତି ଓ ନାନା ନୈରାଶ୍ୟ ନେଇ ଅନ୍ଧ ଭାବରେ ସେଠି ସଚେ- ଅବା ମୋତେ ସବୁକିଛି ମିଳିବ ବୋଲି ପଶି ଯାଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ସଂସାରରେ ପ୍ରକୃତରେ କୋଉଠିହେଲେ ଥିର ହୋଇ ବିନ୍ଦୁ ପରି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁନଥାନ୍ତି; —ଖାଲି ସ୍ପର୍ଶକାତର ହୋଇଥାନ୍ତି, ଖାଲି ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରିତ ଓ ଗ୍ରହଣଅକ୍ଷମ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧ । ୬ । ୮୨

ମୁଁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ବାଟ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଟରେ ଅନେକ ମନ୍ଦିରକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଲି । ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ସେହି ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିଲି ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ନେଇକରି ଆସିଲି । ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପ୍ରେରଣା ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ସେଇଠି ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ ଓ ସେଇଠି ଅଟକି ରହିଗଲେ, ମୋତେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ମୂର୍ତ୍ତିଠାରୁ ପ୍ରେରଣାକୁ ଉଚ୍ଚତର ସ୍ଥାନ ଦେଉଥିବା ମଣିଷ ଆଉ କ'ଣ କରି ପାରିବ ? ଏହିପରି ଭାବରେ ଜୀବନରେ କେତେ ବାଟ ଛାଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଛି, କେତେ ବୃକ୍ଷଙ୍କୁ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ପ୍ରଣାମ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇଠି ସେମାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆଗକୁ ଚାଲି ଆସିଛି । ଏବଂ, ମୋ' ମନ୍ଦିରଟି ଯେପରି ସତତ ଗଢ଼ାହେବାରେ ଲାଗିଛି, ମୋ' ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଯେପରି ନିତ୍ୟ ମୋତେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ବାଟ ଚଳାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଛି, ଜୀବନଯାକ ମୁଁ ଖାଲି ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଗ୍ରହଣ ଓ ଯାବତୀୟ ବର୍ଜନ ସକାଶେ ସେହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ଜୀବନରେ ଅସଲ ସତ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ଗାଦାମାରି ପୂଜା କରିବାକୁ କେବେ ମନ କରିନାହିଁ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଭେକ ଦେଖି କଳିବାକୁ ମୋତେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । କୌଣସି

ମନ୍ଦିର ବା ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମାନ ଦେଇକରି ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଅଟକିଯିବା ଓ ଉଗ୍ର ହେବାକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ଏକ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦରୂପେ ବିଚାର କରି ଆସିଛି ।

୧ । ୧ । ୮୧

ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ, ସେତେବେଳେ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଆପଣା ସହିତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କଟି ଲାଗି ରହିଛି, ସିଏ ସେହି ସମ୍ପର୍କଟିକୁ ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଆପଣାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ସିଏ ସେଇଠି ଆପଣାକୁ ଏହି ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବାର ଆବିଷ୍କାର କରେ । ତେଣୁ, ସେଠାରେ ସନ୍ଧିଶ୍ଚ ଅହଂ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥର ପୁରୁଣା ସଜ୍ଞାଗୁଡ଼ାକ ଏକାବେଳେକେ ବଦଳି-ଯାଏ । ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିବା ମଣିଷ ସଂସାରର ଖଳତା ଓ ଅଲୀକତାରୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଲାଗି ଏହି ସଂସାରରୁ ଅପସରି ଯାଇ 'ଏକ ନିଭୃତ ସାଧନା ବା ଆରାଧନା ଭିତରେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ କଦାପି ରହେନାହିଁ । ସିଏ ତା'ପରେ ଆଉ ନିଜର ମୋକ୍ଷ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ତା'ର ମୋକ୍ଷ-ଇଚ୍ଛା ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱର ବିମୋଚନ ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହେ ।

ସିଏ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦିଏ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣରେ ତା'ର ସକଳ ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ସିଏ ଯେତିକି ଦୃଢ଼ ହୁଏ, ବାହାରେ ସେତିକି ନମନୀୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭିତରେ ଯେତିକି ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ୁଥାଏ, ବାହାରେ ଏହି ସଂସାରର ବିଷୟରେ ରହିଥିବା ନାନାବିଧ ସଂସ୍କାରବଦ୍ଧ ଅବିଶ୍ୱାସ ସେତିକି ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଏ । ନିର୍ଭୀକତା ବଢ଼େ । ଅଶୁଦ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ମିଶିଲେ ଆଉ ଅଶୁଦ୍ଧ ହେବାର କୌଣସି ଭୟ ରହେନାହିଁ । ତେଣୁ, ସାଧନାର ସକଳ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଏକ ନିମିତ୍ତ ପରି ମନେହୁଏ । ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ନିମିତ୍ତ ପରି ମନେହୁଏ; ଅର୍ଥାତ୍, ତାଙ୍କର ଏହି ସଂସାର ଲାଗି ଏକ ନିମିତ୍ତରୂପେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ ।

୩ । ୧ । ୮୧

Charisma ଗିଳି ପକାଏ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ବିଶେଷ ଭାବରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର charisma ଥାଏ, ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ପଦାର୍ଥଟି ନଥାଏ । ତେଣୁ charisma ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ନରହି-ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରେ, ଅଭିଭୂତ କରେ, ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାବେଳେକେ ଯେ ଗିଳି ପକାଏ,—ଏଭଳି ମୋତେ ହୁଏନାହିଁ ।

Charisma ମଣିଷ ମାତ୍ରକେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଏ । ଏବଂ ସେହି ସମ୍ପଦଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି । ସେହି ସମ୍ପଦଟି ଯାହା ପାଖରେ ଯେତିକି ପରିମାଣରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଭାବରେ ରହିଥାଏ, ସିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସେତିକି ଗଭୀର ଭାବରେ ସେହି ସମ୍ପଦଟି ରହିଥିବାର ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ନାନା ସଂସ୍କାରବଶତଃ ଆମେ ଏହି chariama କୁ ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାଉ । ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ସାମଗ୍ରୀଟି ହିଁ ରହିଛି ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଆମେ ଯଥାର୍ଥ ଗଭୀର ଭାବରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ ବୋଲି ଆମେ ଏକାବେଳକେ ଭୁଲି ଯାଇଥାଉ । ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ଭଗବତ୍‌ସତ୍ତା ସର୍ବଦା ମହଜୁଦ ରହିଥାଏ । ଆମେ ସଂସାରରେ ପଡ଼ି କେବଳ ବାହାରେ କୌଣସି କୌଣସି ବିଶେଷ ସ୍ଥାନରେ ଯେପରି ସେହି ଭଗବତସତ୍ତାର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଉ, ଏକଥାଟି ପ୍ରାୟ ସେହିପରି । ମୋ' ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅସଲ କଳାଟି ରହିଛି, ମୁଁ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ କଳାଟିକୁ ଚିହ୍ନୁଛି —ଆମ ଜୀବନ ଶିକ୍ଷାରେ ଓ ସମ୍ପର୍କ ନିରୂପଣରେ ତାହାହିଁ ଅଚଳ ସୂତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

୪।୬।୮୬

ଘୋଡ଼ା ଖସିଯିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କମ୍ ସମୟ ଲାଗେ ! ହାତରୁ ନିଜର ଲଗାମଟି ଛୁଟିହୋଇ ଯିବାକୁ ବି କେତେ କମ୍ ସମୟ ଲାଗେ ! ଏବଂ, ହାତରୁ ଲଗାମ ଛୁଟି ହୋଇଗଲେ ନିଜର ଘରଟିକୁ ସତେଅବା ଆଉ କିଏ ଅଧିକାର କରିନେବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ଓ ତାକୁବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଗତି ନଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ କ୍ରୋଧ ଆସି ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରିବସେ । ଭିତରେ କେତେପ୍ରକାରର ଭୟ ଆଗରୁ କେତେ ଛଦ୍ମବେଶରେ ରହିଥାଏ କେଜାଣି, ତାହା ହିଁ ବାହାରକୁ କ୍ରୋଧରୂପେ ପଳାୟିତ ହେବାକୁ ଲାଗେ ।

ଅନ୍ୟକୁ କେତେବେଳେ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ରାଗ ହୁଏ, ମୁଁ ସେକଥା କ୍ରମେ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ଏବଂ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଏହିକଥା ଭାବିଲାବେଳକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝିହେଉଛି ଯେ, ଭିତରେ ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ କେଉଁଠି ନା କେଉଁଠି ଅସ୍ୱୀକାର କରୁଛି ବୋଲି ବାହାରେ ତାହା ଅନ୍ୟକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବାର ପ୍ରବଣତାଗୁଡ଼ାକୁ ମନ କରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ନିଜର ଆହୁରି ଅଧିକ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆହୁରି ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସରେ; ସେହିଠି ଆପଣାର ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି

ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ରହି ପାରିବାକୁ ହେବ । ସେଥିଲାଗି ନିଜ ସହିତ ଲଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ବି ମୋଟେ କାମ ଚଳିବନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଈର୍ଷାପର ଗୁରୁଜନ ସାଜି ଆପଣାକୁ ଶାସନ କରି ବାହାରିଲେ ବି ମୋଟେ ଫଳ ଫଳିବ-ନାହିଁ । ଆପଣାର ସବୁକିଛିକୁ ଏକ ସମଗ୍ର ନିବେଦନ ପାଣରେ ଧରି ତାହାକୁ ଅପଲ ଆନନ୍ଦରେ ନେଇ ବଳିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଛିଡ଼ିବ, ଅହଙ୍କାରମାନେ ପରାଭୂତ ହେବେ ।

୫ । ୨ । ୮୨

ଯୁବକ କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାଲାଗି ବନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସିଏ ଆପଣାର ପ୍ରଥମ ଗବେଷଣା-ଡିଗ୍ରୀ ଲାଭ କରି ସାରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେତିକିବେଳେ ଜର୍ମାନୀର ବନ୍ ସହରରେ ଏପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ଯାହାକି ମାର୍କ୍ସ୍ଙ୍କର ଜୀବନଧାରାକୁ ଅନ୍ୟ ଆଡେ଼ ବଦଳାଇ ଦେଲା ।

ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରିବେ, ଏହି କାରଣରୁ କାର୍ଲ୍ ମାର୍କ୍ସ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାକୁ ମନ କରିଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀରେ ସେତେବେଳେ ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାର ଓ ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିବା ସକାଶେ କେତେଜଣ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଉପରେ ଦଣ୍ଡବିଧାନ ହେଲା ବୋଲି ମାର୍କ୍ସ୍ ଆପଣାର ଜୀବନାଭିପ୍ରାୟକୁ ବଦଳାଇ ଦେଲେ । ଅଧ୍ୟାପକ ହେବାର ବାସନା ଛାଡ଼ିଲେ । ଆଉ କିଛି ହେଲେ; ଏବଂ, ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ତାଙ୍କର ଯାହା ହେବାର କଥା, ତାହାହିଁ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶତାବ୍ଦୀ ପୂର୍ବରୁ ଦାର୍ଶନିକ ସ୍ପିନୋଜା ମଧ୍ୟ ତାହାହିଁ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜର୍ମାନୀର ହାଇଡ଼େଲବର୍ଗ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ପଦ ଯାଚି ହୋଇଥିଲା । ସିଏ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବାହାରେ ରହି ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସହିତ ନିଜ ବିଚାରଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିବେ ବୋଲି କହି ସେହି ଅଧ୍ୟାପକପଦକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନଥିଲେ । ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଲେ, ଅଥଚ ଗତିଶୀଳ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହି ଗତିଶୀଳତାର ଗୌରବଟି ଆମ ଦେଶର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ, ସେମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଇଙ୍ଗିତ ହୋଇ ରହିପାରିବା ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହଣର ଇଙ୍ଗିତ ମଧ୍ୟ ରହିପାରିବ ।

୬ । ୧ । ୮୨

ସେଦିନ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଜଣେ କପଟ ପ୍ରକୃତିର ମଣିଷ ଥିଲେ । ସିଏ କୁଆଡ଼େ ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବନାଶ କଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ଧରି ବସି ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପଥନଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଅତିରିକ୍ତ ପରିମାଣରେ ବ୍ୟକ୍ତିପକ୍ଷପାତୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଆପଣାର କୌଣସି ଏକ ଆକସ୍ମିକ ଭାବପ୍ରବଣତା ହେତୁ ସେମାନେ ଗତ ଇତିହାସର ଜଣେ ବା କେତେ-ଜଣଙ୍କୁ ଆଦର ନେଇଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେ ପବିତ୍ର ଓ ବଡ଼ ଓ ସର୍ବଗରିଷ୍ଠ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସେମାନେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ମୋଟେ ରାଜି ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କଳ୍ପନା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଓଡ଼ିଶାକୁ ସେମାନେ ଏହିପରି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପକାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭବିଷ୍ୟତ ପଥକୁ କୌଣସି ପାହାଚ ଚଢ଼ି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅତୀତରେ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ କ'ଣ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ତାହାରି ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟକ୍ତିସର୍ବସ୍ୱ ବିବାଦରୁ କାହାଣୀବ୍ୟୂହ ଗଢ଼ି ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ତାହାରି ଭିତରେ ବାନ୍ଧିକରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଅନେକ ଦଶକ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀରେ ଯେ ଅନେକ ବଦଳି ଗଲାଣି, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷ-ଆକାଂକ୍ଷାର ଆଖିରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ହିଁ ଯେ ଯାବତୀୟ କଳ୍ପନା ଓ ଅନୁରାଗର ସର୍ବମୂଳ ଏକକ ହୋଇଗଲାଣି, ସେକଥା ସେମାନେ ମୋଟେ ମାନିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ମୃତମାନେ ଆପଣା ଭିତରୁ ମୃତ ବିଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକୁ ଦୂର ନକଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଜଡରୁ ଉଠାଇବ କିଏ ?

୭ । ୧ । ୮୧

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ'ର କଥାବାର୍ତ୍ତା, ମୋ'ର ଆଚରଣ ଓ ମୋ'ର ସମ୍ପର୍କ ଏପରି ହେବା ଉଚିତ, ଯେପରିକି ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ହିଁ ଏକ ସୁନ୍ଦର ସ୍ଥାନ ପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବେ । ମଣିଷ ଓ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ମଣିଷକୁ ଜୀବନରେ ଅମୃତତ୍ୱ ବିଷୟରେ ହିଁ ଏକ ଅନୁଭୂତି ଆଣି ଦେଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ମୋ'ର ସମ୍ପର୍କ ମୁଁ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢାଉ,—ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ାଉ, ଜୀବନ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ାଉ, ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଆସ୍ଥାର ସଂକ୍ରମଣ କରି ପାରୁ ।

ମାତ୍ର, ସେଥିପାଇଁ ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ଜୀବନ ଉପରେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ଅବିଚଳ ହୋଇ ରହି ପାରିଥିବା ଉଚିତ, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଛି । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୁସୀ ଦେଇ ପାରୁଥିବି, ନାନା କାରଣରୁ ମଣିଷ ଭିତରେ ପଡ଼ିକରି ରହିଥିବା ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଟିଯିବାର ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରୁଥିବି,—ବନ୍ଧୁତା ଲାଗି, ନିକଟତା ଲାଗି ହିଁ

ଅଧିକ ଉଦବୋଧନ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବ । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ମୁଁ ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ କାଟିଦେଇ ପାରୁଛି, ତାହା ମୋ'ର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ପାରିବ । ମୋ' ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭାବରେ ତା' ଆପଣାର ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକ କଟି ଯାଉଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁ । ତେବେ ଯାଇ ହେବ, ତେବେଯାଇ ମୋ'ର ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ପର୍କ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

୮।୨।୮୬

ସଂସାର ଦୁଃଖମୟ, ସଂସାର ଭିତରେ କେବଳ ନୈରାଶ୍ୟ ହିଁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହୁଏ,—ମୋ' ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସୁଥିବା କୌଣସି ମଣିଷର ମନରେ ଏପରି ଏକ ଧାରଣା ଦେବାକୁ ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରୟାସ ନକରେ ! ସଂସାରରେ ଦୁଃଖ ଅଛି, ସଂସାରରେ ନୈରାଶ୍ୟ ବି ଅଛି;—ମାତ୍ର ତା' ବୋଲି ସଂସାରଟା ଯେ କେବଳ ଦୁଃଖ ଓ ନୈରାଶ୍ୟଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଛି, ସେହି କଥାଟିକୁ ଜୀବନରେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ, ମୋ'ର ବୟସ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ବଢ଼ୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଏହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ଏହି ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ମଣିଷଲାଗି ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ ସେହି ଭବିଷ୍ୟତଟିର ଅଧିକାରୀ ହେବାଲାଗି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତେଣୁ, ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଦୁଃଖ ଆମ ଜୀବନର ଆଦୌ ମୂଳକଥା ନୁହେଁ ।

ଆହୁରି ଅନେକ ବାଟ ବାକି ଅଛି, ଏହି ଜୀବନକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ସକାଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି,—ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଭବରୁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ସବୁ କିଛି ଲାଗି ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ସମଗ୍ର ଅନ୍ତଃଭୂମିଟିକୁ ଅଧିକାର କରିବସେ, ସେତିକିବେଳେ ହୁଏତ ଆପଣାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ସେଥିଲାଗି କାହିଁକି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ଭିତରେ ଦୁଃଖ ହୁଏ, ନୈରାଶ୍ୟ ବି ହୁଏ । ତାହା ସାମୟିକ । ତେଣୁ ସେଇଟାକୁ ଡେଇଁଯିବାକୁ ହୁଏ । ଡେଇଁଯିବାର ବଳ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଭିତରୁ ହିଁ କୁଆଡ଼ୁ ଆସି ମିଳିଯାଏ । ସାଙ୍ଗରେ କେହି ଆଉଜଣେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଗୋଡଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକ ବେଗର ସହିତ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗନ୍ତି ।

୯।୨।୮୬

ଭାବମୟତା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ନିରବତା ରହିଛି, ଯାହାକୁ କି ଆପଣାର ସମଗ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଦେଇ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏ, ଏପରିକି ଯାହାକୁ ଏହି

ଦେହର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଷ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତୁ, ଆପଣାର ସକଳ ଦ୍ୱାର ଦେଇ ସବୁକିଛିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତୁ ।

ମୁଗ୍ଧତା ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ସଂକଳ୍ପସ୍ୱଭାବ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଯାହାଫଳରେ ଆପଣାର ସବୁକିଛି କେବଳ ନୀରବ ହୋଇଯାଏ । ଭାବପ୍ରବଣ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକଥା ସହଜରେ ବୁଝାଇ ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ଭାବର ନିକେତନଟି କୋଉଠି ସତେଅବା କେଉଁଠି ଗଭୀରରେ ପୋତା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଏବଂ ସେଠାକୁ ସେମାନେ ନିଜେ ବି ଯେପରି କେବେହେଲେ ଯାଇ ନପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ନାନା ଭାବପ୍ରବଣତାର ଧଳୁଣାର ଧରି ଅନୁକ୍ଷଣ ଜଗି ବସିଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ମୋଟେ ପୂରାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଉଗ୍ରତା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭାରି ପ୍ରବଳ ହୋଇ ରାଜତ୍ୱ କରୁଥାଏ । ସେହି ଉଗ୍ରତା କେତେକ କଥାକୁ ଅମୋଘ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ ଏବଂ ଆଉକେତେକ କଥାକୁ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ବର୍ଜନ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସେହି ଗ୍ରହଣ ଏବଂ ବର୍ଜନର ଏକମାତ୍ର ନ୍ୟାୟ-ଦଣ୍ଡ ଦେଇ ସିଏ ସବୁକିଛିର ବିଚାର କରୁଥାଏ । ସେଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ହୃଦୟ ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି ଭୟ କରେ । ଭାବପ୍ରବଣତାର ବହୁଳ ପରସ୍ତଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଭାବର ଆସ୍ତନଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ । ତା'ପରେ ଯାଇ ବିଶ୍ୱହୃଦୟଟିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଯାଇ ଦୁଆର ଖୋଲେ ।

୧୦।୨।୮୨

କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ,—କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଆମେ ଯାହାବୁଝିଥାଉ, ଆମକୁ କଦାପି ଶେଷଯାଏ ନେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଉତ୍ସାହ ଦେବ, ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବ, ପ୍ରାଣକୁ ସରସତା ଆଣିଦେବ ଓ ମନକୁ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଆଣି ଦେଇପାରିବ ସତ, ମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ମୋଚନଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ଉନ୍ମୋଚନ ଦେଇ ପାରିବ, କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାକୁ ତାହାର ଅଧୀନ କରି ରଖି ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆପଣାକୁ ପରିଚାଳିତ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିପାରିବେ ।

ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା ଯେ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷକୁ ସାଧୁ କରିପାରିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ଅସାଧୁତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ଲାଗି ସମର୍ଥ କରିପାରିବ, ସେକଥା କଦାପି ନୁହେଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରୁ ଆମର ଅନେକ ତଥାକଥିତ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଭୁଲାଇ କରି ରଖିଥାଏ ବା ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଘଉଡ଼ାଇ ନେଇ ଯାଇ-ଥାଏ, ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଆମଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅବଶ୍ୟ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଥିବେ । ସେହି

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆମକୁ ଏକ ମିଛ ସନ୍ତୋଷ ଦିଏ, ଯାହାଫଳରେ କି ଆମେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିଜର ଓ ଜୀବନର ସ୍ୱପ୍ନଶୀଳ ହେବାର ଆହ୍ୱାନଟିରୁ ବେଶ୍ ଏକ ନିରାପଦ ଦୂରତା ରକ୍ଷା କରିଆଉ ଏବଂ ସବୁଯାକ ଠିକ୍ ରହିଛି ବୋଲି ବାହାରେ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ବେଶ୍ ଆଶ୍ୱାସନା ବି ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଉ ।

୧୧ । ୬ । ୮୬

ମୁଁ ଏଇ ସକାଳଟିକୁ ଆଘ୍ରାଣ କରିପାରେ । ଏହି ସକାଳକୁ ମୁଁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ । ଏହି ସକାଳ ମୋତେ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରେ । ତାହା ମୋତେ ମୋ'ର କେତେ ଭିତରକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇଯାଏ । ସେହି ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ ଆକାଶ ଦର୍ଶନ କରିପାରେ । ବାହାରେ ଏହି ଗଛ, ପତର, ଆପଣାକୁ ଉଦ୍ଘାଟିତ କରି ଆଣୁଥିବା ଏହି ସମଗ୍ର ଜୀବନ,—ମୁଁ ସବୁକିଛିକୁ ଅନୁଭବ କରେ, ଯେଉଁଠି ହେଉ ଆତ୍ମୀୟତାର ସୂତ୍ରଟି ଆପେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ, ସେହି ଆତ୍ମୀୟତାକୁହିଁ ଜୀବନର ପରମ ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ପରମ ପାଥେୟ ପରି ଗ୍ରହଣ କରେ । ତା'ପରେ ଆଉ କିଛି ଦୁଃଖ ରହେନାହିଁ ।

ତା'ପରେ ଏହି ସବୁକିଛି ସଞ୍ଚୟ, ସବୁକିଛି ଅର୍ଜନ ଏବଂ ସବୁକିଛି ସଂଗ୍ରହ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ନମସ୍କାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ;—ଏହି ଯାବତୀୟ ହେବା ଛୁଇଁବା ଓ ନିକଟରେ ଯାଇ ବସିବା,—ଏହି ସବୁକିଛି ସତେଅବା ଏକ ସହଜ ପ୍ରୀତ୍ୟୁପହାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ମୋ'ର ସବୁକିଛିକୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଡାଲିରେ ଧରି କାହାର ମନ୍ଦିର ପାବଚ୍ଛ ପାଖରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଗଲି ପରି ଅନୁଭବ କରେ । ତା'ପରେ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଆଉ କାହିଁ ଭିତରୁ କୌଣସି ସୂତ୍ର ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏହି ଯାବତୀୟ ପରିପାର୍ଶ୍ୱ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ର ପରି ମନେହୁଏ, ଯାହାକି ମୋତେ ସତତ ଅସଲ ସୂତ୍ରଟିକୁ ନେଇ ଧରାଇ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ସେହି ସୂତ୍ର ମୋ' ଭିତରେ କି ମୋ' ବାହାରେ, ସେକଥା ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଆଦୌ ଜାଣି ପାରେନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ମନେ ହୁଏ, କେବଳ ସବୁଠାରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଛି ଓ ମୁଁ ଜଳପାତ୍ରଟିଏ ପରି ସେହି ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ ପ୍ରତିଫଳିତ କରି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି, ଏଡ଼େ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇ ରହିଛି, ଏପରି ଭାବରେ ଆଲୋକିତ ହୋଇ ରହିଛି । ତା'ପରେ ସଂସାରଟାଯାକ ନିଜର ହୋଇ ରହେ, ହୃଦୟ ଭିତରେ ଭକ୍ତି ଜନ୍ମଲାଭ କରେ ।

୨୬ । ୬ । ୮୬

ଯଦି ମୂଳତଃ କ୍ଷମତା କାମନା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ହାତରେ ସାହିତ୍ୟ ପଡ଼େ, ତେବେ ସାହିତ୍ୟର ମହତ୍ତ୍ୱ ମରିଯାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି କେବଳ

କ୍ଷମତାର ଧୃଷ୍ଟତାଗୁଡ଼ାକ ଆମ ସାହିତ୍ୟ-ଜଳବାୟୁକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୂଷିତ କରି ରଖିଥାଏ ।

ଆମର କଲେଜ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ସାହିତ୍ୟଲାଗି ଯେଉଁ ମହତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ାକୁ ତିଆରି କରି ରଖାଯାଇଛି, ତାହା ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା କ୍ଷମତାର ହିଁ ଅଧିକ ଅଧୀନ ହୋଇ ରହିଛି । ସାନ ସାନ ମଣିଷମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ କ୍ଷମତା ସ୍ଥାନରେ ରହି ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ସେହି କ୍ଷମତାର ହିଁ ଏକ ଦାସୀ ପରି କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟବାସନା ଅର୍ଥାତ୍ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳତା ଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଉନ୍ମେଷ ଘଟାଇବାରେ ଯେତେ ସହାୟକ ନହେଉଛନ୍ତି, ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅନୁରକ୍ତି ଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରହାରଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ାକୁ ବରଂ ଅସାହିତ୍ୟିକ କରି ପକାଇବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବାହାରକୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଦେଖାଯାଉଥିବା ସେଠମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାହିତ୍ୟର ଯଥାର୍ଥ ବିକାଶ କଦାପି ହେବ ନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଳକରି ମଧ୍ୟ ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଥିବେ ଓ ପରସ୍ପରର ମୁହଁକୁ କାଦୁଅ ଫୋପାଡ଼ୁଥିବେ । ଏମାନେ ଗୁଡ଼ାଏ ଶବପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଭିତରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ନାକେଦମ୍ କରି ରଖିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୧୩ । ୬ । ୮୬

ଇଏ ମୋଟେ କ୍ଲାନ୍ତି ନୁହେଁ, ବୈରାଗ୍ୟ ବି ନୁହେଁ । ଇଏ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅସନ୍ତୋଷ । ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ହିଁ ଏହି ପାହାଚରୁ ଆର ପାହାଚଟି ଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଇଯିବ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସ୍ଥିର ହେବି ଓ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବି । ସେଇ ଭିତରେ ଯିଏ ମୋତେ ହଠାତ୍ ଏହି ଅସନ୍ତୋଷର ସମ୍ମୁଖୀନ କରାଇଛି, ସେଇ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ମୋ' ହାତ ଧରି ମୋତେ ଉପର ପାହାଚଟିକୁ ଉଠାଇ ନେଇଯିବ ।

ଏହି ଉପର ପାହାଚଟି ମୋ' ବାହାରେ ନାହିଁ, ମୋ' ଭିତରେ ରହିଛି ସେହି ପାହାଚଟିର ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଥିବା ପାହାଚଗୁଡ଼ାକ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ଆଦୌ ପଛରେ ପଡ଼ି ରହିବେନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଓ ସମଗ୍ରତର ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଜାଣିବି । ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟର ପରିଚୟ ମିଳିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସତ୍ୟଟି ଆଦୌ ମାୟାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଏ ନାହିଁ; ତାହାକୁ ଉପଲବ୍ଧ ବୃହତ୍ତର ସତ୍ୟଟିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ।

ନିଜ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିହୁଏ । ଜୀବନରେ ବର୍ଜନର ପରିମାଣ କମ୍ ହୋଇଯାଏ, ସ୍ୱୀକାରର ଆସ୍ପୃତନରେ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିପରି ଏକ ଅତିକ୍ରମଣ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି,—ଏହି ଯାବତୀୟ ଅସନ୍ତୋଷ ପଛରେ ଯେ ସେହି ଅତିକ୍ରମଣର ଆହ୍ୱାନଟି ମୋ' ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସେହି ବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।

୨୪ । ୬ । ୮୬

ମୁଁ ସବା ବଡ଼ ଚଉକୀରେ ଯାଇ ବସିଲେ ଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଡ ହୋଇ ଦିଶିବି ଏବଂ ତେବେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରସନ୍ନତା ସହିତ କାମ କରିପାରିବି, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ମୁଁ ଏହି ଭାବନାଟି ଦ୍ୱାରା ମଣ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚଉକୀଗୁଡ଼ାକ ଯେ ମଣିଷଠାରୁ ଆଦୌ ବଡ ନୁହନ୍ତି; ଏକଥା ମୁଁ କେବଳ କୌଣସି ନୀତିଶାସ୍ତ୍ରରୁ ପଢ଼ିଥିଲେ ଓ ସେହି ନୀତିଟି ଅନୁସାରେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ବିନୟ ବୋଲି ମାନିନେଇଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ସେପରି କରି ପାରିଥାନ୍ତି । ମୋ' ନିଜ ଭିତରେ ଯାବତୀୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଏକ ଅସଲ ମୂଳ ରହିଛି, ଯାହାକି ମୋତେ ଚଉକୀଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖିବା ଆଗରୁ କାମଟିକୁ ଦେଖିବା ଲାଗି ସ୍ୱତଃପ୍ରେରିତ କରି ନେଇଥାଏ । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଖରେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିବା ହେଉଛି ଅସଲ ବିନୟ ।

ପ୍ରାୟ ଏହି ବିନୟ ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ ଏକ ନୈତିକତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ମୁଁ କେବଳ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକୁ କରିବି ବୋଲି ନିଜେ ଇଚ୍ଛା କରେ, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ହିଁ କରିବାକୁ ଯାଏ । ତା'ପରେ ଚୌକୀଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଦିଶନ୍ତି ନାହିଁ । କାମଟି ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆଦେଶଟି ହିଁ ଦେଖାଯାଏ । ସେହି ଆଜ୍ଞା ମୋ' ଭିତରୁ ଆସୁଥାଏ । ସେହି ଆଜ୍ଞା ସହିତ ଏପରି ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବିଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ମୋ' ଜୀବନର ଅସଲ ପ୍ରେରକ ଓ ଅସଲ ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋ'ର ଇଜ୍ଜତ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହେ ବା ସେଇ-ଠାରେ ହିଁ ଯାଏ । ବାହାର ଚଉକୀଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ମୋ' ଇଜ୍ଜତଟାକୁ ମୁଁ କେବେ-ହେଲେ ଗୁନ୍ଥି ରଖିବାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଅନେକ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ।

୨୫ । ୬ । ୮୬

ଭିତରର ଅସଲ ଚଉକୀଟି ଆପଣାର ଆଖିରେ ଯେତିକି ସାନ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ, ବାହାରେ ସବାବଡ଼ ଚଉକୀଗୁଡ଼ାକରେ ଯାଇ ବସିବାର ଏକ କାମାତୁରତା ପ୍ରାୟ ସେତିକି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ବିବେକ ଅର୍ଥାତ୍

ଯାବତୀୟ ସହଜତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ଯେତିକି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ବସିଥାଏ, ବାହାରେ ଆପଣାଲାଗି ସେତିକି ବଡ଼ ଚଉକିର ସରଞ୍ଜାମ ଗୁଡ଼ାକୁ ଯୋଗାଡ଼ କରି ରଖିବାଟା ହିଁ ମୋ'ର ଅଚଳ ଧନ୍ଦାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ଚଉକିଗୁଡ଼ାକର ତୁଳନା କରିବାକୁ ହିଁ ଯିଏ ଆପଣକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରିବାର ଏକମାତ୍ର ବିଧି ବୋଲି ମାନିଥାଏ, ସିଏ ବିଚରା ଆପଣା ଭିତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ଆପଣାର ଅତୁଳନୀୟ ରୂପଟିକୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେ-ନାହିଁ । ଆପଣା ସହିତ ରହିଥିବା ତା'ର ଆତ୍ମୀୟତାଗୁଡ଼ାକ ବଜାରର ମୂଲ୍ୟରେ ହିଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଯାଏ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ ବଂଚିତ ଶ୍ରଦ୍ଧାଗୁଡ଼ାକ ବି ଅପଚୟ ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ସଂସାରରେ ବାହାରକୁ ବଡ଼ ହୋଇ ଦେଖାଯାଉଥିବା ମଣିଷମାନେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ହୁଏତ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ସାନ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ଭାରି ଅନାତ୍ମୀୟବତ୍ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି, ସେଠାରେ କେବଳ ଚଉକିଗୁଡ଼ାକର ମାପରୁ ହିଁ ଆପଣାର ଉଚ୍ଚତାଗୁଡ଼ାକୁ ମାପିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି,—ଏଠି ରାସ୍ତା ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭାରି ଦୋଳା-ଗୁଡ଼ାକରେ ଝୁଲିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୭ । ୨ । ୮୨

କର୍ତ୍ତାମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଯନ୍ତ୍ର ଏକାବେଳେକେ ଲାଗିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଦେଶର ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ାକ ଯେପରି ବଦଳିବାର କଥା, ସେପରି ମୋଟେ ବଦଳି ପାରୁନାହିଁ । ଏବଂ ଯଦି କେହି ଆଗକୁ ବାହାରି ଆଗ ଗୋଡ଼ ପକାଇ କାଟି କରି ଦେଖାଇଦେଲେ ପାଗଳ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ମାଗିଲା, ତେବେ ସେହି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣାର ସେଇ ପୁରୁଣା ବହିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଦେଖାଇ ଏପରି ସ୍ୱୀକୃତି ମୋଟେ ଦିଆ-ଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ଓ ସେପରି ହେଲେ ରହିଥିବା ଆଇନଗୁଡ଼ାକର ଭାରି ଖିଲାପ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ସେମାନେ କେଡ଼େ ଉତ୍ସାହିତ ଓ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଭାବରେ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ମଣିଷର ସହାୟକରୂପେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ, ଏବେ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକର ଦୁହାଇ ଦେଇ ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବା-ଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ଫନ୍ଦି ମେଲାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୟନୀୟ କଥା ହେଉଛି ଯେ; ବଡ଼ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ନେଇ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ସହିତ କାରବାର କରୁ କରୁ ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଟାକୁ ହୋଇ

ଭିତରେ ନେଇ ଲୁଚାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ନିଜେ କାରବାର କରୁଥିବା ମେସିନ୍‌ଗୁଡ଼ାକ ଆଗରେ ଅଣ୍ଟା ସିଧା କରି ଠିଆ ହେବାକୁ ଆଉ ସାହସ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

ମେସିନ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ଚଳାଉଛି । ସେମାନେ ମେସିନ୍‌ଗୁଡ଼ାକୁ ମଣିଷର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟସାଧନ ଲାଗି ଚଳାଇବାକୁ ଆଉ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆମକୁ ବାଟ କାଢ଼ିବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ସେମାନଙ୍କର ମେସିନ ଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଅଥବା ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଖୋଦ ସେମାନଙ୍କର ହିଁ ଯାବତୀୟ ନିଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଜଡ଼୍‌କୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେକଥା ଠିକ୍ କରିବା ପ୍ରକୃତରେ ଭାରି କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼ୁଛି ।

୧୭ । ୨ । ୮୨

ମଣିଷ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଚଳାଇବ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସ୍ୱୟଂ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ହୋଇଗଲେ ଯାଇ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ଚଳାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି; ଅର୍ଥାତ୍ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦରରୂପେ ଚଳାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ସବୁଠାରୁ ଉତ୍ତମ ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାନ୍ତି ।

ଏହି ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସୁନାମଣିଷ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଯନ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ାକ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅକାମୀ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ମଣିଷଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଦେହରେ ନାନା ପ୍ରକାରର କଳଙ୍କ ଲଗାଇ ରଖିବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ଚାଲୁଥିଲେ ସିନା କ୍ରମଶଃ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କର୍ମକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରୁଥାଆନ୍ତେ ! ମାତ୍ର, ସେମାନଙ୍କୁ ଚଳାଇ ପାରିବା ମଣିଷ ଯେତେ-ବେଳେ ସ୍ୱୟଂ ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ପରି କରି ରଖିଛି ଏବଂ ଯନ୍ତ୍ରର କୁହା ମାନି-ବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଉଛି; ସେତେବେଳେ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକର ମଣିଷ ଆଦୌ କୌଣସି ଉପକାର ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ବଡ଼ ବଡ଼ ଚଉକିରେ ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣାର ବିବେକ ଅପେକ୍ଷା ଚଉକିଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରୁଛନ୍ତି. ସେଇ ଚଉକିଗୁଡ଼ାକର ମହତ୍ତ୍ୱ ରଖିବାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି କେବଳ ଆପଣାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ମାରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏବଂ ଯାହାର ନିଜର କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ନାହିଁ, କୌଣସି ଆଖି ନାହିଁ, ସିଏ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାରେ ଓ ଆମକୁ ଏକ ନୂତନ ଆଖି ଦେଇ ଆଗକୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ତାହାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ପୁଣି କୁଆଡ଼ୁ ଆସିବ ? ଆମର ଆଧୁନିକ ଶାସନଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିପରି ଭାବରେ ଚାଲିଛି ଓ ମଣିଷଲାଗି ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି ।

୦୮।୨।୮୨

ଗୌରୀଭାଇ ଅନେକ ସମୟରେ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଗାଆଁକୁ ଗଲେ ସବାଆଗ ଗୌରୀଭାଇ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟତ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ସେତେବେଳେ ଗାଆଁରେ ଯାହାକିଛି ହେଉଥିଲା, ଗୌରୀଭାଇ ହିଁ ସେହି ସବୁକିଛିର ସବାଆଗରେ ଥିଲେ । ଅସମ୍ମତମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମତ କରାଉଥିଲେ, ନବୁଝିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲେ ଏବଂ ପିଲା ଓ ବଡ଼ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗାଆଁରେ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ ।

ଗୌରୀଭାଇ ଠିକ୍ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ନଥିଲେ । ସିଏ ମଣିଷର ପକ୍ଷରେ ରହୁଥିଲେ । ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ଦୁଃଖୀ, ଯେଉଁମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅସହାୟ ଓ ବଞ୍ଚିତ, ଗୌରୀଭାଇ ସବାଆଗ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଦେଶରେ ଖୁବ ରାଜନୀତି ଚାଲୁଥିଲା । ଚାଲାଖ ଲୋକମାନେ ସମସ୍ତେ ନେତୃତ୍ୱସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକରେ ଆପଣା ଆପଣାର ସ୍ଥାନକୁ ମଜବୁତ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ । ଗୌରୀଭାଇ ଏସବୁର ବାହାରେ ଥିଲେ; ଏମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୋଟେ ନଥିଲେ । ଚାଲାଖ ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ରାଜନୀତିରେ ଅତିବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନୁଭୂତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେତେବେଳେ ଗୌରୀଭାଇ ଅଭିମାନ କଲେ । ସିଏ ରାଜନୀତିର ମାନବୀୟ ପକ୍ଷଟିକୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦିଆ ଯାଉନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିମାନ କଲେ । ଏବଂ, ସେହି ଚାଲାଖ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହାରିଗଲେ । ସେହି ଧକ୍କାକୁ ହୁଏତ ହଜମ ବି କରି ପାରିଲେନାହିଁ । ଗୌରୀଭାଇ ମନେ ପଡ଼ିବା ସମୟରେ ଏହି ସବୁକିଛି କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

—୦—

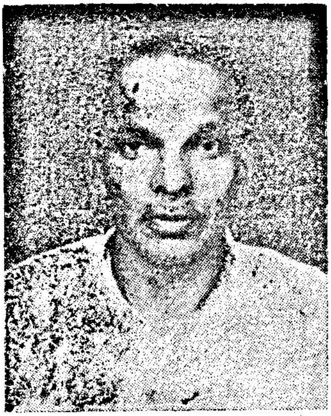

ଜନ୍ମ : ଅକ୍ଟୋବର ୩, ୧୯୨୩
ବାଗଲପୁର, ଜି. କଟକ

ଶିକ୍ଷା : ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ
କୋପେନହେଗେନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ଡେନ୍‌ମାର୍କ

ଅଧ୍ୟାପନା : ଆଗ୍ରା, ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀ,
ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ଇସ୍ରାଏଲ୍

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଦର୍ଶନ ଉପରେ
ଆଧାରିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗର
କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

ISBN 81 7404 012 9